

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Melike GÜL

TARİHİ KENT MERKEZLERİNDE KENTSEL DÖNÜŞÜM
UYGULAMALARI: “ANTALYA ÖRNEĞİ”

Danışman
Prof.Dr.Gülser ÖZTUNALI KAYIR

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2008

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VI
KISALTMALAR LİSTESİ	VII
ÖZET	VIII
SUMMARY	X
GİRİŞ	1
I KENTSEL DÖNÜŞÜM VE TARİHİ KÜLTÜREL ÇEVRENİN KORUNMASININ KAVRAMSAL, TARİHSEL VE YASAL BOYUTLARININ İRDELENMESİ	6
1.1. Kentsel Dönüşüm Kavramı ve Belirleyici Özellikleri	6
1.2. Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Tarihsel Gelişim	10
1.3. Kentsel Dönüşüm Uygulama Biçimleri	14
1.4. Günümüzde Kentsel Dönüşüm Adıyla Gerçekleştirilen Uygulamalara İlişkin Değerlendirmeler	17
1.5. Başarılı Kentsel Dönüşümün Gerekleri	21
1.6. Kentsel Dönüşüm Uygulama Bölgeleri	23
1.7. Kent Planlamasında Kentsel Dönüşümün Gelişimi ve Kent Planlaması Kuramları İle İlişkilendirilmesi	26
1.8. Türkiye’de Kentsel Dönüşümün Gelişimi ve Yasal Düzenlemeler	29
1.8.1. Kentsel Dönüşümün Gelişimi	29
1.8.2. Uygulanan Kentsel Dönüşümün Genel Özellikleri	32
1.8.3. Kentsel Dönüşüme İlişkin Mevcut Yasal ve Taslak Düzenlemelerin Değerlendirilmesi	33
1.8.3.1. Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Proje Kanunu	34
1.8.3.2. Toplu Konut Kanunu	35
1.8.3.3. Belediye Kanunu Değişikliği	36
1.8.3.4. Yıpranan Tarihi ve Kültür ve Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Mevzuat	37
1.8.4. Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı	42
1.9. Tarihsel Çevrenin Korunmasında Kentsel Dönüşüm	44

ve Turizmin Bir Araç Olarak Kullanılması	
1.9.1. Tarihsel Çevrenin Korunması	45
1.9.2. Türkiye’de Tarihsel Çevrenin Korunmasına İlişkin Yasal Süreç	46
1.9.3. Tarihi Kent Merkezleri	54
1.9.3.1. Tarihi Kent Merkezlerinde Kentsel Dönüşüm Uygulamaları	55
1.9.3.2. Tarihi Kent Merkezlerinde Uygulanan Kentsel Dönüşüm Yöntemi “Soylulaştırma”	57
1.9.4. Turizmde Tarihsel Çevrenin Önemi	60
1.9.4.1. Turizmin Tarihsel Çevrelerde Uygulanan Kentsel Dönüşüme Etkisi	61
1.9.4.2. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri	63
II	
ANTALYA TARİHİ KENT MERKEZİ KÜLTÜR VE TURİZM KORUMA VE GELİŞİM BÖLGESİNDE BAŞLATILAN KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNİN İRDELENMESİ	68
2.1. Antalya Tarihi Kent Merkezi	70
2.1.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Kent Merkezinin Mekânsal Gelişimi	71
2.1.2. Antalya İmar Planı Süreci ve Tarihi Kent Merkezi	74
2.1.3. Kalekapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması	80
2.2. Antalya Kent Merkezi Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	83
2.3. Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Proje Alanları	86
2.3.1. Alt Bölge Proje Alanları	87
2.3.1.1. Cumhuriyet Meydanı-Valilik ve Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Proje Alanı	87
2.3.1.2. Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi Proje Alanı	89
2.3.1.3. Kalekapısı-Hanlar Bölgesi Proje Alanı	90
2.3.1.4. Doğu Garajı Bölgesi Proje Alanı	91
2.3.2. Alt Bölge Proje Alanlarını Çevreleyen Sit Alanları	92
2.3.2.1. Kaleiçi ve Yat Limanı Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı	92

2.3.2.2. Balbey Kentsel Sit Alanı	95
2.3.2.3. Haşimişcan Kentsel Sit Alanı	96
2.3.2.4. Karaalioğlu Parkı I. ve III. Derece Doğal Sit Alanı	98
2.4. Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Projelerinin Hazırlanması, Onaylanması ve Uygulanma Aşamasında Yer Alan Kurumsal Yapılar	99
2.5. Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Planlama Boyutu ve Alt Bölge Proje Alanlarında Yapılan Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Çalışmaları	104
2.5.1. Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı'nda Kent Merkezi ve Dönüşüm Projeleri	105
2.5.2. Antalya Büyükşehir Belediyesi 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planı'nda Kent Merkezi ve Dönüşüm Projesi	106
2.5.3. Alt Bölge Proje Alanlarında Planlama ve Kentsel Tasarım/ Mimari Proje Çalışmaları	107
2.5.3.1. Cumhuriyet Meydanı-Valilik ve Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Proje Alanı'nda Planlama ve Kentsel Tasarım/Mimari Proje Çalışmaları	108
2.5.3.2. Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi Proje Alanı'nda Planlama ve Kentsel Tasarım/Mimari Proje Çalışmaları	111
2.5.3.3. Doğu Garajı Bölgesi Proje Alanı'nda Planlama ve Kentsel Tasarım/Mimari Proje Çalışmaları	115
2.5.3.4. Kalekapısı-Hanlar Bölgesi Proje Alanı'nda Planlama ve Kentsel Tasarım/Mimari Proje Çalışmaları	117
2.6. Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Projeleri ile İlgili Kamu Kurum ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Değerlendirmeleri	119
2.7. Antalya Tarihi Kent Merkezinde Başlatılan Dönüşüm Projelerinin Sosyal Boyutunun Tespitine Yönelik Alan Çalışması ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi	130
2.7.1. Alan Çalışmasında Kullanılan Yöntem ve Anketin Güvenilirliği	130
2.7.2. Alan Çalışması Yapılan Bölgeler	131
2.7.2.1.Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi	133
2.7.2.2.Cumhuriyet Meydanı-Valilik Bölgesi	134
2.7.2.3.Kalekapısı-Hanlar Bölgesi	135

SONUÇ	137
KAYNAKÇA	153
TABLolar LİSTESİ	163
TABLolar	166
LEVHALAR DİZİNİ	185
LEVHALAR	188
ÖZGEÇMİŞ	218

ÖNSÖZ

Kent merkezleri, günümüzde küresel sermayenin yeni yatırım alanları olmuş, yapılan alışveriş ve iş merkezleri, kent meydanlarıyla kentler birbirinin aynısı mekanlar haline gelmeye, dönüşmeye başlamıştır. Antalya kent merkezinde özellikle yoğun turizm kullanımı nedeniyle kentin özgün yapısını değiştiren uygulamaların başlaması, Antalya’da yaşamasına rağmen Antalyalı olmayan, ancak Antalya’yı çok seven insanlardan birisi olarak benim bu konuyu yüksek lisans tez çalışması olarak çalışmamda en büyük etken olmuştur.

Aynı zamanda kamuda çalışan birisi olmam nedeniyle zaman sorunu yaşadığımdan tez çalışmasında, birçok kişinin ilgisi ve yardımı bana büyük destek olmuştur. Bu kişilerden bana verdiği destek ve duyduğu güven nedeniyle öncelikle tez danışmanım Prof. Dr. Gülser Öztunalı Kayır’a;

Bana katlandıkları, her pes edip bırakmayı düşündüğümde beni motive ettikleri, sürekli destekledikleri için canım babacığma, anneciğime, anneanneciğime, kardeşlerim Serap, Meral ve Leyla’ya, bana mutluluk veren yeğenim Ceren’e, canım arkadaşım Mücella Uyar’a;

Yüksek lisans dersleri ve tez çalışmalarım için işyerinde bana her türlü kolaylığı gösteren Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürü Bülent Baykal’a; anket çalışmalarında, İngilizce çevirilerde, tabloların oluşturulmasında, haritaların, fotoğrafların düzenlenmesinde, yazılarda yardımcı olan Ümit Deryalı’ya, Celal Çölkesen’e, Mine Tak’a, Funda Yörük’e, Salih Dirlik’e ve Utku Oğuz’a sonsuz teşekkürler.

Ancak, asıl söylemek istediğim şey, tezi bitirme çabalarım sırasında odaya kapanmam nedeniyle Antalya’ya gelmesine rağmen yeteri kadar vakit geçiremediğim ve tezin son halini göremeden kaybettiğim canım büyükbabacığma. “Seni Çok Seviyorum, Her Şey İçin Teşekkürler”.

KISALTMALAR LİSTESİ

ABB	Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
e.t.	Edinme Tarihi
FİJET	Uluslararası Turizm Yazarları Birliği
GEEAYK	Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
ICOMOS	Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi
KALEDER	Kalekapısı Esnafları Güçlendirme ve Kalkınma Derneği
KDV	Katma Değer Vergisi
KTKGB	Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi
KUDEB	Koruma Uygulama ve Denetleme Bürosu
MİA	Merkezi İş Alanı
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
R.G.	Resmi Gazete
s.	Sayfa
SPSS	(Statistical Package for the Social Sciences)
Ş.P.O.	Şehir Plancıları Odası
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TOKI	Toplu Konut İdaresi
TURBAN	Turizm Bankası
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
vb.	Ve benzeri
yy	Yüzyıl

Ö Z E T

“Tarihi Kent Merkezlerinde Kentsel Dönüşüm Uygulamaları: Antalya Örneği”

Kent mekânlarının günümüz konfor koşulları ve kullanımına paralel olarak içinde yaşayan topluluklar ile birlikte dönüşümü yaşamın vazgeçilmez bir parçasıdır. Önemli olan bu parçanın planlı ve bütüncül bir biçimde bilimsel yöntemlerle ve katılımcılıkla yaşama dahil edilmesidir.

19. yüzyıla kadar doğal olarak gelişen değişim, sanayinin gelişmesiyle birlikte plan kararlarıyla hız kazanmıştır. Batı’daki kentsel dönüşüm uygulamaları programlı olarak II. Dünya Savaşı sonrasında başlamıştır.

1980’li yıllardan itibaren küreselleşme ve sermayenin sınır tanımazlığı ile de, kent mekânlarının dönüşümü, ekonomik ve siyasi politikalarla, planlı, programlı, bilinçli olarak gerçekleştirilmeye başlamıştır.

Kentsel dönüşüm, kent merkezlerinin canlandırılması, tarihi değere sahip alanların soylulaştırılması, yenilenmesi gibi farklı biçimler ile uygulanmaktadır. Bu uygulamaların genelde temel hedefi tarihi değere sahip alanları kent yaşamına dahil etmek ve çöküntü alanlarını yeniden kazanmak olarak adlandırılrsa da asıl hedef bu alanları satılacak bir mal haline getirerek rantı yükseltip belirli bir kesime aktarmak ve bu alanlardaki sosyal tabakayı değiştirmektir.

Türkiye’de özellikle son yıllarda başta 2004 yılında çıkartılan 5104 sayılı “Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Proje Kanunu”, 5393 sayılı “Belediye Kanunu”, “5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültür ve Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ve son dönemde gündemde olan ve büyük tepkilere neden olan “Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı” ile dönüşüm alanlarına ilişkin hızla bir yasal düzenleme çabasına girilmiştir.

Kentsel dönüşüm, turizm ile birlikte tarihi kent merkezlerinde uygulanmaktadır. Antalya kent merkezinde Büyükşehir Belediyesi’nce başlatılan uygulamalarda bu kapsamdadır.

Antalya'nın geleneksel kent merkezinin dönüşümünü 1980 yılında onaylanan planla birlikte getirilen kararlar hızlandırmış, Kaleiçi çevresinde geleneksel yerleşimin özgün dokusu bu plan kararlarının uygulanması sonucu kaybedilmiştir.

Antalya kent merkezinde 1990 yılından itibaren yapılan çalışmalar kent bütününden kopuk parçacı kentsel tasarım niteliğindeki projelerdir. Bu projeler idarelerin kent merkezinde yapmak istedikleri uygulamalar için bir araç olarak kullanılmaktadır. Bunun yöntemi ise yarışma projeleri şeklinde gerçekleşmektedir. 2004 yılı yerel seçimlerinin ardından da kent merkezinin Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olarak ilan edilmesiyle birlikte kent merkezine yönelik çalışmalar hız kazanmış, önceki dönemlerde uygulanamayan projeler uygulanmaya, buna ilave olarak özellikle kamu mülkiyetindeki alanlarda yeni düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.

Kentsel dönüşümde mekânsal kararlardan da önemli olan sosyal boyut Antalya kent merkezindeki uygulamalarda da göz ardı edilmiş, kentlinin ve kent merkezindeki geleneksel üretim yapan zanaatkarların, esnafın görüşleri alınmamış, artacak rantın asıl kullanıcıya etkileri araştırılmamıştır. Kent merkezi artık Antalya dışından gelenlerin kullandığı ve çalıştığı bir bölge haline dönüşmüştür.

Yapılan çalışmalar tamamen kamu mülkiyetinde bulunan alanlar üzerinden yürütülmektedir. Sadece mülkiyeti kamuya ait yapı ve alanlarda, kent ulaşım ve açık alan ihtiyacının giderilmesi gerekçesiyle yapılan sınırlı düzenlemeleri, kentsel dönüşüm olarak adlandırmak doğru değildir. Diğer yandan, kent merkezi temel kararlarını imar planları değil, hazırlanan alt bölge projeleri oluşturmuştur.

Bu tez çalışmasında, kentsel dönüşüm kavramı, uygulama biçimleri, uygulandığı bölgeler, ülkemizdeki mevcut yasal düzenlemeler, turizm-kültürel miras-kentsel dönüşüm ilişkileri, kent merkezinin mekânsal ve plan kararlarında gelişimi hakkında bilgiler verilecek, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca 2004 yılı yerel seçimleri sonrasında başlatılan "kentsel dönüşüm" isimli çalışmalar, Stratejik Plan, Nazım ve Uygulama İmar Planı kararları, alt bölge projeleri ve ilgili kamu kurum ve STK görüşleriyle birlikte kavramlar, uygulamalar, kriterler, mevzuat ve kamu yararı açısından değerlendirilecektir.

ABSTRACT

“Practices of Urban Regeneration at the Historical City Centers: Case of Antalya”

The transformation of urban areas and the community in comply with the todays comfort situations and uses is indispensable part of life. The important thing is that these areas should be embedded into the life by using scientific methods and participation of citizens.

Change was relatively slow until 19. century, but after this time, because of the industrial development and accompanying city planning efforts in urban areas, cities started to change very fast. In this sense, practices of urban renewal in the Western Countries were initiated regularly after the World War II.

As of 1980s, within the influence of globalization and increased international capital, the transformation of cities have been realized intentionally and planned by means of the policies in the economy and politics.

Urban regeneration can be implemented in different ways involving the erasing of the city centers, and ennobling and renewing the places that can be identified as historic. Although the reason for these kinds of practices has been acclaimed to involve the historical places to the city life and regain the wreckage areas, in reality, the main reason is to increase the value of above mentioned places in order to sell to particular people and change the social class in those areas.

Especially in last few years, several regulations have been enacted swiftly about the transformation of places in Turkey. The examples of these regulations are; “The North Ankara entrance Urban Regeneration Project Law “No. 5104 enacted in 2004, “Municipality Code” No. 5393, “Renovation and Utilization of Deteriorated Cultural Properties” No. 5366 and lastly “ Law about Transformation of Places” which is on the agenda and being criticized hardy.

Urban regeneration has been practiced to historical city centers along with the tourism. The practices in Antalya City Center which is initiated by Metropolitan Municipality can be evaluated within this scope.

After the approval of the plan in 1980, the transformation of Antalya's traditional city center has become very fast. Kaleiçi area has lost its traditional authentic structure in the implementation process of this plan.

The works that has been conducted in Antalya city center after 1990 can be considered partial urban regeneration projects in which rest of the city is isolated from the city center. These projects have been used as a tool by the administrations in a way to accomplish their desired practices. The method for this is to organize project competition. After the municipality election of 2004, the endeavors towards the city center have been fastened with the declaration of the city center as a Culture and Tourism Preservation and Development sites. The projects which have not been put into practice in previous periods have been started to implement. In addition, new regulations have been initiated in the publicly owned areas.

The social aspects which are more significant than the (spatial decisions) have been ignored within the transformation process of the Antalya city center. In addition, the opinions of the city-dweller, craftsman and tradesman who work in the city center were not taken into account, and the effects of enrichment in this area for these people were not investigated. Now, the city center has turned into a place where people from outside of the Antalya work and utilize.

The new efforts are implemented in the publicly owned areas. It is not right to call the efforts as urban regeneration that only covers the design of transportation and open areas in these areas. On the other hand, the basic plans for the city centers are composed of by the subarea projects rather than construction plans.

Within this thesis, the concept of urban regeneration, adapted practices, the place of practices, existent government regulations, tourism- cultural heritage-city transformation relationships, and the development of residential and planning decisions of city centers is mentioned. In addition, the studies called "Urban Regeneration" which was initiated by Antalya Metropolitan Municipality after 2004 municipality elections, will be evaluated within the context of Strategic Plan, master and application construction plan decisions, sub area projects, the opinions of associated public organizations and NGOs, together with the concepts, practices, criteria, public good and regulations.

GİRİŞ

İnsanların toplu olarak yerleşik hayata geçmeleriyle oluşan kentler, kuruldukları tarihten itibaren sürekli değişim içerisinde olmuşlardır. Bu değişim de kent mekânlarını fonksiyonlarıyla birlikte sürekli dönüştürmüştür. Kent mekânının değişmesi ve dönüşmesinin nedenlerinin başında, kentin sürekli artan nüfusu, ekonomik ve sosyal yapısı ile siyasi yönetim yapısının dünya ekonomisine entegrasyonu, tüketim kalıplarının değişmesi, özel araba sahipliğinin artması ve bu talepleri karşılamak için altyapının geliştirilmesi, hizmet sektörünün kent mekanındaki yer seçimi yer almaktadır.

Sanayileşmenin başladığı 19. yüzyıla kadar kent mekânlarındaki değişim ve dönüşüme genelde, savaşlar, hastalıklar, siyasi politikalar neden olmuş, dönüşüm doğal bir ihtiyaç olarak kendiliğinden gelişmiştir. 19. yüzyıl sonrasında önceleri sanayide, daha sonra teknoloji ve hizmet sektöründeki gelişmeler kentlerin sınırlarını genişletirken, kent merkezleri, kent çevresinde plan kararlarıyla yeni geliştirilen merkezler nedeniyle bu fonksiyonlarını kaybetmeye başlamış, ekonomik değerlerinin düşmesiyle de mevcut yapılar kentli tarafından ya terk edilmiş, ya da gelir seviyesi oldukça düşük, göç ile gelen insanların barınma ve alışveriş merkezi haline gelmiştir.

1980'lerden itibaren küreselleşme ve sermayenin sınır tanımazlığı, yeni yerleşim ve çalışma alanları açmak yerine kent merkezlerinin kullanılması kentlerdeki mekânların dönüşümün, ekonomik ve siyasi politikalarla, planlı, programlı ve bilinçli olarak gerçekleştirilmesine neden olmuştur.

Uluslararası sermayenin kentlere getirilmesinde bir araç olarak geliştirilen kentsel dönüşüm, kent merkezlerinin canlandırılması, soylulaştırılması ve yenilenmesi gibi farklı uygulama biçimleriyle gerçekleştirilmektedir. Bu uygulamaların genelde temel hedefi tarihi değere sahip alanları kent yaşamına dahil etmek ve çöküntü alanlarını yeniden kazanmak olarak adlandırılrsa da asıl hedef bu alanları satılacak bir mal haline getirerek rantı yükseltip belirli bir kesime aktararak bu alanlardaki sosyal tabakayı değiştirmektir.

Avrupa ülkeleri ve ABD'de yaklaşık 50 yıldır kullanılan kentsel dönüşüm uygulamaları sonucu edinilen tecrübelerle kentsel mekânın korunması, plan kararları

üretmesinde ve uygulamasında halkın katılımının sağlanması, örgütlenme şemalarının ve finans kaynaklarının geliştirilmesi konusunda gelişmeler sağlanmıştır.

Ülkemizde de 1999 yılında yaşanan Marmara Depremi'nin ardından kentsel dönüşüm konusu gündeme gelmiş ve çeşitli kanunlarda yapılan değişiklikler ve çıkartılan yeni kanunlarla kentsel dönüşümün yasal zemini oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada, Batı ülkelerinin tecrübelerinden, yasal düzenlemelerinden faydalanılmıştır. Ancak bu ülkelerde görülen başarılı uygulamalar, her kentin kendine özgü koşullarının olduğu gerçeği göz ardı edilerek kopyala-uygula yöntemiyle ülkemizde de kullanılmaya, buna ilişkin yasal düzenlemeler geliştirilmeye başlanmıştır.

Diğer yandan, küreselleşmenin kent mekânlarının sürekli değişmesine etkisinin yanı sıra toplumların kendilerini diğer toplumlardan ayırt eden kültürel değerlerine ve bu değerlerin fiziki belgesi olan yapıların korunması, tarihi ve kültürel mirasa sahip çıkılması gerektiği bilincinin artmasına da büyük etkisi olmuştur. Bu etkiyle birlikte kültürel ve doğal mirasın koruma altına alınması yönünde ulusal ve uluslararası çalışmalar başlatılmış, toplumların sahip olduğu kültürel ve doğal miras tüm dünyanın mirası kabul edilmiştir.

Koruma altına alınan alanların bu değerlerinin korunması, yaşatılması, eski kent merkezlerinin yeniden kullanılabilir hale getirilmesi ayrıntılı çalışmaları ve büyük parasal kaynakları gerekli kılmaktadır. Bu nedenle kentsel dönüşüm gereksiniminin en belirgin şekilde hissedildiği alanların başında eski kent merkezleri gelmektedir.

Tez çalışmasının amacı, kentsel dönüşümün Batı'da ve ülkemizdeki gelişiminin, uygulama yöntemlerinin, kent planlamasındaki yerinin incelenmesi, kentsel dönüşümün turizm ile birlikte tarihi kent merkezlerinin korunmasında kullanılmasının Antalya kent merkezinde Büyükşehir Belediyesi'nce başlatılan çalışmalarla irdelenmesidir.

Konusu itibariyle tez çalışması, kentsel dönüşüm ile ilgili temel kabuller ve ulaşılmak istenilen hedefin sınırları ile çerçeveselendirilmiştir. Bu doğrultuda, kentsel dönüşüm çeşitli boyutlarıyla ele alınırken özellikle tarihi kent merkezlerinde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamaları ve turizm ilişkisi ile bu alanlardaki yasal-yönetimsel boyut üzerinde durulmuştur.

Tez çalışmasının mekânsal sınırı Antalya Kent Merkezi Kültür Turizm Koruma Gelişim Bölgesi'dir. Zaman konusunda ise süreç sanayileşme ile birlikte gelişen kentleşme

hareketlerinden başlayarak günümüze kadar uzanmaktadır. Çalışma dünü irdeleyerek bugünü sorgulamakta ve geleceğe ilişkin tahmin ve öneriler geliştirmektedir.

Tarihi Antalya kent merkezinin korunması ve yaşatılması amacıyla Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca kentsel dönüşüm adı ile başlatılan projelerin, uygulamaların, plan kararlarının ve mevcut mevzuatın ele alındığı tez çalışmasında aşağıda yer alan hususlar tezin temel kabulleri olarak belirlenmiş ve tez bu kabuller üzerine şekillendirilerek, ortaya çıkan sonuçlar bu kabullere göre yorumlanmıştır.

- Mekânların dönüşümü, kentlerin kuruluşuyla başlamış olmasına karşın, kentsel dönüşüm kent planlamasıyla birlikte geliştirilmiştir.
- Sanayileşme sonrası yeni merkez alanlarının oluşturulmasıyla eski kent merkezleri terk edilerek çöküntü alanlarına dönüşmüş, tarihi çevrenin korunması yönünde gelişen bilinçle birlikte getirilen koruma kararları tarihi kent merkezlerinin çöküntü alanı olmasını hızlandırmıştır.
- Kentleşmeyle birlikte büyüyen kent sınırlarının doğal eşiklere dayanması, yatırımcılar ve inşaat sektörü açısından eski kent merkezlerinin yeni yatırım alanları olarak görülmesi kent merkezlerine olan ilgiyi yeniden arttırmış ve kentsel dönüşüm kavramı rant kavramı ile birlikte anılır olmuştur.
- Kültürel mirasın korunması son derece önemlidir. Ancak bu miras korunurken, alan dondurulmamalı, çağdaş kent kullanımına göre düzenlenmelidir. Bu düzenlemenin maliyetli olması nedeniyle yerel yönetimlerce bu alanların korunabilmesi için gerekli finans kaynaklarında özel sektörden destek alınmaktadır. Ancak, bu destek sonucu ortaya çıkacak uygulamalar, korumanın aleyhine olmamalıdır.
- Kentsel dönüşüm, ülkemizde plansız ve kaçak olarak gelişmiş yada mevcut koruma kararları nedeniyle çöküntü alanlarına dönüşmüş alanların düzenlenmesinde mevcut yasal araçların yetersiz kaldığı gerekçesiyle yeni yapılan yasal düzenlemeler ve bu düzenlemelerde kamulaştırma gibi idarelere verilen yetkilerle planlamada bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, bu düzenlemeler kentsel dönüşüm, alanlarıyla sınırlı tutulmakta, hazırlanan planlar kimi bölgelerde yatırımcılara da

kılavuzluk edebilmesi amacıyla kentsel tasarım ölçeğinde hazırlanmakta, bütüncül planlama neredeyse tamamen terk edilmektedir.

- Kentsel tasarım projelerinin bütüncül planlamadan bağımsız gerçekleştirilmesi nedeniyle yapılan düzenlemeler, gerek ulaşım şeması, gerek mekânsal kararlar, gerek sektörel dağılım, gerekse de nüfus kararları açısından kent bütününden kopuk olmaktadır.
- Kentsel dönüşümde mekânsal kararlardan da önemli olan husus sosyal boyuttur. Bu tür düzenlemelerde alanın mevcut kullanıcısı göz ardı edilmekte, özellikle kent merkezlerinde alanın asıl sahipleri çıkartılarak yeni sahipleriyle birlikte eski kent merkezleri soylulaştırılmaktadır.
- Ülkemizde koruma altına alınmış sit alanlarının korunabilmesi için önceki kanunlarda eksik olan planlama araçları 5226 sayılı kanun ile getirilmiştir. Ancak, bu araçlar yeteri kadar kullanılmamakta, klasik planlama anlayışının kanunda belirlenen katılımcı ve çağdaş planlama anlayışıyla değiştirilmesi gerekirken, bu planlama anlayışı klasik plan kararlarına uyarlanmaya çalışılmaktadır.
- Sadece mülkiyeti kamuya ait yapı ve alanlarda, kentin ulaşım ve açık alan ihtiyacının giderilmesi gerekçesiyle yapılan sınırlı düzenlemeleri, kentsel dönüşüm olarak adlandırmak doğru değildir. Bu tür düzenlemeler ancak, sosyal-ekonomik boyutları, örgütlenme şemaları ve finans kaynakları araştırılıp bölge kullanıcısının da katılımı sağlanarak hazırlanmış daha geniş alanları içeren bütüncül planların bir alt projesi olmalıdır.

Çalışmanın konusu ve genel hatlarının belirlenmesinin ardından kaynak tarama çalışmalarına başlanmıştır. Bu kapsamda, konuyla ilgili yapılmış sempozyum bildirileri, kitaplar, yerli ve yabancı makalelerden, internette yine konuyla ilgili oluşturulmuş sitelerden, lisans ve lisansüstü tezlerinden, kanun, yönetmelik ve diğer yasal düzenlemelerden faydalanılmıştır. Yapılan kaynak taraması sonucunda genel kabuller oluşturulmuş, bunları destekleyen uygulama örnekleri incelenmiştir.

Çalışma alanını oluşturan Antalya kent merkezine ilişkin ise, Antalya Büyükşehir Belediyesi, Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivlerinde incelemeler yapılmıştır. Büyükşehir Belediyesi'nce dönüşüm projesi kapsamında

hazırlanan alt bölge projeleriyle ilgili Kent Konseyi, Şehir Plancıları Odası ve Mimarlar Odası'nın görüşleri alınmıştır.

Kentsel dönüşüm uygulamalarının temelinde katılımcılık yer aldığından bölge insanının konu hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğu ve projelerle ilgili görüşlerinin öğrenilebilmesi amacıyla üç alt bölgede anket çalışması yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalar sonrasında da Antalya kent merkezinde başlatılan kentsel dönüşüm projeleri tezin başında ele alınan genel ilkelerle değerlendirilmiştir. Bu kapsamda tez çalışması beş bölüm üzerine kurgulanmıştır.

İlk bölümde, literatürde kullanılan kentsel dönüşüm kavramı, uygulama biçimleri, temel belirleyici özellikleri, Batı'da ve ülkemizdeki tarihsel gelişimi, kent planlamasındaki konumu, ülkemizdeki mevcut yasal düzenlemeler ile kanun taslakları incelenmiştir.

Kentsel dönüşümün asıl uygulandığı bölgelerin tarihi kent merkezleri olması nedeniyle ikinci bölümde kültürel mirasın korunması, ülkemizdeki yasal düzenlemeler, turizm-kültürel miras-kentsel dönüşüm ilişkileri ele alınmıştır.

Üçüncü bölüm tez çalışmasına konu olan Antalya Kent Merkezi Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi'dir. Bu bölümde, kent merkezinin mekânsal ve plan kararlarında gelişimi incelenmiş, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca 2004 yılı yerel seçimleri ile birlikte başlatılan "kentsel dönüşüm" isimli çalışmalar, Stratejik Plan, Nazım ve Uygulama İmar Planı kararları, alt bölge projeleri ve ilgili kamu kurum ve STK görüşleriyle birlikte değerlendirilmiştir.

İlk bölümlerde gerçekleştirilen kuramsal inceleme ve tespitlerin alt bölge proje alanlarında yapılan uygulamalarla irdelemesinin yapılabilmesi amacıyla üç farklı proje bölgesinde alan çalışmaları yapılmış ve sonuçları dördüncü bölümde sunulmuştur.

Beşinci bölüm kent merkezi dönüşüm proje çalışmalarının kavramlar, uygulamalar, kriterler, mevzuat ve kamu yararı açısından değerlendirmelerin yapıldığı son bölümdür.

I. KENTSEL DÖNÜŞÜM VE TARİHSEL ÇEVRENİN KORUNMASININ KAVRAMSAL, TARİHSEL VE YASAL BOYUTLARININ İRDELENMESİ

Günümüzde artan nüfus ve bu nüfusun büyük oranının kentlerde yaşamayı tercih etmesiyle birlikte kentler kalabalıklaşmış, çoğalan nüfusun yaşayacağı ve kullanacağı yeni alanlara gereksinim olmuştur. Kentsel nüfusun artmasının yanı sıra küresel ısınma ile birlikte doğal kaynakların gittikçe azalması sonucu özellikle gelişmiş ülkelerde bu kaynakların mümkün olduğunca az tüketilmesi ve tahrip edilmemesi gerektiği bilinciyle artan nüfusun ihtiyacı olan kullanım alanlarının yeni tarım alanlarının yapılaşmaya açılması yerine mevcut kent sınırları içerisinde düzenlenmesi yönünde uygulamalar başlamıştır.

Diğer yandan küreselleşmeyle birlikte ülkeler arasındaki ekonomik ve kültürel sınırların ortadan kalkmasıyla büyük şirketler, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde rantın yoğun olduğu bölgelerde yeni yatırım alanları oluşturmaya başlamış ve devletler de yeni yasal düzenlemelerde bulunarak bunlara destek vermişlerdir. Kentlerde ve ekonomilerde yaşanan bu değişim, kent mekânlarına yansımış ve mevcut kentsel alanlarda bir dönüşüm başlamıştır.

1.1. Kentsel Dönüşüm Kavramı ve Belirleyici Özellikleri

İnsanoğlu dünyaya geldiği andan itibaren sürekli kendisini ve çevresini değiştirmiş, dönüştürmüştür. İlerleyen zamanla topluluklar oluşmuş, tarımsal faaliyetler başlamış, kentler kurulmuş, savaşlar olmuş, savaşlar sonrasında kentler yıkılıp yeni kentler inşa edilmiş, kentlerin formu ticaret, sanayi gibi yeni üretim ve tüketim faaliyetleri ile artan nüfusa göre biçimlenmiştir.

Yani, hayat gibi kentler de aynı kalmamış, sürekli bir değişim ve dönüşüm içerisinde olmuşlardır. Tekeli'ye göre, bu değişim ve dönüşümü sürekli gündemde tutan nedenlerin başında; kentin nüfusunun sürekli artması, kentin ekonomisinin gelişmesi ve dünyaya entegrasyonunun, tüketim kalıplarının değişmesi, artan özel araba sahipliği ve bu talepleri karşılamak için yapılan yollar, geliştirilen altyapılar, hizmet sektörünün kent mekanındaki yer seçimini etkileyen konut mekanlarının prestij sıralamasındaki değişimleri yer almaktadır (2006, s.3). Kentlerde gerçekleşen bu değişim ve dönüşümü kontrol altına alarak, gerek ekonomik, gerek fiziksel gerekse de sosyal bakımdan yön vermek amacıyla başlatılan

uygulamalar için yapılan bilimsel çalışmalar ışığında bu eyleme bir tanım getirilmeye çalışılmıştır.

Türk Dili Kurumu sözlüğünde “Dönüşüm” kavramı: “ *Olduğundan başka bir biçime girme, başka bir durum alma* ” olarak tanımlanırken aynı sözlükte “ Kentsel Dönüşüm ”: “*Kentin imar planına uymayan, ruhsatsız binaların yıkılıp, planlara uygun olarak toplu yerleşim alanlarının oluşturulması* ” şeklinde açıklanmaktadır.

Oysa “Kentsel Dönüşüm”, sadece imar planına uygun olmayan yapıların bulunduğu bölgelerde değil, kentin tümünde uygulanabilmekte, her dönüşüm uygulaması da yıkımı gerektirmeyebilmektedir. Geniş kapsamlı tanımlar incelendiğinde, kentsel dönüşümün içeriğinde kentsel, siyasal, toplumsal ve ekolojik boyutların yer aldığı görülmektedir:

- Turok (2005, s.25) kentsel dönüşümü, “ *Kentsel sorunların çözümünü sağlayan ve değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylem*” olarak tanımlamaktadır.
- Özden’e göre, kentsel dönüşüm, *farklı nedenlerden ötürü zaman süreci içinde eskimiş, köhnemiş, yıpranmış ya da kimi durumlarda terk edilmiş, vazgeçilmiş kentsel dokunun, günün sosyo-ekonomik ve fiziksel koşulları göz önünde tutularak değiştirilmesi, yenileştirilmesi, ıslah edilmesi ve yeniden canlandırılarak kente kazandırılmasıdır* (<http://www.istanbul.edu.tr/siyasal/dergi/sayi23-24/20.htm>, e.t. Şubat 2008).
- Şahingür ve Müderrisoğlu (2005, s.512) ise yapılan bu tanımlara katılımı da ilave ederek, kentsel dönüşümü, “*Bütün yenileme kavramlarını eşzamanlı olarak kapsayan, sürekliliği olması gereken ve her aşamada toplumun bütün katmanlarını içermesi gereken çok boyutlu bir süreç*” olarak tanımlamaktadır.
- Bir başka tanıma göre de “ Kentsel Dönüşüm ”: *Yitirilen bir ekonomik etkinliğin yeniden geliştirilmesi ve canlandırılması, işlemeyen bir toplumsal işlevin işler hale getirilmesi, toplumsal dışlanma olan, toplumsal bütünleşmenin ve ekolojik dengenin kaybolduğu alanlarda, ekolojik ilkeler doğrultusunda bu dengenin tekrar sağlanmasıdır* (Akkar, 2006, s.29).

Kentsel dönüşümün ekonomik, sosyal, fiziksel ve yönetsel olmak üzere dört temel boyutu bulunmaktadır (Turok, 2005, s.26). Yapılacak uygulamalarda, sınırların belirlenmesinde, modellerin seçilmesinde, bu dört boyutun dikkate alınması, çalışmaların bilimsel yürütülerek konuyla ilgili uzmanların çalışmalarda faal olarak görev almasının sağlanması önceliklidir.

Kentsel dönüşüm adına yapılan uygulamalar sonrası edilen tecrübeler, kentsel dönüşümün, köhnemiş yerleşim alanlarındaki arsaların bir araya getirilmesi, mevcut binaların boşaltılması, bunların giderlerinin karşılanması ve yeni bina yapacaklara cazip şartlarla parseller sağlanması gibi dar ve sadece teknik bir gayrimenkul operasyonu olmadığını göstermiştir (Twichell, 2006, s.25).

Uluslararası uygulamalarda, kentsel dönüşüm projeleri, belli hedef ve stratejiler doğrultusunda uzun yıllara yayılan, devlet destekli bütüncül projelerdir. Üst ölçekten başlayıp, en küçük mahalle ölçeğine inen, eylem planları ile yönlendirilen ve pek çok disiplinin bir arada çalışması gereken bu projelerde, sürdürülebilirlik ve katılım ilkeleri kilit rol almaktadır. Ancak, karar verme aşamalarında projeler kullanıcılar tarafından sahiplenilmemekte, sorunlar bizzat kullanıcılar aracılığıyla iletilmemektedir. Bu nedenle uygulamalarda katılımcılık açısından tam bir başarı sağlanması neredeyse olanaksız olmaktadır.

Bir gurup bağımsız akademisyen ve araştırmacı tarafından 29.01.2008 tarihinde, internet adresinden kamuoyuna kentsel dönüşüm ve yenileme uygulamaları hakkında bir duyuru ve davet yayınlanmıştır (<http://akademi-kentseldonusum.blogspot.com>, e.t.nisan 2008).

Bu duyuruda özellikle tarihi kent merkezlerine ve yasadışı yapılaşmış konut bölgelerine yönelik olarak başlatılan dönüşüm ve yenileme projelerinin yerel yönetimlerin merkezi idarenin de desteğini alarak gerçekleştirildiği, bunu yaparken de bölgede yaşayanların dışlandığı vurgulanmış, kentsel dönüşüm ve yenileme süreçlerinde izlenmesi gereken temel ilkeler kamuoyu ile paylaşılmıştır. Bu ilkeler:

- Planlamanın bütünlüğü,
- Çok boyutluluk ve uzun dönem,
- Katılım ve karar alma,
- Şeffaflık ve hesap verebilirlik,

- Uzmanlık, yer seçimi, özgünlük ve gereksinimler,
- Etaplama ve uygulamanın izlenmesidir.

Akkar da (2006, s.34–35), batıda başarılı sayılan kentsel dönüşüm projelerinde ön plana çıkan ortak özellikleri şu şekilde sıralamaktadır:

- Stratejik planlama,
- İşbirlikçi ve katılımcı planlama,
- Müzakereci yöntemler,
- Çok aktörlü-çok sektörlü koalisyonlara bağlı olarak kuruluş,
- Bütünleşik bir yaklaşım,
- Yerel bağlamlı politika ve stratejilerine uygun bir kurumsal örgütlenmenin oluşturulması,
- Kolektif çaba.

Tekeli (2007, s.44- 45), strateji konusunu vurgulamakta, vizyonun gerçekleşmesine olanak verecek temel kararların saptanması ve onların kentin mekânında nasıl şekillendirileceğini ortaya koymaktadır. Stratejik plan yaşama geçerken kentte uygulama yapmak isteyen değişik aktörlerin, girişimcilerin, sivil toplum kuruluşlarının, kentlinin müzakeresine sürekli açık kalmalıdır. Kentin eski bölgelerinin dönüşüm ve yenileme süreçlerinin başlatılması için stratejik planla ilişkisinin bulunması, yoksa müzakere edilerek ilişkisinin yeniden kurulması gerekmektedir.

Göksu (2005, s.249-250) ise kentsel dönüşümün yeni bir anlayış içinde gerçekleştirilmesini sağlamak için, kurumsal, finansal ve yasal olmak üzere üç temel konuda önerilerin geliştirildiği ve ulusal, kent ve mahalle ölçeğinde birbirleri ile ilişkili stratejik planlarının bulunması gerektiğini vurgulamakta, bu planda da özellikle, fiziksel ve toplumsal projelerin gerçekleştirilmesi, kamu, özel sektör ile sivil örgütlerin de katılabilecekleri bir ortaklık yapısının yer alması gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, kentsel dönüşüm uygulamalarının olmazsa olmazları şöyle sıralanabilir:

- 1)Stratejik mekansal planların hazırlanması
- 2)Kentsel plan hiyerarşisine uygun bütüncül bir fiziki planlamanın yapılması
- 3)Disiplinlerarası ve uzman yaklaşımın benimsenmesi
- 4)Katılımcılığın ve tartışma ortamının sağlanması (müzakere)

- 5)Yerel örgütlenmenin sağlanması
- 6)Gelir dağılımı dengesinin gözetilmesi
- 7)Şeffaflığın sağlanması

Bu tespitler ışığında, kentsel dönüşümü; “Kentsel mekânların değişen zaman ve ihtiyaçlara paralel olarak, kentin asıl kullanıcılarının çıkarlarının ön planda tutulduğu, katılımcı ve şeffaf bir yaklaşımla ekonomik, sosyal, fiziksel ve yönetsel sorunların çözümlendiği, gelir dağılımı dengesinin gözetildiği, yerel örgütlenmenin gerçekleştirildiği, stratejik ve bütüncül plan kararlarına bağlı olarak sağlanan uzlaşma sonucu oluşturulan politikalar doğrultusunda ilgili meslek disiplinlerinden uzmanlarla birlikte plan hiyerarşisine uygun olarak düzenlenmesi” şeklinde tanımlamak mümkündür.

1.2. Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Tarihsel Gelişim

Sanayi devrimine kadar yaşanan değişimler, genelde kentlerin fiziksel yapısını doğrudan etkilememiştir. Ancak, 1800’lerde hem Avrupa’da hem de ABD’de sanayinin gelişimiyle kırsaldan kente yoğun bir göç başlamıştır. Göçle birlikte gelişen kentleşmenin hızlanması ile özellikle kentlerdeki mevcut yerleşim ve çalışma alanlarında kentsel dönüşüm uygulamalarına yönelinmiştir.

Göçün yaşandığı tüm büyük kentlerde hazırlanan geniş kapsamlı kent planlarıyla birlikte modern merkezler yaratılmaya başlanmıştır. Modern kent merkezleri oluşturulurken Avrupa’da bu modern alanların, tarihi özelliği olan bölgelerle bütünleştirilmesi ya da yeni gelişimlerin bu merkezlerin dışında yer alması ön koşul olmuşken Avrupa’dan farklı olarak ABD’de kentlerinde kentsel dönüşüm, bir yeniden geliştirme hareketi şeklinde, programlar halinde ortaya çıkmıştır (Özden, 2008, s.54-61).

Devlet eliyle gerçekleştirilen ilk geniş kapsamlı kentsel dönüşüm uygulaması, 1850-1870 arasında dönemin valisi Baron Haussmann yönetiminde Paris’te, kentin Ortaçağ dokusunun yıkılıp geniş bulvarların açıldığı, yeni kent meydanlarının oluşturulduğu ve konut alanlarının inşa edildiği uygulamadır (Görgülü ve arkadaşları, 2006, s.18).

Kentsel dönüşüm eylemlerinin asıl başlangıç noktası olarak II. Dünya Savaşı görülmektedir. Çünkü, İkinci Dünya Savaşı’nda Avrupa kentlerinin büyük bir kısmı harabe haline gelmiştir (Özden, 2008, s.51). Savaş sonrasında İngiltere’de kamu, savaşta hasar gören

yapı stokunu ve nüfusu yeniden yapılandırmak, sosyal konut sunumunu gerçekleştirebilmek için inşa faaliyetlerinde özel sektöre yer vermekle birlikte hem yıkım hem de yeniden inşa aşamalarına aktif olarak katılmıştır.

ABD’de ise kamu sadece yıkım çalışmalarında yer almış yeniden inşa çalışmalarını özel sektöre bırakmıştır (Altınok ve arkadaşları, 2006, s.18–19). 1949–1962 tarihleri arasında ABD’de başlayan kentsel dönüşüm faaliyeti, eski yerleşme dokularının dümdüz edilip yerine modern kentler kurulması şeklindedir. 1963 yılına kadar elli binden fazla düşük gelirli aile, yerlerinden, iş yerlerinden yoksun kalmıştır (Özden, 2008, s.64).

1960’lı yıllarda Avrupa, sosyal devlet anlayışını benimsemiş, özel sektör yatırımları konutların rehabilitasyonuna ilgi göstermeye başlamış ve konuta yatırım patlaması yaşanmıştır. ABD’de ise, 1960’lara kadar metropoliten alan sınırları içinde en fazla büyüme, merkezi kentlerin sınırları içinde gerçekleşmekte iken bu tarihlerden sonra durum değişmiş, konut ve iş alanlarının merkezlerden banliyölere doğru kayarak yayılması şeklinde adlandırılan kentsel saçaklanma eğilimlerinin başlaması ülkede büyük değişimlere yol açmıştır (Özden, 2008,s.52–61).

1970’li yıllara gelindiğinde sayısal anlamda konut ve yerleşme problemini çözen Avrupa; kentsel yaşam kalitesini yükseltmek çabasına girmiştir. Bu dönemde kent içinde yer alan konut alanlarının yıkılıp, işlev değişikliği ile birlikte fiziksel standartlarının yükseltilmeye çalışılması, kentsel dönüşüm projeleri ve devlet sübvansiyonu ile kredi ve kiralama kolaylıkları sağlanarak barınma ihtiyacı çözümlenmeye çalışılmıştır (Erdoğan, www.planlama.org, e.t. Aralık 2007).

1970’li yılların sonlarına doğru, kent merkezlerindeki bozulmanın tek nedeninin sosyal faktörler olmadığı, ekonomik ve yapısal nedenlerin de bozulmanın etkenlerinden olduğunun fark edilmesiyle, kent merkezi ve çevresindeki kentsel dönüşüm projelerinde aktörler çeşitlenmiştir (Karadağ, www.arkitera.com, e.t. Mart 2008). Kentsel dönüşüm uygulamalarına ilk anlamlı katılımın bu yıllarda başladığını söylemek mümkündür (Özden, 2008, s.52).

1980’li yıllarda bir çok ülkede artık kentsel yenilemenin içeriğinde, sürdürülebilirliği olan ve yerleşmelerdeki sosyal ve fiziksel sorunları birlikte çözmeyi hedefleyen bir anlayış hakim olmaya başlamıştır (Özden, 2008, s.53).

1980’li yılların dönüşüm projelerinin odağında kentin boşaltılmış, atıl ve çöküntü haline gelmiş alanlarının ekonomik olarak canlandırılması vardır. Bu dönemde kentsel dönüşüm projelerinin büyük bir çoğunluğu, kamu ve özel sektörün işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. Kamu sektörü, temel altyapı sunumu ve arazi ıslahını sağlayarak, kentsel dönüşüm yapılacak olan bölgeye özel sektörün ilgisini çekip, proje ortaklıkları konusunda da kurumsal örgütlenmeyi kurma rolünü üstlenmiştir (Karadağ, www.arkitera.com, e.t. Mart 2008).

ABD’de ise nüfusun büyük kısmının banliyölerde yaşaması nedeniyle metropoliten alanları 1980’lerde banliyölere göre daha az gelişmiştir. Bu dönemde kentleşmeye yeniden dönüş olmuştur. Ancak bu dönüş 1960’lardan farklı olarak kentsel büyüme ve çöküntüleri gidermeye ilişkin kentsel modellerin oluşturulmasına da yol açmıştır. Ayrıca 1985–1990 yılları arasında merkezler 3,7 milyon göç verirken, banliyöler 8,3 milyon göç almıştır (Özden, 2008, s.64).

Avrupa’da, 1990’lardan itibaren ekonomik, toplumsal ve çevresel kaynakların etkin ve verimli kullanımını sağlayacak kentsel dönüşüm politikalarının uygulanması amacıyla, kent merkezlerinin yeniden canlandırılması, kentsel genişlemenin ve yayılmanın sınırlandırılması, çok-işlevli kentsel alanların ve sürdürülebilir ulaşım tekniklerinin geliştirilmesi, doğal ve tarihi mirasın korunması gibi birçok ana politika başlığı, kent planlama gündeminde tartışılmaya başlanmıştır (Akkar, 2006, s.33).

1990’lı yıllar, aynı zamanda kentsel dönüşüm alanında yeni kurumsallaşmaların oluşturulduğu yıllardır (Akkar, 2006, s.32). Örneğin, Danimarka 1997 yılında, kentsel dönüşümün uygulama biçimlerinden birisi olan kentsel yenileme için Ulusal Sekreteryaya oluşturarak kentsel yenilemeyi resmi politika haline getirilmiştir. Diğer yandan Berlin bürokratları da 1991 yılı sonrası yeniden inşa döneminin tümünü “kentsel yenileme” dönemi olarak görmeye başlamışlardır (Smith, 2006, s.20).

Diğer yandan, özellikle 1990’lı yılların sonlarına doğru, kentsel canlandırmada özel sektör danışmanlığı ön plana çıkartılmıştır. İngiltere’de kentsel çöküntü alanlarının canlandırılmasında özel sektör kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve farklı toplumsal kesimlerle ortaklıkların kurulmasına öncülük eden, finansal kaynak sağlayan ve

bölgesel ölçekte çalışan “kentsel canlandırma ajansları” bu türden kuruluşlardır (Akkar, 2006, s.32).

ABD’de kentsel dönüşüm bir yandan merkezi iş alanlarını destekleyip, kentin ekonomik canlılığına katkıda bulunurken, diğer yandan konut alanlarının orta ve üst sınıfın eline geçmesine aracılık etmiştir. 1990’lı yılların hükümetleri çöküntü alanlarını canlandırma çabasına girmiştir. Bu dönem kentlerin canlandırılıp, çağdaş anlamda yenilenmesi için büyük kaynakların aktarıldığı bir dönemdir (Özden, 2008, s.65).

Günümüzde kentsel dönüşüm uygulamalarının artık neredeyse temel amacı haline gelen özel sermayenin kent merkezlerindeki çöküntü alanlarına iş alanı desteği ile aktararak bu alanlarda yaşayanların yerlerinden edilmesi uygulaması, ABD’de başlayan ve özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kabul gören bir uygulamadır.

1990’lı yıllardan itibaren, kentsel dönüşümde kamu yararının, mekânın fiziki, ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutlarına, yasal, kurumsal, örgütlenme, izleme-değerlendirme süreçlerinin de ilave edildiği bütüncül bir yaklaşımla geliştirildiğinde en üst düzeye çıkarılabileceği görüşü yaygın olarak savunulmaya başlanmıştır (Akkar, 2006, s.33).

Bu dönemlerden itibaren giderek yerel toplulukların katılımı ön plana çıkmakta, sadece yıkım değil kentsel mirasın korunması da önem kazanmaktadır. Devlet eliyle yapılan müdahaleler giderek çeşitlenen ve toplumun değişik kesimlerini içeren ortaklık anlayışına yerini bırakmaktadır. Fiziksel yenileme ya da yeniden canlandırma artık tek başına yeterli görülmemekte, istihdamı artırmak, işsizliği azaltmak, sosyal dışlanmayı gidermek, sosyal donatı alanlarını artırmak, eğitim ile yoksul kesimin kapasitesini artırarak istihdam edilebilirliği sağlamak gibi konular ön plana çıkmaktadır (Görgülü ve arkadaşları, 2006, s.24).

ABD’de 1997 yılında çıkartılan “Amerikan Toplumunun Yenileme Yasası”nda, kentsel yenileme-canlandırma çalışmalarıyla ilgili stratejilerin geliştirildiği politikalar yer almıştır (Yılmaz, 2005, s.582). Söz konusu yasa ile Amerikan İskân ve Kentsel Kalkınma Departmanı (HUD)’nın mülkiyetinde bulunan boş ve niteliksiz yapıların, buldukları alanda yetkili olan yerel yönetimlere devredilmesi olanağı tanınmıştır. Yerel yönetimler bu yapıları altı ay içinde, kâr amacı gütmeyen toplum geliştirme birimlerine satmaktadır ve bu birimler, söz konusu yapıları düşük gelirli ailelerin satın alabilmeleri amacıyla elverişli hale getirip, yenileyip, restore ederek satışa sunmaktadır (Özden, www.istanbul.edu.tr, e.t. Şubat 2008).

Yine ABD’de hazırlanan bir yasa değişikliği tasarısına göre yerel yönetimlere, kentsel dönüşüm konusunda oldukça önemli yükümlülükler verilmektedir. Tasarı, yerel yönetimlerin her yıl 30 Eylül’e kadar bir yıllık finansal rapor hazırlamasını, bu rapora ek olarak çeşitli bilgileri de temin etmesini öngörmektedir¹ (Özden, www.istanbul.edu.tr, e.t. Şubat 2008).

Ancak önceki dönemlerden farklı olarak 1990’lı yıllardan itibaren özel sektörün talepleri doğrultusunda gelişen kentsel dönüşüm uygulamalarında, devlet artık, sadece özel sektörün ihtiyaç duyduğu altyapı hizmetleri, yasal zeminin düzenlenmesi gibi yatırımın önündeki engelleri aşan ve kolaylaştıran aşamalarda rol almaya başlamıştır.

1.3. Kentsel Dönüşüm Uygulama Biçimleri

Kentsel dönüşüm uygulamaları bilimsel olarak incelenmeye ve bir politika olarak uygulanmaya başladığından bu yana zaman içerisinde amaçları, yönetim modelleri ve organizasyonları değişime uğramış, bu uygulamalar farklı ifadelerle anılmaya başlanmıştır. Kimi zaman bu farklı ifadeler, kentsel dönüşüm ifadesi yerine kullanılmıştır.

Özellikle bilimsel yazında “Kentsel Yenileme (Urban Renewal)” ile “Kentsel Dönüşüm (Urban Regeneration)” kavramları sıklıkla aynı içerikte aktarılmıştır. Urban regeneration terimi İngiliz ingilizcesinde; Urban renewal terimi ise Amerikan ingilizcesinde kullanılan bir terimdir.

“Kentsel Dönüşüm” için yapılan tanımlara bakıldığında, kentsel dönüşüm, yenileme, ıslah, yeniden canlandırma gibi strateji ve eylemlerin bütünü ifade etmektedir. Dolayısıyla, “Kentsel Yenileme”, “Kentsel Yenileşme”, “Yeniden Canlandırma”, “Yeniden Geliştirme”, “Rehabilitasyon”, “Alansal Temizleme”, “Soylulaştırma”, kentsel dönüşüm ile aynı kavramlar olmayıp, kentsel dönüşümün uygulama biçimleridir.

---

¹Bu bilgiler: Kentsel yenileme alanı içinde yer alan her bir projenin verileri ve tanımlamaları, kentsel yenileme alanının asıl amacının tanımlanması, kentsel yenileme alanının başlangıç ve son durum tarihlerinin, bu tarihler itibariyle borç durumlarının belirtilmesi, kentsel yenileme alanı kararlaştırıldığında yapılan tespitler, kentsel yenileme alanının yıllık genel değerlendirmesi, kentsel yenileme alanında artan değerlerin miktarlarının saptanması, arttırılan fonların kullanımına ilişkin tanımlamalar, kentsel yenileme alanında yapılması gereken işlerin sınıflandırılması, her bir kentsel yenileme alanındaki tamamlanmış olan projelerin belirlenmesi, kentsel yenileme projelerinin finansal açıdan türü ve kategorisinin saptanması, her bir kentsel yenileme projesi için, bir sonraki mali yıla ait ya da özel fonlardan gelen kaynakların miktarlarının ortaya konmasıdır (Özden, www.istanbul.edu.tr, e.t. Şubat 2008).

Kentsel Yenileme (Urban Renewal): Bir kent parçasının belirli bölümlerini tekniğine uygun şekilde yenileştirerek korumadır. Yerleşmenin kalitesinin yükseltilmesi amacıyla yapılan açık alanların iyileştirilmesi, trafik düzenlemeleri ve daha iyi alt yapı gibi düzenlemeler de kentsel yenileme eyleminin birer parçasıdır. Sözcük anlamında bulunmamasına karşın, eylem olarak yıkma ve yeniden yapma eylemlerini de içermektedir (Özden, 2008, s.176).

1800’li yılların ortalarından 1945’li yıllara kadar, kentlerdeki fiziksel ve toplumsal bozulmaya karşı en önemli müdahale biçimi, kentsel yenilemedir. Temiz, sağlıklı ve yaşanabilir kentlerin geliştirilmesi amacıyla, ilk kentsel yenileme projeleri ile kamusal alanların artırılması sağlanmaya çalışılmıştır. 19. yy’ın ikinci yarısında başlatılan “Park Hareketi” kente doğayı getirmeyi amaçlamış, bunun sonucunda 1844 yılında Liverpool’da Birkenhead Parkı, 1845 yılında Londra’da Victoria Parkı ve 1863 yılında da New York’ta Central Park yapılmıştır (Akkar, 2006, s.30).

Kocabaş, Amerika kökenli olan kentsel yenileme terimi ile eski kent ve kasabaların, merkezi iş alanları da dahil olmak üzere iyileştirilmesi ya da yeniden yapılaştırılması ifade edilirken, aslında kentsel yenilemenin uygulamada düşük gelirli nüfusun yerinden edilmesi, daha kârlı ofis, ticari ve lüks konut yapılaşmaları veya ulaşım altyapısının sağlanması anlamlarına geldiğini, bu nedenle, ABD’de yapılan kentsel yenileme uygulamalarının gayrimenkul piyasasının talepleri doğrultusunda gerçekleştirildiği için negatif sosyal sonuçlar doğurduğunu belirtmiştir (Kocabaş, 2006, s.3).

Kentsel Yenileşme (Urban Renaissance): 1970’li yıllara kadar uygulanan kentsel yenileme uygulamalarında düzenleme adına yapılan kökten yıkılıp-yenilenmeyi hedefleyen müdahale biçimleri yerine, stratejileri ile kentli insanı kent mekanı ile birlikte ele alan, kentin yerleşik değerlerini, ölçü ve oranları koruyup, mekansal tanım ve anlamları saklı tutarken, kent kültürü ve kentsel yaşamın yeniden canlandırılmasının amaçlandığı bir uygulama biçimidir (Bilsel ve arkadaşları, 2006, s.55).

Kentsel yenileme kavramı, eylem olarak yıkma ve yeniden yapma eylemlerini de içerdiğinden Avrupa Konseyi’nin 1981 yılında başlattığı kampanyanın adı bu kaygıyla “Urban Renewal” iken “Urban Renaissance” olarak değiştirilmiştir (Özden, 2008, s.175).

Ülkemizin de katıldığı söz konusu “Avrupa Kentsel Yenileşme Kampanyası (European Campaign For Urban Renaissance) (European Council, 1982) ” yerleşik kentsel kültür değerlerinin korunup geliştirilmesi ve onlardan canlandırma-yeniden yaşama döndürme (revitalization) yoluyla yeniden yararlanmada kentli halkın yaşadığı kentsel çevrenin iyileştirilmesine bilinçli katılımın sağlanması hedeflenmektedir (Bilsel ve arkadaşları, 2006, s.54).

Yeniden Canlanma-Canlandırma (Revial-Revitalization): Sosyo-kültürel, ekonomik ya da fiziksel açılardan bir çöküntü süreci yaşamakta olan kentsel alan parçalarının, çöküntüye neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması ya da değiştirilmesi sonucu, o alanın tekrar hayata döndürülmesi, canlandırılması yöntemine verilen isimdir (Karadağ, www.arkitera.com, e.t. Mart 2008). Tekeli, yeniden canlandırmayı: “ *Bir alandaki fiziksel yapının sağlıklılaştırılması ve yasal meşruiyetinin yanında o alandaki ekonomik yaşamın ve ekonomik faaliyetlerin canlandırılması* ” olarak tanımlamaktadır (2006, s.6).

Yeniden canlandırma, yerel problemlerin varlığından hareket etmekte, ancak fizik mekânda ortaya çıkan sonuç ürünler, yerelden çok dünya geneline hizmet vermektedir. Mekân, pazarlama sürecinde, sermayeyi çekmek için bir araç olarak kullanılmaktadır (Özkan, 2005, s.283).

Yeniden Geliştirme (Redevelopment): Ciddi olarak bozulmuş ve korunacak değeri olmayan yapıların bulunduğu bölgelerde kabul edilen bir yaklaşımdır. Genellikle gecekonduların alanlarında uygulanmaktadır (Karadağ, www.arkitera.com, e.t. Mart 2008). Keleş yeniden geliştirme için; “ *ekonomik ve yapısal özellikleri, iyileştirilmesine olanak vermeyecek ölçüde kötüleşmiş olan yoksul konutların yıkılması ve bunların oluşturduğu kent bölümlerinin yeni bir tasarlama düzeni içinde bayındırılması* ” tanımını kullanmıştır (1998, s.139).

Gecekonduların mahallelerinin kentin başka bir yerinde yeniden oluşmasını engellemediği için, gelişmiş ülkelerin büyük bir çoğunluğunun artık kullanmadığı bu yöntem, birçok gelişmekte olan ülkede, konut koşullarını iyileştirmek ve şehir merkezi alanlarını modernize etmek için tek uygun yol olarak kabul edilmektedir (Karadağ, www.arkitera.com, e.t. Mart 2008).

Eski Haline Getirme (Rehabilitaion): “*Eskimiş, performansı düşmüş, alt yapıları yetersiz bir çevrenin performansını sınırlı yatırımlarla yeterli hale getirmeye çalışmaktır*”

(Tekeli, 2006, s. 6). Planlı olarak gelişmiş ancak zamanla yıpranmış, yoğunluğu artmış ve işlevlerini yerine getiremeyen bölgeleri tekrar değerli hale getirme yöntemi olan bu yöntem, mevcut bölgenin yapısının korunarak, koruma, tamir ve restore edilmesi temeline dayanmaktadır (Karadağ, www.arkitera.com, e.t. Mart 2008).

Özgün niteliğini henüz kaybetmemiş olan kentsel alanların yeniden eski haline kavuşturulması anlamına gelen rehabilitasyon, koşullar elverdiğinde öncelikle tercih edilmesi gereken yöntemlerdendir (Özden, 2008, s.179).

Alansal Temizleme (Urban Clearance): “Çöküntüye uğrayan bir kentsel alanda fiziksel dokunun tümüyle yıkılıp yerine yeni bir doku getirilmesi”, olarak adlandırılmaktadır. Bu yöntem özellikle İngiltere’de 1850’li yıllardan bu yana konut politikalarının önemli bir parçası olmasına karşın, 1970’li yıllarda maliyetinin yüksek olması nedeniyle terk edilmiştir. Çöküntüye uğrayan alanlarda ancak rehabilitasyonun mümkün olmadığı durumlarda temizleme yöntemi son çare olarak kullanılmaktadır (Özden, 2008, s.163).

Bu farklı tanım ve içeriklerden; izlenecek kentsel dönüşüm stratejilerinin ve müdahale biçimlerinin belirlenmesinde yerleşmeye özgü karakteristik ve dinamikleri doğru tanımlamanın, belirlenen hedeflere ulaşmada büyük önem taşıdığı anlaşılmaktadır.

Kentsel dönüşümün uygulama yöntemlerinden birisi olan soylulaştırma ise özellikle tarihi kent merkezlerinin dönüşümünde kullanılan en önemli uygulama biçimi olduğundan, bu özelliği nedeniyle tarihi ve kültürel kent merkezlerinin korunmasında kentsel dönüşüm uygulamalarının irdelendiği ikinci bölümde ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

1.4. Günümüzde Kentsel Dönüşüm Adıyla Gerçekleştirilen Uygulamalara İlişkin Değerlendirmeler

1970’li yılların ortalarından başlayarak ekonominin yeniden yapılanması sonucunda üretim biçimlerindeki değişim, üretimin dünya ölçeğinde yeni yer seçim kararları ve sanayisizleşme, özellikle Avrupa ve ABD’deki kentlerin ekonomilerinde ve kentsel mekânlarda ciddi problemlere ve darboğazlara yol açmıştır (Özdemir D., 2006, s.384).

Kapitalist ekonominin 1970’li yıllarda girdiği bu krizi aşma çabaları ile başlayan süreçte, meydana gelen yapısal değişimler kentsel dönüşüm yaklaşım ve pratiklerini de

etkilemiştir (Görgülü ve arkadaşları, 2006, s.20). Ayrıca, küreselleşmenin etkilerinin sorgulanması kentlerin dönüşümünün veya kentsel dönüşümün boyutlarının algılanması ve araştırılması ile eşanlamlı olmaktadır (Görgülü, www.yapi.com.tr, e.t. Nisan 2008).

Küreselleşme ile birlikte kentlerdeki değişim süreci farklı bir evreye girmiş, kentler küresel kapitalist ilişkiler çerçevesinde değişmeye başlamıştır (Kiper, 2006, s.87). Artık şehirler, küreselleşmenin ve sermayenin mekânsal etkileriyle toplumsal çatışmaların da yaşandığı yerleşmeler haline gelmiştir (Torun, www.planlama.org, e.t. Aralık 2007). Günümüzde, dönüşen ya da dönüşecek olan kentsel alanlar, sermaye bakımından potansiyel alanlardır (Gürler, 2005, s.613).

Geçmişte kentler, devletlerin genellikle ulusal ve gereğinde uluslararası ticaret ve yönetim merkezleri olarak bilinirken, günümüzde “Dünya Kenti” kavramıyla iş ve finans dünyasının ulusüstü mekânları, yabancı firmalar ve çokuluslu şirketler ile değişik ülke hükümetlerinin, çoğunlukla ev sahibi ülkeyi “by pass” ederek ilişki kurabildikleri mekânlara dönüşmüştür (Kiper, 2006, s.100). Kentlerin ulus devletlerin ötesine geçtiği bu dönemde, her kentin geleceği bir yarışa endekslenmeye çalışılmış ve adına vizyon denilip, misyonlar yüklenerek kentler, tarihlerini, mekânlarını ve sundukları kentsel yaşamı bu temele oturtup artık gerçeklikleri dönüşmek üzere kurulu olduğu için dönüşmek zorunda kalmıştır (Gökçen, 2006, s.118).

1980 sonrasında merkezi-yerel yönetim ilişkilerinin yeniden yapılandırılması ve kentlerin ekonomik problemlerle baş etme konusunda merkezi yönetimin gittikçe azalan maddi desteği karşısındaki yalnızlıklarıyla krizden çıkış yolları bulmak kentler için kaçınılmaz olmuştur. Bu süreç içinde sermayenin hareketliliğinin giderek hızlanması karşısında kentler içinde buldukları darboğazdan çıkabilmek ve sermaye yatırımlarını çekebilmek için birer girişimci gibi hareket etme yoluna gitmişlerdir (Özdemir, 2006, s.384).

Çoğu kesim, dünya kenti kavramına olumlu bir anlam vererek onu kente prestij kazandırmak, kentin reklamını yapmak ve uluslararası sermayeyi kentlerine çekebilmek amacıyla kullanmaktadır. Ülkemizde bu durumdaki İstanbul ve İzmir gibi büyük metropollere, son dönemlerde Antalya da ilave olmuştur (Kiper, 2006, s.103).

Oysa az gelişmiş ülke kentleri, devletin ve yönetim odaklarının değil, kapitalist üretim ve tüketim sisteminin yaygınlaştırılmasında ara noktalar konumundadır ve bu kentler için

dünya kenti yerine “Uluslararası Nitelik Kazanmış Kentler” ifadesinin kullanılması gerekmektedir (Kiper, 2006, s.102).

Diğer yandan, bir önceki dönemde merkezi yönetimin güçlü desteğini kaybeden yerel yönetimler için özel sektör ile yapılan işbirlikleri krizden çıkış için yeni bir çözüm olmuştur. Ancak özel sektör ile yapılan ortaklıkların kent ve kamu yararı açısından verimli sonuçlarının alınabilmesi için bazı ön koşulların oluşturulması gerekmiştir. Ayrıca aktörler de değişmiş, özel sektör, yerel yönetim ile merkezi yönetime, sivil toplum kuruluşları, baskı gurupları ve benzeri diğer kuruluşların da temsil edildiği daha geniş tabanlı koalisyonlar oluşmuştur (Özdemir, 2006, s.384).

Bu bağlamda kentsel dönüşüm, kent ekonomilerini yeniden canlandırmaya yönelik bir eylem alanı haline gelmiş, oluşan yeni uluslararası rekabet ortamında kentler kendilerini uluslararası akışlara cazip kılacak projeler üretmeye odaklanmışlardır. Yatırımlar, ulaşım ve iletişim altyapısının geliştirilmesinin yanı sıra, uluslararası iş çevrelerinin yeni mekansal taleplerine cevap verecek donanımda modern ofis binaları, güvenli lüks konut yapıları, lüks oteller, kongre merkezleri ve alışveriş merkezleri gibi gayrimenkul eksenli, büyük ölçekli, tüketim odaklı öncü prestij projelerinin inşa edilmesine yönelmiştir (Görgülü ve arkadaşları, 2006, s.21).

Kiper, kent merkezlerinde başlatılan kentsel dönüşüm projelerini, belirli kent parçalarının rant tesislerine dönüştürülmesi süreci olarak tanımlarken bu yaklaşımın kent mekanına, gökdelen yada çok katlı alışveriş merkezleri, plaza türü ofis yapıları, dev otopark alanları, çok yıldızlı oteller, katlı geçitler, çok katlı ulaşım aksları biçiminde yansıdığını belirtmektedir (2006, s.92). İstanbul metropolünün geçirmekte olduğu dönüşümde de bunlar gözlemlenebilen özelliklerdir.

Bir başka deyişle, kentsel dönüşüm eylemi köhnemiş kent dokularının topyekûn yıkılıp yeniden inşa edilmesine odaklanan bir kentsel yenileme yaklaşımı olmaktan çıkmış; bu yaklaşım yerini, kent merkezinde ya da merkezin yakın çevresindeki kıymetli topraklarda yer alan işlevini yitirmiş eski fabrika alanları, liman bölgeleri, antrepo ve depo alanları gibi alanların yeniden işlevlendirilerek kent ekonomisine kazandırılmasını hedefleyen kentsel dönüşüm yaklaşımına bırakmıştır (Görgülü ve arkadaşları, 2006, s.21).

Kentin dönüşümünü özendiren bu eğilimlere karşı çeşitli direnç mekanizmaları da bulunmaktadır. Bunların belli başlıları; kent yapılarının teknik ömürlerinin yüksek olması dolayısıyla yapıların dönüştürülmesinin önemli bir maliyetinin bulunması ve kentte bulunan yapıların mimari ve sembolik değerler taşımasıdır ki, insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesinde bu tür eski, tarihsel miras niteliğindeki yapıların korunmasının önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır. Bu durumda da toplumda kentteki bazı yapıların ve yerleşme dokularının korunmasını sağlayacak kurumlar gelişmektedir. Bu kurumsal yapılar dönüşme baskıları karşısında durdurucu, geciktirici etki yaratmaktadır (Tekeli, 2006, s.4).

Göksu (2005, s.250), günümüzdeki yaklaşımları özel sektör açısından değerlendirmekte ve kentsel dönüşümün yeni gündeminin ana konusunun gayrimenkul sektörü ile finans sektörünün proje bazında buluşmaları olacağını, bunun beraberinde planlama, örgütlenme, proje, arazi geliştirme, yenilikçi yöntemler ve proje finansmanı gibi yeni gündem maddelerinin oluşacağını, özel sektörün kamu ile yapacağı işbirlikleri ve ortaklıkların kentsel dokuların parsel bazında yapılaşma düzeninin oluşmasına büyük katkı sağlayacağını belirtmektedir. Özellikle gayrimenkul sektörü, yapılan yasa değişiklikleri ve devlet desteği nedeniyle kentsel dönüşüm uygulamalarına son dönemlerde özel ilgi göstermeye başlamış, kent dışında yeni yatırımlar yapmak yerine, kentsel dönüşüm uygulamalarıyla rantın arttığı mevcut kent merkezinde yatırımlarını gerçekleştirmeye başlamıştır. Artık “www.emlakkulisi.com” gibi, büyük gayrimenkul veya inşaat şirketlerinin internet sitelerinde “Kentsel Dönüşüm” adı altında başlıklar oluşturulmuş, kentsel dönüşüm konusu bu sektörün özellikle takip ettiği bir eylem haline gelmiştir.

Diğer yandan, Forum İstanbul tarafından her yıl düzenlenen gayrimenkul yatırımlarına ilişkin konferansların 12–13 Kasım 2007 tarihlerinde gerçekleştirilmesinde gayrimenkul yatırımları ile birlikte kentsel dönüşüm uygulamaları da tartışılmıştır. Dünyanın çeşitli ülkelerinden kentsel dönüşüm uygulamalarının anlatıldığı konferansın katılımcılarının büyük kısmı gayrimenkul ve inşaat sektörünün katılımcılarından oluşmaktadır. Bu da yönetim biçimi olarak gündeme gelen özel-kamu ortaklığı (Public-Private Partnership) uygulamalarının artık kentsel dönüşümle güçlendiğini ve ulus ötesi şirketlerin bundan yarar sağladığını göstermek açısından önemlidir.

02.03.2007 tarih ve 26450 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan, Yüksek Planlama Kurulu’nun 28.02.2007 tarih ve 2007/4 sayılı kararı ile onaylanan ve Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca hazırlanan “Türkiye Turizm Stratejisi (2023)” başlıklı rapordan ülkemizde de

ulusötesi şirketlerin desteklendiği görülebilecektir. Bu rapora göre, 2023 yılı hedeflerinden birisi, parçacı ve parsel bazında gelişen planlama pratiğini sona erdirmek ve dünya çapında yarışabilir kentler oluşturmaktır. Stratejiler içerisinde ise bürokratik engellerin kaldırılmasında yabancı sermayenin yatırım yapabilmesi için ülkemizde yabancıların mülk edinmelerini ve yatırım yapmalarını kolaylaştıracak yatırım izinlerinin tek bir çatı altında toplanacağı “Yatırım Destekleme Ajansı”nın güçlendirilmesi yer almıştır (2007, s.7,10).

1.5. Başarılı Kentsel Dönüşümün Gereklere

Kentsel dönüşüm için tespit edilen belirleyici özellikler doğrultusunda kentsel dönüşüm, fiziksel mekanın dönüşümünün yanı sıra, sosyal gelişim, ekonomik kalkınma, ekolojik ve doğal dengenin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması ile birlikte kapsamlı ve bütünlük bir yaklaşımla ele alındığı takdirde başarıya ulaşmaktadır (Akkar, 2006, s.35).

Ayrıca, kentsel dönüşüm ve yenileme süreçlerinin, planlama sürecinin olağan parçaları olarak ele alınması gerekmektedir. Ancak, yapılan uygulamalar kentsel dönüşüm projelerinin, bütüncül planlama yaklaşımı dikkate alınmadan kentlerin değer kazanmış ya da değer kazanmaya aday parçalarına yönelik olarak kurgulanması şeklindedir ki, bu da planlama ilkelerinin hiçe sayıldığına göstergesi olmaktadır.

İngiltere’de gerçekleştirilen dönüşüm uygulamalarındaki hataları aktaran Turok, kentsel dönüşüm uygulamalarında, amacın belirsiz ve süreklilik yerine hemen çözüm üretme düşüncesinin hakim olması, alanların çevresine suni sınırlar koyularak birbirinden kopuk projelendirilmesi şeklinde ortaya çıkan uygulamaların başarısız olduğunu belirtmektedir (2005, s. 29-30).

Örneğin, kentsel dönüşüm uygulamalarında sağlanacak başarı, geniş ölçüde şehirdeki yasama organı üyelerinin, bankacıların, müteahhitlerin idari kurumların başlarındaki yetkililerin ve diğer toplum ileri gelenlerinin programa karşı takındıkları tavra bağlı olduğundan toplumdaki karar alma sürecini ortaya çıkartması açısından bir antropologun (Boek, 2006, s.169); dönüşüm alanlarındaki kültür farklılıkları, sosyal tabakalaşma, sosyal hareketlilik, benimseme, kültürel yayılma vb. konularda fiziki planın temellerinin oluşturulmasında yardımcı olması açısından bir sosyologun (Ravitz, 2006, s.183); ekonomik boyutun ağır basması nedeniyle bir iktisatçının; hazırlanan tasarımları, planları her yönüyle uygulayabilecek kamu yöneticilerinin desteğinin alınması gerekmektedir.

Kentsel dönüşüm, tek bir kişi ya da kuruluş eliyle gerçekleştirilmesi mümkün olmayan bir süreci içermektedir. Bu uygulama, içinde yerel yönetimlerden sivil toplum kuruluşlarına, merkezi idareden yerel halka kadar pek çok farklı kesimi sürece dahil etmektedir. Özellikle yerel gruplar katılım sürecinde başrol oynayan aktörlerdir (Özden, 2008, s.202). Projelerin araştırma, geliştirme, uygulama, izleme ve öz değerlendirme süreçlerinde müzakereci ve katılımlı yöntemler uygulanmalıdır. Bunun için kentsel dönüşüm projelerinde iş adamları ve esnaf forumu, mahalle veya bölge sakinleri forumu, kentsel tasarım paneli gibi çeşitli aktörlerin katılımına yönelik platformlar oluşturulmalıdır (Akkar, 2006, s.34-35).

Almanya’da eski Berlin Duvarı yakınlarındaki Kreuzberg kentinde başlatılan kentsel dönüşüm uygulamalarında, bölge insanıyla birlikte yönetimin ana hatları oluşturulmuş, adına da “Koruyucu Kent Yenilemesi” denilmiştir. Asıl kaynağı kentin tahribatına karşı direniş olan bu yöntem, 1982 yılında yetkili kurullar, 1983 yılında da meclis tarafından resmen kararlaştırılmış ve halkın katılımıyla proje uygulanmıştır² (Adım Adım, 1987).

Yerleşim alanı temeline oturan İngiltere’nin Leeds kenti koruma amaçlı kentsel dönüşüm örneğinde de korumanın komşuluk birimlerini oluşturma ve yerel idarelerin daha stabil hale sokmadaki rolü halka anlatılmış, kent merkezindeki toplum yaşantısının sürdürülmesi ve sosyal uyumun sağlanmasında binaların iyileştirilmesi ve korunmasının rolü işaret edilerek sürdürülebilir gelişme ve iyileşme ile çevre kalitesi ve karakteristiğın korunarak geliştirilmesi üzerine halkın düşünmesi ve rol alması sağlanmıştır (Strange ve Whitney, 2003, s.219-229).

UNESCO Dünya Mirası Merkezi, Avrupa Birliği, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü ve Fatih Belediyesi katkılarıyla gerçekleştirilen Fener-Balat Sıhıleştirilme Projesi’nde, projeyi destekleyen UNESCO ve Avrupa Birliği’nin ön koşulu, bölgenin alt yapı

² Buna göre koruyucu kent yenilemesinin on iki ilkesi vardır. Bu ilkeler şunlardır: 1-Bölgenin sakinleri ve işletmeleri ile birlikte özü korunarak yenileştirme gerçekleştirilmelidir. 2-Plancılar, bölge sakinleri ve işletmeler, hedefler, yenileme önlemleri üzerinde uyuşmalı, teknik ve sosyal planlar birbirine koşut ilerlemelidir.3-Kreuzbergin karakteristiğı korunmalıdır, tehlikeye girmiş kent bölgesi de güven ve iyimser tutumun yeniden canlandırılması gereklidir. Binaları tehlikeye sokan hasarlar hemen giderilmelidir. 4-Planlarda yapılacak değişikliklerde yeni ikamet biçimleri mümkün kılınmalıdır. 5-Binaların yenilenmesi aşamalı biçimde olmalıdır. 6-Az sayıda yıkım, blok içlerinin yeşillendirilmesi ve bina cephelerinin düzenlenmesi yoluyla imar durumu iyileştirilmelidir. 7-Cadde, alan ve yeşil alan gibi kamuya ait alanlar ihtiyaçları karşılayabilecek biçimde yenilenmelidir. 8-Etkilenenlerin sosyal planlamaya katılım hakları ve maddi hakları düzenlemelidir. 9-Kent yenilenmesine ilişkin kararlara kamuya açık olarak varılmalı ve bu kararlara tartışmalıdır. 10-Güven yaratacak kent yenilemesinin kesim mali teminatlara ihtiyacı bulunduğundan paranın çabuk ve ilgili konuya yönelik olarak harcanması gereklidir. 11-Üstlenici kuruluşların yeniden biçimlendirilmesi gereklidir. 12-Bu taslağa dayanan kent yenilenmesinin, 1984 yılı sonrası içinde teminat altına alınmış olması gereklidir (Adım Adım,1987).

ve donatı eksikliğini giderilerek çöküntü alanı olmaktan kurtarılması ve bugünkü kullanımıyla birlikte sağlıklılaştırılması olmuştur (Akin, 2005, s.20).

Birçok Avrupa ülkesinde kentsel dönüşüm projelerinin başarıya ulaşmasının temelinde toplumun katılımını temel alan bir anlayış, kurumsal yapının düzenli işlemesi ve üstten gelen strateji ve hedeflerin, alt ölçek uygulamalara yansıtılabilmesi yatmaktadır (Şahingür ve Müderrisoğlu, 2005, s.515). 2000 yılının Aralık ayında Paris'te, düzenlenen "Avrupa'da Kentsel Yenileme ve Konut Politikasında Uyum" konulu konferansa katılanlarca da; büyük ölçekli kentsel dönüşümün yerel yenileme makamları, yerel yönetimler ve ulusal hükümetler arasında olduğu kadar, sosyal konut sunucuları, özel yatırımcılar, denetleme ve eğitimle sorumlu olanlar arasında da güçlü bağlantılar gerektirdiği vurgulanmıştır (Smith, 2006, s.20).

Başarılı kentsel dönüşüm uygulamaları kamu, özel sektör ve sivil halkın katılımıyla gerçekleştiğinden, bu üç grubu bir araya getirecek, görevlendirerek sorumluluklar yükleyecek, gerekli yasal düzenlemelerin hazırlığını yapacak bir örgütlenme şeması, projenin sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir.

Diğer yandan kentsel dönüşüme ilişkin kararlar demokratik yollarla, kamuoyunda ve yenileme bölgesinde saydam olarak düzenlenen tartışma ortamında alınmalı, kent yenilemesinde saydam bir yapı olmalı, kamu kaynaklarını ve yenileme planlamasını yürüten kurumlarla inşaat sürecini yürüten kuruluşlar kesinlikle ayrılmalıdır. Yani denetleyici ile uygulayıcı birbirinden bağımsız kuruluşlar olmalıdır (Yılmaz, 2005, s.508).

1.6. Kentsel Dönüşüm Uygulama Bölgeleri

Kent dokusu içerisinde farklı fonksiyonlar ve kullanımların yer aldığı alanlar bulunmaktadır. Bu alanlarda gerçekleştirilecek kentsel dönüşüm uygulamalarında aynı müdahalelerin yapılması ise mümkün değildir. Kentsel dönüşüm uygulamalarının en çok gerçekleştirildiği bölgeler, eski kent merkezleridir. Özellikle batı ülkelerinde genellikle 19. yüzyılın sanayi devriminin ürünleri olarak ortaya çıkan kentlerin eski merkezleri 20. yüzyılda eski işlevlerini ve önemlerini büyük ölçüde kaybetmişlerdir (Özden, 2008, s.252).

Bu tür alanların kente yeniden kazandırılması amacıyla uygulanan dönüşüm çalışmalarında, eski fabrika yapıları ve alanları farklı fonksiyonlarla değerlendirilmiştir. Getirilen bu fonksiyonlar eğlence niteliğinde olabildiği gibi sanayi ve bilim müzeleri, sanayi

parkları gibi alanın orijinal fonksiyonuna atıfta bulunan işlevlerden de oluşabilmektedir (Özden, 2008, s. 254-255).

Örneğin, İngiltere'nin kuzeyinde Tyne Nehri kıyısında yer alan Newcastle'ın güney deniz limanındaki liman gerisi fabrikaların yer aldığı tarihi kent merkezi kentin dönüşüme konu olan ilk alanlarından. 1963 yılında hazırlanan imar planı, bölgenin canlandırılması yönünde ağırlıklı olarak trafik düzenlemeleri ile radikal yeniden geliştirme önerileri içermiştir. Ancak yaşanan ekonomik kriz nedeniyle bu öneriler hayata geçirilememiş, 1980 yılında da yerel yönetim bu alanı "Kentsel Dönüşüm Alanı" ilan etmiştir. Liman olması nedeniyle ağırlıklı olarak mühendislik yapıları içeren Ortaçağ dokusunun korunması ve alanın turizm, ticaret, rekreasyon fonksiyonlarıyla donatılması kararı alınmıştır. 1987 yılında yerel yönetim, projenin maliyeti nedeniyle proje denetimini özel bir yatırım şirketine devretmiş ve bölge yenilenmiştir. Ancak yapılan uygulamalar, gerçekleştirilen müdahalelerin resimsel bir içeriğe oturduğu, geçmişi temsil etmediği ve kıyı alanındaki eski endüstriyel yapıların konut alanına dönüştürülerek üst gelir gurubunun kullanımına sunulmasının soylulaştırmaya yol açtığı şeklinde iki yönde eleştirilmiştir (Dündar, 2006, s.119-120).

Kent merkezlerinin dışında kentsel dönüşüm uygulamaları afet sonrası alanlarda gerçekleştirilebilmektedir. Ülkemizde kentsel dönüşüm kavramının yoğun olarak kullanılmasının başlangıcı olarak 1999 yılı depremi gösterilmektedir. İstanbul'daki "Zeytinburnu ve Küçükçekmece Dönüşüm Projeleri" de, bu bölgelerin yüksek deprem riski taşıması nedeniyle başlatılmıştır.

Ülkemizde kent merkezlerinin dışında yoğun olarak kentsel dönüşüm uygulamalarının yapıldığı gecekondu bölgeleri batıda pek örneklerine rastlanmayan bölgelerdir ki, bu bölgelerde dönüşüm uygulamaları imar ıslah planlarıyla başlatılmıştır. Tekeli (2006, s.6), İmar ve Islah Planlarını: "*Eskimiş, performansı düşmüş, alt yapıları yetersiz çevre imar bakımından meşru değilse bu tür alanların meşru hale getirilmesi, bu alanlarda yaşayanlara güvence verilmesi ve yaşam performansının yükseltilmesi*" olarak tanımlamaktadır.

Ayrıca olimpiyatlar gibi önemli uluslararası organizasyonlar da kentlerdeki dönüşüm uygulamalarını başlatabilmektedir. 2007 yılının Kasım ayında İstanbul'da gerçekleştirilen "Kentsel Dönüşüm ve Gayrimenkul Yatırımları" başlıklı konferansın üst başlığı "Mimar Sinan'dan Olimpiyat Kentine"dir. Konferansın I. oturumunda olimpiyat kentleri ve tecrübeleri tartışılmıştır. Bu oturumda konuşmacı olan Atina 2004 Olimpiyatları Yönetici Direktörü

Yannis Pyrgiotis; olimpiyatların bir proje için katalizör olduğunu ve oyunlar olmasaydı belki de bu projenin bitirilemeyeceğini ifade etmiştir. Pyrgiotis'in aktarımına göre, proje en az 26 kez mahkemeye verilmiş, merkezi yöneticiler için üç kez yüksek mahkemeye gidilmiştir. Ancak mahkeme sonuçları beklenmeden uygulamalar devam ettirilmiş, olimpiyat öncesi oturulmayan bölge, yapılan uygulamalar sonrasında gelir getiren bir alan haline gelmiş, yaklaşık 2 bin kişiye istihdam sağlanmıştır.

Barselona'nın modern dönüşümü de, 1992 Barselona Olimpiyatları'na hazırlıklarla başlamıştır. Gerek kent içi gerekse çeper bölgelerde kentsel çöküşün ciddi problemleriyle yüz yüze gelen plancılar kapsamlı bir yaklaşım geliştirmiş ve olimpiyatları kent genelindeki reformlar için bir araç olarak kullanmıştır. Olimpiyat hizmetleri, körfeze yakın terk edilmiş endüstriyel bölgede inşa edilen olimpiyat köyüyle ihmal edilmiş dört bölgeye yayılmıştır (<http://www.mimdap.org/w/?p=211>, e. t. Mart 2008).

Ancak kentlerde düzenlenen Olimpiyatlar, Expo, Kültür Başkenti gibi büyük bu organizasyonlar ekonomik anlamda kente kazandırdıklarının yanında kentlerin dönüşümü ve bu kapsamda gerçekleştirilen yıkımları da meşru gösterme amacına hizmet etmektedir.

Örneğin, 1988 Seul Olimpiyatları hazırlıkları sırasında Seul'da yaklaşık 48 bin bina yıkılırken 720 bin kişi yerinden edilmiştir. 1992 Barselona Olimpiyatları sırasında Barselona'da % 287 artan konut fiyatları nedeniyle 59 bin kişi daha ucuz bölgelere göç etmiştir. 1996 Atlanta Olimpiyatları için yaklaşık 68 bin kişi yerinden olmuştur. 2000 Sydney Olimpiyatları'nda Sydney'de % 40 oranında artan kira fiyatları nedeniyle kent merkezi alt sınıflardan temizlenmiş, 2004 Atina Olimpiyatları'nda özellikle Çingene yerlerini terk etmek zorunda kalmışlardır. 2008 Pekin Olimpiyatları için ise Nisan 2007 tarihi itibarıyla yaklaşık 1 milyon 250 bin kişi yerinden edilmiş olup olimpiyatlara kadar yaklaşık 250 bin kişinin de yerinden edilmesi beklenmektedir (Atayurt, 2008, s.72).

Diğer yandan İstanbul "2010 Avrupa Kültür Başkenti" unvanını kazanmıştır. Ancak bu unvanı kazanmak İstanbul'un 2010 yılında yapılacak etkinlikler için yeniden tasarlanmasını gündeme getirmiştir. Bunun için 5706 sayılı ile "İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun" adıyla bir kanun çıkartılmıştır. İstanbul'da yapılacak bu organizasyon için kentsel dönüşüm uygulamalarının yapılmasının gerekli olduğunun kabul edildiği Kanunun maddelerine de yansımıştır. Öyle ki kanun ile İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesi'nin planlanmasından ve uygulanmasından sorumlu tutulan yürütme

kurulunun görevleri içerisinde “kentsel dönüşüm projelerinin oluşturulmasına ilişkin ilgili kurumlara önerilerde bulunmak” görevi de yer almıştır.

1.7. Kent Planlamasında Kentsel Dönüşümün Gelişimi ve Kent Planlaması Kuramları ile İlişkilendirilmesi

1890 ve 1900’lü yıllarda ABD kentlerinde bugünkü kentsel dönüşüm uygulamalarının da dayandığı gerekçelere benzer gerekçelerle bir hareket başlatılmıştır. “Güzel şehir” olarak adlandırılan bu hareket, kentsel alanlarda yaşanan büyük yoksulluğun yol açtığı manevi çöküntüye karşı kentlerin büyük anıtsal yapılar ve kentsel tasarım çalışmalarıyla aşılması girişimidir (Ersoy, 2007, s.27).

“Güzel Şehir” ile amaçlanan, yoksulların yaşadıkları kente bağlılıklarını ve güvenilirliklerini arttırmak, Amerikan kentlerini güzel Avrupalı kentlerle kültürel düzeyde yarışır hale getirmek, kent merkezini terk eden üst toplumsal sınıfların çekicilik kazanan kent merkezinde daha çok harcama yapmalarını sağlamaktır. Ancak, her ne kadar kent merkezleri yepyeni vitrine kavuşmuş, büyük parklar ve anıtsal yapılar etkileyici bir kentsel peyzaj yaratmışsa da, bu planlama faaliyetleri kentteki yoksulluğu giderememiştir (Ersoy, 2007, s.29).

“Güzel Şehir” hareketinin ardından, “Bahçe Kent Hareketi” ve “Yeni Kentler Hareketi”ne paralel olarak aynı dönemde gelişen “Modernist Hareket”, kentlerdeki yenileme stratejilerine öncülük etmiştir. “Modernist Hareket”, kentin sağlıksız kısımlarının yıkılması, daha fazla yeşil alan ve yüksek kütlelerle yeniden planlanması üzerine kurulmuştur. Bu hareketin ortaya çıkışı ile Avrupa’da Paris başta olmak üzere pek çok kent yıkılıp, modernist ilkelere göre yeniden yapılmıştır (Karadağ, www.arkitera.com, e.t. Mart 2008).

Kentlerde başlayan sistemli hareketlerin ardından bilimsel olarak ele alınan kent planlamasında çeşitli kuramlar oluşturulmaya başlanmıştır. Bu kuramlardan, temel ilkeleri ABD’de Şikago Üniversitesi’nden bir grup planlama uzmanı tarafından geliştirilmiş olan “Kapsamlı Planlama Kuramı”, kamu yararı kavramını planlama eyleminin merkezine yerleştirmiş, planlamanın uzun vadeliği ve kapsamlılığı ilkeleri en önemli ilkeler olarak planlama yaklaşımına kaynaklık etmiştir (Şengül, 2007, s.64).

Kapsamlı planlama kuramında, bütünsel bir dönüşüm hedeflenmektedir; planın kendisi dönüşümün garantisidir ve bunu sağlamaktadır. Kapsamlı planlama yaklaşımıyla

hazırlanan planlarda plan kararlarının, dönüşümün dayanacağı stratejileri ürettiği kabul edilmektedir. Ancak, kapsamlı planlama yaklaşımı özellikle liberaller tarafından, piyasa mekanizmasının dinamizmi, sürekli kendisini ve kenti yenilemeyen doğası karşısında uzun verimli planlamanın katı ve sınırlayıcı olması, bu nedenle planların kentleri yönlendiremeyecek anlamsız dokümanlar olarak raflarda kaldığı yönünde eleştirilmiştir (Şengül, 2007, s.78).

Diğer bir planlama kuramı olan “İletişimsel Akılcılığa Dayanan Planlama Kuramı” da bütünsel bir dönüşüm, ancak sivil toplumun ve aktörlerinin katılımıyla sağlanabilmektedir. Bu kurama göre belli stratejiler doğrultusunda kent parçalarının dönüşümü kent parçalarına katılma ve iletişime dayalı stratejik yaklaşım kentsel dönüşümü sağlamaktadır ve fiziksel dönüşüm de katılımın tetikleyicisidir. “Müzakereci Planlama Kuramı” olarak da adlandırılan bu kuram, toplumun her kesiminin katıldığı ve görüşünün alındığı bir yaklaşımdır. Ancak bu kurama göre hazırlanacak kentsel dönüşüm uygulamalarında yapılacak müzakereler sonucu tarafların düşüncelerini değiştirmemeleri durumunda ne yapılacağı belli değildir (Şengül, 2007, s.79,180).

Parçacı dönüşümleri destekleyen “Kentsel Projecilik Kuramı”nda ise bütünsel dönüşüm, toplumun doğasına aykırı ve uygulanamazdır. Kentsel tasarım ölçeğinde uygulama, dönüşümün garantisidir (Şahin, 2007, s.180).

Kentsel projecilik kuramının temelinde piyasanın istekleri yer almaktadır. Bayram’a göre projeci anlayışın doğal veya kültürel çevreye yaptığı katkı, o alanların yatırımcısına kazandırdığı para ile orantılı bir değer taşımaktadır (2006, s.5).

Hazırlanan planlar, dünya kenti, bölgesel kent, kent bölge, finans merkezi, kongre merkezi, turizm merkezi gibi kavramlar üzerine kurulmaya, bu kavramlar planlamanın aracı olmaktan çıkartılıp amacı haline getirildiğinde, mevcut sorunlar, potansiyeller, kaynaklar için kullanılması gereken bütçe, çoğu makyaj olan projelerle yönetilir hale gelmektedir (Yalçınan, 2007, s.117).

Girişimci olarak değerlendirilebilecek bu tür kentsel politikalarda sermayeyi çekmek amacıyla bir kentin, heyecan verici, güvenli, yenilik yaratıcı bir yer hale getirilebilmesi için o kenti diğerlerinden farklı ve özel yapan tarihsel miras, fiziksel çevre, kültürel ortam gibi mekansal-sosyal nitelikler özel bir önem taşır hale gelmiştir (Sökmen, 2006, s.47).

Diğer yandan, imar planlarında kent merkezleri “Merkezi İş Alanları” olarak planlanmakta, kent merkezlerinde dönüşüm ve kentsel tasarım projeleri adıyla yapılan projelerde bu karara göre işlevler belirlenmektedir.

Ancak, ABD’de kent merkezinin iş merkezi olması ve konut alanlarının banliyölere doğru taşınması yönünde oluşan eğilim, Amerikan politikacıları, çevre bilimciler, kent plancıları tarafından son derece olumsuz bir gelişme olarak değerlendirilmiş, ırk ayrımcılığından trafik sorunlarına, rekreasyon alanlarının yok olmasından yoksulluğa kadar birçok sorun buna bağlamıştır. Yalnızca gündüz nüfusunun yaşadığı kentlerin geceleri boş alanlar haline gelişi kent merkezlerinde suç oranını arttırmakta, çevresel koşullarda, çevre kalitesinde düşüşler ortaya çıkmakta, kent içinde çöküntü alanları oluşmaya başlamaktadır. Bu nedenle kent plancıları, politikacılar ve çevre kuruluşlarının bir araya getirilmesiyle oluşturulan Smarth Growth Network adlı kuruluş, banliyölerde yaşayan nüfusu, vergiyi ve diğer ödentileri kent merkezlerine çekerek kentleri kalkındırmak amacıyla çalışmalar yapmaktadır (Özden, 2008, s.62).

Sonuç olarak, günümüzde “Parçacı Planlama”-“Bütüncül Planlama” yaklaşımları arasında çatışma başlamış, devlet kontrol isteği ile piyasanın baskısı arasında kalmıştır. Yani, bir yandan Çevre Düzeni Planı, Stratejik Plan gibi üst ölçekli planlarla planı kendi kontrolünde yürütmek ve geliştirmek isterken, piyasanın hemen rant talebi nedeniyle planları beklemeden devletin de paydaşı olduğu dönüşüm projeleri uygulamaya konulmuştur (Yalçıntan, 2007, s.117).

Oysa planlama disiplininin bağımsız parçacı projeler olarak ele alınması; kentsel dönüşümü, planlamanın bir aracı olmaktan çıkarmış, gayrimenkul piyasasının yeniden düzenlenmesini sağlayan bir araç haline getirmiştir. Kurtuluş bu durumu; *planlamanın modern kent yaratma idealinin yerini kentsel mekânı ve kentsel toprakları piyasada kolayca değiştirebilecek, değere dönüştürebilecek bir imar plancılığına bıraktığı, sadece kentsel arazilerin değil, kentin tarihsel, kültürel ve coğrafi mekânsal sermayesinin de bu planlar aracılığı ile kentli nüfusun büyük bir kısmını dışarıda bırakacak biçimde yeni varsıl sınıfların kullanımına uygun hale getirildiği, modern kent planlamasının ahlaki yanını oluşturan “kamu yararı” ilkesini serbest piyasa ekonomisinin önüne koyan niteliğinin giderek kaybolduğu* şeklinde yorumlamıştır (2006, s.11).

Kentsel dönüşümün kaynak tüketici bir projecilik olarak kullanılmadığı, kentin var olan kendine özgü tarihsel, sosyal, çevresel ve imgesel potansiyelini değerlendirerek kaynak yaratan bir temel gelişme aracı olarak ele alındığı çağdaş bir planlama anlayışına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, kent merkezlerinin güvenliği, yaşanılabilir mekânlar haline gelmesi gündüz kullanımı kadar gece kullanımına da bağlı olduğundan hazırlanan plan ve projelerde alanın gündüz kullanımı kadar gece kullanımının da iyi belirlenmesi önem taşımaktadır.

1.8. Türkiye’de Kentsel Dönüşümün Gelişimi ve Yasal Düzenlemeler

Türk kentlerinin ekonomik, sosyal ve fiziksel değişiminin, Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte hız kazandığı göz önünde bulundurulduğunda ülkemizdeki kentsel dönüşüm uygulamaları Batı kentlerine göre oldukça yenidir. Batı’daki uygulamalardan farklı olarak ülkemizde yaşanan gecekondular sorunu ve bu sorunun ıslah planlarıyla çözüme kavuşturulma çabaları kentsel dönüşüm uygulaması olarak adlandırılrsa da asıl yasal düzenlemeler ve gelişmeler 1999 yılındaki Marmara Depremi sonrası ve Avrupa Birliği üyeliği sürecinde başlamıştır.

1.8.1. Kentsel Dönüşümün Gelişimi

Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte Türk kentleri, başlatılan modernleşme hareketiyle değiştirilmeye, yıkılıp yeniden yapılmaya başlamıştır. Başkent Ankara’da gerçekleştirilen planlama çalışmalarını ve bunun uygulamasını, ekonomik, sosyal, siyasal ve mekânsal boyutların ele alındığı Cumhuriyet Tarihi’nin ilk kentsel dönüşüm projesi olarak kabul etmek mümkündür. Bir modernleşme projesi şeklinde tek parti döneminde sistemli olarak gerçekleştirilen uygulamalar, çok partili döneme geçiş, hızla artan nüfus ve ekonomik sıkıntılar gibi temel nedenlerle 1950’li yıllardan sonra farklı bir yön kazanmıştır.

Bu dönemden sonra ekonomik nedenlerle başlayan göç hareketi, fiziksel dönüşümü getirmiş, mekânda ağırlıklı olarak gayri yasal gelişen oluşumlar için yasal dönüşüm siyasetinin oy kaygısıyla birlikte yapılaşmaların arkasından başlamış, yasalarla verilen imar hakları sonucunda mekânın değişmesiyle de sosyal dönüşüm yaşanmıştır.

1950’lerde kentlere başlayan göç süreci, ülkemizde, tüm kentsel sorunların da başlangıcı olarak görülmektedir. Göçle büyük kente gelen nüfus, yerleşim için kentin çevrelerinde boş durumda ve hazine mülkiyetinde olan taşınmazlarda “Gecekondular” olarak

adlandırılan yerleşim birimlerini oluşturmuştur. Gecekondu bölgeleri ülkemizde mekânsal dönüşümün gerçekleştirildiği en önemli bölgelerdir.

1960'lı yılların sonuna değin kaçak yapılaşmayı yıkma yönündeki eğilim 1966 tarihli Gecekondu Kanunu'na kadar devam etmiştir. Bu kanunda getirilen “Gecekondu Önleme Bölgeleri” ile mevcut gecekondu alanlarının kamu eliyle bu bölgelere taşınması ve yeni yapılacak gecekondu alanlarının engellenmesi amaçlanmıştır.

1984 yılında, çıkartılan 2981 sayılı “İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkındaki Kanun”, gecekondu dönüşüm sürecinde önemli rol oynamıştır. Söz konusu kanun ile gecekondu alanları için ıslah imar planları yapma imkânı doğsa da, gerçekleştirilen kentsel dönüşümler, fiziksel dönüşümün ötesine geçememiştir.

Bu dönemde ayrıca, bir önceki dönemde olduğu gibi kaçak yapıların sadece affedilmesi ile yetinilmemiş, bir yapıya dört kata kadar ilave yapı yapılması hakkı verilmiştir. Bu kapsamda onaylanarak yürürlüğe giren ıslah imar planları ile kentlerin kaçak gelişmiş bölgelerinde uzun süreli ve giderek yapısal hale gelecek olan dönüşüm süreci başlamıştır.

1980'li yılların sonunda, ıslah imar planlarının yanı sıra kentsel dönüşüm projeleri de belediyelerin gündeminde yer almaya başlamıştır. Dikmen Vadisi Kentsel Dönüşüm Projesi, gecekondu bölgeleri için hazırlanan ilk kentsel dönüşüm projesi örneği olmuştur (Karadağ, 2008).

Bu proje, alanın ekonomik, fiziksel ve çevresel yapısının uzun vadeli olarak iyileştirilmesini hedefleyen kapsamlı bir kentsel dönüşüm projesi olarak tasarlanmıştır. Zaman içinde hem bu projede hem de diğer kentsel dönüşüm projelerinde yerel yönetimlerin kentsel rantlardan yararlanma hedefi ön plana çıkarak kentsel dönüşümün sosyal, psikolojik, ekolojik ve fiziksel hedefleri göz ardı edilmeye başlanmıştır (Uzun, 2006, s.50).

Kente göçle gelen nüfus, gecekondu alanlarının yanı sıra düşük kiralık ve satılık konutları nedeniyle kentin eskimeye başlamış merkezlerini de tercih etmiştir. Ancak, yeni gelen nüfusun sosyo-kültürel ve ekonomik nitelikleri, bu alanların bilinçsizce kullanımı sonucu bakımsız kalmalarına, giderek köhnemeye yüz tutmalarına neden olmuştur. Yeni ekonomik merkezlerin, yatırımların büyük kentin başka alanlarına kayması da bu çöküntüyü hızlandırmıştır (Özden, 2008, s.25).

Kent ekonomilerinde ve kentsel alanda yaşanan dönüşümler ile krizlerin, Avrupa ve ABD'nin, 1970'li yıllardan itibaren yaşadıklarıyla birebir örtüşmese de benzerlik gösterdiği noktalar mevcuttur. Özellikle 1980 sonrasında benimsenen yeni liberal politikalar, dünya ölçeğinde artan şirket birleşmeleri, çokuluslu şirketlerin artan etkinlikleri ve yabancı sermaye yatırımlarının kolaylaştırılmasına bağlı olarak sermayenin hareketliliğindeki artışla birleşince, Türkiye'deki kentler ve burada yaşanan süreçler de küresel etkilere daha açık ve duyarlı hale gelmiştir (Özdemir, 2006, s.384). Bu da, kentlerin gereksiz yayılmasına, kültürel, tarihi ve doğal zenginliklerin tahribine, ekonomik, toplumsal ve çevresel sürdürülebilirlik ilkesine karşı, kamu kaynaklarının verimsiz kullanımına, aynı zamanda israfına, yerele özgü olmayan, toplumsal eşitsizliği, dışlamayı ve kutuplaşmayı artıran kentsel mekânların yaratılmasına yol açmıştır (Akkar, 2006, s.37).

Kentsel dönüşüm kavramının sistemli olarak Türkiye pratiğine özellikle 1999 Marmara Depremi ile birlikte girmiş olması, konuyu Batı'da yaşanan deneyimden temelde ayırtmaktadır. Bununla birlikte Türkiye'deki kentsel dönüşüm sürecinin temel problem konusu; kaçak yapılaşmış ve ıslah planları ile daha da sağlıksız hale gelmiş olan kentsel alanlardır. Tüm bu dinamikler Türkiye'deki kentsel dönüşüm sürecinin sadece fiziksel dokunun yıkılıp yeniden inşa edilmesi olarak algılanmasını getirmiştir (Görgülü ve arkadaşları, 2006, s.26).

Dışarıdan alınan birçok kavramda olduğu gibi, kentsel dönüşüm kavramı ülkemizde gerçekte içerdiği anlayış derinliğinden yoksun bir yüzeysellik kullanılmaktadır. Batıda geniş kapsamlı sürdürülebilir planlamanın özellikle girişimci ve kaynak yaratıcı etkin bir aracı olarak kullanılan kentsel dönüşüm projeleri Türkiye'de böyle bir vizyondan yoksun tasarım ağırlıklı tüketim konusu olarak ele alınmaktadır (Sökmen, 2006, s.47).

Diğer yandan kentsel dönüşüm projeleri, dönüşüm alanlarının ekonomik, sosyal, fiziksel ve çevresel yapısının uzun vadeli olarak iyileştirilmesini hedeflemekten çok yerel yönetimler ve farklı çıkar grupları için bir gelir kaynağına dönüşmeye başlamıştır. Bu durum da kentsel dönüşüm projelerinde temel hedeften sapmalara ve sağlıksız kentsel çevrelerin oluşumuna yol açmaktadır (Uzun, 2006, s.50).

1.8.2. Uygulanan Kentsel Dönüşümün Genel Özellikleri

Batı'da kentsel dönüşümün uygulandığı bölgelerin eskimiş yasal kentsel dokular olmasına karşın Türkiye'de kentsel dönüşüm olarak gündeme gelen projeler büyük oranda 1950'li yıllardan beri kaçak olarak gelişen kent parçalarının yenilenmesidir.

Günümüz Türk kentleri özellikle üst gelir gurupları, turistler, beyaz yakalı guruplar gibi toplumun belirli bir kesimine hizmet verecek kentsel mekânların geliştirilmesine yönelik ulusal ve uluslararası sermayenin baskısı altındadır (Akkar, 2006, s.36).

Kentsel dönüşüme belli kent kesimlerinin mekânsal dönüşümüyle sınırlı bir projecilik anlayışıyla yaklaşılmaktadır. Böyle sınırlı bir dönüşüm anlayışının arkasında geniş kapsamlı bir planlamanın ortaya koyacağı uzun erimli bir gelişme vizyonu yer almadığı için ele alınan kentsel dönüşüm projeleri görünürdeki bazı iddialı sunuşlara rağmen kentsel gelişmeye dönük bir işlev taşımayan, kendi mekân düzenleme ölçek ve amaçlarıyla sınırlı projeler olarak ortaya çıkmaktadır. Bu duruma bağlı olarak kentsel dönüşüm konusu güzelleştirme işlevli tasarımların ön plana çıktığı, kaynak bulabildiği ölçüde gündeme getirilebilen, vitrin yanı güçlü ve siyasal getirisi yüksek bir tüketim alanı olarak görülmektedir. Bu tablonun dikkat çeken yanlarından biride özellikle büyük ölçekli yarışma projelerinin çok defa hiç uygulanamadan kalması, bazı büyük projelerin ise yıllar süren uygulama süreçleri yaşamasıdır (Sökmen, 2006, s.49).

Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu, 2007 Dünya Şehircilik Bildirgesi'nde; Türkiye'de son dönemde kentlerin kaynak yaratarak ve yaratılan kaynakların belirli toplumsal guruplara dağıtılmasının aracı olarak ele alındığını, bu yaklaşım altında kentlerin adeta parçalara ayrılmış durumda olduğunu, kentlerin kaynak yaratma potansiyeli yüksek parçalarının sürekli ilgi gördüğünü ve bu parçalarda belirli aktörlerin projelerinin hayata geçirilmesi için olanaklar seferber edilirken, rant yaratmak için yapılan müdahale ve projelerin kentin bütününe yüklediği maliyete yoksul kesimler başta olmak üzere tüm kent halkının katlanmakta olduğunu kamuoyu ile paylaşmıştır (Ş.P.O.Yönetim Kurulu, 2007, s.39).

Sonuç olarak, Türkiye kentlerinin pratiğine bakıldığında kentsel dönüşüm sürecinin Batı'daki gibi işlemediğini; kentsel her sorunun fiziki mekan odaklı, emlak-eksenli ve rant temelli kentsel dönüşüm isimli projelerle çözümlenmeye çalışıldığını söylemek mümkündür.

1.8.3. Kentsel Dönüşüme İlişkin Mevcut Yasal ve Taslak Düzenlemelerin Değerlendirilmesi

Avrupa Birliği uyum süreçlerine bağlı olarak 2000’li yıllardan bugüne Türkiye’de kamu yönetiminde yeni düzenlemeler ve yapısal değişimler gerçekleşmektedir. Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması sürecinde hazırlanan, Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı TBMM’de 15.07.2004 tarihinde kabul edilmesinin ardından Cumhurbaşkanı tarafından veto edilmiştir. Tasarının bu nedenle gündemden çekilmesi sonrasında yapısal değişim parça parça çıkartılan kanunlar ile sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda yapılan yeni yasal düzenlemelerle, mevcut planlama araçlarının yetersiz kaldığı gerekçe gösterilerek kentlerde bir dönüşüm ve yeniden biçimlendirilme süreci başlatılmıştır. Ancak çıkartılan kanunların ülkenin kent yönetimleri, planlama ve imar açısından dünden bugüne yaşamakta olduğu yapısal ve uygulamaya dönük sorunlara ne kadar çözüm getirdiği tartışılmaktadır.

Özgen’e göre kentlerin dönüşümüne yönelik yapılan bu düzenlemelerin arkasında Türkiye’de son yıllarda uygulanan neoliberal politika ile planlamanın rantın kâğıt üzerinde meşrulaştırma aracı haline gelmesi gelmektedir. Kentsel dönüşüm projeleriyle kamuya ait araziler ve doğan rant, iç ve dış özel sektöre aktarılarak bütüncül planlama anlayışından uzaklaşmıştır. Doğal ve tarihi değerlerin yok edilmesi planlama etkinlikleri içinde sıradan olaylar haline gelmiştir (2007, s.161).

Henüz ülkemizde bütün bir Kentsel Dönüşüm Kanunu bulunmamaktadır. Ancak, kentsel dönüşümün planlı bir biçimde yürütülmesi için bir takım adımlar atılmış, bu kapsamda ya bir takım yeni kanun ve yönetmelikler tasarlanmış ya da bazı kanun ve yönetmeliklere yeni maddeler eklenmiştir.

Çıkartılan yeni kanunlar veya kanun maddelerindeki düzenlemelerde kentsel dönüşüm uygulamaları gibi bütünden kopuk ve parçacı olmuştur. Her yeni kanun ya da değişiklik planlamaya yeni bir onay kurumunu dahil etmiş, bu durumda zaten yetki kargaşasının yaşandığı kent planlamasını daha da karmaşık bir hale getirmiştir (Tablo: 1.1.).

Bu bölümde yürürlüğe giriş tarihine göre söz konusu kanun ve yönetmelikler ile gündemde olan Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısı genel hatlarıyla ele alınacaktır.

1.8.3.1. Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Proje Kanunu

Ülkemizde “Kentsel Dönüşüm” ifadesinin kullanıldığı tek kanun, “Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Proje Kanunu”dur. Esenboğa Havaalanı’ndan başlayıp Çankaya Köşkü’ne kadar uzanan ana arter, yabancı ve yerli diplomatlar, ticaret sektörü ve turistlerin yoğun kullanımı nedeniyle “Protokol Yolu” olarak adlandırılmış, 1983 yılında çift şeritli yol haline getirilmesi bu aksın önemini daha da arttırmıştır. Bu tarihten itibaren bu yol üzerinde yapılan tüm plan çalışmaları, kent girişine kimlik kazandırılması, başkent imajının vurgulanması ve çağdaş kent görüntüsüne kavuşturulması çalışmalarını içermiştir.

Gecekonduların yoğun olarak bulunduğu bölgede, Protokol Yolu’nun Pursaklar’dan başlayarak Hasköy girişine kadar olan kesiminin planlı biçimde yeniden ele alınarak, kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde fiziksel durumunun, çevre görüntüsünün geliştirilmesi, güzelleştirilmesi ve daha sağlıklı bir yerleşim düzeni sağlanması ile kentsel yaşam düzeyinin yükseltilmesi amacıyla 12.03.2004 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 5104 sayılı “Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu” çıkartılmıştır.

Kanunda yetkili kurumlar ayrı ayrı tanımlanmıştır. Bakanlık: “Toplu Konut İdaresi’nin bağlı olduğu Bakanlık”; İdare: “Toplu Konut İdaresi (TOKİ)”, Belediye: “Ankara Büyükşehir Belediyesi”, İlçe Belediyeleri de “ Altındağ ve Keçiören” dir.

Kanun maddesine göre, hazırlanacak 1/5000 ölçekli imar planı Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından onaylanacaktır. Ancak, dönüşüm alanı sınırının hangi kriterler dikkate alınarak belirlendiği kanunda yer almamıştır. Büyükşehir Belediyesi bölgede anlaşma sağlanmaması durumunda kamulaştırma yapma konusunda yetkili kılınmıştır. Kanunun hükümlerini yürütme yetkisi de Bakanlar Kurulu’na verilmiştir.

Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu’nun Uygulanmasına ilişkin Yönetmelik de 14.04.2006 tarih ve 26139 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmeliğin 23. maddesine göre, imar uygulamaları ve inşaatla dair izin ve yetkilerin kullanılması Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı’na aittir. Yönetmeliğin

yürütmesi Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın bağlı olduğu Bakanlığa yani Başbakanlığa verilmiştir.

Kentsel dönüşüm projelerinin temel hedefleri göz önünde bulundurulduğunda Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi'nin sadece fiziksel bir dönüşüm öngördüğü ortaya çıkmaktadır. Diğer boyutların eksikliğinin yanı sıra, bir kentin belirli bir alanı için bir dönüşüm kanunu çıkartılması ile de kentlerin planlanması ve gelişimi açısından olumsuzluklar içeren parçacı yaklaşımların da önü açılmıştır (Uzun, 2006, s.51).

1.8.3.2. Toplu Konut Kanunu

Konut ihtiyacının karşılanması, konut inşaatını yapanların tabi olacağı usul ve esasların düzenlenmesi, memleket şart ve malzemelerine uygun endüstriyel inşaat teknikleri ile araç ve gereçlerin geliştirilmesi ve devletin yapacağı desteklemelerin nasıl olacağının açıklandığı kanun, "2985 sayılı Toplu Konut Kanunu"dur.

Özel sektörün desteklendiği temel hükümet politikalarının bir uzantısı olarak gecekondu alanlarında ve çöküntü bölgelerinde gerçekleştirilecek kentsel dönüşüm uygulamalarında yerel yönetimler üzerindeki gerekli devlet otoritesinin sağlanabilmesi ve istenilen plan kararlarının oluşturularak onaylanabilmesi için devlet, kendisine aracı kurum olarak Toplu Konut İdaresi'ni (TOKİ) seçmiştir.

2003 yılında Toplu Konut Kanunu'nda 4966 sayılı kanun ile yapılan değişikliğe göre Toplu Konut İdaresi'nin kaynaklarının kullanıldığı alanlar içerisinde ferdi ve toplu konut kredisi verilmesi, köy mimarisinin geliştirilmesi, gecekondu alanlarının dönüşümü, tarihi doku ve yöresel mimarinin korunup, yenilenmesine yönelik projelere kredi verilmesi ve kredilerde faiz sübvansiyonu yapılması yer almaktadır.

05.05.2004 tarihinde ise 5162 sayılı kanun ile Toplu Konut Kanunu'nda plan hazırlama ve onamaya ilişkin temel değişikliklere gidilmiştir. Kanunun değişiklik gerekçesi, meclis komisyon tutanaklarına göre; 58. Hükümet tarafından uygulamaya konulan ve 59. Hükümet tarafından da benimsenen Acil Eylem Planı'nın "Sosyal Politikalar" başlığı altında yer alan "yerel yönetimlerle işbirliği sağlanarak kentlerimizdeki gecekondulaşmanın önlenmesi ve mevcut gecekondu alanlarının dönüştürülmesi" ve "dar gelirlilerin kira öder gibi kısa sürede ev sahibi olmalarının sağlanması" hedeflerine ulaşılması amacıyla

TOKİ'nin organizasyon ve kadro yapısında yenilikler yapılmasıdır (<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss429m.htm>, e.t.nisan 2008).

Toplu Konut Kanunu'nun 5162 sayılı kanunla değiştirilen 4. maddesi ile TOKİ mülkiyeti kendisine ait arsa ve arazilerden konut uygulama alanı olarak belirlediği alanlar veya valiliklerce toplu konut iskân sahası olarak belirlenen alanlar dışında gecekonduların alanlarında da her tür ve ölçekteki imar plânlarını yapmaya, yaptırmaya ve tadil etmeye yetkili kılınmıştır. Kanunda bu planların belediyelerce de onaylanması koşulu olmasına TOKİ Başkanlığı'na verilen “planların belediye meclislerinde üç ay içinde uygun görülmemesi durumunda, resen yürürlüğe koyma” yetkisiyle son karar yine TOKİ'ye bırakılmıştır.

Aynı yasada ayrıca, TOKİ'ye konut sektöründeki "özel şirketlere ortaklık" hakkı da tanındığı için, böylesi bir yetkinin kentlerdeki şehircilik dengeleri yerine bu firmaların özel çıkarlarını koruyacak şekilde kullanılmasının da önü açılmıştır.

Yine aynı kanunla getirilen ek madde 7'ye göre TOKİ, gecekonduların bölgelerinin tasfiyesine veya iyileştirilerek yeniden kazanımına yönelik dönüşüm projeleri geliştirebilmekte, inşaat uygulamaları ve finansman düzenlemeleri yapabilmektedir. Söz konusu ek maddeyle TOKİ, kentsel dönüşüm kapsamında aslında kentsel yenileme uygulamaları açısından yetkili kılınmıştır. Ancak, merkezi hükümetin kentsel yenileme konusuna bakışını kanundaki “gecekonduların tasfiyesi” ifadesi net olarak özetlemektedir.

İstanbul Ataşehir'de kurulması ve Merkez Bankası ile kamu bankalarını da kapsaması düşünülen finans merkezinin imar planı nedeniyle sivil toplum örgütlerinin tepkisini çeken TOKİ'nin, hem imar planlarına karşı açılan davaların önü kesmek, hem de TOKİ'nin konut dışı yatırımlarını hızlandırmak amacıyla yetkilerinin artırılmasına yönelik yasa değişikliği tasarısı hazırlanmıştır. Tasarıya göre TOKİ yalnızca konut yapımı için değil, ticaret merkezinden hastaneye, okuldan camiye kadar her tür inşaat için kendi imar planını hazırlayabilecektir (http://www.planlama.org/index.php?option=com_content&task=view&id=3346&Itemid=51, e.t. Mayıs 2008).

1.8.3.3. Belediye Kanunu Değişikliği

Belediyelere kentsel dönüşüm uygulamalarında bulunabilmeleri için yasal yetkinin verildiği kanun Belediye Kanunu'dur. 13.7.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. maddesi, “Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Alanı” başlıklıdır. Bu maddeye göre Belediyeler,

kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihî ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilmektedir. Kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine konu olacak alanlar, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile ilân edilmektedir. Bir yerin kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilân edilebilmesi için; o yerin belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması ve en az 50000 metrekare olması şarttır.

Bu maddede kentsel dönüşüm projelerinin uygulanabileceği alanlar görelî olarak kapsamlı bir şekilde tanımlanmış olsa da bir alanın kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilan edilebilmesi için sadece alan büyüklüğüne yönelik sayısal bir kısıtlama getirilmiş olması farklı ölçütlerin dikkate alınmadığını göstermektedir. Bunun yanı sıra, eskiyen kent kısımlarının hangi ölçülere göre kim tarafından belirleneceği ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır (Uzun, 2006, s.51).

1.8.3.4. Yıpranan Tarihi ve Kültür ve Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Mevzuat

Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması kapsamında, özellikle rantın yoğun olduğu tarihi kent merkezlerinin bulunduğu bölgelerde, özel sektörün de dâhil edilebileceği kentsel dönüşüm uygulamalarına ilişkin mevcut mevzuatın yetersiz görülmesi nedeniyle "Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu" adıyla hazırlanan tasarı 01.03.2005 tarihinde TBMM'ne sunulmuştur. Tasarının Meclis Genel Kurulu'na sunulan gerekçesinde de, hızlı kentleşmenin özellikle kentlerin merkez bölgelerindeki eski dokuları ve korunması gerekli kültürel mirası olumsuz etkilemesi, bu alanların eskimeleri, bakımsız kalmaları, denetimsiz ve yoğun biçimde iskân edilmelerinin can ve mal güvenliğini tehdit etmesi hususları vurgulanmıştır.

Kanun Tasarısı, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyon'larında değerlendirilirken tasarıda geçen "kentsel dönüşüm ve gelişim alanı" ibarelerinin "yenileme alanı" şeklinde değiştirilmesine karar verilmiştir. Bunun nedeni ise, kentsel dönüşüm ve gelişim alanı ifadelerinin, tasarının şehirlerin kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu bölgelerin korunması ve kullanılması amacını taşıması gösterilmiştir. Tasarının adında

yapılan bu değişiklik İçişleri Komisyonu'nca da uygun bulunmuştur (<http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss911m.htm>, e.t.Nisan 2008).

Bu değişiklik ile “Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısı” ile Meclis Genel Kuruluna sunulan tasarı “Yıpranan Kent Dokularının Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” adı altında 16.07.2005 tarihinde 5366 sayılı kanun ile yasalaştırılmıştır. Kanunun amacı, “yıpranan, özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş kültür ve tabiat varlıklarının, Koruma Kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek kullanılmasının sağlanması” şeklinde ifade edilmiştir.

Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği de, 17.11.2005 gün ve 2005/9668 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilmiş, 14.12.2005 tarih ve 2602 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikle getirilen yeni kavramlar ve tanımlar, kentsel dönüşümün uygulama biçimlerinden “kentsel yenileme” anlayışının uygulamaya sokulduğunun belgesi olmuştur. Yönetmelikte “Yenileme Alanları”, “Yenileme Uygulama Projesi”, “Yenileme Koruma Bölge Kurulu”, “Etap Alanı” tanımlamaları, örgütlenme ve uygulamaya ilişkin hükümler getirilmiştir.

5366 sayılı Kanun ile birlikte planlama ve kentsel dönüşüm uygulamaları arasında keskin bir ayırım ortaya çıkmıştır. Artık kentsel dönüşüm, ideolojik olarak planlamanın alternatifidir ve Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun bunun ilk sinyallerini vermiştir (Şahin, 2007, s. 181).

5366 sayılı Kanun ve yönetmeliği ile getirilen ve bir kentsel dönüşüm uygulamasının olmazsa olmazları içerisinde yer alan katılım ve kamuoyunun bilgilendirilmesi, yenileme alanı sınır tespiti için değil, daha sonraki uygulamalar için sözde bir katılımdır.

Ayrıca, kentsel dönüşüm yapılacak bölgelerin sınırlarının tespiti ve kentten kopuk olmayışı çok önemliyken 5366 sayılı Kanun ve yönetmeliğinde yenileme alanı sınır tespiti

için net bir açıklık getirilmemiş, sadece tarihi ve kültürel özellikler ile afet risklerinin dikkate alınacağı şeklinde bir ifade kullanılmıştır.

Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun adıyla çıkartılan kanunun en önemli özelliği, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu adıyla ülkemizde kültür ve tabiat varlıklarının korunması konusunda çıkartılmış olan temel bir kanunun neredeyse yok sayıldığı bir kanun olmasıdır. Şöyleki;

- 5366 sayılı Kanun ve yönetmeliği tescilli alanlara yönelik olmasına karşın Kanunda belirlenecek yenileme alanlarında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatı'nın geçerli olduğundan hiç bahsedilmemiştir.
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatının uygulamasında yetkili bakanlık Kültür ve Turizm Bakanlığı iken, aynı kanunun geçerli olduğu 5366 sayılı Kanun kapsamındaki alanlarda yetki İçişleri Bakanlığı'na verilmiş, Kanun metninde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na hiçbir atıfta bulunulmamıştır.
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatı kapsamında koruma altına alınan alanlar "Sit Alanı" veya "Koruma Alanı" olarak tanımlanırken, 5366 sayılı Kanun ile sit ve koruma alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgelere "Yenileme Alanı" adıyla yeni bir tanım getirilmiştir.

Ahunbay'a göre, uluslararası terminolojide "yenileme alanı" kavramı, bozulmuş ve yeniden planlamaya açık bir bölgeyi tanımlarken, "sit alanı", korunmaya değer bir kent dokusunu, tarihî anlamına, kurgusuna, katmanlarına, saygı gösterilmesi gereken bir varlığı belirtmektedir. İstanbul'da yenileme alanı ilan edilen bölgelerden, tarihsel birikim alanı olan Tarihî Çarşı Bölgesi'ne; Dünya Kültür Miras Listesi'ne aday bölgede aynen korunması gereken değerler içeren Süleymaniye için yenileme alanı tanımı getirmek asıl koruma statüsü ile çelişmektedir (<http://www.mimdap.org/w/?p=3459>. e.t.nisan 2008).

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma mevzuatı kapsamında koruma altına alınan alanların sınırları Koruma Bölge Kurulu kararları ile belirlenmektedir. 5366 sayılı Kanun ve yönetmeliği kapsamında ise büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 50000'nin altındaki belediye alanlarında İl  zel İdaresi'nin meclis  ye tam sayısının salt çoğunluğuyla belirlenen öneri yenileme alanı sınırı Bakanlar Kurulu'nca kesinleşmektedir.

5336 sayılı kanun doğrultusunda İstanbul'da; 10, Ankara'da 1, İzmir'de 1, Çanakkale'de 1, Samsun'da 1, Kütahya'da 1, Karaman'da 3 ve Kahramanmaraş da 1 olmak üzere toplam 19 adet yenileme alanı ilan edilirken, İstanbul ve Ankara'da olmak üzere 2 adet Koruma Bölge Kurulu kurulmuştur (Tablo: 1.2, Tablo: 1.3).

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatı kapsamında koruma altına alınmış alanlarda karar alma yetkisi Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Koruma Bölge Kurulları'na aittir ve yeni Koruma Bölge Kurulları'nın kurulmasını Kültür ve Turizm Bakanlığı önermektedir. 5366 sayılı Kanun ve yönetmeliği ile; kentsel d n şim ve gelişim alanlarındaki yeni yapılanmalar ile korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarına ilişkin uygulamalar hakkında karar vermek ve hazırlanan projeleri onaylamak, plan ve projelerin başlangıç safhasından uygulamanın bitimine kadar yetkili olmak, uygulama aşamalarını periyodik olarak denetim altında tutmak ve gerektiğinde alternatif çözüm  nerileri geliştirmek üzere mevcut koruma kurullarının iş yoğunluklarının fazlalığı da dikkate alınarak yalnızca bu bölgeler için Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın  nerisi dışında yeni Koruma Bölge Kurulları'nın kurulması sağlanmıştır.

- 5366 sayılı Kanun ve yönetmeliği kapsamında yeni kurulacak Koruma Bölge Kurulları'nın oluşumu 2863 sayılı Kanununun 51. maddesine göre gerçekleşmekte, Koruma Bölge Kurulları ilgili yönetmelik doğrultusunda görevlerini sürdürmektedir. Ancak, Koruma Bölge Kurulu'na yardımcı personel, araç, gereç, yer temini vb. ihtiyaçlarını karşılamakta Kültür ve Turizm Bakanlığı değil, yenileme alanı uygulamasını gerçekleştirecek idare sorumlu tutulmuştur. Bu da yeni kurulacak Koruma Bölge Kurulları'nın tarafsızlığı konusunda soru işareti oluşurmaya yeterlidir. Yenileme alanlarının ilanı, bu alanlar için özel koruma kurullarının oluşturulması, mevcut koruma bölge kurullarınca yerinde görülmeyen d n şimlerin gerçekleştirileceği yönünde endişeleri getirmektedir.

Ahunbay, İstanbul kenti için Tarihî Yarımada'yı, Beyoğlu'nu ve diğer doğal ve kentsel siteleri bir bütün olarak korumak kaygısıyla tanımlanan sit alanlarının içinden belirli alanların çıkarılıp "Yenileme Alanları" statüsüyle yeni kurulan özel bir kurulun yetkisine ve karar sürecine bağlanmasını, ülkemizin cılız kent korumacılığına bir darbe olarak değerlendirmiştir (<http://www.mimdap.org/w/?p=3459>, e.t. Nisan 2008).

- Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması, Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Mevzuat da uygulama projelerinden, etaplama projelerinden bahsedilmektedir. Bu da sit alanlarının korunmasına yönelik Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 17. maddesinde tanımlanan "Koruma Amaçlı İmar Planı" kavramını, kanun maddesine ilişkin geçerli olan yönetmeliği ortadan kaldırılmaktadır ki bu durum planlama ve kent bütünlüğü açısından sakıncalar içermektedir.

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatı kapsamındaki alanlarda uygulamalardan sorumlu kurum idari açıdan da yetkili olan kurumdur. 5366 sayılı Kanun ve yönetmeliği ile etaplama projelerini yapma yetkisi idare dışında gerçek veya özel hukuk tüzel kişilerine de verilmiştir. Projelerin uygulanması yetkisi de yetkili idare dışında TOKİ, ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerindir.

- 2863 sayılı Kanun ve ilgili yönetmeliklere göre Koruma Bölge Kurulları'nca uygun bulunan projeler ve Koruma Amaçlı İmar Planları yetkili idareler tarafından ayrıca onaylanmaktadır. 5366 sayılı Kanun kapsamında belirlenen yenileme alanlarında ise uygulama projeleri Koruma Bölge Kurulu'nca uygun görülmesinin ardından uygulamaya geçilmektedir. Bu uygulama ile de Koruma Bölge Kurulları'na Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun dışında doğrudan onay yetkisi verilmiştir. Oysa yapılacak uygulamalar, zemin etütleri, statik, fen, sağlık vb. yönleri de içerdiğinden yetkili idarenin ilgili birimlerinin onayı ve denetimi şarttır.

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatı gereği hazine mülkiyetinde bulunan kültür ve tabiat varlıklarının satışı, tahsisi, kiralanması, devri gibi konularda Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izninin alınması zorunludur. 5366 sayılı Kanun ve yönetmeliğine göre ise yenileme alanları (ki bu alanlar aynı zamanda 2863 sayılı Kanun kapsamındaki

alanlardır) içerisindeki mülkiyeti hazineye ait taşınmazlar Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın iznine gerek kalmadan resen yetkili idarelerin mülkiyetine geçmektedir.

Sonuç olarak, Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun; planlamadan kopuk oluşu, yenileme ve dönüşümü sosyal ve ekonomik boyutlardan bağımsız olarak ele alışı, parçacı / noktasal çözümleri teşvik edişi, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile çok yakından ilgisi olduğu halde bu kanuna referans vermeyişi, önceden onaylanmış koruma amaçlı imar planlarının göz ardı edilerek yapı adası temelinde projelendirme ve planlama anlayışının hâkim oluşu, kentsel yenileme alanı ilanının bilimsel kriterlere dayanmaması, bölgeler özelinde Koruma Bölge Kurulları'nın oluşturulması, salt kentsel sit alanlarını değil, arkeolojik ve doğal sit alanlarını da içermesi nedenleriyle eleştirilmektedir (Özden, 2008, s.338).

1.8.4. Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı

“Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı”, 22.06.2006 tarihli Başbakanlık yazısı ekinde TBMM'ye gönderilmiş, 23.11.2006 tarihinde ilgili komisyonda büyük tartışmalarla görüşülmüş, muhalefet oylarına rağmen uygun görülerek Meclis Başkanlığı'na iletilmiş, ancak henüz yasalaşmamıştır.

“Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı”nın adı, “Kentsel Dönüşüm Hakkında Kanun Tasarısı” iken, “Kentsel” kelimesi başlıktan kaldırılmıştır. Bundaki amacın, rant sağlayabilecek kentsel alanlara özgü projeci planlama yaklaşımının, belediye sınırları dışında kalan bölgelerde de uygulanır hale getirilmesi ve dönüşüm planıyla beraber, kentsel ve kırsal topraklardaki rantın zeminde birleştirilmesi yoluna gidilmesi olduğunu söylemek mümkündür (Güler, 2007, s.111).

Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı gündeme taşındığı andan itibaren birçok açıdan eleştirilmiştir. Yapılan eleştiriler alt başlıklarda irdelenmiştir.

-Tasarının Demokratiklik Sorunu: Kanun tasarısını değerlendiren Alica (2006, s.3), amaç maddesi ve genel gerekçesinden, kanun tasarısıyla kentin ve kentlinin sorunlarına çözüm üretildiği, sağlıklı bir yaşam çevresinin oluşturulmasının amaçlandığı izlenimi yaratılsa da, maddeler tek tek ele alındığında yasa tasarısının aslında demokratik olmayan,

temel hak ve özgürlükleri yok sayan yürürlükteki hukuki düzenlemelerle çelişen ve çatışan, hukukun temel ilkeleri ile Anayasa'ya aykırılık teşkil eden hükümlerin bulunduğunu vurgulamıştır.

-Tasarının Sınır Tanımlanmazlığı: Tasarının amacının açıklandığı 1. maddede; imar planı bulunsun veya bulunmasın kentsel ve kırsal tüm alanlarda bu kanunun uygulanacağını belirtiyor olması, ülkenin kıyıları, 2B alanları da dahil olmak üzere tüm topraklarının dönüşüm alanı olarak ilan edilmesinin önü açmaktadır (Görgülü ve arkadaşları, 2006, s.71).

-Tasarının Kültürel Mirası Rant Aracı Olarak Değerlendirmesi: Alıcı'ya (2006, s.12) göre doğal ve kültürel varlıkları korumak ve geliştirmek için düzenlenen özel yasaları sadece bütçe açıklarını kapatmak için yok saymak ve bu varlıkların bulunduğu alanların yerel yönetimler aracılığıyla paraya çevirme isteğini gelecek nesillerin affetmesi olası değildir ve tasarı ile ülke topraklarının dönüşüm amacıyla ihale edilmesi, satılması mümkün olabilecektir.

-Tasarının Yetki Sorumluluk Karmaşası Yaratması: Tasarının "Genel Esaslar" başlıklı 4. maddesinin 1.fıkrası "...Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Milli Parklar Kanunu, Çevre Kanunu, Kıyı Kanunu, Boğaziçi Kanunu, Orman Kanunu, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu, Mera Kanunu ...vb. kanunlar kapsamında kalan yerlerde ilgili kurum, kuruluş ve kurulların görüşleri ve önerileri alınarak uygulama yapılır..." hükmünü getirmektedir. Ancak bu hükme ilave olarak getirilen "Dönüşüm amaçlı imar planları kapsamında kalan alanlarda, idare dışında farklı kurum ve kuruluşlara ilgili kanunlar ile verilen planlama ve uygulama yetkileri, Bakanlar Kurulu kararı alınmak kaydıyla, anılan kurumların görüş ve önerileri alınarak idare tarafından bu kanuna göre yürütülür..." ifadesi aslında söz konusu alanlardaki yetkili kurumunu değiştirmekte ve yetki karmaşası yaratmaktadır.

Diğer yandan, kanun tasarısı sadece yerel yönetimlere görev ve sorumluluk yüklemekte, ayrıca merkezi idarenin sorumluluğunda bulunan planlama, koruma, kullanma, arsa-arazi düzenlemesi, alt yapı yatırımları, kamulaştırma gibi yetkileri belediye veya İl Özel İdareleri'ne devretmektedir. Bu yetki devri Anayasa'nın idarenin tanımlandığı 123. maddesi, merkezi yönetimin tanımlandığı 126. maddesi ve yerel yönetimlerin tanımlandığı 127. maddesine aykırılık yaratmaktadır (Alıcı, 2006, s.7-8).

-Tasarının Planlama İlkelerini Hiç Sayması: Tasarı ile üst kademe planlarda revizyon veya değişiklik yapılması gerekmesi halinde, üç ay içinde gerekli değişikliklerin yapılacağı belirtilerek alt planların üst planlara uymasının zorunlu olduğu temel planlama hiyerarşisine aykırı bir düzenleme gerçekleştirilmiştir.

Diğer yandan tasarı yürürlük maddesi ile 24/2/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler Hakkında Kanun’u yürürlükten kaldırmış olması nedeniyle olumlu olarak değerlendirilmekle birlikte, geçici madde ile getirilen “...bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 2981 sayılı Kanuna göre başvuruda bulunmuş ancak sonuçlandırılmamış olan hak sahipliğinin tespitine ilişkin işlemler bir yıl içinde sonuçlandırılır. Hak sahibi olarak tespit edilmesine rağmen tapuları verilemeyenlere, bu kanun uyarınca yapılacak dönüşüm alanlarında dönüşümün finansmanını engellemeyecek şekilde bir bağımsız bölüm verilir...” hükmü ile kendi içinde yeniden bir af sürecini başlatmaktadır (Görgülü ve arkadaşları, 2006, s.72).

Bayram’a göre de yasa tasarısıyla ülkenin fiziki yapılanmasına ilişkin olarak planlı gelişme anlayışının yerine neoliberal ve temelinde piyasanın istekleri bulunan “proje gelişme” anlayışının kır veya kent denilmeden hâkim kılınması istenmektedir. Ayrıca, tasarı ile Anayasa ve Kamulaştırma Kanunu’nda yer alan “kamu yararı” kavramı, tamamıyla özel kişi ve şirketlerin çıkarları için kullanılabilir şekilde genişletilmiştir (2006, s.5-17).

1.9. Tarihsel Çevrenin Korunmasında Kentsel Dönüşüm ve Turizmin Bir Araç Olarak Kullanılması

Kentsel dönüşümün uygulamaya başlandığı bölgeler genelde kültür ve tabiat varlıklarının da yoğun olduğu, tarihi kent merkezleridir ve yapılan ilk kentsel dönüşüm uygulamaları bu merkezlerin geleneksel dokusunu tahrip edici nitelikte olmuştur. Ancak, kültürel ve doğal mirasın korunması gerektiği yönünde artan toplum bilinci ile korumaya ilişkin yapılan yasal düzenlemeler, geleneksel nitelikteki çevrelerde yapılan planlanma ve projelendirme çalışmalarını, kentin diğer bölgelerine göre daha da ayrıntılandırmıştır.

Diğer yandan, hammaddesi kültürel ve doğal miras olan ve bacasız sanayi olarak adlandırılan turizm hareketleri ülkelere ekonomik anlamda önemli katkılar sağlamaktadır. Bu katkının yüksek değerlere ulaşması, turizm konusunda yapılan yatırımlarda asıl hammaddenin

göz ardı edilmesine neden olmuştur. Ayrıca, turizmin çeşitlendirilmesiyle birlikte gelişen kentsel turizm hareketleri de geleneksel kent merkezlerinin turistlerin ihtiyacına göre yeniden tasarlanmasını gerektirmiş, kentsel dönüşüm uygulamaları da bunun bir aracı olarak kullanılmıştır.

1.9.1.Tarihsel Çevrenin Korunması

Tarihsel çevrenin korunması yaklaşımı, hızlı, çarpık kentleşme ve dünya savaşlarının sonucu tahrip olan dünya mirasından geriye kalanların gelecek nesillere bırakılabilmesini amaçlayan bir bakış açısıdır.

Bektaş'ın, "Neyi Korumak İsteriz?" sorusuna "*bizim için değerli olanın, anıları olanın, bize dek yaşayarak gelebilmiş olanın bozulmamasını, niteliklerini yitirmemesini, yıpranmamasını, yok olmamasını isteriz. Bütün bu özellikleriyle bizden sonra da sürsün, yaşasın isteriz. Çocuklarımıza, torunlarımıza da aktarmak isteriz onu, onlar da değerini bilsin isteriz. Böylece onların da kültür kişiliklerini, geleceklerini, daha sağlıklı, daha insana yakışacak biçimde kurabilmelerini isteriz*" şeklindeki yanıtına katılmamak mümkün değildir (Bektaş, 1992, s.1). Çünkü bunu istemeyecek toplumların tarihlerinin ve kültürlerinin kökenini ve değerini bilmeden gelişme sağlayabilmesi neredeyse olanaksızdır.

Tarihsel çevrenin korunmasına yönelik toplumsal bilincin yeterince gelişmemesi, kentleşme ile birlikte kentsel arsa rantının yükselmesi, ekonominin yapısal nedenleriyle taşınmazların spekülasyon aracı olması, kültürel çevrenin korunması, onarılması için yeterli kaynağın geliştirilememesi ile birleşince kültürel çevreyi korumak oldukça güçleşmektedir (Hamamcı ve Keleş, 2005, s.149). Oysa tarihsel çevrenin korunması ve tarihsel çevre hakkındaki bilincin geliştirilmesi sürdürülebilir bir çevre yaratmanın birinci basamağı olarak ortaya çıkmaktadır (Strange ve Whitney, 2003, s.210-229).

Tarihsel değerlerin korunması toplumsal bilinç ve kimlik kazanmak için önemli araçlardan biridir. Tarihsel-kültürel değerlerin korunması ile;

- Toplumdaki kültürel çeşitlilik tanınabilecektir.
- Yerel karakterler ve özellikler korunabilecektir.
- Bir yere ait olma duygusu sağlanıp yerel, bölgesel, ulusal kimlik duygusu geliştirilebilecektir.

-Yöre sakinleri ve dışarıdan gelecekler için toplumsal imaj yükseltilip, salt maddi değil, manevi kazanç da sağlanabilecektir.

-Yerel ekonomi canlandırılacaktır.

-Var olan yapı stoku sağlıklı duruma getirilip yeniden kazanımı söz konusu olabilecektir.

-Geçmişin, bugünün ve geleceğe uzanan yerel dengelerin sonraki kuşaklar içinde yaşatılması ve ileriye yansıtılması sağlanabilecek, toplumsal bilinç arttırılabilecektir (Kiper, 2006, s.24).

Kuban ise tarihsel değeri olan yapıların sadece geçmişi anımsattıkları, ulusal ve evrensel kültürel kimliği tanımladıkları için değil, estetik boyutlarıyla insan yaşamını görsel, duygusal ve düşünsel olarak zenginleştirdikleri, daha yaratıcı bir ortam oluşturdukları için de korunması gerektiğini belirtmektedir (2000, s.50).

1.9.2. Türkiye’de Tarihsel Çevrenin Korunmasına İlişkin Yasal Süreç

Türkiye’de korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları Anayasa ile devletin sorumluluğu altındadır. Bu nedenle, korumaya yönelik her türlü düzenlemenin, merkezi hükümet öncülüğü ve denetiminde yapılması gerekmektedir. Devlet bu görevini 1983 yılında çıkartılan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve ona bağlı olarak çıkartılan yönetmeliklere uygun olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı aracılığı ile yerine getirmektedir. Günümüzde kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin kullanılan mevzuatın temelini 1983 yılında çıkartılan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu oluşturduğundan ülkemizdeki tarihi ve kültürel eserlerin korunmasına ilişkin yasal süreci 1983 yılı öncesi ve sonrası diye iki kısımda değerlendirmek mümkündür.

- 1983 Yılı Öncesi

Ülkemizde kültür varlıklarının korunmasına yönelik ilk yasal düzenleme 1869 yılında çıkarılan “Asar-ı Atika Nizamnamesi” dir. Bu nizamname, yabancı ekiplerin Osmanlı İmparatorluğu’nun arkeolojik kazı ve araştırma çalışmalarının denetlenmesine düzenleme ve bazı taşınır kültür varlıklarına tanım getirmiştir. 1874 yılında yeni bir nizamname daha düzenlenmiştir. Bu nizamnamede getirilen en önemli hüküm eski eserin devlet malı olmasıdır. 1884 yılında değiştirilen Asar-ı Atika Nizamnamesi, en geniş anlatımını 1906 tarihli nizamnamede bulmuştur.

Kurtuluş Savaşı sonrasında kültür varlıklarının korunması adına izlenen ilk çaba, Gazi Mustafa Kemal'in emri ile yayınlanan 5 Kasım 1922 tarihli "Müzeler ve Asar-ı Atika Hakkında Talimat" başlıklı genelgedir. Cumhuriyet Dönemi'nde 1930 ile 1935 yılları arasında çıkan yasalar ile Osmanlılardan kalan mevzuat değiştirilmiş ve yeni bir kurumsal düzenlemeye gidilmiştir.

1950 yılı korumada yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. 2 Temmuz 1951 tarihinde yürürlüğe giren 5805 sayılı "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun"la Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK) kurulmuştur. Bu kurul, yurtiçinde korunması gereken mimari ve tarihsel özelliklere sahip anıtların ve diğer taşınmaz eski eserlerin korunma, bakım, onarım, restorasyon işlerinde uygulanacak ilkeleri ve programları saptamak; saptadığı ilke ve programların uygulanmasını izlemek ve denetlemek; anıtlar ve taşınmaz eski eserlerle ilgili olarak kendisine sunulacak ve özel araştırmaları ile kurul üyeleri tarafından bilgi edinilecek her türlü konu ve uyuşmazlık üzerinde bilimsel görüş bildirmekle yükümlü tutulmuştur. GEEAYK'nın kurulması ile Cumhuriyet Dönemi'nde korumayla ilgili çok büyük bir adım atılmıştır (Gültekin, <http://esergultekin.blogcu.com/8248441>, e.t. Nisan 2008).

GEEAYK, hem ilke koyan, hem de uygulamaya yönelik kararlar alan, yasayla oluşturulmuş ilk kurumdur. Kurul üyelerinin üyelikleri ömür boyudur ve tamamen kendi görüş, bilgi ve deneyimleri doğrultusunda karar vermektedir (Madran ve Özgönül, 2005, s.5). GEEAYK, kurulduğu yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı'na, sonra Kültür Bakanlığı'na ve Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı'na bağlı görünmesine karşın çalışmalarında bağımsız olmuştur.

25.04.1973 tarihinde çıkartılan 1710 sayılı "Eski Eserler Kanunu" ile 1906 yılında yürürlüğe giren Asar-ı Atika Nizamnamesi'nin uygulaması sonlandırılmıştır. 67 yıl kullanılan Asar-ı Atika Nizamnamesi bu özelliği ile Osmanlı Devleti'nden kalan en eski mevzuatlardan birisi olmuştur.

1710 sayılı "Eski Eserler Kanunu" ile kültür ve tabiat varlıklarının korunması, bakımı ve değerlendirilmesine ilişkin çağdaş kavram ve yaklaşımları içeren, yeni tanımlar getiren, kurumsal düzenlemeler oluşturulmuştur. Eski Eserler Kanunu'nda taşınır ve taşınmaz eski eserlerin ayrıca, anıt, külliye, tarihi sit, arkeolojik sit, tabii sit kavramlarının ilk defa ayrıntılı

tanımları ve kapsamı yer almıştır. Bu kanun ile sit kavramının getirilmesi koruma etkinliklerini, tek yapı ölçeğinin yanı sıra alan ölçeğine taşımış, niteliklerine bağlı olarak kentsel, arkeolojik, doğal ve tarihi sit alanı olarak tanımlanan alanların korunması ve geliştirilmesinin bir planlama konusu olduğu 1970’li yıllardan itibaren gündeme gelmiştir (Uyar ve Gül, 2007, s.71).

- 1983 Yılı Sonrası

Ülkemizde kültür ve tabiat varlıklarını koruma konusunda günümüzde kullanılan mevzuatın temelleri 1982 Anayasası’nın ardından yapılan düzenlemelerle atılmıştır. Bu düzenlemelerin temelini de Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu oluşturmaktadır.

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

1982 Anayasa’sının 63. Maddesi; Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni, tarih ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirler almakla görevlendirmiştir.

Bu amaçla kentsel koruma çalışmalarında yetersiz kalan 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, 21 Temmuz 1983 yılında yürürlükten kaldırılmış, yerine 2863 Sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla korunması gerekli taşınmaz kültür ve doğa varlıkları yeniden tanımlanmış ve GEEAYK kaldırılmıştır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, GEEAYK’ın hem ilke koyan, hem de karar oluşturan ikili yapısı yerine, ilke oluşturmayı merkezi bir üst kurum olan Koruma Yüksek Kurulu’na, karar vermeyi ve yerel ölçekteki denetimi ise içinde yerel yönetim temsilcilerinin de bulunduğu Koruma Kurulları’na bırakan olumlu bir yaklaşım içermektedir (Madran ve Özgönül, 2005, s.5).

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve bu kanuna bağlı olarak çıkartılan yönetmeliklerle;

- Kültür ve tabiat varlıkları ile sit alanları tanımı,
- Bu alanların tespit-tescil kriterleri ve yöntemi,
- Bu konularda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevleri,

- Koruma amaçlı imar planları,
- Müktesep haklar, kamulaştırma, zilliyetlik gibi mülkiyet düzenlemeleri,
- Yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının düzenlenmesi,
- Hem yerel yönetimlere hem de kişilere sağlanacak katkı ve muafiyetler ile cezalar belirlenmiştir.

1987 yılında 3386 sayılı kanun ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Kanunun 3386 sayılı Kanun ile değişik 51. maddesi gereğince yurt içinde bulunan ve bu kanun kapsamına giren korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili hizmetlerin bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak üzere, bakanlığa bağlı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu" ile "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları" kurulmuştur.

Buna göre koruma altına alınmış tüm alanlardaki karar alma yetkisi koruma kurullarına verilmiştir. Koruma kurullarının aldığı kararlara tüm kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişiler uymak zorundadır. Koruma kurulu kararlarına karşı İdare Mahkemesi'nde dava açılabilir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile koruma kurullarının kurulmasıyla birlikte bu kurulların raportörlük hizmetlerini yerine getiren koruma bölge kurulu müdürlükleri de faaliyete geçmiştir. Bölge kurullarının gerisinde korumanın ilk ve en önemli adımı olan tespit işlemlerini, koruma bölge kurulunun raportörlük hizmetlerini, koruma bölge kurulunca koruma altına alınmış alanlarda kurul kararı gerektirmeyen tüm yazışma ve yerinde inceleme, araştırma işlemlerini, koruma kurulunca alınan kararların ilgisine açıklanması ve kurul ile hemfikir olunmadığı durumlarda bile alınan kararların İdare Mahkemeleri'nde ya da kamuoyunda savunulmasını koruma kurulu müdürlükleri gerçekleştirmektedir.

Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri bu kadar yoğun iş programı ve sorumluluklarına karşın kamuoyu tarafından Koruma Bölge Kurulları kadar bilinmemektedir. Koruma Bölge Kurulu Müdürlükleri ile Koruma Bölge Kurulları farklı birimler olmasına rağmen her ikisi karıştırılmakta toplum tarafından bilinen ise Koruma Bölge Kurulları olmaktadır.

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Kültürel ve doğal varlıkların korunması için gerekli olan kaynağın yaratılması, projelerin üretimi ve uygulamaların denetlenmesi, korunacak alanlarla ilgili bütüncül kararlar geliştiren planın yapılması ve içeriği, teknik ve finansal destek sağlanması gibi koruma sürecine pratiklik kazandıracak düzenlemeler 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda yer almaktadır. Ancak, bu kanun koruma konusunda sadece kısıtlamalar getirmekte, olanaklar konusunda yetersiz kalmaktadır (Gürkan, 2005, s.64).

Ülkemizde Avrupa Birliği sürecinde kamu yönetimindeki yeniden yapılanma kapsamında tüm merkezi ve yerel yönetimleri kapsayan bir koruma politikasının gerçekleşmesi, bu politikanın yürütülmesi için yeterli yasal, parasal ve örgütsel altyapının oluşturulması, kültürel ve doğal değerlerin korunmasının çok boyutlu ele alınması, koruma etkinliklerinden, kullanıcıların da mağdur olmaması, aksine onların benimsenmesi ve sahip çıkmasının sağlanması politikaları çerçevesinde, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 17 Temmuz 2004 tarihinde 5226 sayılı kanunla yeniden düzenlenmiştir.

5226 sayılı kanun koruma çalışmalarında, “Katılımcı Alan Yönetimi Modeli” ile yeni kaynak imkânı sağlaması, örgütlenme modelleri üretmesi, planlama etapları ile uygulamada görev alacak sorumlulukların belirlenmesi ve kullanıcı katılımı sağlanarak sürdürülebilir bir yönetim modeli elde etmeye çalışması açısından bugüne kadar çıkarılan koruma yasalarından ayrılmakta ve uluslararası normlara uygun bir korumayı sağlayıcı nitelikte görülmektedir (Gültekin, <http://esergultekin.blogcu.com/8248441>, e.t. Nisan 2008). Bu kanun ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda yapılan temel değişiklikler ve ilaveler incelendiğinde:

- Koruma kurullarının adı “Koruma Bölge Kurulları” olarak değiştirilmiştir.
- Koruma amaçlı imar planı tanımı ilk kez kanunda yer almış, koruma amaçlı imar planlarının uygulanmasına yönelik planlama araçları getirilmiş, belediyelerce yaptırılacak koruma amaçlı imar planlarının yapımını desteklemek amacıyla, İller Bankası bütçesine ve il özel idarelerine ödenek aktarımı imkânı tanınmıştır.
- Merkezi ve yerel yönetimlerde uzmanlık denetimine ve sorumluluğuna odaklı

işleyen bir mekanizma kurulmuştur. Bu çerçevede belediyeler ve valiliklerin bünyesinde Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB) kurulması hükmü getirilmiştir. Basit onarımlara ilişkin izin ve denetim yetkisi de bu bürolara devredilmiştir.

- Kültür varlıklarının korunması ve değerlendirilmesinde kullanılmak üzere emlak vergisinin %10'u nispetinde "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Katkı Payı" tahakkuk ettirilmiştir. Bu kaynağın, il özel idarelerinde toplanarak, yerel yönetimlerin koruma projelerinin uygulanmasında kullanılabilmesi sağlanmıştır. Tescilli yapıların yaşatılması amacıyla yapılacak uygulamalarda KDV istisnası sağlanarak, bu yapılar için çeşitli vergi ve harçlarda istisnalar getirilmiştir. Toplu Konut Fonu'ndan verilecek kredilerin %10'unun kültürel varlıkların bakımı ve onarımı için kullanılması sağlanmaktadır.

- Koruma bölge kurullarındaki farklı disiplinlerden gelen uzman üye sayısı artırılmıştır. Koruma bölge kurulları kararlarının yasal ve bilimsel temellere dayandırılmasını sağlayan gerekçelendirme esasları getirilerek kararların bilimsel niteliği güçlendirilmiştir. Koruma bölge kurullarının karar verme sürelerini sıklaştırmak ve çalışma sistemini yeniden düzenlemek suretiyle karar mekanizması daha hızlı ve etkin bir işleyişe kavuşturulmuştur.

- UNESCO Dünya Miras Listesi'ne alınmış yerler ile diğer ören yerleri için alan yönetimi, müzeler için müze yönetimi ile anıt eserler için anıt eser kurulu oluşturulmuştur.

- Koruma Yüksek Kurulu ilke kararlarının Resmi Gazete'de yayınlanması zorunluluğu getirilmiştir ki bu da ilke kararlarının kamuoyunun bilgisine sunulması anlamını taşımaktadır.

Kıral'a göre 5226 sayılı kanun ile reaktif planlama sistemi anlayışı değişmiş, halk planlama sürecine dahil edilmiş, doğrudan katılım dönemi başlamış, koruma olgusu fiziksel boyutlu bir planlama türünden çok boyutlu entegre stratejik bir planlama türüne dönüşmüştür. Kanun ile aynı zamanda uygulamanın gerçekleştirilmesinde yerel yönetim ölçeğinde finansal yönetim, süreç yönetimi gibi yeni uygulama araçlarının kullanılması önem kazanmıştır. KUDEB, alan yönetimi, danışma kurulları, eşgüdüm ve denetleme kurulları, müze kurulları, anıt eser kurulları ile yerel sahiplilik dönemi başlamıştır. Yerel yönetimler, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin planlama ve uygulama sürecine etkin olarak katılımı sağlanmıştır (2005, s.74).

- Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulları; 3386 ve 5226 sayılı kanunlarla değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, bu kanuna bağlı çıkartılan yönetmelikler ve Koruma Yüksek Kurulu'nun almış olduğu ilke kararları doğrultusunda kararlar üretirler.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 51. maddesinde Koruma Yüksek Kurulu'nun görevleri içerisinde, "Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması ve restorasyonu ile ilgili işlerde uygulanacak ilkeleri belirlemek" yer almaktadır. Koruma Yüksek Kurulu her tür sit alanlarındaki tanım ve koşulları, uygulamaları ayrı ilke kararları ile saptamış olup, sit alanlarındaki uygulamalarda ve değerlendirmelerde bu ilke kararları esas alınmaktadır.

Dolayısıyla, dolayısıyla Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları, 2863 sayılı kanun kapsamında koruma altına alınmış alanların derecelerinin hangi kriterlere göre belirleneceğinin, bu alanlarda ne tür uygulamalarda bulunabileceğinin, kısıtlamaların neler olduğunun, yapılacak uygulamaların belirlendiği, kanundan sonraki en önemli yasal belgelerdir. Şu anda kullanılan 55 adet ilke kararı bulunmaktadır (Tablo: 1.4).

- Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi, Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik

Bugün tarihi, kültürel ve doğal çevrelerin korunmasının tek aracı "Koruma Amaçlı İmar Planları"dır. Koruma amaçlı imar planı terimi 1970'li yıllarda Türkiye'de yeni yeni ortaya çıkan çevre koruma olgusunu yasal bir çerçeveye oturtabilme çabalarının ürünüdür. Bu terim, zaman içinde koruma yaklaşımının içeriğini belirleyen bir hale gelmiştir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 17. maddesinde idarelere koruma amaçlı imar planı yapma zorunluluğu getirilmesine karşın, koruma amaçlı imar planının ne anlama geldiği, nasıl hazırlanması gerektiğiyle ilgili kanunun kendisi de dahil olmak üzere herhangi bir mevzuatta açıklama yapılmamıştır. Bu da koruma amaçlı imar planlarının her bölgede, her müellif tarafından farklı yorumlanmasına, farklı içeriklerde hazırlanmasına neden olmuştur.

Bu karmaşanın giderilmesi amacıyla, koruma amaçlı imar planı tanımı, 2004 yılında çıkartılan 5226 sayılı kanun ile birlikte Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na ilave edilmiş, koruma amaçlı imar planlarının müellifi şehir plancısı olarak tanımlanmış, koruma amaçlı imar planları ve çevre düzenleme projelerinin hazırlanması, gösterimi, uygulaması, denetimi ve plân müelliflerinin yeterliliği ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasların, çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği belirtilmiştir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gereği çıkarılan ve 26 Temmuz 2005 tarih ve 25887 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren, "Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik" ile de koruma planlamasına ilişkin yasal mevzuat oluşturulmuştur.

Bu Yönetmeliğe göre, Koruma amaçlı imar planı; sit alanlarında, alanın etkileşim-geçiş sahasını da göz önünde bulundurarak, kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda korunması amacıyla arkeolojik, tarihi, doğal, mimarî, demografik, kültürel, sosyo-ekonomik, mülkiyet ve yapılaşma verilerini içeren alan araştırmasına dayalı olarak; hali hazır haritalar üzerine, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren iş yerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarını iyileştiren, istihdam ve katma değer yaratan stratejileri, koruma esasları ve kullanma şartları ile yapılaşma sınırlamalarını, sağlıklaştırma, yenileme alan ve projelerini, uygulama etap ve programlarını, açık alan sistemini, yaya dolaşımı ve taşıt ulaşımını, alt yapı tesislerinin tasarım esasları, yoğunluklar ve parsel tasarımlarını, yerel sahiplilik, uygulamanın finansmanı ilkeleri uyarınca katılımcı alan yönetimi modellerini de içerecek şekilde hazırlanan, hedefler, araçlar, stratejiler ile plânlama kararları, tutumları, plân notları ve açıklama raporu ile bir bütün olan nazım ve uygulama imar plânlarının gerektirdiği ölçekteki planlardır.

Koruma amaçlı imar planlarının hazırlanmasına ilişkin çıkartılan ve katılımcılığı, meslek çeşitliliğini esas alan yönetmeliğin pratikte uygulanması pek de Yönetmeliğin amacını karşılamamaktadır. Öncelikle bu yönetmelik tüm sit alanlarına yönelik olmasına karşın içerdiği ayrıntılar kentsel sit alanlarındaki uygulamaları tarif etmektedir. Yönetmeliğe göre yerleşim alanı dışında, imar planı olmayan, günümüzde insanların yaşamadığı I. derece arkeolojik sit alanlarında dahi, halkın katılımı toplantılarının yapılacağı koruma amaçlı imar

planlarının hazırlanmasını gerektirmektedir ki, bu durum hiç planlamaya konu olmayacak bir bölgeye imar planı zorunluluğu getirmesi nedeniyle planlama kriterlerine aykırıdır.

Diğer yandan, yapılan planlarda planlama ekibinde yer alması gereken sosyolog, peyzaj mimarı, arkeolog gibi mesleklerin katkıları sadece rapor ve plan paftaları üzerindeki imzalarda görülmekte, söz konusu meslek guruplarından plan kararlarının üretilmesi aşamasında faydalanılamamaktadır.

Plan hazırlık ve plan kararları oluşturulması aşamasında gerçekleştirilen halkın ve meslek odalarının katılımının sağlandığı toplantılar da yine yönetmelik şartlarını sağlamak amacıyla gerçekleştirilmekte, bu toplantılarda görüşülenler plan kararlarında dikkate alınmamaktadır.

Koruma amaçlı imar planlarının bir mevzuata bağlanması, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasındaki en önemli yasal belge olan koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması, onaylanması ve uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlara çözüm getirmesi açısından önemlidir. Bu yönetmeliğin yeni olmasından dolayı uygulama da karşılaşılan sorunlar ise yönetmelikte yapılabilecek değişikliklerle çözümlenebilecek niteliktedir.

1.9.3.Tarihi Kent Merkezleri

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında koruma altına alınmış olan alanlardan özellikle kentsel sit alanları, genellikle kentlerin ilk yerleşim bölgeleri olan kent merkezleridir.

Sanayileşme öncesinde ve kentleşme hızının yavaş olduğu dönemlerde, kent merkezleri, geleneksel işlevlerin yer aldığı, zanaat türü küçük üretimin ve ticaretin yoğunlaştığı, pazar ve alışveriş alanlarıdır. Bu dönemlerde konut ve işyerleri farklılaşmadığı için, kentin merkezi konumunda olan işyerleri, aynı zamanda yönetim, denetim ve ticaretle uğraşan kesimin konut alanıdır. Sanayi toplumlarında, kent merkezlerinin “kentin beyni” olarak tanımlanmasının nedeni, tüm kentin ve etkileşim alanının toplumsal ve ekonomik faaliyetlerinin yönetim ve denetiminin kent merkezlerinde toplanmış olmasıdır. Sanayileşmeye paralel olarak, uzmanlaşmış ve en geniş kitlelere hizmet veren işyerlerinin bulunduğu, en yüksek arazi ve arsa değerlerinin olduğu, ulaşılabilirliği en yüksek alan, kentin merkezi iş alanıdır (Osman, 1998, s.139).

Kentin kalbi olarak bilinen merkezler, kentin kent merkezi dışına yayılması nedeniyle terk edilmiş, yapı ve arsa birim fiyatları düşmüş, niteliksiz kişilerin kiralık ve satılık mülklerin ucuzluğu dolayısıyla tercih ettiği alanlar haline gelmiştir.

Marris (2006, s.144), ABD'nin kent merkezlerindeki çöküşü aktarırken, merkezin etrafında banliyö adı verilen yerleşimlerin oluşturduğu metropol sürekli büyürken, şehrin kendi merkezinde korkunç bir çöküşün işaretlerinin görüldüğünü, büyük mağazaların boş durduğunu, binaların yıkılıp arabalar için otopark yeri olarak kullanıldığını, büroların çalışan personellerin ardından banliyölere doğru kaydığını, asıl kent merkezinin sadece nüfusunu değil, aynı zamanda görevlerini de kaybettiğini, insanlar uzaklaştıkça da kent merkezinin metropolisin herhangi bir banliyösü haline geldiğini, sadece fakirliği, köhneliği ve insanların sosyo-kültürel yapısı ile diğerlerinden ayrıldığını belirtmiştir.

Günümüzde, boşalan, işlevini yitiren mekânların yeniden değerlendirilme gerekliliğinin bir ihtiyaç olarak gündeme getirilmesi, eski kent merkezine yönelik politikaları yoğunlaştırmıştır. Şen (2007, s.184), bu politikaların nedenlerinin başında, hakim neo liberal yaklaşımın etkisiyle kentsel mekanın, sermaye birikiminin kaynağı olarak öne çıkmasını göstermekte, bunun da her türlü kentsel yeniden yapılanma biçimlerini piyasa esasına terk eden bir işleyişi gündeme getirdiğini ifade etmektedir.

Ayrıca, kent merkezlerindeki suçu temizlemek ve yeni temiz alanlar yaratmak için bazı alanları boşaltmak, yıkıp yeniden yapmak gibi mekânsal düzenlemeler büyük yatırımlarla birlikte kent merkezlerinin güvenliğinde anahtar bir rol olarak görülmüş ve bu tür düzenlemelere bu rol meşruluk kazandırmıştır (Şahin, 2007,s.191).

1.9.3.1. Tarihi Kent Merkezlerinde Kentsel Dönüşüm Uygulamaları

1980'li yıllardan farklı olarak günümüzde, kentsel canlandırma projeleri, kent pazarlama programlarında, kentlere yeni imajlar yaratmaktan çok, kentlerin var olan tarihi ve kültürel mirasını ön plana çıkaracak imajlarını kullanmaktadırlar. Tarihi ve kültürel miras ile ekonomik gelişme arasındaki güçlü bağın öneminin anlaşılması, 1990'lı yıllardan itibaren kentsel korumanın da kentsel dönüşümde ön plana çıkmasına neden olmuştur (Akkar, 2006, s.33).

Batı kentlerindeki dönüşümler üzerinde yapılan araştırmaların pek çoğunda, artık 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren kentlerin çoğunun “üretim mekânları” olmaktan “tüketim mekânları” olmaya doğru değiştiği ve küresel ekonomi içinde servis sektörünün en önemli kazanç alanını oluşturduğundan söz edilmektedir. Batı kentlerinde sunulan hizmetlerin sermaye ve insan çekmede kullandığı en önemli araç da kentlerin bütün olanaklarının, bu arada geçmişinin de yeniden devreye sokularak farklı biçimlerde pazarlanır ve diğer kentlerle yarışır hale getirilmesi olmuştur (Türkün ve Ulusoy, 2006, s.130). Yani, eski kent merkezine yeniden yönelim insanla değil, sermayenin hareketiyle gerçekleşmektedir (Şen, 2006, s.66).

Ayrıca, kent merkezlerinde yer alan ve kamunun sermayesi olan kamuya ait eski yapılar ve parseller, kent merkezindeki bu alanların potansiyel arsa değerlerinin yüksek olmasına karşın kira ve alım satım değerlerinin çevrelerindeki yapılardan düşük olması nedenleriyle, çok düşük bedeller karşılığında özel şirketlere verilerek kentsel dönüşüm sürecine dahil edilmeye başlanmıştır (Görgülü ve arkadaşları, 2006, s.81).

Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde kent merkezinde yaşanan ekonomik ağırlıklı, kentsel dönüşüme karşılık gelişmiş ülkeler, kent merkezlerini yeniden canlandırmak için sosyal içerikli çeşitli metotlar geliştirmişlerdir. Bu metotların en başında iş merkezlerinin yoğunluğu nedeniyle sadece gündüz kullanılan kent merkezlerinin yerleşik nüfus ile birlikte gece de kullanılabilirliğini sağlamak yer almıştır.

İngiltere ve Fransa’da yerel yönetimlerin birçoğu daha fazla nüfusu kent merkezine çekmenin yollarını araştırmış ve belli bir program dahilinde farklı sosyal guruplardan eşit oranlarda nüfus çekerek merkezleri hedefledikleri misyona ulaştırmayı amaçlamışlardır. Bir başka eğilim ise terk edilen ve köhneyen merkezlerdeki dükkânların üst katlarını konut kullanımına açmak olmuştur ki, bu da kent merkezinde yerleşik bir nüfus oluşmasını sağlamıştır (Özden, 2008, s.242).

Tarihi özellikleri nedeniyle aynı zamanda korunması ve yaşatılması gereken tarihi kent merkezlerini salt koruma altına alarak dokunmaktan çekinilmesi bu alanların zaman içerisinde harap olmasına, çöküntü alanlarına dönüşmesine neden olmaktadır. Bu nedenle bu tür alanlarda fiziki korumanın ötesine geçilerek ekonomik olarak gerçekleştirilebilir uygulamalarda bulunulması da bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fiziki korumanın ötesine geçmenin en iyi yöntemlerinden bir tanesi yapıyı ya da alanı koruyup yeni bir işlev vermek ve bu yolla ekonomik yaşanabilirliğini sağlamaktır. Kent merkezlerinde kentsel dönüşüm uygulamalarında fiziki korumanın ötesine geçmek için en çok tercih edilen yöntem ise fiziki yapıyı ve çevreyi bir anlamda koruyup içinde yaşayan sosyal tabakayı soylulaştırma yoluyla değiştirerek yeni toplumsal katmanın daha yüksek olan olanakları içerisinde korunmasını sağlamaktır (Tekeli, 2006,s.6).

1.9.3.2. Tarihi Kent Merkezlerinde Uygulanan Kentsel Dönüşüm Yöntemi:

“Soylulaştırma”

Soylulaştırma, “kentlerin eskiyen parçalarını, bu yerleşmelerin değerlerinde artışa ve yoksulların yerlerinden edilmesine neden olarak yeniden düzenlemek ve daha üst sınıflara hitap eden mahallere dönüştürmek” tir (Webster’s Dictionary). Başka bir deyişle bu seçkinleştirme veya müstesnalştırma süreci toplumsal dönüşümün mekânına yansımastır.

Soylulaştırma (gentrification), bir kavram olarak ilk kez 1964 yılında sosyolog Ruth Glass tarafından, Londra’nın işçi mahallerindeki konutları orta ve üst sınıfın satın alması, bunların yerine şık ve lüks konutlar yapmaları ve bu bölgelerin sosyal karakterini değiştirmeleri ile ilgili olarak kullanılmıştır (Uysal, 2006, s.80).

Tarihi kent merkezlerinin dönüşümünde ağırlıklı olarak kullanılan kentsel dönüşüm uygulama biçimi soylulaştırmadır. Soylulaştırma kentsel dönüşüm uygulamasında bir araç olarak kullanılabilceği gibi, günümüzde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamalarında sistemli bir şekilde araç olarak kullanılmasa bile sonuçta kent merkezleri soylulaşmaktadır.

Yerinden edilmeye ilişkin kıstas, soylulaştırma sürecinin özünü oluşturmaktadır. Boş bir alanda hiç yoktan lüks bir sitenin ya da konutların inşa edilmesi veya pahalı konutların varsıl kesimlerce satın alınması soylulaştırma değildir (Uysal, 2006, s.81). Üst – orta sınıftan, özellikle meslek sahibi kişilerin, eski kent merkezlerine yeniden yerleşmesini ifade eden bu eylem türünde fiziksel çevrenin iyileştirilmesinden öte, nüfusun sosyal dönüşümleri daha büyük önem taşır hale gelmiştir (Özden, 2008, s.169).

Kent merkezini hedef alan sermaye, yükselen fiyatlar nedeniyle dolaylı olarak merkezdeki alanlara eskilerinden farklı işlevler yüklemek amacıyla konut ve işyeri sahiplerini terke zorlamaktadır. Kent merkezinin yeni sakinleri, 1980’li yılların yeni liberal

politikalarıyla hayat bulan yeni orta sınıftır. Kent merkezlerinde olumsuz koşullarda yaşayan toplulukların yaşam koşulları sağlıklılaştırma çalışmaları bu mekânların soylulaştırılmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu durumun sonucu olarak mekânları yaratmış ve kendini bu mekânlarla bütünleştirmiş halk mekândan ayrılmak zorunda kalmakta, dolayısıyla salt fiziksel yapı değil, sosyo-kültürel yapı da değişmektedir (Özkan, 2005, s.283).

Üretimin büyük oranda kent dışına yönelmesi ve hizmet sektörünün çeşitli kollarının merkezde yer seçmesi ile yeni orta sınıfın konut talebi, bu sürecin gelişmesine yön vermektedir. Eski kentin köhnemiş fakat tarihi nitelikteki mimarisinin yeniden keşfedilmesi ve kent merkezindeki eğlence, kültür-sanat etkinliklerinin yoğunluğu, bu talebi etkileyen kaynaklardır. Bu yönelim sadece erken kapitalistleşen Batı ülkelerinin kentlerinde değil, İstanbul gibi geç kapitalistleşen ülke metropolünde de gözlenen bir süreç olmaktadır (Şen, 2006, s.67).

İstanbul Galata'da da yaşanan soylulaştırmayı gerek gerçekleştirme, gerekse de sonuçları açısından iki aşamada tarif etmek mümkündür. Birinci aşamada, kozmopolit, canlı bir kent arayışı ile semte yerleşen bohem sanatçılar, yabancılar, mimarlar v.b daha karmaşık bir sınıf ve kültürel kimliğe sahip kesim, semt insanı ile farklı sosyal yaşam biçimine sahip olsalar da genel olarak mütevazı bir yaşam ve konut amaçlı kullanım tercihi nedeniyle rant oranlarını ve sosyal sorunları attırmamış, spekülasyona yol açmamıştır. Asıl rant arttıran durum ikinci aşamada gerçekleşmiş, bu aşamada semtin değişiminden ve daha üst bir sınıfın yaşamına yanıt verecek bir ortamı fark edip buradan prestij amaçlı alımlar yapan bir kesim ortaya çıkmıştır. Birinci aşamada konut kullanımı amacıyla gerçekleşen mülkiyet alımlarına karşın ikinci aşamada yatırım amaçlı alımlar gerçekleşmiştir (Şahin, 2007, s.179).

Düşük gelir gurubuna ait nüfusun alandan çıkartılması, konut kalitesinin ve kentsel mekânın kalitesinin yükseltilmesi, mekândaki fonksiyonların yeni kullanıcıların talepleri doğrultusunda değiştirilmesi gibi özellikleri olan soylulaştırma adı altında, 1950'lerden bu yana yüzlerce Amerikan kentinin karakteri değişmiştir (Özden, 2008, s.171). Örneğin "Upper West Side" olarak adlandırılan, Yukarı Batı Yakası, New York Manhattan Bölgesi'nde bir mahalle olup Central Park ve Hudson Nehri'nin arasında Batı 59. caddeye kadar uzanmaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde bu bölge değişik zamanlarda dönüşüm geçirmiştir. 1830'larda bu bölge daha çok limana yakın olduğu için taşımacılık koridoru olarak kullanılmış ve fazla

yerleşim olmamıştır. (http://en.wikipedia.org/wiki/Upper_West_Side). Ancak bu tarihten sonra Central Park'ın inşası ile birlikte Yukarı Batı Yakası'nda gecekondular, pansiyonlar ve tavernalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Yüzyılın sonunda New York şehrinin gelişmesine paralel olarak daha çok göçmen de bu bölgeye yerleşmeye başlamış ve Broadway de bu dönemde ortaya çıkmıştır. 1900'lü yılların başından itibaren özellikle Afrikalı-Amerikan nüfus bu bölgede yerleşmeye başlamıştır. 1960'larda hayat şartları burada yaşayan azınlıklar için oldukça kötü bir hale gelmiş ve cinayetler herkesin kabusu olmuştur. Ünlü müzikal Batı Yakası Hikayesi de bu bölgeden ve yaşanan sorunlardan ilham alarak filmleştirilmiştir. Çöküntü bölgelerine dönüşen bu alanda 1968'den sonra bölgenin ıslahı için kentsel dönüşüm projeleri hayata geçirilmeye başlamış, Lincoln Gösteri Sanatları Merkezi ve Lincoln Kule apartmanları inşa edilmiştir. (http://en.wikipedia.org/wiki/Upper_West_Side, e.t.Nisan 2008).

Riverside Parkı da yapılan çalışmalarla daha da genişletilmiş ve Central Park'tan sonra bir cazibe merkezi olmuştur. Ancak 1970'lerin sonunda, gay olarak adlandırılan beyaz nüfus bu bölgede artmaya başlamış ve AIDS sorunu diğer bölgelere oranla daha fazla hissedilmiştir. Bu sorun bölgede ev fiyatlarının düşmesine neden olmuştur. 1980'lerin başında ise cazip ev kiralarından ve merkeze yakın olmasından dolayı üniversiteden yeni mezun olmuş pek çok genç ve eğitilmiş insan Yukarı Batı yakasına taşınmışlar ve yine bu bölgenin kalitesi ve ev fiyatları da bu gelişme sonucu artmaya başlamıştır (http://en.wikipedia.org/wiki/Upper_West_Side, e.t.Nisan 2008).

Günümüzde ise soylulaşmış bu bölgede genellikle Aşağı Manhattan ve Midtown bölgelerinde çalışan gelir durumları orta sınıfın üstünde olan beyaz yakalı işçiler yaşamaktadır. Ayrıca bu bölge özellikle Broadway'den dolayı hem gösteri sanatlarının merkezi, hem de Amerikan Tarih Müzesi ve Çocuk Müzesi gibi mekanlarıyla kültür merkezi haline gelmiştir (http://en.wikipedia.org/wiki/Upper_West_Side, e.t.Nisan 2008).

Aslında, soylulaştırmayı, kültürel mirasın fiziksel belgesi olan konutlar ve mekân açısından alana gelen yeni nüfusun ekonomik ve sosyal niteliği nedeniyle olumlu olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak bu eylemle, alanın gerçek kullanıcıları alanı terk etmek zorunda kalmaktadır ki bu da doğru bir kentsel dönüşüm uygulamasının özüne aykırıdır.

Cumhuriyet'in 100. yılında İzmir kentine ilişkin yayınlanan bir kitap da; İzmir'de uygulanacak yenileme ve dönüştürme faaliyetleri sonucunda, yıkılan ve boşaltılan deniz manzaralı semtlerde; emlak alanında dünya standartlarında hizmet veren, sürdürülebilir değer

yaratan, eğitimli ve kültürlü üst gelir gurubundan insanları çeken ve yerleşmelerini sağlayan, yerel gelenekler ve tarihi miras üzerine inşa edilmiş bir küresel marka olabilecek yeni semtler kurulması, projelerin amacının dünya standartlarında giderek parlayan ve yaşanabilir yerleşimler yaratmak olacağı, bu konutların tanıtım ve pazarlanmasının yerel, ulusal ve uluslar arası emlakçılar ve e-kayıt sistemi ile internet üzerinden yapılabileceği belirtilerek doğrudan soylulaştırma tariflenmiştir (Özdemir, 2008, s.112-117).

İzmir kentinden önce, bir marka ve dünya kenti olma arayışı içerisinde bulunan İstanbul'da da ulusal ve yerel düzeyde 1990 sonrası başlatılan uygulamalar sonucu, Cihangir, Ortaköy, Arnavutköy, Kuzguncuk, Galata, Fener-Balat bölgeleri soylulaşmışlardır. Bu dönem, Tarlabası gibi bölgelerde uygulama çalışmalarının sonucunda alanların soylulaşacağını bugünden görmek mümkündür (Şen, 2006, s.68).

1.9.4. Turizmde Tarihsel Çevrenin Önemi

Toplumları diğer toplumlardan ayıran en temel unsurların başında kültürel yapı gelmektedir. Toplumun sahip olduğu sosyo-kültürel yapının yanı sıra, üzerinde yaşanan topraklarda geçmişten günümüze kadar yaşamış uygarlıklardan günümüze kadar ulaşabilen izlerin korunarak gelecek kuşaklara aktarılması, kültürel miras dışında sahip olunan doğal mirasın da korunması, küresel ısınma ve çevre felaketlerini yaşayan günümüz toplumları için ulusal olduğu kadar evrensel bir sorumluluk haline gelmiştir.

Küreselleşmeyle birlikte uluslararası sınırlar ortadan kalkmış, hemen hemen benzer bir toplum yapısına gidilmeye başlanmıştır. Diğer yandan ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler sayesinde toplumlar, diğer toplumları tanımak ve görmek amacıyla seyahatlere başlamış ve ortaya çıkan turizm hareketleri ile turizmin getirdiği ekonomik kazançlar sonucu her toplumun kendine özel olan kültürel ve doğal mirası ayrıca önem kazanmıştır.

Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS)'nin Ekim 1999'da Meksika'da yapılan genel kurulunda "Uluslararası Kültürel Turizm Tüzüğü" kabul edilmiştir. Tüzüğün giriş bölümünün "Turizm ve Kültür Mirası Arasındaki Dinamik Etkileşim" başlıklı kısmında turizmin kültürel alışverişin en önemli araçlarından birisi olduğu, turizmin ev sahibi topluluğa yarar getirirken, sahip olunan mirası koruma yolunda onlara motivasyon kazandırması gerektiğini vurgulamıştır (Eyüpgiller, 2005, s.54).

Ülkemizin üzerinde yerleştiği topraklar da kültürel ve doğal miras açısından oldukça zengindir. Özellikle üzerinde bulunan topraklarda geçmişten bugüne kadar farklı medeniyetler yaşamış olması nedeniyle, ülkemiz kendi geçmişiyle birlikte dünya toplumlarının gelişimi açısından da oldukça önemli belgelere sahiptir. Dolayısıyla ülkeye önemli bir ekonomik girdi sağlayan turizmin temelini de sahip olunan bu kültürel ve doğal miras oluşturmaktadır ki, bu mirasın geçmişe tuttuğu ışığın yanı sıra ekonomik anlamda da özellikle muhafaza edilmesi gerektiği için her türlü tedbirin alınması gerekmektedir.

Zaten özellikle bu temel nedenden dolayı bir dönem ayrı bakanlıklar şeklinde görevini sürdüren kültür ve turizm bakanlıkları birleştirilerek tek bir bakanlık haline getirilmiş, turizm merkezleri “Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri”ne dönüştürülmüştür.

Ayrıca, 02.03.2007 tarih ve 26450 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan, Yüksek Planlama Kurulu’nun 28.02.2007 tarih ve 2007/4 sayılı kararı ile onaylanan ve Kültür ve Turizm Bakanlığı’na hazırlanan Türkiye Turizm Stratejisi (2023) başlıklı raporda da, zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerin markalaştırılarak turistler için bir çekim noktası haline getirilmesi stratejisi başlığında, İstanbul, Ankara, İzmir ve Antalya’da Paris, Londra, Prag şehirlerinde olduğu gibi kentsel turizmin başlatılması ve buna yönelik plan, projelerin yaşama geçirilmesi yer almıştır.

1.9.4.1. Turizmin Tarihsel Çevrelerde Uygulanan Kentsel Dönüşüme Etkisi

Tarihi kent merkezleri, sahip oldukları özgün yapı nedeniyle potansiyel turizm alanları olduğundan bu alanlarda gerçekleştirilen kentsel dönüşüm uygulamalarında turizm önemli bir araçtır. Ancak yapılan kentsel dönüşüm uygulamalarında turizm kentsel dönüşümün bir aracı değil, amacı haline gelmiştir ki kentsel dönüşüm özünden çıkmıştır.

Batı’daki sanayi kentlerinin birçoğunda 1970’li yıllardan başlayarak sanayi dışında, farklı yollarla kentleri yeniden kazanmanın yolları araştırılmıştır. Bu yollardan en önemlisi de “kentsel turizm” modelidir. Böyle bir modelin anlamı ise kentlerde yeni yatırım ve tüketim olanaklarının yaratılması, sanayinin olmadığı kentlerde turizmin önemli kazanç getirmesi, dolayısıyla kentlerin, küresel turizm sektörünün bir parçası haline gelerek çekiciliğinin artırılmasında ve zenginleşmesinde önemli bir araç olarak kullanılmasıdır (Türkün ve Ulusoy, 2006, s.130).

Tarihsel nitelikli kentlerin, kültürel sermaye ve ikonik yapılar alanında büyük yapı stokları bulunmaktadır. Ayrıca, bu kentler, kültürel gelişim biçimlerine yönelik süreçte diğer kentlere oranla daha güçlüdürler. 1980'li yıllardan bu yana ülke yönetimleri kültürün ekonomik önemi ile daha çok ilgilenmeye başlamışlardır. Son yıllarda ise kültürel dönüşüme sosyal hedefler yüklenmiştir (Newman, 2004, s.31).

Kentsel turizm ve bununla birlikte ortaya çıkan büyük çaplı kentsel dönüşüm projeleri pek çok kentte yaşanmakta olan ekonomik gerilemeyi telafi etmek üzere, yeni kent politikası olarak gündeme gelmiştir. Kentler, yeterince değerlendirilmeyen kaynaklarına yatırım yaparak ya da çekiciliklerini arttırmak üzere yeni kimlikler oluşturarak hem küresel turizmde yer bulmaya başlamışlar, hem de kent içinde rantını kaybetmiş birtakım potansiyel alanlar yeniden devreye sokularak rantın yeniden dağıtımını sağlamışlardır (Türkün ve Ulusoy, 2006, s.136).

Bir kentte turizm amaçlı kullanılabilir kaynaklar içerisindeki temel ürünlerin başında tarihi binalar ve tarihi kent peyzajı, iklim ve çevre, müzeler, sanat galerileri, konser salonları, spor karşılaşmaları, eğlence, özel organizasyonlar gibi insanlar için çekici olan kaynaklar ile yerellik gelmektedir. Yerellik de ise karar verme sürecinde halkın katılımı gerekmektedir. Çünkü turizm gelişmesinin öncelikle ve en fazla yerel halka faydalı olması zorunludur (Yavuz, 2006, s.323-329).

Ancak, basızsız endüstri olarak görülen turizmin getirisini en çoğa çıkartabilmek uğruna özellikle korumada toplumsal boyut gözden kaçırılmaktadır (Kiper, 2006, s.22). Kentin eğlence, rekreasyon ve kültürel kaynaklarının pek çoğunun turizm kaynakları olarak algılanması sonucu kent, pazarlanması gereken bir mal olarak algılanmaya başlamış, bu da kentsel dönüşüm uygulamalarını teşvik etmiştir. Bu uygulamalarda düşük gelir guruplarının yerlerinden edilmeleri ve belli kentsel kullanımlardan mahrum kalmaları en önemli sorundur. Diğer bir sorun kamu kullanımlarına ait alanlar içindir. Çünkü turizme ilişkin yatırımlar yüksek rant taşıdıkları için özellikle merkezi bölgelerdeki kamu arazilerinin özel sektör yatırımcılarına tahsis edilme olasılığı yüksektir (Yavuz, 2006, s.326).

Diğer yandan, ülkemizde de tarihi çevrenin korunmasında turizmin öncelikli amaç olması, tarihi dokuların otantikliğini koruyarak özgün bir biçimde korunmasını engellemektedir. Oysa tarihi yerleşmelerin kimliklerini oluşturan eski merkezler, geleceğe

sahip oldukları karakteristiklerini yitirmeden aktarıldığında, zaten turizm için de önemli odak noktaları oluşacaktır (Akın, 2005, s.19).

1.9.4.2. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri

Ülkemizde, kültür ve turizmin artık birlikte telaffuz edilmesi, her iki bakanlığın birleştirilmesi ve ülkenin turizm politikalarında turizmin çeşitlendirilerek kültür turizmi, kentsel turizm gibi kullanımlara ağırlık verilmesi nedeniyle turizm merkezi ve turizm alanı gibi belirlenmiş alanlara “Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi (KTKGB)” adı altında yeni bir alan daha eklenmiştir.

KTKGB kavramı ilk olarak 4848 sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’un 12. maddesinde yer almıştır. Bu madde ile Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, “Tarihî, kültürel ve turistik potansiyellerin geliştirilerek sektörel kalkınma içinde kullanılması amacıyla, sınırları Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmek üzere, kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri oluşturmak, bu sınırlar dahilinde planlı gelişimi sağlamak için her ölçekte plan yapmak, yaptırmak, kültür ve turizm gelişim bölgelerine yatırımları yönlendirmek ve yatırım yapmak” ile görevlendirilmiştir.

4957 sayılı Kanun ile değişik 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’nun 3.maddesinde Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri; “ *Tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olarak yer aldığı ve turizm potansiyelinin yüksek olduğu yöreleri korumak, kullanmak, sektörel kalkınmayı ve planlı gelişimi sağlamak amacıyla değerlendirmek üzere sınırları Kültür ve Turizm Bakanlığı’nun önerisi ve Bakanlar Kurulu kararıyla tespit ve ilân edilen bölgeler*” olarak tanımlanmıştır. 2008 yılı itibariyle ülkemizde 22 adet KTKGB bulunmaktadır (Tablo: 1.5).

Turizmi Teşvik Kanunu’nda 4957 sayılı kanun ile yapılan değişiklik, turizmi korumanın bir aracı olarak gören bir anlayışın ürünü şeklinde değerlendirilebileceği gibi, kanunun bazı maddeleri uygulamanın bu amacın dışında olabileceğini göstermektedir. Çünkü kanun ile aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı’na; Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezleri içinde her ölçekteki planları yapma, yaptıрма, re’sen onaylama, tadil etme yetkisi verilmiştir.

Bu kanunda getirilen tanımlar ve önerilen modelin, 1980’li yıllarda gündeme gelen “yap-işlet-devret” modelinin devamı niteliğinde görülmesinin nedenlerini Güçhan (2005, s.84) şöyle sıralamaktadır:

-Çöküntü alanlarına dönüşmüş tarihi kent kesimlerinin tek elden planlanması,

-Kamu yararı adına kamulaştırılarak taşınmazlarla ilgili mülkiyet haklarının Kültür ve Turizm Bakanlığı’na devredilmesi ve bu hakların da belli sürelerle bakanlıkça yerli ve yabancı yatırımcılara tahsis edilmesi,

-Yatırımcılara, geliştirdikleri bölgelerdeki mülkiyet haklarını üçüncü şahıslara devredebilmeleri hakkının sağlanmasıdır.

- KTKGB Sınırlarının Belirlenmesi

KTKGB’nin nasıl belirleneceği, Bakanlar Kurulu’nun 16.04.2004 tarih ve 2004/7253 sayılı kararıyla onaylanan, 15.05.2004 tarih ve 25463 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezleri’nin Belirlenmesine ve İlanına İlişkin Yönetmelik” de açıklanmıştır.

Yönetmeliğe göre, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezleri; ülkenin doğal, tarihi, arkeolojik ve sosyo-kültürel turizm değerleri ile deniz, kış, dağ, yayla, sağlık, termal, kültür, spor, av, doğa turizmi ile mevcut diğer turizm imkânları göz önünde bulundurularak belirlenmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı içinde, Bakanlık Müsteşar Yardımcısı’nın başkanlığında I. Hukuk Müşaviri, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürü ile Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü’nün ilgili genel müdür yardımcısı ve daire başkanından oluşan komisyon, ilan edilmesi öngörülen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezleri’nin mevki ve sınırlarını belirlemekle görevlendirilmiştir.

Komisyonun sekretarya hizmetleri, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü’nce yürütülmektedir. Fotoğraf, video kaydı vb. görsel malzeme ile desteklenen ve mahallinde yapılan alan araştırmasına dayanan, bölgenin konumunu, mülkiyet durumunu, fiziksel ve doğal özelliklerini, teknik ve sosyal altyapısını, sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerini, arazi kullanım ve ulaşım sistemleri ile doğal ve çevresel verilerini içeren gerekçeli raporlar

Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nce hazırlanarak Bakanlık İçi Komisyona sunulmaktadır.

Bakanlığın onayı ile kesinleşen öneriler Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca diğer mevzuatlar açısından ilgili Bakanlıkların görüşü alınmak üzere, Bakanlık Müsteşarı'nın başkanlığında, Genelkurmay Başkanlığı, Maliye Bakanlığı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı temsilcilerinden oluşan Bakanlıklar arası komisyona gönderilmektedir.

Bakanlıklar arası komisyonun görüşlerini içeren tutanak ile birlikte mevki ve sınırları haritalar üzerinde belirlenen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ve Turizm Merkezleri ilanına ilişkin öneri, Bakanlar Kurulu'nun onayına sunulmak üzere Bakanlıkça Başbakanlık'a gönderilmekte ve Bakanlar Kurulu'nca tespit edilen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezleri, Resmi Gazete'de yayınlanmak suretiyle kesinlik kazanmaktadır.

- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanması

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca yapılan veya yaptırılan planlar ile Bakanlığa teklif edilenlerden uygun bulunan planlar, Bakanlığın belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde incelenmekte ve Bakanlık adına Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nce onaylanmaktadır.

KTKGB'nde imar planlarının hazırlanması ve onaylanmasına ilişkin hususlarda 03.11.2003 tarih ve 25278 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren “ Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik” de açıklanmıştır.

KTKGB ile Turizm Merkezleri'nde turizm sektörünün ekolojik ve ekonomik verimliliği ve sürdürülebilir turizm ilkesi doğrultusunda kültür ve turizme dönük kullanımların ağırlıklı olduğu bölgelerdeki koruma ve gelişmeyi sağlamak, kısa ve uzun dönemli ilke ve hedefler ile mekansal stratejileri belirlemek üzere hazırlanan planlar, yönetmelikte “Gelişim Planları”, “Nazım İmar Planı”, “Uygulama İmar Planı”, “Yerleşme Tasarım Planı” olmak üzere farklı ölçeklerde çeşitlendirilmiştir.

KTKGB kültürel değerlerin yoğun olduğu bölgelerden seçilmektedir ve günümüzde genellikle rantın, yapılaşma baskısının yoğun olduğu, kentsel dönüşüm uygulamalarının başlatıldığı tarihi kent merkezleri de bu kapsamda değerlendirilebilmektedir.

“Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik” hükümlerinde tariflenen ayrıntı ve nitelikteki, ekolojik özellikli planlar doğru hazırlandığında kentsel dönüşüm uygulamaları için gerekli olan temel özellikleri taşıyabilecektir.

Ancak, uygulamalar, aynı koruma amaçlı imar planlarında olduğu gibi yönetmelikte belirtilen hükümlerin formaliteden yerine getirilmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu da planlarda kültürel değerlerin korunarak yaşatılması ve sürdürülebilirlik ilkesinin göz ardı edilmesi anlamını taşımaktadır.

Diğer yandan, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na verilen her türlü planları onaylama yetkisi, merkezi idareden yerel idarelere aktarılan yetkilerin yeniden merkezi idareye alınması anlamını taşımaktadır ve bu husus, Bakanlığın yerel ihtiyaçları dikkate almadan keyfi plan kararlarının oluşmasına olanak tanımaktadır.

Sonuç olarak birinci bölümde ele alınan başlıklara ilişkin bir değerlendirme yapıldığında: Kentsel dönüşüm temel olarak, kentlerde daha önce kullanılmış ve bugün işlevini yitirerek atıl hale gelmiş alanların yeni işlevler verilerek canlandırılması yaklaşımıdır. Bu yaklaşım kentlerin mekânsal olarak genişleyerek doğal kaynakların tahrip edilmesini önlemeye yardımcı olabilecek temel stratejilerden de birisidir.

Gelişmiş ülkelerde başlangıçta, kentsel dönüşüm sonucunda kentsel mekânların fiziksel yapısının değişmesi ve bu uygulamaların rantın yoğun olduğu bölgelerde gerçekleştirilmesi nedeniyle kentsel dönüşümün sadece fiziksel ve ekonomik boyutlarının dikkate alınarak uygulanmasına neden olmuştur. Ancak uygulamalar sonucu yaşanan başarısızlıklar dönüşüme uğrayan alanlardaki mevcut nüfusun da kentsel dönüşüm uygulamalarında dikkate alınması gerektiği, başarılı bir dönüşümün ancak katılımcı ve bütüncül planlama yaklaşımlarıyla sağlanabileceğini göstermiştir.

Ülkemizin de içerisinde bulunduğu gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde ise kentsel dönüşüm hala fiziksel ve ekonomik boyutlarıyla uygulanmakta, mevcut yasalarda

buna göre düzenlemeler yapılmakta ve yeni yasalar çıkarılmaktadır. Ancak bu yaklaşımın yanlış sonuçlar doğuracağı konusunda toplum bilincinin gelişmesi kentsel dönüşüme yönelik hazırlanan kanun tasarılarının tasarı olarak kalmasını, kamuoyu oluşturularak bu yönde yapılan tahsislerin, plan değişikliklerinin iptalini sağlamaya başlamıştır.

Diğer yandan, kültürel ve doğal değerlerin yoğun olduğu bölgeler ve tarihi kent merkezleri, başta turizmde “kentsel turizm” adıyla başlayan talepler ve turizmin ülkelere sağladığı önemli ekonomik kazançlar nedeniyle potansiyel kentsel dönüşüm uygulama alanlarıdır.

Bununla birlikte dünya genelinde değişen koruma anlayışı sonucu ülkemizde de çeşitli yasal düzenlemelere gidilmiştir. Yapılan bu düzenlemeler kültür ve tabiat varlıklarının bölge insanıyla birlikte korunması, kararların tüm bölge insanının katılımıyla birlikte alınması gibi başarılı kentsel dönüşüm uygulamaları için gerekli olan kriterleri de içermektedir. Mevzuata göre, kültür ve turizmin birbirinin ayrılmaz parçaları olduğu yaklaşımıyla belirlenen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri’ndeki planlamanın niteliği de bu yöndedir. Ancak, hazırlanan planlar, mevzuatın içerdiği bu niteliği taşımamaktadır.

Ayrıca, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca belirlenen bu bölgelerde, Bakanlık yerel yönetimlerden planlama yetkisini almaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın planlama yetkisini aldığı bölgeler, kentlerin tarihi ve kültürel mirasını barındıran, tarihi kent merkezleri de olabilmektedir. Antalya’nın tarihi kent merkezi olan Kaleiçi ve çevresi de bu kapsamda değerlendirilerek Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olarak ilan edilen bölgeler içerisinde yer almıştır.

II. ANTALYA TARİHİ KENT MERKEZİ KÜLTÜR VE TURİZM KORUMA VE GELİŞİM BÖLGESİ'NDE BAŞLATILAN KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJELERİNİN İRDELENMESİ

İnsanın varoluşundan ve yerleşik hayata geçmesinden itibaren, mekânlar ve fonksiyonları, insanın gelişimine ve ihtiyaçlarına, faaliyetlerine göre zamana paralel olarak sürekli değişmiş, bir önceki kullanımdan bir sonraki kullanıma dönüşmüştür. Bu değişim, dönüşüm kentleşmenin de doğal bir sonucudur.

Ülkemizin Akdeniz kıyısında yer alan bir kenti olan Antalya'da, bugünkü Yat Limanı'nda antik dönemde kurulmuş olan Korykos Kasabası, Roma Dönemi'nin Attelia'sı, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi'nin Adalya'sından günümüze kadar önemli değişimler geçirmiştir.

Deniz kenarında olması nedeniyle, deniz taşımacılığının ağırlıklı olarak kullanıldığı dönemlerde Antalya önemli bir ticaret merkezi olmuş, çevredeki tarım ürünleri Antalya'da işlenmiş, pazarlanmış, deniz aşırı ülkelere gönderilmiştir. Roma ve Selçuklular döneminde oldukça önem verilen kentte, bugüne kadar ulaşabilmiş anıtsal yapılar ağırlıklı olarak bu iki dönemin eserleridir. Osmanlı ve Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde ise Antalya, sıradan bir Anadolu kasabasıdır. Bunun en önemli nedenleri, Antalya'ya deniz yolu dışında ulaşımın oldukça zor olması, demiryolunun taşımacılıkta, ulaşımında önemli hale gelmesi ve Antalya'nın coğrafi yapısı nedeniyle kente demiryolunun getirilememiş olmasıdır.

Buna karşın Antalya 1950'li yıllara kadar tarımsal hinterlandın ticaret, hizmet ve yönetsel merkezi olma kimliğini sürdürmüştür. Antalya kentinin mekânsal oluşumu ve buna bağlı olarak kimlik değişimi 1950'li yıllardan sonra başlamış ve hız kazanmıştır. 1950 yılında kentin yayılma alanı 270 ha., nüfusu 27.515 kişi iken 1960 yılında kentin yayılma alanı 690 ha. ve nüfusu 50 908 kişidir.

1950'li yıllardan sonra, kentte kamu yatırımları ile birlikte sanayi gelişmeye başlamıştır. Antbirlik (Antalya Pamuk ve Narenciye Tarım Satış Kooperatifleri Birliği) 1952 yılında, Antalya Ferrokrom Fabrikası 1957 yılında, Antalya Pamuklu Dokuma Fabrikası ve Kepez Elektrik Santrali 1961 yılında faaliyete geçmiştir; Antalya, tarım ve ticaret kimliklerine sanayi kimliğini eklemiştir. Sanayide yaşanan bu gelişmeler sonucu kente göç ve

gecekondulaşma da aynı dönemde başlamış, kentin geleneksel kent merkezinin çevresinde yeni mahalleler oluşmuştur.

Diğer yandan dünya genelinde gelişen turizm hareketliliğine paralel olarak Antalya sahip olduğu doğal ve kültürel zenginlikler nedeniyle ilgi görmeye başlamıştır. Bunda, Antalya'nın eşsiz doğal güzellikleri, tarihsel zenginliğinin yanı sıra yıllık güneşli gün sayısının 300'ü bulması ve deniz turizmi de etkili olmuştur. Antalya'da turizm, 28 Mart 1967 yılında kişisel çabalar sonucu şehre gelen 90 kişilik Alman turist kafilesiyle başlamıştır (Vizyon, 2007/a).

Ayrıca, ülkede turizm politikalarının gelişmesiyle birlikte 1960'lardan başlayarak yapılan 5 yıllık planlarda turizm konusu ağırlık kazanmış, 1969 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile Çanakkale-Antalya illeri arasındaki kıyı bandının 3 km. derinliğinde kalan kısmı Turizm Gelişme Bölgesi olarak ilan edilmiştir. Turizm Bakanlığı 1973 yılında İskandinavya Planlama ve Geliştirme Örgütü'ne Antalya Master Planı'nı hazırlatmış ve bu plan çerçevesinde Antalya'daki turizm girişimleri hız kazanmıştır (TMMOB Mimarlar Odası Antalya Şubesi, 1996, s.66-67).

1970'li yıllarda Antalya-Kemer Bölgesinin Güney Antalya Turizm Bölgesi olarak ilanı ve devletin bu konudaki desteği Antalya'yı bir turizm kenti haline getirmiş, bu kimlik diğer kimliklerin hepsinin önüne geçmiştir. Bununla birlikte turizmdeki gelişmeler nedeniyle hizmetler ve ticaret sektörünün öne çıktığı önemli bir sektörel kayma ve dönüşüm yaşanmıştır.

Antalya bugün, Türkiye vergi gelirleri sıralamasında 5. sıradadır. 2005 yılında ülkenin 14 milyar dolar olan turizm gelirinin 8 milyar dolarını tek başına kazanmıştır. Antalya'nın son 20 yılda ülkeye kazandırdığı toplam turizm geliri 57 milyar dolardır (Vizyon, 2007/a).

Turizmin getirdiği bu sektörel ve ekonomik gelişim sonucu, Antalya, ülkemizdeki göç ve kentleşmeden en fazla etkilenen kentlerimizden birisi olmuştur. Antalya'nın nüfusu son 50 yılda 22 kat artmıştır. Antalya'ya olan göçlerin kaynaklarını; alt bölge ve çevre illerden kaynaklanan ekonomik amaçlı göçler, Metropolitan alanlardan kaynaklanan ekonomik amaçlı veya emekli göçü, Doğu-Güneydoğu ve Güney bölgelerinden kaynaklanan toplumsal ve ekonomik amaçlı göçler oluşturmuştur (Dampo, 2005, s.9-10).

Ekonomik ve sektörel gelişmeye karşılık, hızlı nüfus artışı ile kentte oluşan yığılmalar tarım toprağının rant toprağına dönüşmesine neden olmuş ve kent spekülatif baskılar doğrultusunda gelişmiştir (TMMOB Mimarlar Odası Antalya Şubesi, 1996, s.62).

İmar planlarıyla kentin sağlıklı gelişimine katkı konulamamış olması, planlarla spekülasyonun disiplin altına alınması yerine teşvik edici kararlar getirilmesi, planlama yaklaşımında hatalar bulunması, Antalya'yı bugüne getiren önemli etkenlerdir. Kentte yerleşmeye uygun, geniş araziler bulunmasına karşın plan kararlarıyla, gelişmenin yükü, özgün kent dokusu ve verimli tarım alanlarının üzerine binmiş, kentin büyük kısmı yıkılıp yeniden yapılmış, sonuçta da kentin özgün dokusu, doğası, doğal kaynakları bozulmuştur.

Kent çeperinde artan yapılaşma talepleri ve rant sonucu narenciye bahçeleri, tarım toprakları, çam ormanları, falezler, kent içinden geçerek falezlerden dökülen sular, doğal su kaynakları tahrip olmuş; Antalya'nın temel kimliğini oluşturan özellikler kaybolmaya başlamış, Antalya kimliksiz, sıradan bir kent olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.

Kent kimliğinin kaybolmaya başlamasındaki bir diğer önemli etken de kent çeperinde gelişen bu değişimin, Antalya kentinin bugünkü merkezini oluşturan tarihi kent merkezinde de kentsel dönüşüm projeleriyle birlikte hızlanması olmuştur.

2.1. Antalya Tarihi Kent Merkezi

Antalya'nın ilk ticari merkezi Kaleiçi'ndeki Balık Pazarı'dır. Kaleiçi'nde başlayan kentsel gelişim 15. yüzyıldan itibaren surlar dışına taşınmış, Kalekapısı çevresinde oluşan hanlar ve arastalar kesiminde devam etmiştir (Levha: 1.1).

Antalya kenti geçmişte olduğu gibi bugün de tek merkezlidir ve merkezin çekirdeğini yine Kalekapısı ve çevresi oluşturmaktadır. Aynı zamanda geleneksel tarihi kent merkezi de olan bu merkez, batıda Valilik Konağı'na kadar Cumhuriyet Caddesi boyunca; kuzeyde Muratpaşa Camisi'ne kadar Şarmpol Caddesi boyunca; batıda Doğu Garajı'na kadar Ali Çetinkaya Caddesi boyunca; güneyde Büyükşehir Belediyesi'ne kadar Atatürk Caddesi boyunca devam etmektedir. Bu bölge aynı zamanda, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet'in ilk yıllarına ait yapıları içermesi nedeniyle kentin kimliğini tanımlayan ve günümüzde de kentsel etkinliklerin, yaşamın en yoğun olduğu bir bölgedir.

Kaleiçi olarak adlandırılan sur içi çekirdeği ile bu çekirdeği çepeçevre saran sur dışındaki eski kent dokusu 1970’li yıllara kadar bazı bozulmalara karşın korunabilmiştir. 1970’li yıllarda giderek artan göç hareketi, hızla gelişen turizmin baskıları ve diğer sosyo-ekonomik değişimlere bağlı olarak kent merkezi ve çevresinde spekülasyon arazi rantları oluşmuş; hazırlanan planlama çalışmalarında koruma politikaları geliştirilmediğinden Antalya kentinin sur dışındaki tarihi dokusunun yok edilmesi önlenememiştir (Antalya Belediyesi, 1990, s.35).

Özellikle kent merkezinde eski dokunun yer aldığı bölgenin çeperindeki yapılaşma ve rant artışı, bu rantı karşılayabilmek için ana caddelerin dönüşüm geçirmesine, caddeler üzerindeki geleneksel nitelikteki yapıların yıkılıp yerine yeni, ancak kimliksiz yapıların yapılmasına neden olmuştur.

Merkezdeki bu yoğun yapılaşma, çirkin mimari örnekler, fiziksel çöküntü ve bakımsızlıktan doğan niteliksiz çevre, geleneksel merkezin sahip olduğu tarihi özelliklerinin niteliğinin kaybedilmeye başlaması, turizmin getirilerinin kent merkezine yansımaması, kentte yapılan her şeyin turistlerin zevkine ve taleplerine endeksli olarak gerçekleştirilmesi, kent merkezi için önemli sorunlar oluşturmaya başlamıştır.

1990’lı yıllardan itibaren, kentte yönetime gelen her idarecinin, kent merkezinde yaşanan bu sorunları çözüme kavuşturma gerekçesiyle başlattığı, ancak sonuçlarının ayrıca yeni sorunlar doğurduğu proje çalışmaları olmuştur.

2.1.1. Tarihsel Süreç İçerisinde Kent Merkezinin Mekânsal Gelişimi

Kentteki ilk yerleşme alanı Kaleiçi’nde yat limanı ve çevresidir. Kent, ilk kuruluşunda iç surlarla çevrilidir. Roma hâkimiyetine girdikten sonra, dış surlar yapılmıştır. Kentte ağırlıklı olarak Müslüman ve Hıristiyan Rum nüfus yaşamaktadır. Rumlar ağırlıklı olarak kentin doğusunda, Müslümanlar da batısında olmak üzere iki farklı bölgede yoğunlaşmıştır.

Antalya’da Osmanlı hâkimiyetinden sonra oluşan güvenlik ortamı içinde, sur içindeki nüfus, 15. yüzyıl sonlarından itibaren sur dışına taşınmaya başlamıştır. Sur dışındaki bu yoğunluk, topografyaya uygun olarak, limanı çevreleyen sura benzer şekilde ve neredeyse radyan bir düzende şehri kuşatmıştır (Yılmaz, 2002, s.125).

Bu gelişimde de yine Müslüman ve Rum nüfus ayrılmıştır. Sur dışına çıkan ilk nüfus Müslüman nüfus olmuştur ve surun dışında Kalekapısı çevresine doğru gelişmiştir. Rumlar ise 1800'lerin sonlarına doğru nüfusun artması ve çıkan yangın nedeniyle, sur dışında bugün Haşimişcan Mahallesi olarak adlandırılan Yenikapı çevresinde yerleşmiştir.

Bugün gerek imar planları, gerekse uygulamasıyla betonlaşmış sıradan bir kent görüntüsündeki Antalya'yı 1332 yılında Antalya'ya gelen İbn Batuta “ .. genişlik, büyüklük ve azamet itibariyle Dünyanın en güzel şehirlerinden birisidir....gerek planı, gerek bakımı ile de öteki ülkelerdeki benzerlerinin üstünde bulunmaktadır...gayet zengin ve tertipli büyük çarşıları ihtiva etmektedir...” şeklinde tanımlamıştır (Yılmaz, 2002, s.125).

Evliya Çelebi ise, 17. yüzyılın ikinci yarısındaki Antalya'yı; “ üç yönü bahçe, bir yönü denizle çevrili, bir kale ve kale içi dar, gölgeli sokaklardan oluşan, 4 mahallesi, 70 sokağı, 11 büyük camisi, 7 medresesi, hanları, hamamları, 3000 evi bulunan, yaklaşık 25 bin kişinin yaşadığı bir kent ” olarak tarif etmektedir (Çimrin, 2007/a, s.64).

1812 yılında Antalya'yı gezen Sir Francis Beaufort da Antalya'nın nüfusunu 8000 olarak aktarırken, bu nüfusun üçte ikisini Müslümanların, üçte birini Rumların oluşturduğunu, Rumların Türkçe'den başka bir dil bilmediğini belirtmiştir. Charles Fellows ise 1838 yılında gezdiği Antalya'yı; “ O güne kadar gördüğü Türk kasabaları içinde en derli toplu olanı ” olarak tanımlamıştır (Çimrin, 2007/a, s.77).

Antalya'da 1880'li yıllarda yaklaşık 4500 hanede 25–26 bin kişi yaşamaktadır. Bu nüfusun 7000'i Rum, 50'si Ermeni, 250'si Yahudi ve gerisi Müslüman'dır. Müslümanların çoğu Türk'tür. Kentte 10 Cami, 8 Rum ve 1 Ermeni Kilisesi, 1414 dükkân, 13 han veya misafirhane, 13 Türk hamamı bulunmaktadır. Her cami aynı zamanda Türklere ait bir ilkokul olup, okulda 1500 erkek çocuk ders görmektedir. Ayrıca 120 öğrencili rüştiye ile yaklaşık 300 öğrencili sofa okulları ve Rum nüfusun erkek çocukları için 2, kızlar için 1 okul, 1'i Türk, 1'de Rum hastanesi olmak üzere 2 hastane bulunmaktadır. Pazar ve Valinin konağı ise şehir duvarlarının dışındadır. Surların dışında, kuzeyde ve doğuda, uzayıp giden bahçeler ve mahalleler bulunmaktadır (Lanckoronski, 2005, s.IX).

1897-1912 yılları arasında Girit Adası'ndan kente gelen Giritli göçmenler için kentin kuzeyinde o dönemki yerleşim alanının dışında yeni mahalleler oluşturulmuş ve kentin mekansal gelişimi bu yöne doğru ilerlemiştir. Bu mahallelerin en büyüğü bugün Şarampol ve

Üçgen Mahallesi mevki olarak adlandırılan kısımda olup, o dönem söz konusu mahallelerin II. Abdülhamit desteğiyle oluşturulmuş olması nedeniyle “Hamidiye” olarak adlandırılmıştır. Mahalleye tek katlı evlere ilave olarak “Reşadiye” isimli camii ile “Meşrutiyet” isimli okul yapılmıştır.

Cumhuriyet’in ilanının ardından, kent merkezinde fiziksel değişiklikler başlamış, Kaleiçi olarak adlandırılan kısmı çevreleyen surların büyük kısmı yıkılmış ve Kalekapısı çevresinde surların yerine yine sur gibi Kaleiçi’ni çevreleyen tek katlı dükkânlar yapılmıştır.

1940’lı yıllara gelindiğinde, Kaleiçi çevresindeki caddeler üzerinde bugünkü Belediye İş Hanı’nın bulunduğu alanda yaptırılan hal binası ve çevresinde sıralanan dükkânların oluşturduğu ticaret merkezi, bu merkez çeperinde özellikle Şarampol Caddesi etrafındaki küçük işletmeler, Hükümet Konağı, Kışla, Postane, Hastane, Kaleiçi, Haşimişcan ve Balbey, Elmalı Mahalleri ile Giritli Mahallesi kentin yerleşim dokusunu oluşturmaktadır.

Antalya’nın kent merkezinin değişimi ve kentin gelişiminin başlangıcı olarak 1940’lı yıllarda kentte Valilik yapan Haşim İşcan dönemini kabul etmek mümkündür. İşcan tarafından kurulan “Antalya’yı Güzelleştirme Derneği”nin girişimleriyle Atatürk Caddesi genişletilmiş, İnönü İlköğretim Okulu, Kız Enstitüsü, Doğumevi Hastanesi, Kent Kütüphanesi inşa edilmiş, Karaalioğlu Parkı düzenlenmiştir.

Yine bu dönem, Vali Haşim İşcan, Bahçelievler Yapı Kooperatifi’ni kurmuştur ve Konyaaltı Plajı’nı merkeze bağlayan bir bulvarla ulaşılan bölgede her biri bahçeli ve deniz manzaralı evler yapılmıştır. Kentin Bahçelievler’den sonraki ikinci kooperatifi 1951–1952 yıllarında kurulan Memur Yapı Kooperatifi’dir. Bu kooperatif ile bugün Memur Evleri olarak adlandırılan, eskiden deve güreşlerinin yapıldığı Arap Alanı mevki yapılaşmaya açılmıştır. Lara Bölgesi ise 1956 yılında yazlık ev şeklinde oluşan ve bu nedenle “Barınak Evleri” adı verilen toplu konut girişimiyle gelişmeye başlamıştır (Çimrin, 2007/a, s.392-393).

1970’li yıllara kadar geleneksel niteliklerini koruyabilen Kalekapısı çevresinde yapılan ilk yüksek katlı yapı Vakıf İşhanı’dır. Merkezin Ali Çetinkaya Caddesi’ni takip eden doğu uzantısı, bankalar ve kırsal kesime yönelik ticari işlevlerle ağırlık kazanırken, Cumhuriyet Caddesi ve Konyaaltı Caddesi’ni takip eden batı uzantısı ise daha çok kentin üst gelirli sosyal kesimlerin tüketimine dönük bir alt merkez olarak gelişmiştir. Şarampol Caddesi’ni takip eden kuzey kesim ise ağırlıklı olarak kentin orta ve alt gelirli kesimlerine hitap eden alışveriş

ve ticari bir bölge olmuştur. Kalekapısı ve Vakıf İş Hanı'nın yer aldığı kent merkezinde ise kuyumcular, ayakkabıcılar, ticarethaneler, lokantalar, bürolar yer almıştır (Antalya Belediyesi, 1990, s.36).

1980'li yıllarda Cumhuriyet ve Atatürk Caddeleri'nde yenileme ve yoğunlaşma baskıları artarken turizme yönelik ticari etkinlikler merkezin işlevsel yapısında ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin sonucu olarak eski merkezin de içinde bulunduğu bölgede trafik, otopark, gürültü ve diğer çevre sorunları hızla artmıştır.

2.1.2. Antalya İmar Planı Süreci ve Tarihi Kent Merkezi

İtalyanların Antalya'yı işgali sırasında İtalyan Mühendis G. Scarpa tarafından hazırlanarak, 25 Mart 1920 tarihinde onaylanan pafta Antalya'nın ilk imar planı olarak kabul edilmektedir. Ancak bu pafta, imar planı olmaktan öte, sadece o dönemki mevcut arazi kullanımını göstermektedir ve kentin o dönemki yapısal şemasını bugüne yansıtması açısından oldukça önemli bir belgedir (Levha: 1.2).

Antalya'nın planlama çalışmaları 1950'li yıllarda başladığından kentin imar planı süreci 1950 yılı sonrası 4 dönemde incelenecektir. Dönemlerin belirlenmesinde yapılan planlama çalışmalarının yöntemi esas alınmıştır. Ancak 1975 yılından günümüze kadar geçen süreci "Rant Dönemi" adıyla tek bir dönemde de ele almak mümkündür.

1. 1950-1960 yılları arasındaki "Yarışma Dönemi"
2. 1960-1977 yılları arasındaki "İller Bankası Plan Dönemi"
3. 1977-1994 yılları arasındaki "Serbest Planlama Bürosu Dönemi"
4. 1994-2008 yılları arasındaki "Büyükşehir Belediyesi Dönemi"

1.YARIŞMA DÖNEMİ (1950-1960)

Antalya'da gerçek anlamda ilk imar planı çalışmaları 1950'li yıllarda başlamıştır. Kentin imar planının yapılmasına karar verilmesinin ardından Vali Şefik San başkanlığında, Belediye Başkanı S. Ali Pamir, Belediye Meclis üyeleri, Bayındırlık, Sağlık, Milli Eğitim, Kadastro, Tapu Sicil, Vakıflar Müdürlüklerinden, Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanlıklarından katılan yetkililer ve Emekli Müze Müdürü Fikri Erten ile serbest Y. Mühendis Tarık Akıltopu'ndan oluşan İmar Komisyonunca 1954 yılında bir rapor hazırlanmıştır. Bu raporda imar planına veri teşkil edecek, şehrin coğrafi ve iklim özellikleri, tarihi dokusu, jeolojik, nüfus, eğitim, sağlık, tarım, ticari ve iktisadi durumları, mevcut konut

ve dükkân sayısı, arazi fiyatları gibi Antalya kentinin o dönemki mevcut durumuna ilişkin temel bilgiler yer almıştır.

Rapora göre şehrin 1927 nüfusu 17365, 1935 nüfusu 21659, 1940 nüfusu 24957, 1945 nüfusu 25037, 1950 nüfusu 27478, 1953 nüfusu 29730 kişidir. Şehirde 2148 dükkân bulunmaktadır. Arazi m²'si Kalekapısı civarında 100–200 Lira olup o günkü dolar ve bugünkü dolar değeri karşılaştırıldığında, bu değerın günümüzdeki karşılığı yaklaşık 50–100 YTL'dir.

Şehrin gelişim yönü batı ve kuzeybatı olarak gösterilmiş, o dönemden günümüze kadar verimli tarım topraklarının bulunduğu doğu yönü mümkün olduğu kadar yapılaşma kararlarından uzak tutulmuştur. Ancak son dönemlerde Lara Bölgesi'nde turizm ve konut alanındaki talepler ve havaalanı ile kent arasında kalmış Kırccami olarak adlandırılan bölge halkının baskısı, burayı yapılaşmaya dönük plan kararlarıyla karşı karşıya getirmiştir.

Raporun son kısmında şehrin en önemli ihtiyaçları sıralanmıştır ki, imar planı bu ihtiyaçların ilk sırasında yer almıştır. İmar planını takip eden diğer ihtiyaçlar ise planda yer alması istenilen ihtiyaçlardır³(Antalya Şehri İmar Komisyonu Raporu, 1954).

İmar Komisyon Raporu sonrasında kentin ilk imar planı, 1955 yılında İller Bankası tarafından Türkiye çapında düzenlenen "Antalya İmar Planı" başlıklı yarışma sonucu elde edilen ve 1957 yılında onaylanan plan olmuştur. Yarışmaya katılan 30 projeden Rauf Beyru, Turgut Tucay ve İlhan Artuner'in hazırladığı tasarım birinci olmuştur. Plan, 1957 yılında İmar ve İskân Bakanlığınca onaylanmıştır. Bu plan Kaleiçi ile birlikte, batıda Bahçelievler, kuzeyde Şarampol, doğuda Yenikapı ile sınırlı kalmıştır (Levha: 1.3).

Söz konusu planda kentteki mevcut yerleşimin yanı sıra batıda, bugünkü Bahçelievler ve Memurevleri çevresi ile güneydoğuda bugünkü Işıklar Caddesi çevresinde yeni yerleşim alanları önerilmiştir. Kentin bugünkü ulaşım sisteminin ana arteri olan 100. Yıl Caddesi-Mevlana Kavşağı-Lara bağlantısı ise imar planının temel kararını oluşturmuştur.

Kent merkezinde Kalekapısı ve çevresi ticaret alanı olarak plan paftasında gösterilmişken, paftada Hükümet Konağı ile Belediyenin yeri karıştırılmış ve Cumhuriyet

³Kanalizasyon, odun-kömür pazarı, modern hapishane, genelev, oto ve araba parkları, şehrin denize açık olması, asri mezarlık, adliye salonu, hükümet binası, trenin gelmesi, kütüphane, tiyatro ve opera, parklar bu ihtiyaçlar içerisinde yer almıştır.

Meydanı'ndaki eski Valilik Binası'nın olduğu kısım "Belediye", bugünkü Orduevi'nin olduğu kısım "Hükümet Konağı" şeklinde tanımlanmıştır.

O dönem faaliyette olan İnönü İlköğretim Okulu, Kız Enstitüsü planda "Okul Alanı"; Doğumevi ise "Hastane" olarak gösterilmiştir. Ayrıca Sobacılar Çarşısı da yine mevcut yapılarıyla birlikte plan paftasına "Ticaret Alanı" olarak aktarılmıştır. Ticaret fonksiyonu eski Muratpaşa Belediyesi ile eski Hal Alanı'nın (bugün Plaza 2000 binasının karşısında yer alan otopark alanı) bulunduğu kısımlarda sonlandırılmıştır. Doğu Garajı ve çevresi "Konut Alanı" olarak planlanmıştır. Diğer yandan Karaalioğlu Parkı'nda bugünkü belediye çevresinde, Belediye Hizmet Binası'nın dışında kitle şeklinde yeni Tiyatro ve Kütüphane yapıları önerilmiştir (Levha: 2.1).

2. İLLER BANKASI PLAN DÖNEMİ (1960-1977)

Yarışma projesiyle elde edilen imar planının sadece kent merkezi çevresiyle sınırlı kalması ve artan kent nüfusuna göre yeni yerleşim alanlarına ihtiyaç duyulması nedeniyle planın revizyonu gündeme gelmiştir. 1960'lı yılların başında İller Bankası'nca yaptırılan revizyon plan çalışmaları sonucunda 1/5000 ölçekli revizyon imar planı 1969 yılında İmar ve İskan Bakanlığı'nca onaylanmıştır (Levha: 2.2).

1969 yılında onaylanan imar planının sınırları ilk plandan çok daha geniş bir bölgeyi içermektedir. Ayrıca ilk plandan farklı olarak günümüz imar planı gösterimine daha yakın bir teknik kullanılmıştır. Planda Sanayi Alanları, Yüksekokul, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına ait alanlar belirlenmiştir.

Plan, Kuzeyde; sanayi yatırımları kapsamında yapılmış olan Dokuma Fabrikası ve bugün Dokuma Mahallesi olarak bilinen bölgeyi, Batıda; bugünkü Karayolları Bölge Müdürlüğü ile Akdeniz Üniversitesi çevresini, Doğuda; Topçular mevkiindeki askeri alana kadar Antalya-Alanya yolu boyunca gelişen ana aksı, Güneyde; kıyı boyunca Lara bölgesini içermektedir.

Kentin idari merkezi, bugün Antalya Kültür Merkezi'nin yer aldığı fuar alanının bulunduğu kısımda çözümlenmiş, Yüksekokul, sosyal tesisler ile spor alanlarının Meltem Mahallesi civarında oluşması önerilmiştir. Konut alanı kullanımına açılan Lara kıyı bandında ise eski elektrik santralinin yer aldığı noktada bir alt merkez oluşturulmuş, Antalya-Alanya

bağlantısını sağlayan ana aks boyu ise günümüzdeki kullanımı gibi Çalışma Alanı şeklinde planlanmıştır.

Söz konusu planda Kalekapısı çevresi yine “Ticaret Alanı” olarak planlanmış, okullar ve hastane yapıları korunmuştur. 1957 yılı planından farklı olarak ticaret alanı gösterimi, İsmetpaşa Caddesi ile Şarampol Caddesi arasında Orman Bölge Müdürlüğü’ne kadar genişletilmiştir. Batıda ticaret kararı Vakıf Hastanesi’nin karşısına kadar uzatılmış, hastane ile Kız Meslek Lisesi arasından 17 metrelik bir ana trafik yolu geçirilmiştir. Valilik Cumhuriyet Meydanında eski Hükümet Konağı’nın olduğu kısımda planlanmıştır.

Şarampol Caddesi’nin trafiğe kapatılma önerisi de ilk olarak 1969 yılı planıyla getirilmiş, Şarampol Caddesi, Muratpaşa Camisi ile devamına kadar yaya yolu olarak düzenlenmiştir. Kaleiçi ise getirilen koruma kararları nedeniyle plan dışında tutulmuş, Karaalioğlu Parkı’nda Belediye Binası yer almış ve bugünkü Kapalı Spor Salonu, planda “Spor Tesisi” olarak belirlenmiştir (Levha: 3.1)

Onaylı 1/5000 ölçekli plana göre yapımına başlanan 1/1000 ölçekli uygulama imar planı ise yoğun baskılar nedeniyle gerçekleştirilememiştir (Antalya Belediyesi, 1990, s.42).

3. SERBEST PLANLAMA BÜROSU DÖNEMİ (1977-1994)

1977 yılında Antalya İmar Planı çalışmaları Şehir Plancısı Zühtü Can’a verilmiştir. Hazırlanan Nazım İmar Planı 1979 yılında tamamlanarak 1980 yılında onaylanmıştır (TMMOB Mimarlar Odası Antalya Şubesi, 1996, s.72). Antalya’nın ciddi analitik etütlere dayanarak hazırlanmış planı 1980 yılında onaylanan bu plandır. Planda, ana fikir olarak yapılaşmanın ve gelişim alanlarının batıya kaydırılarak, doğudaki tarım alanlarının korunması, Lara bandının doğal sit olarak tanımlanması ve eski yol ile deniz arasında yapılanmanın çok sınırlı tutularak sadece belirli yerlerde turistik tesislere yer verilmesi öngörülmektedir (Antalya Belediyesi, 1990, s.42).

Kaleiçi’nin imar planı sınırları dışında bırakıldığı söz konusu planda kent merkezi yine “Ticaret Alanı” olarak tasarlanmıştır. Okul ve hastane yapıları, “Okul” ve “Dispanser” şeklinde korunurken, Sobacılar Çarşısı’nın bulunduğu kısma “Katlı Otopark” kararı getirilmiştir. Planın kent merkezi için en önemli kararı ticaretin doğuya kaydırılması ve Doğu Garajı’nın “Kırsal Terminal” ve “Pazar Yeri” olarak planlanmasıdır (Levha: 3.2)

Kaleiçi'nde ise Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlatılan Koruma Amaçlı İmar Planı 1979 yılında; Koruma Amaçlı İmar Planı'nın revizyonu da 1992 yılında onaylanmıştır.

1980 yılında onaylanan imar planının uygulanması sonucu Antalya iklimine, eski kent dokusuna, mimarisine uygun veya bu mimari ve dokuyu örnek alan, uyum sağlayan yapı ve kent parçaları oluşmamıştır. Antalya'nın kendi kimliğinden yoksun, ülkenin bir başka özellik ve konumundaki herhangi bir kentinden farkı kalmamıştır. Lara'da doğal sit alanı olarak belirlenen 150 metre enindeki kıyı bandı 35 metreye düşürülerek yapılaşma yoğun bir şekilde denize kadar indirilmiş, Antalya'nın en önemli özelliklerinden birisi olan falezler tahrip edilmiştir (Antalya Belediyesi, 1990, s.42).

1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı'nın ardından 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planları yapılmıştır. 1994 yılına kadar Nazım İmar Planı sınırlarında revizyon ve ilave planlar gerçekleştirilerek uygulamalar devam etmiştir.

Planlarda yapılan değişiklikler, kentin ihtiyaçları doğrultusunda planlama tekniğine uygun olarak hazırlanmış öneriler dışında, meclis kararlarıyla da gerçekleştirilmiştir. Ancak, belediye meclis kararlarıyla yapılan düzeltmeler ya da plan değişiklikleri mevcut planın bütünlüğünü olumsuz etkilemiş ve geri dönüşü mümkün olmayan uygulamalar oluşmuştur. Örneğin ilk planda Konyaaltı Caddesi'ndeki yapılar iki katlı ve bahçeli evler şeklindeyken 1970 yılında hazırlanan planda bu bölgeye yan bahçe çekme mesafeleri 6'şar metre olmak koşuluyla 4 katlı bahçeli yapı yapma hakkı tanınmıştır. Daha sonra ise belediye meclisince yan bahçe çekme mesafeleri 3'er metreye indirilerek, kat adedi 9 kata çıkartılmıştır. Yine 1980 yılında onaylanan planda Cumhuriyet Meydanı ile Atatürk Parkı arasındaki bölge yeşil alan olarak düzenlenmişken, belediye meclisince bu alan konut alanına dönüştürülmüştür (TMMOB Mimarlar Odası Antalya Şubesi, 1996, s.85-86).

Nazım İmar Planı'nın ardından 1981 yılında 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmalarına başlanılmış ve bu plan 1982 yılında Bayındırlık Bakanlığı'na onaylanmıştır. 1985 yılında kentin büyümesinin tahmin edilenin ötesine geçmesi, konut talebinin hızla artmasıyla Çevre Düzeni Planı revizyonu gündeme gelmiş, 1986 ve 1992 yıllarında Çevre Düzeni Planı revize edilmiştir (TMMOB Mimarlar Odası Antalya Şubesi, 1996, s.72).

4. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ DÖNEMİ (1994-2008)

1994 yılında kentin Büyükşehir Belediyesi olması ile birlikte yeni bir Nazım İmar Planı hazırlanmasına karar verilmiş ve plan çalışmaları Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na UTТА Ltd. Şti.ne verilmiştir.

UTТА Ltd. Şti. tarafından hazırlanan 1/25000 ölçekli Antalya Çevre Düzeni Planı 21.11.1995 tarihinde, 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı da 08.11.1996 tarihinde Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi kararı ile onanmıştır. Planın nüfus hedefleri ile plan kapasitesi arasındaki tutarsızlıklar, kentsel, sosyal ve teknik altyapı-nüfus ilişkisinde yetersizlikler, kentin gelişimine karşılık ulaşım planının bulunmayışı, tarım alanlarının yerleşime açılması, teknik sorunlar, haritaların yetersizlikleri gibi nedenlerle meslek odalarının itirazları sonucunda 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı Antalya İdare Mahkemesi tarafından 1998 yılında, 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı da Danıştay 6. Dairesi tarafından 2002 yılında iptal edilmiştir. Bu plan Türkiye’de mahkeme kararıyla bir kent bütününe yönelik hazırlanmış ve iptal edilmiş ilk çevre düzeni planı olarak kayıtlara geçmiştir.

5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu” ile yeniden belirlenen Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde, Antalya’nın çevresiyle birlikte havza bütünlüğünde ele alınması ve kırsal yerleşmelerle bir bütün olarak planlanması işi Dampo Ltd. Şti’ne verilmiştir. Şirket tarafından 2005 yılında hazırlanan 1/50000 ölçekli Çevre Düzeni Planı’nda, Antalya’nın Merkezi İş Alanları (MİA) için:

- “MİA’nın kentsel duyarlı çekirdeğini oluşturan Kalekapısı, Balbey, Haşimişcan bölgelerinde MİA baskısı da gözetilerek, koruma-kullanma ve canlandırma programlarının uygulanması”,
- “MİA’nın genişleyeceği diğer kentsel kesimlerde işlev değişikliğinin yaratacağı sorunların irdelenerek plan kararları ve özel projelerle çözüme gidilmesi ” stratejileri belirlenmiştir (2005, s.29).

Kentin bütününe ilişkin mekânsal stratejilerin bir alt başlığı olarak ele alınan “Kentsel Dönüşüm Stratejileri” ise, “koruma”, “iyileştirme”, “yenileştirme” ve “sağlıklaştırma” alt stratejilerinden oluşturulmuştur. Kentsel dönüşüm stratejilerinin uygulanmasında kullanılacak kentsel tasarımın ise katılıma dayalı örgütlenme biçimleri ile proje kapsamında rant

oluşumunun dönüşümünü gerçekleştirebilecek boyutlarda sağlanması, proje paydaşları arasında dağılımına dayalı modellerin geliştirilmesi önerilmiştir (Dampo, 2005, s.64).

Dampo Ltd. Şti. tarafından hazırlanan planların ardından Antalya Büyükşehir Belediyesi sınırlarının tamamını içeren 1/50000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı, büyükşehir belediyesi bünyesinde kurulmuş olan Nazım İmar Planı Bürosu'na hazırlanmıştır.

Antalya 1/50000 ölçekli Çevre Düzeni Planı, Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 18.01.2008 tarih ve 58 sayılı; Antalya İl Genel Meclisi'nin 08.02.2008 tarih ve 101 sayılı kararıyla onaylanmıştır. 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı'nın Antalya Büyükşehir Meclisince onaylanması ise 15.02.2008 tarih ve 84 sayılı karar ile olmuştur.

Antalya Büyükşehir Belediye Meclisince onaylanan söz konusu planlar, 1996 yılında onaylanan planda olduğu gibi, Kırcaami bölgesi yapılaşmaya açılmıştır. Bu nedenle, meslek odalarınınca 1996 yılında onaylanan imar planının iptali için başlatılmış olan dava süreci, 2008 yılında onaylanan planlar için de başlatılmış ve 1/50000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı'nın iptali için İdare Mahkemesi'nde dava açılmıştır.

Antalya kenti için 1955 yılında başlayan imar planı çalışmaları içerisinde kentin günümüzdeki kullanım kararlarının ve gelişim yönlerinin belirlendiği, kent merkezinde yoğun yapılaşmanın başlatıldığı imar planı 1980 yılında onaylanan Nazım İmar Planı'dır.

Antalya'nın geçirdiği bu planlama süreci içerisinde kent merkezinin plan kararlarıyla dönüşmesi yönünde milat kabul edilebilecek tarih ise 1990 yılıdır. 1990 yılında kent merkezinin bugünkü plan kararlarının ve kullanımının temel kararlarını oluşturan "Kalekapısı Kentsel Tasarım Proje Yarışması" gerçekleştirilmiş ve birinci olan proje doğrultusunda mevcut imar planları değiştirilerek kent merkezi bu yönde şekillendirilmiştir.

2.1.3. Kalekapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması

Antik dönemden bugüne kadar, Yat Limanı ve Kaleiçi olarak adlandırılan surlarla çevrili alan ile surlar dışındaki ilk yerleşim alanları olan, Kalekapısı, Hanlar Bölgesi, Balbey ve Haşimişcan Mahalleleri olarak adlandırılan bölge, geçmişten günümüze kadar Antalya

kentinin merkezi olmuştur. Kentin, idari, ticari ve sosyal olarak bu bölgelerle bağlantısı geçmiş devirlerden bugüne kadar Saat Kulesi ve çevresi tarafından sağlanmıştır.

Antalya Kent Merkezini oluşturan Kalekapısı çevresinde 1990 yılında Antalya Mimarlar Odası ve Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca "Kalekapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması" adı altında bir yarışma düzenlenmiştir.

Yarışma projesinin sınırlarını Doğu Garajı-Saat Kulesi-Eski Otogar Alanı üçgeni oluşturmuştur. Bu üçgenin içerisi bugün Büyükşehir Belediyesince dönüşüm projeleri başlatılan Saat Kulesi Çevresi'ni, Hanlar Bölgesi'ni, Okullar Bölgesi'ni, Sobacılar Çarşısı'nı, Doğu Garajı'nı ve Balbey Mahallesi'ni de içermektedir.

Antalya'nın çok hızlı büyüyen turistik bir kent oluşu, birçok ekonomik faaliyetin artık turizm için planlanması, kentte yaşayan kentlilerin kentin merkezinden dışlanıyor olduğunun gözlenmesi nedenleriyle; o dönem Antalya Belediyesince yarışma ile birlikte "Kentsel Kimlik" konusu gündeme getirilmiştir. Belediye bu sorundan yola çıkarak, yarışma şartnamesinde kentlinin kent merkezinde yaşamasını sağlayacak ve kente kimlik kazandıracak, aynı zamanda büyük bir turizm kentine hizmet edebilecek bir merkezin tasarlanmasını istemiştir.

Yarışma jürisi de yarışmaya katılan projeleri değerlendirirken kentin tarihini, bugünkü ve gelecekteki kimlik eğiliminden birisini seçmek yerine, geçmişten geleceğe uzanan dinamik bir sürekliliği, büyüyen ve turizmle gelişen kentte kentlinin rahatsızlık ve yabancılık hissetmeyeceği, çoğunlukla benimseyeceği ve kendisine bir yer bulacağı, kendi varlığı ile özdeşleştirdiği bir kent merkezini aramıştır. Bu değerlendirme sırasında "Tarihi-geçmiş yıkmadan yenileşme" ve "Gelişmeyi-yenileşmeyi durdurmayacak, engellemeyecek bir koruma" temel yaklaşımları da dikkate alınmıştır.

Yarışmayı Antalya'nın sosyal kimliğini belirleyecek temel verilerden birisinin turizm olduğunu vurgulayan, Baran İdil, Hasan Özbay ve Tamer Başbuğ tarafından hazırlanan proje kazanmıştır (Levha: 4.1).

Kalekapısı Kentsel Tasarım Proje Yarışması'nda birinci olan projede Kazım Özalp Caddesi'nin yayalaştırılması önerilirken, Dönerciler Çarşısı'nın bulunduğu kısımda Atatürk Caddesi ile Kalekapısı'nı açık alanlarla birbirine bağlayan arkadlı bir yapı önerilmiştir. Trafik

yolu ise Cumhuriyet Caddesi'nden Doğu Garajı'na kadar yer altından geçirilmiş, üst kısım ise yaya yolu ve toplu taşıma yolu olarak düzenlenmiştir (Levha: 4.2).

Sobacılar Çarşısı, Balbey Mahallesi'ni kent merkezine bağlamada bir geçiş bölgesi olarak tasarlanmış, İnönü İlköğretim Okulu binası korunarak Halk Eğitim Merkezi fonksiyonu getirilmiştir (Levha: 4.3).

Balbey Mahallesi'nin sosyo-kültürel ve ekonomik işlevleri belirlenmiş; kültürel değerlerin korunarak bu değerlerle uyumlu ticari ve turistik kullanımlara olanak sağlayacak, sosyo-ekonomik yapıda hızlı bir dönüşüm oluşturacak plan kararlarıyla Balbey'in bir prestij bölgesi niteliğine kavuşturulması hedeflenmiştir.

Kalekapısı Kentsel Tasarım Projesi'ne göre kentin Kalekapısı çevresini içeren 1/1000 ölçekli imar planı paftaları yeniden düzenlenmiş ve Antalya Belediye Meclisinin 01.05.1992 tarih ve 174 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Antalya Belediyesi'nce bu proje kapsamında Dönerciler Çarşısı olarak adlandırılan bölgede, Saat Kulesi ve Pazar Hamamı çevresinde uygulamalarda bulunulmuş, Şarampol Caddesi'nin bir kısmı araç trafiğine kapatılarak yaya kullanımına açılmış, eski otogar alanındaki ticaret merkezi önerisi ise yeni uygulanmaya başlamıştır.

Yine bu proje kapsamında, Antalya kent merkezindeki kentsel sit alanlarından birisi olan Balbey Kentsel Sit Alanı ile sit alanı içerisindeki sivil mimarlık örneği yapıların tescili yapılmış, kentsel sit alanına ilişkin hazırlanan koruma amaçlı imar planı uygun bulunarak onaylanmıştır.

Kalekapısı Kentsel Tasarım Projesi, gerek yarışma şartnamesinin hazırlanmasında, gerek proje alanı sınırlarının tespitinde, gerek yarışma döneminde Antalya kent kimliği konusunun kentlinin gündemine taşınmasında, gerek her platformda alınacak kararların tartışmaya açılarak gerçek anlamda katılımcılığın sağlanmasında örnek alınabilecek bir süreç geçirmiştir.

Antalya halkının Kalekapısı Kentsel Tasarım Proje Yarışması sürecinde sağlanan katılımı, günümüzde Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma mevzuatı kapsamında koruma

amaçlı imar planlarının hazırlanması aşamasında istenilen halkın katılımının sağlanması için örnek alınabilecek bir uygulamadır.

Ne yazık ki Antalya için çok doğru başlayan bu proje, bütüncül uygulanamamış, sadece belli noktalarda proje kararları gerçekleştirilebilmiş ve kent merkezinde çözülmesi amaçlanan sorunlar büyüyerek günümüze ulaşmıştır. Dönerciler Çarşısı gibi kimi noktalarda yarışma projesinden sonra proje bütününden farklı ve kopuk yeni tasarımların uygulanması ise; hem mimari açıdan, hem de kent planlaması açısından mevcut durumdan daha kötü sonuçlar doğurmuştur.

Bugün kent içinde görüntü kirliliği yaratan ve kullanılabilirliği olmayan, hantal yapıların başında gelen Dönerciler Çarşısı yapısı, birinci olan kentsel tasarım projesindeki yapı kitlesi yerine; imar planı değişikliğiyle yeni bir projenin uygulanması sonucu yapılmıştır. Bu durum, bütünsellikten kopuk tasarımların sonucunun nasıl olacağını Antalyalılara göstermesi açısından alınacak bir dersken, ne yazık ki günümüzde de benzer hatalar yapılmaya devam etmektedir.

2.2. Antalya Kent Merkezi Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi

Antalya tarihi kent merkezi, turizm ve göç öncesi Antalya kentinin az sayıdaki nüfusunun ihtiyaçlarını karşılayabilmekteyken, turizm ve göç sonrası artan nüfus için yetersiz kalmıştır. Tarihi merkezin yetersiz kalmasına karşın ciddi bir düzenleme yapılmadan kullanılmaya devam edilmesi ise gerek ulaşım, gerek idari ticari ve sosyal kullanım, gerekse de kültür varlıklarının korunması açısından çözümlenmesi zor yeni problemler oluşturmuştur.

Antalya kentinin gerek ticari, gerek turistik gerekse de idari anlamda en önemli kısmını oluşturan, tarihi kent merkezi hızla çöküntü alanı olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu tehlikenin ortadan kaldırılması amacıyla, yönetsel ve fiziksel aşamaları çözülmüş, kentin sahip olduğu kültürel ve doğal değerlerin korunmasını ve sergilenmesini sağlayacak, özgün kimliğini taşıyacak, kentli tarafından ihtiyaç duyulan mekânların oluşturulması gerekmektedir. Bunun da parçacı projeler yerine ancak kent merkezinin bütüncül bir planla ele alınması ve buna göre uygulamaların yapılması ile sağlanabileceği kent gündeminde son birkaç yıldır tartışılmaya başlanmıştır.

2004 yılı yerel seçim kampanyalarında da kent merkezi siyasilerin özellikle dikkatine maruz kalmış ve ayrıca ele alınmıştır. Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Menderes Türel'in 2004 yılındaki yerel seçimler öncesi düzenlediği seçim kampanyası için hazırlanan kitapçıkta; Kaleiçi, Kalekapısı ve Doğu Garajı Üçgeni'nin yeniden düzenlenerek kültür, alışveriş ve eğlence merkezi haline getirilmesi, Kaleiçi, Balbey ve Haşimişcan Mahalleleri'nin uluslararası projeler desteğiyle yeniden düzenlenmesi, seçim vaatleri olarak seçmene sunulmuş, buna ilişkin bir taslak plan kampanya kitapçığında yer almıştır (Levha: 5.1).

Seçimlerin ardından Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı olan Menderes Türel'in kent merkezine yönelik seçim dönemindeki bu vaatlerini yerine getirebilmesi mevcut mevzuatla mümkün olamamıştır. Çünkü kent merkezi alt kademe belediyesi olan Muratpaşa Belediyesi sorumluluğunda bir alandır ve bu bölgedeki plan hazırlama, onaylama, uygulama yetkisi de Muratpaşa Belediyesi'ndedir.

Bu yetki sorununun aşılabilmesi için Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca, hem tek başına iktidarda hükümeti oluşturan parti ile aynı partiden olmak, hem de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde her türlü plan yapma ve onaylama yetkisi veren 4848 Sayılı Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun ile Turizmi Teşvik Kanunu'nda değişiklik yapan 4957 sayılı Kanun'un maddeleri bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca tarihi kent merkezinde KTKGB ilan edilmesi önerilen alan sınırları belirlenerek Kültür ve Turizm Bakanlığı'na iletilmiştir.

Antalya Kent Merkezi'nin KTKGB ilanı öncesi Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca KTKGB ilanına ilişkin Yönetmelik gereğince gerekçeli bir rapor hazırlanmıştır. Ancak, Bakanlıktan temin edilen rapor, yönetmeliğe aykırı olarak sadece dört paragraftan oluşan tek sayfalık bir metindir.

Rapora göre; Antalya'nın turizm niteliğinin gelişmesi için kent merkezi büyük önem taşımaktadır. Kaleiçi tarihi kent merkezi geleneksel mimarisi, limanı ve sosyo-kültürel altyapısı ile Antalya'nın en önemli nirengi noktasıdır. Bölgenin tarihi kent dönüşüm projesi kapsamında etrafı ile birlikte geliştirilmesi kaçınılmazdır.

KTKGB çalışmaları çerçevesinde alt proje alanlarının oluşturulması, kamuoyu paylaşımı, ulaşım master planı revizyonu ile ulaşım politikalarının belirlenmesi, kent merkezinin kademeli olarak yayalaştırılması, merkez bölge esnafının katılımının sağlanarak eğlence, ticaret, konaklama, işyeri-ev-konut kullanım politikalarının belirlenmesi hedeflenmiştir.

Antalya Kent Merkezi KTKGB'si 27.12.2004 tarih ve 2004/8321 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kabul edilmiş, Bakanlar Kurulu kararı 31.12.2004 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın gerekçeli raporunda yer alan hususlar, Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin kent merkezi için geliştirdiği amaç ve hedeflerle bire bir örtüşmektedir. Bu da KTKGB ilanında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Büyükşehir Belediyesi'nin birlikte hareket ettiklerini göstermektedir.

Zaten Kültür ve Turizm Bakanlığı, Antalya Kent Merkezi KTKGB'sinin Resmi Gazete'de ilanının hemen ardından Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 18.02.2005 tarih ve 19416 sayılı yazısı ile bu alandaki plan yapma yetkisini Büyükşehir Belediyesi'ne vermiştir. Böylelikle Büyükşehir Belediyesi dolaylı yoldan Muratpaşa Belediye Başkanlığı'ndan Antalya kent merkezindeki plan yapma yetkisini almıştır.

Alt kademe belediyesinden plan onaylama yetkisinin alınması etik açıdan doğru değildir ve vesayet kurumu işletilmemiştir. Buna rağmen;

- Kent merkezinin parçacı çözümler yerine bütüncül yaklaşımla tek bir onay kurumu çatısı altında planlanabilmesi,
- Uygulamada KTKGB ile sit alanları için getirilen yeni planlama araçlarından faydalanabilmenin önünün açılması,
- Gittikçe çöküntü alanı olma tehlikesi altında bulunan kent merkezinin yeniden kazanılacak olması gerekçeleri meslek odalarınca da olumlu görülmüş, konuyla ilgili herhangi bir iptal davası açılmamıştır.

Ancak uygulama pek de tahmin edilen gibi olmamıştır. KTKGB içerisindeki alanlar yine parçacı olarak planlanmaya başlamış, planlamadan öte dönüşüm projesi adıyla aslında sadece birer kentsel tasarım projeleri olan projeler ön plana çıkmıştır.

2.3. Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Proje Alanları

Antalya kent merkezinde 2004 yılı yerel seçimlerinin ardından “Kentsel Dönüşüm Projesi” adıyla başlatılan çalışmalar aslında kent merkezi için geliştirilen ilk dönüşüm proje çalışmaları değildir. Antalya’nın tek merkezli bir plan şemasına sahip olması ve bu merkezin Kalekapısı çevresindeki tarihi kent merkezi ile örtüşmesi nedeniyle hemen hemen her Belediye Başkanlığı döneminde kent merkezi için yeni projeler üretilmiştir.

Hasan Subaşı’nın belediye başkanlığı döneminde 1990 yılında gerçekleştirilen yarışma sonucu elde edilen “Kalekapısı Kentsel Tasarım Projesi”, Kalekapısı çevresinde yeni düzenlemeler getirmiştir. Haziran 1996’da İstanbul’da düzenlenen Habitat II Konferansı için o dönemki Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nca hazırlanan kitapçıkta, “Antalya Kentsel Yenilenme-Urban Renovation” başlığında bir bölüm ayrılmış ve özellikle kent merkezinde yapılan bu düzenlemeler özetlenmiştir (Levha: 5.2, Levha: 5.3, Levha: 6.1, Levha: 6.2).

Kitapçıkta, Pazar Hamamı’nın önündeki ve Saat Kulesi’nin yanındaki yapıların yıkılması, Kalekapısı-Muratpaşa Camisi arasındaki caddenin araç trafiğine kapatılarak yaya yolu olarak düzenlenmesi, Belediye İş Merkezi ile Dönerciler Çarşısı’nın yapılması, Büyük Otel’in yıkılarak Cumhuriyet Meydanı çevresinin düzenlenmesi, Doğu Garajı’nın projelendirilmesi “Kentsel Yenilenme” başlığında yer almıştır.

Bekir Kumbul döneminde ise Kalekapısı çevresi, fiziksel olarak çok yenilik içermeyen, ancak kent gündeminde ses getiren bir düzenlemeye sahne olmuştur. Bu da Hasan Subaşı döneminde yapılan havuzun kaldırılıp yerine Attalos Heykeli’nin yerleştirilmesidir.

Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Menderes Türel’in 2004 yılı seçim kampanyası da Antalya’nın bir dünya kenti olması yolunda kent çevresindeki alanlarla birlikte kent merkezinin de yeniden ele alınarak uluslararası projeler desteğiyle yeniden düzenlenmesi üzerine hazırlanmıştır.

Seçimlerin ardından, Menderes Türel, 2005 yılında kentsel dönüşüm projeleriyle ilgili yaptığı bir açıklamada; *hazırlanan makro planlarla belirlenen gecekondularında gerekli görülen bölgelerde kentsel dönüşüm projelerinin hazırlanacağını, alternatif kent merkezlerinin ortaya çıkarılacağını, bu süre zarfında Antalya şehir merkezinin kentsel*

yenileme projesi olan Kent Merkezi Dönüşüm Projeleri'nin uygulanmasına başlandığını belirtmiştir.

Türel'e göre bu projelerle kent merkezinde işlevini yitirmiş fonksiyonların kaldırılmasıyla merkez yoğunluğu hafifletilecek, bu fonksiyonların yerine ise geleneksel merkez kimliğini destekleyen ve birbirine bağlanan düzenlemeler yapılacaktır. Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın internet sitesinde 5 Eylül 2007 tarihinde yer alan haberde ise Türel, Antalya'nın; Kalekapısı, Doğu Garajı, Balbey, Okullar Bölgesi, Cumhuriyet Meydanı ile yepyeni bir kent merkezine sahip olduğunu belirterek Antalya'nın tarihi ve kültürel kimliğini koruyan, alt yapısını tamamlamış bir kent merkezine sahip ve dünyaya örnek olacağını ifade etmiştir (Karadağ, 2008).

2.3.1. Alt Bölge Proje Alanları

2004 yılı yerel seçimlerinin ardından kent merkezinde yapılacağı vaat edilen çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için kent merkezi alt bölgelere ayrılmış ve bu bölgelerde tasarım çalışmaları başlatılmıştır. Bu kapsamda, Kent Merkezi KTKGB içerisinde;

-Kalekapısı-Hanlar Bölgesi,

-Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi,

-Cumhuriyet Meydanı-Valilik-Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Bölgesi olmak üzere üç; bu bölge dışında da Doğu Garajı olmak üzere bir bölge “ Alt Bölge Proje Alanı ” olarak belirlenmiştir. (Levha: 6.3)

2.3.1.1. Cumhuriyet Meydanı -Valilik ve Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Bölgesi Proje Alanı

Tophane surlarının üst kotunu oluşturan ve Cumhuriyet Caddesi ile surlarla sınırlanan Cumhuriyet Meydanı, Atatürk Anıtı ile birlikte, Antalya'nın kullanılan tek meydanıdır. Bu meydanın batısında bulunan Antalya'nın ilk otellerinden birisi olan Büyük Otel'in yıkılmasıyla Antalya Belediyesi'nce park alanı düzenlemesi yapılmış ve kentlinin kullanımına açılmıştır.

Cumhuriyet Meydanı'ndaki “ Ulusal Yükseliş Anıtı ” adı verilen Atatürk Anıtı 1964 yılında açılmıştır. Anıt, heykeltıraş Prof. Dr. Hüseyin Gezer tarafından yapılmıştır

(Çimrin, 2007/b, s.494). Atatürk anıtı, anıt heykellerin tescil edilmesine ilişkin Koruma Yüksek Kurulu ilke kararı doğrultusunda Antalya Koruma Kurulu'nun 22.11.1996 gün ve 3170 sayılı kararıyla korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir.

Cumhuriyet Meydanı kuzeyinde eski Valilik Binası'nın bulunduğu kısımda ise 1970'li yıllara kadar, 1910 yılında yapılmış eski Hükümet Konağı yer almıştır (Levha: 7.1). Ancak bu yapı 1974 yılındaki Kurul kararının ardından yıkılmış ve yerine yeni bir Valilik Binası yapılmıştır (Levha: 7.2). Eski Hükümet Konağı'nın yıkılma gerekçeleri o dönemki raporlarda şu şekilde açıklanmıştır.

- Malzemesinin ahşap olması nedeniyle yapının bakımı ve güvenliği güçtür. Her yıl onarım masrafı yüksektir. Yapı eskiliği nedeniyle Hükümeti temsil kabiliyetine sahip değildir.
- Küçük olması nedeniyle, Valiliğin birimleri bu yapıya sığmamaktadır. Birimlerin şehrin çeşitli noktalarına dağılmasıyla gerek bunlar için ayrı kira ödenmesi maliyeti arttırmaktadır, gerekse de vatandaşın bu birimler arasında geliş-gidişi, evrak takibi zordur.
- Etrafında imar planına uygun olarak yapılan yeni modern binaların yanında Hükümet Konağı, köhne haliyle önündeki geniş meydana ve Antalya'ya yakışmamaktadır.

Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca, Antalya Kent Merkezi KTKGB içerisindeki Alt Bölge Proje Alanı kapsamında Valilik Makamı, gerisindeki tescilli Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu binasına taşınmış ve 1974 yılında yapılan Valilik Binası 2007 yılında yıkılmıştır.

Burada ilginç olan Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu binası ile 1974 yılında, yıkılan Hükümet Konağı yapısı aynı nitelikte ve benzer büyüklüktedir. Hükümet Konağı'nın yıkılmasının temel nedenlerinden birisi olan Valiliğin birimlerinin şehrin değişik noktalarına dağılması durumu, Valiliğin Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu binasına taşınmasıyla yeniden ortaya çıkmıştır. Bu durum, Antalya'nın ilk Hükümet Konağı yapısının korunabileceken bu yapının yıkılmasına yönelik alınan kurul kararının ne kadar anlamsız ve hatalı olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

2.3.1.2. Sobacılar Çarşısı - Okullar Bölgesi Proje Alanı

“Sobacılar Çarşısı - Okullar Bölgesi Proje Alanı”, Ali Çetinkaya Caddesi ile Balbey Mahallesi arasında kalan, Sobacılar Çarşısı, eski Kız Meslek Lisesi ile İnönü İlköğretim Okulu ve Vakıf Hastanesi alanlarını içermektedir.

Bugün Sobacılar ya da Demirciler Çarşısı olarak adlandırılan bölüm 1940’lı yılların başında Vali Haşim İşcan zamanında inşa edilmiş arastalardan oluşmaktadır(Levha: 7.3). Çarşı içinde demirciler, sobacılar, kalaycılar, nal kesiciler, bıçakçılar gibi geleneksel el işçiliği ustaları ve antikacı dükkanları yer almaktadır (Levha: 8.1).

Antalya’da Cumhuriyet döneminde açılmış ilk meslek okulu unvanına sahip İsmet İnönü Kız Enstitüsü 1939 yılında tarihi Atatürk Köşkünde “ Akşam Kız Sanat Mektebi ” adıyla öğrenci almaya başlamıştır. Ali Çetinkaya Caddesi üzerindeki Ahmet Okatan, İsmail Ünverdi, Mustafa Cibaz ve Nesibe Karataş’a ait arsa üzerinde 1941 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel tarafından temeli atılan Kız Enstitüsü binası 1942 yılında tamamlanmıştır. 1944 yılında okula dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün adı verilmiştir. Kız Meslek Lisesi binasının bahçesine 1976 yılında ikinci bir bina yapılmıştır (Üstün, 2007/a) (Levha: 8.2).

Antalya’da Memleket Hastanesi’nden sonra açılan ikinci hastane olan Antalya Güzelleştirme Cemiyeti tarafından yaptırılan Doğum ve Çocuk Bakımevi hastane binası da iki katlı ve 40 yataklı olarak 1945 yılında hizmete açılmıştır. 1950’li yıllarda burada aynı zamanda açılan Köy Ebesi Okulu daha sonra Konyaaltı Caddesi’nde inşa edilen binaya taşınarak Sağlık Meslek Lisesi’ne dönüşmüştür (Üstün, 2007/b). Doğumevi 1987 yılında çeşitli onarım ve tadilatlar yapılarak Akdeniz Sağlık Vakfı kullanımına verilmiştir.

İnönü Okulu da, Kız Enstitüsü gibi Antalyalıların ümran romantizminin eserleri arasında sıralanmıştır. İlk olarak şehir mezarlığının bulunduğu alan, şehir mezarlığının taşınması üzerine arsaya dönüştürülmüş ve arsanın sahibi Fahrettin Aral’dan sembolik bir bedelle kamulaştırılarak, Vali Haşim İşcan döneminde iki katlı olarak yapılmıştır. 1946-1947 öğretim yılında hizmete açılan okula o dönem Antalya’da İnönü isimli bir başka okulun bulunması nedeniyle “Birinci İnönü Okulu” adı verilmiş, diğer okulun adının İstiklal’e dönüştürülmesi sonrasında da, okulun adı da “İnönü İlkokulu”na çevrilmiştir. Antalya’da yapılan ilk on derslikli ilkokul olan yapı Demokrat Parti’nin iktidara geldiği 1950’li yıllarda

İsmet İnönü adından rahatsızlık duyup bu ismi kullanmak istemeyen Antalyalılarca “On Derslikli Okul” olarak anılmıştır. Öğrenci sayısının artması nedeniyle 1966 yılında mevcut binaya bir kat daha ekleme yapılmıştır (Üstün, 2007/c) (Levha: 8.3).

Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nca kentsel dönüşüm projesi kapsamında, proje alanındaki Kız Meslek Lisesi ve İnönü İlköğretim Okulu binaları, kentsel bellek kaybına tepkilere ve davaların sürmesine karşın 2007 yılında yıkılmıştır (Levha: 9.1).

2.3.1.3. Kalekapısı-Hanlar Bölgesi Proje Alanı

Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nca “Kent Merkezi Alt Bölge Proje Alanları”ndan birisi olarak belirlenen Kalekapısı - Hanlar Bölgesi Proje Alanı, Tek ve İki Kapılı Han Koruma Alanı ile birlikte tescilsiz Zincirli Han’ı, Dönerciler Çarşısı’nın uygulaması tamamlanan kısmı hariç tutularak Saat Kulesi’ne kadar uzanan bölgeyi içermektedir.

Kalekapısı adı, Antalya’nın surlarının açılır-kapanır kapısının bu bölümde yer almasından gelmektedir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında, İstiklal Mahkemeleri’nde idama mahkum edilenlerin infaz işlemleri Kalekapısı’nda gerçekleştirilmiştir. 1950’li yıllara kadar bu bölge diğer idam işlemlerinin de gerçekleştirildiği bölgedir (Çimrin, 2007/a, s.418).

347 ada 8 parselde bulunan Tek Kapılı Han, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 13.7.1974 gün ve 7930 sayılı kararıyla tescil edilmiştir. Tek Kapılı Han, iki katlı, ortası avlulu, üst katın avluya bakan cepheleri revaklı, alt kat mekânları tamamen tonozlu tipik bir Osmanlı şehir içi hanıdır. Bir dönem ahır olarak kullanılan hanın avlu süsleri, han özelliği, yapılan müdahaleler ve yeni dükkânlarla ortadan kalkmıştır.

347 ada 15 parselde yer alan İki Kapılı Han ise, Antalya Koruma Kurulu’nun 24.5.1989 gün ve 365 sayılı kararıyla tescil edilmiştir. Balbey Camii, İki Kapılı Han, Tek Kapılı Han ve Pazar Hamamı ile çevresindeki yapı adalarını içeren bölge aynı kurul kararıyla “Koruma Alanı” olarak belirlenmiştir. Hanın yapım tarihine ilişkin tek belge binaların birisinin üzerinde yer alan 1860 tarihli Avustralyalı bir şirkete ait olan sigorta belgesidir. İki Kapılı Han’ın restorasyonuna yönelik hazırlanan projeler, Antalya Koruma Kurulu’nca uygun bulunmuş ve bu projeler doğrultusunda uygulamalar 1998 yılında tamamlanmıştır.

Proje alanında “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı” olmasa da önemli olan bir diğer yapı Vakıf İş Hanı’dır. Vakıf İş Hanı’nın olduğu alanda 1970 yılına kadar Loncaaltı denilen ve genelde bakliyat ve tahıl ticaretinin yapıldığı, aynı zamanda eskilerin alınıp satıldığı bir çarşı bulunmaktadır. 1934 yılında Kalekapısı’nda yıkılan surların yerine ve Pazar Hamamı ile Loncaaltı’nın ön sırasına tek katlı betondan dükkânlar yapılmıştır (Levha: 9.2). Aynı yıl bugünkü Belediye İş Hanı’nın bulunduğu alana Kasap Hali inşa edilmiştir (Çimrin, 2007/b, s.305-306) (Levha:9.3). 1970’li yıllarda ise tek katlı dükkânlar yıkılarak sekiz katlı Vakıf İş Hanı binası tamamlanarak kullanıma açılmıştır (Levha: 10.1, Levha: 10.2).

Dönerciler Çarşısı’nın bulunduğu kısım ise, sebzeçiler, kasaplar, balıkçılar, yoğurtçuların bulunduğu bir çarşıyken kasapların ve sebzeçilerin 1934 yılında yapılan Kasap Hali’ne taşınması sonrasında Çorbacılar Arastası’na, daha sonrada Dönerciler Çarşısı’na dönüşmüştür (Çimrin, 2007/b, s.307) (Levha: 10.3).

2.3.1.4. Doğu Garajı Bölgesi Proje Alanı

Antik Attelia kentinin doğu nekropolü olan alanın, 1976 yılında kent içi dolmuşları ve ilin batı yönüne giden küçük otobüslerin hareket yeri olarak düzenlenmesi sonucu “Doğu Garajı” oluşmuştur (Çimrin, 2007/a, s. 418). Doğu Garajı’nın ve çevresinin nekropol (mezarlık) alanı olması nedeniyle bu bölgedeki yeni yapıların inşaat hafriyatları, Antalya Koruma Kurulu’nun 1992 yılında aldığı kurul kararı gereği Müze Müdürlüğü uzmanları denetiminde yapılmaktadır.

Bu alan 1970’li yılların başlarına kadar boş kalmış, garaj alanı olarak kullanılmaya başlaması ve çevresinin ticaret alanlarıyla çevrelenmesiyle de değeri artmıştır. Garaj alanının doğusuna daha sonra bugünkü Plaza 2000 binasının karşısındaki otopark alanında bulunan Halk Pazarı taşınmıştır. Garaj alanının kalkması sonrası bu alana Festival Çarşısı adı altında bir çarşı kurulmuş ve pazar alanındaki balıkçılar ile birlikte Doğu Garajı alanı kentlinin ve turistlerin uğrak yeri haline gelmiştir.

Doğu Garajı alanında yer alan Festival Çarşısı ve Halk Pazarı bölgede düzenlenen mimari yarışma sonucunda birinci olan projenin uygulanmaya başlanması nedeniyle, kentin Alanya girişindeki Topçular mevkiine geçici olarak taşınmıştır.

2.3.2. Alt Bölge Proje Alanlarını Çevreleyen Sit Alanları

KTKGB içerisinde alt bölge proje alanlarının dışında Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı, Balbey ve Haşımışcan Kentsel Sit Alanları ile Karaalioğlu Parkı I. ve III. Derece Doğal Sit Alanı bulunmaktadır. Alt bölge proje alanları bu sit alanlarının kesiştiği noktalarda yer almaktadır ve sit alanlarını bütünleyebilecek konumdadır. Ancak, yapılan çalışmalar bu bölgeleri yine kendi içerisinde değerlendirmekte, kent merkezi-alt bölge proje alanları ile alt bölge proje alanlarının birbirleriyle bütünlüğü sağlanamamaktadır.

2.3.2.1.Kaleiçi ve Yat Limanı Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı

Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescilli Kaleiçi; batıda Akdeniz, kuzeyde Cumhuriyet Caddesi, doğuda Atatürk Caddesi, güneyde Karaalioğlu Parkı ve cadde boyunca günümüze kadar ayakta kalabilen surlar ile sınırlandırılmıştır. Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi'nde yer alan en geniş sınırlara sahip sit alanıdır (Levha: 11.1).

Kaleiçi'ni çevreleyen surlar, 1929 yılında Antalya Belediyesi'nce Kaleiçi'nin rüzgar almadığı gerekçesi ile yıktırılmaya başlanmıştır. Yıkım sonrası Vilayet tarafından Ankara'dan bir ekibin görevlendirilmesi talep edilmesi üzerine gelen Asarı Atika müfettişleri konuyu incelemiştir. İnceleme sonrası düzenlenen müfettiş raporunda; belediyenin surları halkın sağlığı ve kamu yararı nedeniyle yıktığını gerekçe göstermesine karşın yıkılan surların yerine yeni binaların yapılmasına izin verilmesi nedeniyle asıl niyetin gelir amaçlı olduğu belirtilmiştir (Çimrin, 2007/a, s.382).

1970'lerde Antalya'da yeni yapılan liman nedeniyle eski limanın önemini kaybetmesi ve köhnemeye başlaması sonucu bugün aynı kent merkezinde olduğu gibi o dönemin yat limanında bir dönüşüm gerçekleştirilmiştir (Levha: 11.2). Dönüşüm çalışmalarının başlangıcı ise yine bu dönemde olduğu gibi, yat limanı çevresinin Kaleiçi'nden bağımsız Turizm Merkezi ilan edilmesidir. Ancak bugünkünden farklı olarak o dönem gerçekleştirilen dönüşüm projesinde kamu yararı daha çok gözetilmiş, proje kamu arazileriyle sınırlı tutulmamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Belediye, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu arasında yapılan bir protokolle özel mülkiyete ait bir kısmın kamulaştırılarak restore edilmesi ve yaşatılması kararlaştırılmıştır.

Bu kapsamda, eski Turizm İl Müdürlüğü binası olarak kullanılan binalardan başlayarak Mermerli Sokak'tan devam eden, sur üzerindeki eski Türk ev ve konaklarının bulunduğu bölümü içeren ve Tophane surlarından İskele Caddesine uzanarak yat limanını çevreleyen bölge, “Turizm Merkezi” olarak ilan edilmiştir. İlanın ardından yaklaşık 6 hektarlık alan kamulaştırılmış ve Turizm Bakanlığı'nca eski kent dokusu içinde turistik yatırım-çevre koruma birlikteliğini sergileyen bir proje çalışması başlatılmıştır. Hazırlanan projede eski ticaret limanı “Yat Limanı” olarak, yakın çevresi de “Turizm amaçlı konaklama ve eğlence yerleri” olarak projelendirilmiştir.

Proje kapsamında, Yat Limanı çevresinde eğlence ve günübirlik fonksiyon kararları getirilen alandaki yapılar, Turizm Bankası'nca önerilen yeni fonksiyonların eski ile uyumu sağlanacak şekilde onarılmış, yapılar arasında kalan açık alanların rekreasyon düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir. Turizm Bakanlığı'na “Antalya-Kaleiçi Kompleksi Restorasyon Çalışması”ndan dolayı, 28 Nisan 1984'de FİJET (Uluslararası Turizm Yazarları Birliği) tarafından Altın Elma Turizm Oskarı ödülü verilmiştir.

Ancak, kamulaştırılarak devlet eline geçen bu alan, 2000'li yılların başında Turizm Bankası (TURBAN)'ın kapatılması ve özelleştirme politikaları sonucunda, Maliye Bakanlığınca yeniden özelleştirilmek üzere satışa çıkartılmıştır. Taşınmazların satışı gerçekleştirilemeden, satılan birkaç taşınmazın dışında tüm Yat Limanı alanı Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na devredilmiştir.

Kaleiçi'nin Yat Limanı proje alanı dışında kalan ve genel olarak “Kaleiçi” adıyla adlandırılan bölgesi de Yat Limanı ile aynı tarihte 1973 yılında, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nca sit alanı olarak belirlenmiştir. Devlet desteği konusunda Yat Limanı kadar şanslı olmasa da Kaleiçi'nin ilk Koruma Amaçlı İmar Planı da 1979 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca hazırlanmıştır (Levha: 12.1).

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nca uygun bulunan bu plan, Antalya Planlama Bürosu'nca imar planı diline dönüştürülerek, belediye bünyesinde kurulan “Kaleiçi Danışma-Denetleme Kurulu” kararı ile 1982 tarihinde İmar İskân Bakanlığı'nca onanmıştır. Bakanlıkça onanan bu planın imar planı diline dönüştürülmesi sırasında parsel kararlarında uygun bulunan plandan farklılıklar oluşmuştur. Söz konusu planın onaylanmasıyla ilgili herhangi bir kurul kararı bulunmamasına ve farklı kararlar içermesine

karşın, uygulamalar İmar İskân Bakanlığı'nca onanan bu plana göre verilen çaplar doğrultusunda yürütülmüştür.

Ancak planda verilen yapılaşma kararları geleneksel dokusunu günümüze kadar koruyarak yaşatabilmiş kentsel sit alanı için büyük tehlike oluşturmuştur. Sit alanında 4 katlı betonarme apartmanların oluşmaya başlamasıyla Antalya Koruma Kurulu'nca 1989 yılında Koruma İmar Planı'nın revize edilmesi istenmiştir. Söz konusu planın revizyonu ODTÜ Prof. Dr. Mustafa Parlar Eğitim ve Araştırma Vakfı'na yaptırılarak Antalya Koruma Kurulu'nun 13.05.1992 gün ve 1442 sayılı kararıyla uygun bulunmuş ve alanda bu plana göre uygulamalar yürütülmeye başlamıştır (Levha: 12.2).

Koruma Amaçlı İmar Planı kapsamında, Kaleiçi'nde 127 adet anıtsal yapı (sur duvarı, burç, cami, mescit, kuyu vb.), 473 adet sivil mimarlık örneği, 93 korunacak bahçe, 25 anıt ağaç kültür ve tabiat varlığı olarak tescil edilmiştir. Tüm alanda parsel bazında kararlar getirilmiştir. önceki planın aksine yeni yol açımı, yol genişletilmesi gibi hususlardan kaçınılarak yaya yolu ağırlıklı bir ulaşım şeması önerilmiştir. Kaleiçi'nin konut alanı niteliğini büyük ölçüde kaybetmemesini sağlamak için yeni yapılaşmaya ilişkin hükümler, turizme daha az olanak sağlayacak şekilde konut fonksiyonu ile düzenlenmiştir. Tescilli kültür varlıklarının onarım ve değerlendirilmesinde, turizm işlevinin verilebileceği benimsenmiştir.

2004 yılındaki KTKGB ilanı ile o tarihe kadar birbirini bütünlemesine karşın yetkili kurumların farklı olması nedeniyle uygulamaları birbirinden bağımsız yürütülen Yat Limanı ve Kaleiçi bir bütün haline gelmiştir. Yasal olarak sağlanan bu bütünlüğe karşın, parçacı çözümlere devam edilmiş ve Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca o zamana kadar sadece vaziyet planı bulunan Yat Limanı'na Kaleiçi Koruma Amaçlı İmar Planı'ndan bağımsız plan hazırlanmıştır.

Koruma Amaçlı İmar Planlarının Hazırlanmasına İlişkin Yönetmelik kapsamında hazırlanan "Yat Limanı Koruma Amaçlı İmar Planı", Antalya Koruma Bölge Kurulu'nun uygun bulmasının ardından Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca 2008 yılında onaylanmıştır. Plan onay işlemiyle birlikte, alandaki taşınmazlara ve mekânlara getirilecek fonksiyonların yasal zeminini hazırlayan Büyükşehir Belediye Başkanlığı, mülkiyetinde olan bu alanın pazarlanması girişimlerine başlamıştır. Böylelikle Yat Limanı kent merkezinde başlatılan dönüşüm projeleri kapsamında piyasaya sunulan ilk alt bölge olmuştur.

2.3.2.2. Balbey Kentsel Sit Alanı

Kaleiçi surlarının dışına taşarak bugünkü Balbey, Yüksekalan ve Tahıl pazarı Mahalleleri'ne doğru genişleyen kentin, Kaleiçi'nden sonra ikinci önemli yerleşme merkezi 500 yıl önce Osmanlı valilerinden Bali Bey tarafından yaptırılan Balbey Camii ve çevresinde oluşmaya başlamıştır.

Liman ve gerisinde meyilli bir topografyada surlarla çevrelenmiş Kaleiçi yerleşmesine karşılık, Balbey düz bir topografyada zengin bahçe tarımını kendi içerisinde sürdüren bir yerleşmedir. Özellikle 19. yüzyılda dönemin en görkemli sivil mimarlık örnekleriyle bezenen bu bölge, 1960'lı yıllara kadar Antalya'nın tarihsel kent dokusundaki özgün yerini koruyabilmiştir. 1970'li yıllardan sonra turizmdeki gelişmeye karşılık Balbey Mahallesi olarak adlandırılan kısım bu hızlı değişime ayak uyduramamış, içine kapanarak kültürel kimliğini koruyabilmiştir. Kent merkezindeki yüksek yapıların arkasına gizlenmiş Balbey Mahallesi tarihi dokusu, özgün sokakları ve küçük meydancıklarıyla bugün hâlâ varlığını sürdürmektedir (Ekinci, 1992) .

1990 yılında düzenlenen “Kalekapısı Kentsel Tasarım Yarışması”nı yönlendirmek ve genel prensipleri belirlemek amacıyla Antalya kent merkezinde Kaleiçi'nden sonraki dönemlerde gelişen ve belirli bir kentsel doku oluşturan alanların tespiti için çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucu, Antalya Koruma Kurulu'nun 27.6.1990 tarihli ve 851 sayılı kararıyla Balbey, Yüksekalan ve Tahıl pazarı Mahalleleri'nde 39 adet sivil mimarlık örneği, 2 cami ve 3 çeşme “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı” olarak tescil edilmiştir. Yapılan bu tescillerin ardından Antalya Koruma Kurulu'nun 29.01.1992 tarihli ve 1300 sayılı kararıyla Balbey Kentsel Sit Alanı ve Etkileme Geçiş Alanı sınırları belirlenmiştir (Levha: 13.1).

Balbey Kentsel Sit ve Etkileme Geçiş Alanı, ana ulaşım aksları ile çevrelenmiştir. Ana ulaşım akslarına cephe veren kısımlarda özellikle İsmet Paşa Caddesi boyunca yüksek katlı yeni yapılar bulunmaktadır.

Kalekapısı Kentsel Tasarım Proje Yarışması kapsamında “Balbey Kentsel Sit ve Etkileme Geçiş Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı” Antalya Koruma Kurulu'nun 6.1.1994 tarihli ve 2098 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur (Levha: 13.2). Koruma amaçlı imar planının amacı; “geleneksel ticaret alanı ve Kaleiçi ile bağlantılı Balbey Kentsel Sit Alanı'nın,

kültürel değerlerinin ve dokusunun, kentin turizme dayalı gelişme eğilimine paralel olarak, bu değerlerle uyumlu ticari ve turistik kullanımlara olanak sağlaması ve alanın sosyo-ekonomik yapısında hızlı bir dönüşüm oluşturarak prestij bölgesi niteliğine kavuşturulması” olarak açıklanmıştır.

Koruma Amaçlı İmar Planı 1994 yılında onaylanmış olmasına rağmen, planlama hedeflerinden hiçbirisi gerçekleştirilememiş, tescilli ve karakteristik mimari özellikli yapılarda kullanımın azalması nedeniyle boş ve bakımsız yapıların sayısı artmış, bölge kısmen çöküntü alanı haline dönüşmüştür. Mahalledeki boş parseller ile korunacak bahçe kararı bulunan tescilli yapı bahçeleri bölgenin otoparkına dönüşmüş ve alanda bugüne kadar sadece üç tescilli yapının restorasyonu gerçekleştirilmiştir.

Antalya tarihi kent merkezindeki Balbey Kentsel Sit Alanı, Kaleiçi dışında, Antalya kent merkezinde geleneksel konut mimari örneğini, organik kent yerleşimini bir bütün olarak sergileyen, geleneksel ticaret merkeziyle bağlantılı, korunabilmiş tek bölgedir.

Bu özelliklerinin korunabilmesi için de, “Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi” olarak adlandırılan alt bölge proje alanının sit alanı ile bir bütün olarak tasarlanması gerekmektedir. Ancak Büyükşehir Belediye Başkanlığı’na yapılan çalışmalar, Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi’nin ayrı bir kentsel tasarım projesi ile çözümlenmesi, Balbey Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planı’nın da ondan bağımsız, uygulamadan kaynaklanan sorunlarının giderilmesi yönünde irdelenmesidir.

2.3.2.3. Haşimişcan Kentsel Sit Alanı

Antalya kent merkezinde yer alan, Antalya geleneksel kent dokusunu barındıran, üç kentsel sit alanından birisi olan ve adını II. Dünya savaşı sırasında Antalya’da valilik yapan Haşim İşcan’dan alan Haşimişcan Mahallesi, Antalya’nın Kaleiçi’nden sonraki ilk yerleşim alanlarından birisidir. Balbey Mahallesi bir Osmanlı dönemi Türk Mahallesi iken, Haşimişcan, genelde Rum nüfusun sur dışında yaşadığı bir mahalle olmuştur. Mahallenin eski adı Rabetiye’dir (Çimrin, 2007/b, s.509).

Haşimişcan Kentsel Sit Alanı, kentin fiziksel gelişme sürecinin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi ve bu dokudaki sivil mimarlık örneklerinin korunabilmesi amacıyla Antalya

Koruma Kurulu'nun 14.07.1993 tarihli ve 1928 sayılı kararıyla belirlenmiş ve bu kapsamda 39 adet yapı tescil edilmiştir (Levha: 13.3).

Kentsel sit alanının Batısında, Antalya'nın en büyük ve en iyi geleneksel konut dokusu ile antik Attelia Kenti'nin kalıntılarını içeren Kaleiçi Kentsel ve III.Derece Arkeolojik Sit Alanı; Güneybatısında Antalya'da yaşayanların ve ziyaretçilerin yoğun olarak kullandığı Antalya'nın en eski ve büyük parkı Karaalioğlu Parkı, Antalya Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası ile Kapalı Spor Salonu; Güneyinde, stadyum; Kuzeyinde, Antalya'nın en eski ve en büyük lisesi olan Antalya Lisesi yer almaktadır.

Alanın ana ulaşım yollarına cephe veren dış sınırını yüksek katlı yapılar oluşturmaktadır (Levha: 14.1). Kentsel sit alanını çevreleyen, aynı zamanda tramvay hattının da geçtiği, yoğunlukla mağazaların, yeme-içme mekânlarının bulunduğu Atatürk Caddesi ile Işıklar Caddesi, Antalya'nın yaz-kış en yoğun yaya kullanımının olduğu caddelerdir. Konumu dikkate alındığında, kentin en merkezi noktasında, kentin önemli sosyal donatı alanlarıyla ve en işleyen taşıt-toplu taşıma-yaya trafiğini barındıran ticaret akslarıyla çevrili bu alan, Antalyalının, alan çevresindeki yoğun kullanımın, düzenlenecek bir plan ve plan kararlarıyla alan içerisine rahatlıkla aktarılabilceği bir alandır.

Kentsel sit alanı, yaya kullanımına oldukça elverişli gridal yol bağlantısıyla birlikte, Antalya'nın belli bir döneminin sulama sistemini taşıyan su arıklarını içermektedir. Diğer yandan, Antalya Kent Müzesi de yine bu alan içerisinde yer almaktadır.

Palmiyeleri ve cadde ortasından geçen su kanalı ile Antalya kent merkezinin en önemli caddelerinden birisi olan Atatürk Caddesi boyunca yer alan ve şimdiki Haşimişcan ile Kaleiçi Kentsel Sit alanları içerisindeki geleneksel sivil mimarlık örneği yapıların benzeri olan yapılar, çok yakın bir zamana kadar korunabilmiştir (Levha: 14.2). Ancak özellikle 1980 yılında onaylanan imar planı sonrası yapılan uygulamalar sonucu bu yapılar yerini hiçbir mimari özelliği olmayan yüksek katlı yapılara bırakmıştır.

Sit alanı ilanının ardından geçiş dönemi yapılanma koşulları belirlenmiş olup alandaki tüm uygulamalar kentsel sit alanının bir koruma amaçlı imar planının bulunmayışı nedeniyle bu koşullara göre yürütülmektedir. Gerek Antalya Belediyesi'nce, gerekse de Muratpaşa Belediyesi'nce bu alana ilişkin koruma amaçlı imar planları hazırlanmış, ancak bu planlar sonuçlandırılmamıştır.

2004 yılında Muratpaşa Belediyesi'nce hazırlatılan koruma amaçlı imar planı, kentsel sit alanını çevresinden soyutlayarak, kent içindeki sıradan bir alanın planlanması sırasında getirilebilecek kararlarla düzenlenmiştir. Planda, kentsel sit alanının doğusundaki yüksek katlı yapılaşmış bölgenin sit alanından çıkartılarak, etkileme geçiş alanına dönüştürülmesi ve mevcutta 4 katlı olan yapıların, 5 kata çıkartılmasına yönelik getirilen önerilerin dışında, alanın korunması, yaşatılması, sağlıklılaştırılması, kent kullanımına kazandırılması gibi sorunların çözümüne yönelik herhangi bir karar getirilmemiştir.

Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Haşimişcan Kentsel Sit Alanı'nda yeni bir koruma amaçlı imar planı çalışması başlatılmıştır. Ancak, yapılan çalışmalar kent merkezindeki diğer alanlarda olduğu gibi kentsel sit alanı ile sınırlı tutulmaktadır.

2.3.2.4. Karaalioğlu Parkı I. ve III. Derece Doğal Sit Alanı

Yenikapı semtinde Aziz Panteleion Kilisesi ve Rum Erkek Mektebi'nin içinde bulunduğu Metropolitlik binası 1932 yılında yıkılarak yerine Halkevi yapılmıştır (Çimrin, 2007/b, s.610) (Levha: 14.3). 1940'lı yıllarda vali Haşim İşcan döneminde, falezler üzerinde bataklık olarak bilinen bir alanda, Cumhuriyet Dönemi anlayışıyla üç büyük miradoru, altyapısı, bitkilendirmesi ile Karaalioğlu Parkı; yapıldığı dönemden bugüne kadar kentlinin kullandığı kent merkezindeki en büyük park alanı olmuş ve kentin en önemli simgesi haline gelmiştir (Levha: 15.1). Park alanı, içerisindeki Halkevi ve yanında yer alan Vatan Kahvesi (eski Attalos Kulübü) ve Elhamra Sineması'yla birlikte kentin kültür ve sanat merkezi olmuştur (Levha: 15.2). Halkevlerinin kapatılmasının ardından Halkevi Binası "Belediye Başkanlık Binası" olarak kullanılmaya başlamıştır. Vatan Kahvesi ve Elhamra Sineması ise 1985 yılında yıkılmıştır.

Karaalioğlu Parkı ve çevresi 1992 yılında Antalya Koruma Kurulu'nun 13.05.1992 tarih ve 1440 sayılı kararıyla "I. ve III. Derece Doğal Sit Alanı"; eski Halkevi Binası olan Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı Hizmet Binası'nda 14.04.2000 tarih ve 4572 sayılı kararlarla "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı" olarak tescil edilmiştir.

Parkın I.Derece Doğal Sit Alanı olan kısmında Antalya Mimarlar Odası ve Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca düzenlenen yarışma sonrası birinci olan proje de Antalya Koruma Kurulu'nun 27.02.2003 tarih ve 5780 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Proje kapsamında sadece park içerisinde açık alan düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir.

Diğer yandan, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın eski mezarlık alanı yanında planlanan hizmet binasının yapılıp, belediyenin bu binaya taşınmasının ardından, bir dönemin Halkevi yapısı olan başkanlık yapısının yine ilk fonksiyonu olan Halkevi fonksiyonunu çağrıştıran “Kent Müzesi” fonksiyonu ile kullanılması ve çevresinin buna göre düzenlenmesi için Tarih Vakfı ile anlaşma sağlanmıştır.

Kent Müzesi çalışmaları kapsamında Karaalioğlu Parkı, Kent Müzesi'nin faaliyet alanı olarak ayrılmış, buna göre imar planları düzenlenmiş, yarışma projesi revize edilmiştir. Proje kapsamında Belediye Nikâh Salonu ile Deniz Restaurant'ın bulunduğu kısımda bu yapıların yıkılarak yerine Antalya mutfağının sergilenebileceği ve tadılabileceği yeni mekânlar önerilmiştir. Getirilen öneride bodrum katın bulunması nedeniyle de I. derece doğal sit alanı olan bu kısım Antalya Koruma Bölge Kurulu'nun 22.02.2008 tarih ve 2243 sayılı kararıyla III. derece doğal sit alanına dönüştürülmüştür. Aynı karar ile 1/5000, 1/1000 ölçekli plan ve Kentsel ve Çevresel Tasarım Projesi değişiklikleri uygun bulunmuştur.

Antalya kentinin kent kimliği açısından en önemli parkı olan Karaalioğlu Parkı'nın Kent Müzesi kullanımlarıyla bütünleştirilmesi, Antalyalıların geçmişini tanıyarak kentlerine sahip çıkması açısından olumlu bir gelişmedir. Diğer yandan, Karaalioğlu Parkı, kent merkezinde, KTKGB kapsamında denize kadar uzanan çok geniş bir alana sahiptir. Bu özellikleri nedeniyle rant amaçlı kullanılmaya müsaittir.

O nedenle, Kent Müzesi projesi kapsamında özellikle II. derece doğal sit alanına dönüştürülen Deniz Restaurant ve Nikah Salonu kısmında getirilecek yeni kullanımlar, Karaalioğlu Parkı'nın, “*her kesimden Antalyalının kullandığı bir park alanı*” olma özelliğini kesinlikle zedelememeli ve park kullanımına “rant” kelimesi karıştırılmamalıdır.

2.4. Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Projelerinin Hazırlanması, Onaylanması ve Uygulanması Aşamalarında Yer Alan Kurumsal Yapılar

Antalya, sahip olduğu doğal ve kültürel değerleri, ülkenin turizm ve ekonomik açıdan önemli bir şehri olması nedenleriyle özellikle plan konusunda farklı kurumların yetki ve sorumluluklarının çakıştığı bir kenttir. Kent merkezinde dönüşüm projeleri adıyla başlatılan uygulamalarda bu kapsamda Turizmi Teşvik Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve Büyükşehir Belediye Kanunu'nun yetkilendirdiği kurumlarla birlikte yapılan

protokollerle sorumlulukların paylaşıldığı meslek odaları da bulunmaktadır. Bu kurumsal yapılar şunlardır:

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü

Turizmi Teşvik Kanunu gereği Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri'nde her türlü planı yapma, yaptırma ve onama yetkisi Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bu konuda sorumlu olan birimi de Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'dür. Antalya kent merkezinin KTKGB olarak ilan edilmiş olması nedeniyle bu alanda yapılacak her türlü planın Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nce hazırlanması ya da hazırlatılması ve onaylanması yetkisi Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'ne aittir.

Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ilanının hemen ardından plan hazırlama yetkisini 2005 yılında, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na vermiştir. Plan onama konusunda yetki devri yasal olarak söz konusu olmadığından Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca hazırlanan planları Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü onaylamaktadır. Diğer yandan onaylanan planlara göre, hazırlanan kentsel tasarım projeleri için Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün görüşünün alınması plan hükümleriyle zorunlu tutulmuştur.

- Antalya Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı

Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı, KTKGB'nde plan hazırlama yetkisini Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 18.02.2005 tarih ve 19416 sayılı yazısı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan ve dolaylı olarak da Muratpaşa Belediye Başkanlığı'ndan almıştır. Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın plan hazırlama konusunda yetkili olan birimi ise İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı'dır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gereği Büyükşehir Belediye Başkanlıkları ve İl Özel İdareleri bünyesinde kurulma zorunluluğu bulunan ve koruma amaçlı imar planı planlama ekibinde yer alan meslek gruplarını içeren Koruma ve Uygulama Denetleme Bürosu da İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı'nca kurularak faaliyete geçmiştir.

KTKGB kapsamındaki Yat Limanı Koruma Amaçlı İmar Planı, Karaalioğlu Parkı, alt bölge proje alanlarından Okullar Bölgesi, Vakıf İş Hanı ve Cumhuriyet Meydanı'na yönelik

plan tadilatları İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanmıştır. Haşimişcan Kentsel Sit Alanı Koruma Amaçlı İmar Planının çalışmaları da yine İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Ayrıca, alt bölge proje alanlarına ilişkin proje yaptırımı ihaleleri de İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı tarafından gerçekleştirilmiştir.

- Antepe A.Ş.

Antepe İnşaat ve Ticaret Anonim Şirketi, Antalya Belediyesi ile Tepe Ağaç Metal ve İnşaat Sanayi A.Ş., Tepe Prefabrik İnşaat San. ve Ticaret A.Ş., Tepe Pazarlama ve Ticaret A.Ş. ile Bilintaş, Bilkent İnşaat, Turizm ve Ticaret A.Ş.’nin ortak bir kuruluşu olup, 1991 yılında süresiz olarak kurulmuştur. Şirket Ana Sözleşmesi 21 Temmuz 1991 tarihli Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’nde yayınlanmıştır. Şirketin yönetimi ve temsili altı üyeden oluşan Yönetim Kurulu tarafından yürütülmektedir.

Antepe bünyesinde 2004 yılı yerel seçimlerinin ardından, Büyükşehir Belediye Başkanı talimatıyla; Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılacak olan projelerin sivil toplum örgütleri ve ilgili kişi ve kurumların katılımı sağlanarak tartışılması ve alınacak ortak kararlar doğrultusunda şehrin dinamiğini arttırmak, uygun neticelendirmeleri sağlamak amacıyla “Proje Koordinasyon Kurulu” kurulmuştur.

Kurul, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürü, Mimarlar Odası’ndan üç üye, Şehir Plancıları Odası’ndan bir temsilci, İnşaat Mühendisleri Odası’ndan bir yönetim kurulu üyesi, Ticaret ve Sanayi Odası’ndan İkinci Başkan, Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri, ilgili Genel Sekreter Yardımcısı ve Büyükşehir Belediyesi İmar Danışmanı’ndan oluşmaktadır. Kurulun sekretaryasını Antepe A.Ş. yürütmektedir.

- Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

1983 yılında yürürlüğe giren ve yerel kurullara görev ve sorumluluğu aktaran 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu sonrasında 1988 yılında Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu kurularak çalışmalarına başlamıştır. 2004 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda 5226 sayılı kanun ile yapılan değişiklikle kurulun adı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu” olarak değiştirilmiştir.

KTKGB kapsamındaki Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı, Balbey ve Haşimişcan Kentsel Sit Alanları, 5226-3386 sayılı kanunlarla değişik 2863 sayılı kanun kapsamında koruma altına alınan alanlar olduğundan, bu alanlardaki yapılacak her türlü uygulamalar için Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nca kararlar alınmaktadır.

Kurul bu kapsamda, Yat Limanı Koruma Amaçlı İmar Planı, Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Projesi, Cumhuriyet Meydanı-Valilik Alanı ile Okullar Bölgesi'nde yapılan plan değişiklikleri, Karaalioğlu Parkı I. Derece Doğal Sit Alanında Kent Müzesi kurulması yönünde hazırlanan plan değişikliği ve projeler, İnönü İlköğretim Okulu ve Kız Meslek Lisesi ile Vakıf Hastanesi binalarının tescili önerisi, Doğu Garajı'nda yapılan hafriyat çalışmalarını değerlendirmiştir (Tablo: 3.3).

Bu değerlendirmeler sonucunda; Yat Limanı Koruma Amaçlı İmar Planı, Cumhuriyet Meydanı Kentsel Tasarım Projesi, Cumhuriyet Meydanı-Valilik Alanı ile Okullar Bölgesi'nde yapılan plan değişiklikleri, Karaalioğlu Parkı I. Derece Doğal Sit Alanında Kent Müzesi kurulması yönünde hazırlanan plan değişikliği ve projeler Kurul tarafından uygun bulunmuş; İnönü İlköğretim Okulu ve Kız Meslek Lisesi ile Vakıf Hastanesi binalarının tescili önerisi kabul edilmemiş, Doğu Garajı'nda çıkan arkeolojik kalıntılar nedeniyle bilimsel kazı yapılması istenmiştir.

- Kent Konseyi

Belediye Kanunu'nun 76. maddesine göre, Kent Konseyi'nin amaçları, kent yaşamında kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışmaktır.

Belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlamaktadır. Kanuna göre Kent Konseyi'nde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilmelidir.

Bu kapsamda kurulan Antalya Kent Konseyi'nde "Ekonomi", "İmar ve Planlama", "Çevre", "Toplum", "Eğitim", "Kültür ve Sanat", "Turizm", "Sağlık", "Sürdürülebilir Tüketim ve Tüketici Hakları", "Tarım Topraklarının Kullanımı ve Korunması", "Gençlik ve Spor", "Altyapı", "Afetler ve Kriz" olmak üzere 13 çalışma grubu oluşturulmuştur.

Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca kent merkezinde yapılan proje çalışmalarının çeşitli etaplarında Kent Konseyi'nin görüşleri istenmiştir. Bu çalışmalar, İmar ve Planlama Çalışma Grubu, Afetler ve Kriz Çalışma Grubu ile Ekonomi Çalışma Grubu'nda değerlendirilmiştir.

Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile yapılan görüşmelerde kent merkezine yönelik hazırlanan projeler için Kent Konseyi'nden görüşlerin, resmi yazışmalar ile değil, Kent Konseyi'ne gidilip anlatılmak suretiyle istenildiği öğrenilmiştir. Kent Konseyi'nde yapılan incelemede de Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın görüş istemiyle ilgili sadece bir yazısına rastlanılmıştır. Ancak, alt bölge proje alanlarına ilişkin hazırlanan 1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan revizyonu raporlarında, plan revizyonlarının, sivil toplum kuruluşları ve Gündem 21 platformunda irdelenerek temel kararları oluşturulan kentsel tasarım projelerine göre hazırlandığı özellikle belirtilmiştir.

- Mimarlar Odası Antalya Şubesi

Antalya Kent Merkezi KTKGB'nde yer alan Kaleiçi, Balbey, Haşimişcan Mahalleri ile Karaalioğlu Parkı ve Hanlar Bölgesi'ni kapsayan alanın kent merkezi ile bütünleştirilerek yeniden planlanması, parçacı yaklaşımlar yerine bir plan bütününde ele alınması amacıyla Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Antalya Mimarlar Odası arasında 05.07.2006 tarihinde bir protokol imzalanmıştır.

Protokolün genel hedefi, bu alanların korunması ve yaşatılması için yapılacak çalışmalarda Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın bir sivil toplum kuruluşu olarak Mimarlar Odası Antalya Şubesi'nin danışmanlığı, koordinasyonunu, teknik ve maddi desteklerini alarak koruma amaçlı imar planlarının üretilmesini sağlamaktır. Konusu ise, koruma amaçlı imar planının Antalya Mimarlar Odası denetimi, danışmanlığı ve koordinasyonunda Antalya Büyükşehir Belediyesi'nce yaptırılmasının planlanmasıdır. Protokolün "Odanın Sorumlulukları" başlıklı 4. maddesine göre Mimarlar Odası'na;

- Koruma amaçlı imar planı elde etmek üzere kentteki tüm uzman odaların, sivil toplum kuruluşlarının görüşlerini alıp raporlar hazırlayarak belediyeye ve planı yapacak kuruma iletmek,

- Protokol ekindeki şartnameye göre koruma amaçlı imar planının yaptırılması için planı yapan müelliflerin denetimini sağlamak, sorumlulukları verilmiştir. “Belediyenin Sorumlulukları” başlıklı 5. maddesinde ise belediyenin oda danışmanlığında planı yapacak müelliflerin yeterliliğini belirleyeceği hükmü yer almaktadır.

Protokolün yasal dayanağı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun “Belediyenin Giderleri” başlıklı 24. maddesinin (n) bendi olup, bu madde kamu yararı görülen konularda yurt içi ve yurt dışı kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve diğer proje giderlerinin belediye tarafından gider olarak gösterilebileceğiyle ilgilidir.

Şehir Plancıları Odası Antalya Şubesi’nce söz konusu protokolün iptali için; protokolün, “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”, Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik”, “5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu” hükümlerine aykırı olduğu gerekçeleriyle Antalya I. İdare Mahkemesinde, 2007/1592 esas nolu dosya ile iptal davası açmıştır. Açılan bu dava henüz sonuçlanmamıştır.

2.5. Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Çalışmalarının Planlama Boyutu ve Alt Bölge Proje Alanlarında Yapılan Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Çalışmaları

Kent Merkezi KTKGB kapsamında yapılan dönüşüm projesi isimli projelerin yasal zemininin oluşturulabilmesi için öncelikle alanın plan kararlarında dönüşüm yapılması gerekmiştir. Zaten “Stratejik planların” ve “Kentsel plan hiyerarşisine uygun bütüncül fiziki planların hazırlanması” kentsel dönüşüm uygulamalarının olmazsa olmazlarıdır.

Ayrıca, KTKGB ilanının temel amaçları içerisinde bölgenin bir bütün olarak ele alınarak kapsamlı planlama çalışmalarının yapılması, bu çalışmalar çerçevesinde alt proje alanlarının oluşturularak kullanım politikalarının belirlenmesi yer almıştır. Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nca da gerek Stratejik Plan’da, gerekse de Nazım İmar Planı’nda kent merkezi için bu yönde kararlar getirilmiştir.

Diğer yandan, KTKGB kapsamında başlatılan çalışmalar aslında kentsel dönüşüm projeleri olarak tanıtılan, ancak her biri birbirinden bağımsız kentsel tasarım projeleriyle başlamıştır. İmar planı revizyonları ise bu projeler sonucu gerçekleştirilmiştir.

2.5.1. Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı'nda Kent Merkezi ve Dönüşüm Projeleri

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7, 18 ve 21. maddeleri; 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 18, 4, 38, 41, 56 ve 61. maddeleri ile Geçici 4. maddesi; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 3, 7, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 41, 60 ve 64. maddeleri gereği hazırlanan Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı, 2006 yılının Temmuz ayında Büyükşehir Belediye Meclisi'nce onaylanmıştır.

Stratejik Plan'da Büyükşehir Belediyesi'nin görev ve sorumlulukları 10 stratejik konu ve 28 stratejik amaç şeklinde sınıflandırılmıştır. Kent merkezinde yapılan uygulamalar da stratejik konu başlıklarında yer almıştır.

İmar ve planlamaya yönelik 3. stratejik konunun 7. stratejik amacı, "*Antalya Kent Merkezinin Yeniden Tanımlanması ile Yeni Alt Merkezlerin Oluşturulması ve Geliştirilmesi*"; 8. stratejik amacı, "*Plan Tercihleri Doğrultusunda İmar Faaliyetlerinin Koordine Edilmesini ve Denetlemesini Gerçekleştirme*" tir.

8. stratejik amacın hedefleri içerisinde, "*Kentsel Dönüşüm Alanları İçin Gerekli Plan ve Projelendirme Çalışmaları Yapmak*" ve "*Kent Merkezi Yenileme ve Uygulama Projeleri*" yer almaktadır. Bu hedefleri gerçekleştirmek için yapılacak faaliyetlerden bazıları ise; "*Kentsel Dönüşüm ve Tasarım Müdürlüğü ile Tarihi Çevre Koruma Müdürlüğü Kurmak*", "*Kentsel Dönüşüm Alanları'nı Tespit Etmek*", "*Proje Yarışmaları Düzenlemek ve Uygulama Projeleri Yaptırmak*", "*Kaleiçi, Kalekapısı ve Balbey Projesi Kapsamındaki Alanları Korumak*", "*Sobacılar Çarşısı ve Doğu Garajı Projelerini Uygulamak*" tır.

"Kent Merkezindeki Dönüşüm Projeleri" ile "Kent'in Tarihi ve Kültürel Kimliğinin Ortaya Çıkartılmasını Sağlayacak Projeler" aynı zamanda "Vizyon Yatırım Projeleri" başlıklı 10. amaç maddesinde de yer almıştır. Bu durum kent merkezindeki uygulamaların bir yatırım projesi olarak görüldüğünü göstermesi açısından önemlidir.

Stratejik Plan'daki hedeflerden Sobacılar Çarşısı ve Doğu Garajı Projeleri'nin uygulanmasına başlanmıştır. Hedefler içerisinde yer alan Kaleiçi, Kalekapısı ve Balbey Projesi kapsamındaki alanların korunması ise bir hedef değil, yasal bir sorumluluktur.

Diğer yandan, Antalya Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı'nda kentsel dönüşüm alanlarına yönelik belirlenmiş hedefler doğrultusunda, İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı bünyesinde "Kentsel Dönüşüm ve Tasarım Şube Müdürlüğü" kurulmuştur. Sadece isim olarak varlığını sürdüren bu Müdürlük henüz faaliyete geçmemiştir. Oysa bu Müdürlüğün görevleri içerisinde yer alması gereken kent merkezindeki tasarım çalışmaları Antep A.Ş. tarafından yürütülmektedir.

2.5.2. Antalya Büyükşehir Belediyesi 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planı'nda Kent Merkezi ve Dönüşüm Projesi

Antalya Büyükşehir Belediyesi bütününe içeren 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı, Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 15.02.2008 gün ve 84 sayılı kararıyla onaylanmıştır. Nazım İmar Planı Raporu'nda kent merkezi için, "*Kent Merkezinin Çağdaş ve Rekabet Edilebilir Cazibeye Sahip Bir Metropoliten Merkez Haline Getirilmesi*" amaçlanarak "*Uzmanlaşmış Bir Kent Merkezi Oluşturulması*" hedeflenmiş; "*Yaya Dolaşımı Eksenli Bir Kent Merkezi İle Tarihi Özgün Kent Dokusunun Yenilenmesi ve Dönüşümü*" gibi stratejiler belirlenmiştir.

Diğer yandan "*Uzmanlaşmış Bir Kent Dokusu ve Nitelikli Çalışma Alanları Yarattılması*" amacıyla da "*Kent Merkezindeki Alanların Dönüşümlerinin Sağlanması*" hedefi seçilerek, yapılacak işler içerisinde "*Dönüşüm ve Prestij Projeleri'nin Hazırlanması*" sıralanmıştır.

1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı'nda Kalekapısı, Okullar Bölgesi, Cumhuriyet Meydanı ve çevreleri için "Merkezi İş Alanı" kapsamında "*Merkez Koruma ve Dönüşüm Alanı*" kararı bulunmaktadır (Levha: 15.3). Plan hükümlerinde bu alanlar için; "*Kaleiçi, Kalekapısı, Balbey Kentsel Sit Bölgeleri ile çevresini kapsayan merkez koruma ve dönüşüm alanlarında merkez kullanımları ile turizme yönelik ticaret, sosyal ve kültürel kullanımları geliştirmeye yönelik koruma, işlevlendirme ve canlandırma amaçlı dönüşüm projeleri kapsamında, koruma amaçlı imar planı, kentsel tasarım projeleri yapılabilir. Bu alanlarda, yapı yoğunluğu, yürürlükteki imar planındaki yoğunluğu aşamaz*" hükmü getirilmiştir.

Nazım imar planlarının temel özelliği, uygulamaya yönelik olan alt ölçekli planların temel kararlarının bu planlarda oluşturulmasıdır. Antalya Nazım İmar Planı 2008 yılında onaylanmıştır. Oysa kent merkezinde başlatılan uygulamaların temel kararları 2004 yılı seçim kampanyası sırasında oluşturulmuş ve seçimlerin ardından proje çalışmaları başlanmıştır. Yani *kent merkezi temel kararlarını nazım imar değil, alt bölge projeleri oluşturmuştur*. Bu projeler de belli bölgeler ile sınırlandırılmış ve kent merkezi bütününe yansıtılamamıştır. Dolayısıyla kent merkezinde nazım imar planı ile hedeflenen dönüşüm, sınırlı bir bölgede sadece “*kamu alanlarının mekânsal dönüşümü*” şeklinde gerçekleştirilebilmiştir.

2.5.3. Alt Bölge Proje Alanlarında Planlama ve Kentsel Tasarım/Mimari Proje Çalışmaları

Kent Merkezi KTKGB için 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı’nda getirilen “Merkez Koruma ve Dönüşüm Alanı” kararına dayanarak Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nca alt bölge proje alanlarında, 1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan revizyonuna gidilmiştir.

Okullar Bölgesi ve Cumhuriyet Meydanı’na yönelik Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nca hazırlanan 1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan revizyonlarına ilişkin raporlarda, plan revizyonunun gerekçesi; “*Antalya’nın kültür ve turizm kenti kimliğini yansıtan Cumhuriyet Meydanı, Hanlar Bölgesi, Sobacılar Çarşısı ve Okullar Bölgesi’nin, KTKGB tanımı ve içeriğine, bütünselliğine uygun, ulaşım master planı temel kararları ile 1/50000 ve 1/25000 ölçekli planların makro yaklaşımları doğrultusunda değişen ve gelişen makroform yapıya göre yeniden biçimlenmesi ve yeni işlevlerin irdelenmesi*” şeklinde açıklanmıştır.

Plan revizyonunun amacı da; “*kent merkezinin mimari ve kentsel tasarım ölçeğinden makro ölçeğe, makro ölçekten yapı ölçeğine doğru irdelemeye dönüştürülmesi, merkez dışına taşınması gereken işlevlerin ayıklanması, kent merkezinde yeniden yer alması gereken kullanımların belirlenmesi ve merkezin yeniden biçimlendirilmesi sürecine yönelik hukuki plan alt yapısının oluşturulması*” olarak belirlenmiştir.

Ancak, gerekçe ve amacı kent merkezinin bütününe yönelik iken 1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan revizyonları, Okullar Bölgesi ve Cumhuriyet Meydanı gibi noktasal alanlarla sınırlı tutulmuştur. Plan revizyon raporunda, alanlara gelecek fonksiyonların ayrıntılı tanımlanması, kullanım alanlarının m² olarak belirlenmesi ise mimari uygulama projelerinin

imar planlarından önce hazırlandığı ve plan revizyonlarının buna göre oluşturulduğunun birer göstergesidir.

2.5.3.1. Cumhuriyet Meydanı ve Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Bölgesi Proje Alanı'nda Planlama ve Kentsel Tasarım/Mimari Proje Çalışmaları

Antalya'nın mevcuttaki tek meydanı olan Cumhuriyet Meydanı'nda düzenleme çalışmaları 1986 yılında başlamıştır. *“Turistik kentimizin her geçen gün hızla genişlemesi göz önüne alınarak şehre yakışır bir Cumhuriyet Meydanı'na sahip olmak maksadıyla tören alanının batıya doğru genişletilmesi ve bu yolla yapılacak olan plan değişikliği sonucunda kentin bu kesiminin deniz görünümü ve hava sirkülasyonunu sağlamak”* gerekçesiyle hazırlanan plan değişikliği Antalya Belediye Meclisi'nce alınan 26.02.1986 gün ve 100 sayılı karar ile kabul edilmiştir.

Yapılan plan değişikliği sonrasında 1993 yılında Antalya Belediyesi ve Mimarlar Odası Antalya Şubesi arasında yapılan protokol ile Cumhuriyet Meydanı çevresi için *“Akdeniz Gençlik Sanat ve Kültür Parkı Projesi”* adıyla bir proje yarışması düzenlenmiş ve aynı yıl sonuçlanmıştır. Yarışmayı Y.Mimar O.Ümit Sirel kazanmıştır.

Söz konusu alanın Kaleiçi Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alması nedeniyle yarışmayı kazanan proje, Antalya Koruma Kurulu'nun değerlendirmesine sunulmuştur. Yarışma projesinin 1/500 ölçekli yerleşim planları Antalya Koruma Kurulu'nun 13.8.1993 gün ve 1952 sayılı kararıyla; buna bağlı uygulama projeleri de etaplar halinde çeşitli kurul kararlarıyla, projenin gerek fonksiyon, gerekse de mekansal düzenlemelerinin kentsel, arkeolojik ve doğal değerlere saygılı ve uyumlu olduğu gerekçesiyle uygun bulunmuştur (Levha: 16.1).

Projenin en temel özelliği Cumhuriyet Caddesi'nin Cumhuriyet Alanı kesiminde kuzey-güney yönünde kesintisiz yaya akışının sağlanması, eski Büyük Otel'in bulunduğu kısmın imar planı kararlarına göre gezinti alanı ve yol kotunun altında satış üniteleri ile düzenlenmesidir.

Uygun bulunan proje Valilik Binası'nı da içermektedir, ancak Valilik Binası'nın bulunduğu kısım için herhangi bir öneri getirilmemiş, Valilik Binası korunmuştur. Projenin,

yolun Cumhuriyet Alanı-Valilik arasında yerin altından geçirilmesi önerisi dışında büyük bir kısmı uygulanmıştır.

Cumhuriyet Meydanı'ndaki Valilik Binası'nın Antalya Valiliği ve Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında yapılan protokol çerçevesinde yıkılarak, Mimarlar Odası'nca başlatılan proje çalışmaları doğrultusunda Gazi Mustafa Kemal İlkokulu'na taşınması ve boşalan Valilik Binası'nın meydan, yer altı otopark şeklinde düzenlemesine yönelik hazırlanan dönüşüm projesi kapsamında öncelikle 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli plan revizyonları gerçekleştirilmiştir. Hazırlanan planda, bu alana getirilen plan kararları "Kent Meydanı ve Pb (Bodrum, Meydan, Otopark)"tır. 1/1000 ölçekli plan paftası üzerinde ayrıca, "Kentsel Tasarım ve Mimari Projesine Göre Uygulama Yapılacaktır" ifadesi yer almıştır.

Plan notlarında ise "Meydan, Bodrum, Otopark" kararı getirilen kısımlarda birden fazla bodrum yapılabileceği, bodrumda otopark yapılmasının zorunlu olduğu, meydan düzenlemesi ile zemin katta ayrıca, toplam meydan alanının %5'i ve yüksekliği 6,50 metreyi geçmeyen ticari ve sanatsal yapıların yer alabileceği belirtilmiştir.

1/5000 ölçekli nazım imar planı revizyonu Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 15.07.2005 tarihli ve 546 sayılı kararıyla uygun bulunmuş, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 08.09.2005 tarih ve 131922 sayılı yazısıyla onaylanmıştır. 1/1000 ölçekli uygulama imar planı revizyonu ise Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 14.10.2005 tarihli ve 680 sayılı kararıyla uygun bulunarak Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 14.01.2006 tarih ve 1954 sayılı yazısıyla onaylanmıştır (Levha: 16.2).

Cumhuriyet Meydanı'nda yapılan plan değişikliği sonrası, bu alanda daha önce uygulanan yarışma projesinde de değişiklik yapılması gerekmiştir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereği Valilik Binası'nın bulunduğu kısımda proje değişikliği yapılması için proje müellifinin görev aldığı Trakya Üniversitesi ve Antalya Büyükşehir Belediyesi arasında 5.8.2004 tarihinde bir protokol gerçekleştirilmiştir.

Projede yapılan değişiklikte, ilk hazırlanan öneride Valilik binasının bulunduğu kısım ile Cumhuriyet Meydanı bir bütün olarak ele alınmıştır. Öneri projede, Cumhuriyet Caddesi'nde taşıt yolu yine yer altından geçirilmiş, Valiliğin bulunduğu kısım, Açık Sergi ve Gösteri Alanı çevresi pergole ve satış üniteleri, zeminde de bir katı otobüs otoparkı olmak

üzere üç kat otopark şeklinde düzenlenmiştir. Kentsel tasarım ve katlı otopark projeleri ilk yarışma projesi müellifi mimar Ümit Sirel tarafından hazırlanmıştır. Proje değişikliği önerisi Antalya Koruma Bölge Kurulu'nun 24.12.2004 gün ve 224 sayılı kararıyla prensipte uygun bulunmuştur (Levha: 16.3).

Mimari Uygulama Projeleri 2005 yılı içerisinde Büyükşehir Belediyesi İmar Şube Müdürlüğü'nce teslim alınmıştır. Söz konusu alanla ilgili mühendislik hizmetleri projeleri Antepe AŞ. tarafından üretilmiştir. Cumhuriyet Meydanı ve Yakın Çevresi Kentsel Tasarım ve Katlı Otopark Projeleri ihale bedeli:70.000 YTL 'dir (A.B.B., 2005).

İmar planı hükümleri ve hazırlanan kentsel tasarım projesiyle meydan üzerinde satış üniteleri getirilmesine karşın, çevredeki ticari kullanım yoğunluğu ve esnafın baskısı dikkate alınarak kentsel tasarım projesindeki satış ünitelerinin kaldırılmasına karar verilmiştir. Ayrıca meydan üzerinde yer alan ağaçların korunabilmesi için de yer altı otoparkının bir katı iptal edilmiştir. Bunlara ilişkin proje düzenlemesi Büyükşehir Belediyesi'nin şirketi Antepe AŞ. tarafından düzenlenmiştir.

Yapılan düzenlemelerle son şeklini alan Cumhuriyet Meydanı kentsel tasarım Projesinde, zemindeki otopark alanının üzeri tamamen meydan olarak düzenlenmiş; meydana, havuz ve su oyunları gösteri alanları tasarlanmıştır (Levha: 17.1).

Antalya Büyükşehir Belediyesi'nce 2007 yılının Kasım ayında, kent merkezini canlandırmak ve bir cazibe merkezi haline getirmek amacıyla en önemli projelerden birisi olarak sunulan kentsel dönüşüm projesi kapsamında yer alan meydan projesi için valilik binası yıkılarak projenin uygulanmasına başlanılmıştır. Cumhuriyet Meydanı Projesi ihalesini Antepe Şirketi, sözleşme bedeli 6 milyon 389 bin 311 YTL ile kazanmıştır (http://www.antalya.bel.tr/tr/bel_guncel/haber_detay.cfm?sayfa=4208, e.t. Mayıs 2008).

İmar planında bodrum katında ticari kullanım hakkı verilmesine karşın eski valilik binası yerinde uygulamaya başlanan projede, herhangi bir ticari kullanım kararı getirilmemiştir. Ancak bugüne kadar alanda yapılan projelerin sürekli değiştirildiği göz önüne alındığında, Cumhuriyet Meydanı'nda vaziyet planıyla birlikte herhangi bir ticari kullanım kararının getirilmemesi, imar planında bu alanın zemin katında ticari fonksiyonların yer alabileceğiyle ilgili plan hükmü bulunduğu sürece değiştirilmeye müsait bir karardır. O

nedenle, Cumhuriyet Meydanı'nın açık alan olarak kullanımının devam edebilmesi için vaziyet planı doğrultusunda imar planı koşullarının değiştirilmesi de gerekmektedir.

2.5.3.2. Sobacılar Çarşısı - Okullar Bölgesi Proje Alanı'nda Planlama ve Kentsel Tasarım/Mimari Proje Çalışmaları

Proje alanı, Sobacılar-Demirciler Çarşısı ve Okullar Bölgesi olarak iki farklı kısımdan oluşmaktadır. Bu iki alandan Sobacılar Çarşısı'nda, Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Mimarlar Odası Antalya Şubesi koordinatörlüğünde "Sobacılar Çarşısı Yenileme, Geliştirme ve İş Merkezi Mimari Proje Yarışması" adı altında 2001 yılında bir yarışma düzenlenmiştir. Yarışma teknik şartnamesinde yarışmacılardan istenilenler şunlardır:

-Sobacılar Çarşısı'nın bugün var olan karakterinin zaman içerisinde sürdürülmesi, kentin, kentlinin, ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerinin dikkate alınması,

-Söz konusu projenin uygulanabilirliğinin sağlanması açısından kritik bir öneme sahip olan "Rant" kelimesinin sadece ekonomik alanlarda değil, sosyal ve kültürel boyutu da dikkate alarak Antalya kent kimliğinin oluşması alanında da değerlendirilmesidir. Yarışmayı, mimar Okan Koloğlu kazanmıştır.

Proje ile alanın özgün kullanımı olan bakırcılar, kalaycılar, bıçakçılar, sobacılar, sıcak-soğuk demirciler, antikacılar, semerciler, çikrikçiler v.b. geleneksel ticari üniteler oluşturulacak yeni mekânlara taşınmaktadır. Ayrıca 16.50 metre yüksekliğinde kule tipinde bir kafeterya yapısı ile dükkânlar ve ofislerin yer alacağı yeni bir yapı kitlesi yapılacaktır (Levha: 17.2).

Sobacılar Çarşısı Proje Alanı ağırlıklı olarak Vakıflar mülkiyetindedir. Alanda, Vakıfların 35, Büyükşehir Belediyesi'nin 3 parseli bulunmaktadır. Vakıfların sahip olduğu taşınmazların toplam yüzölçümü 1395.05m²'dir.

Sobacılar Çarşısı Yarışma Projesi sonucunda birinci olan proje doğrultusunda öncelikle mevcut imar planında değişiklik yapılmıştır. Yarışma öncesi Kalekapısı ve çevresi Kentsel Tasarım Yarışma Projesi kapsamında Çok İşlevli Özel Planlama Alanları (ÇİM) kararı bulunan alanda yapılan değişiklik ile A, B, C, D, E, F ve G olmak üzere 7 yapı bloğu getirilmiştir (Levha: 17.3).

5 katlı A Blok'da dükkân ve ofisler, 2 katlı B, C, E ve F Bloklarında, bakırcılar, kalaycılar, bıçakçılar, sobacılar, sıcak-soğuk demirciler, antikacılar, semerciler, çıkırıkçılar v.b. yer alacaktır. Kule görünümündeki h= 16,50 metre yüksekliğindeki blok kafeterya; 5 katlı G Blok ise sergi, dükkân, ofis, katlı otopark şeklinde fonksiyonlandırılmıştır.

Projede yapılan tadilat sonrası 5 katlı olan G Blok kaldırılmış, yerine iki katlı yeni bir blok getirilmiş ve plan paftası buna göre yeniden düzenlenmiştir (Levha: 18.1). Plan hükümlerine göre ise projede belirtilenler dışında çarşı içindeki dükkânlarda fonksiyon değişikliği yasaktır.

Vakıflar Bölge Müdürlüğü 2001 yılında yapılan yarışma sonucu belirlenen projenin plana işlenmesi sırasında mülkiyetinde bulunan kısımda projede yer alan, G Bloğun kaldırılmasıyla ilgili yapılan bu değişikliğe itiraz edeceğini açıklamıştır (Son Nokta, 2007/e, s.4). Ancak itiraz işlemi gerçekleşmemiştir.

Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Okullar Bölgesi'ne yönelik hazırlanan 1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan revizyonlarında Sobacılar Çarşısı kısmında blokların gösterildiği onaylı bu imar planı dikkate alınmamıştır. Bu planda, Sobacılar Çarşısı kısmına KOP (Özel Proje Alanı); diğer kısımlara da MGA (Merkezi Gelişme Aksları), Pb (Bodrum, Meydan, Otopark) ve Park ile "Yeşil Alan" kararları getirilmiştir. Plan paftası üzerinde ayrıca, "Kentsel Tasarım ve Mimari Projesine Göre Uygulama Yapılacaktır" notu yer almıştır.

Plan raporunda Okullar Bölgesi'nde yapılan düzenleme için kent merkezinde yer alan iskân alanlarının kent dışına kayması nedeniyle eğitim işlevinin kent merkezinde yer alma gereğinin ortadan kalkması gerekçe gösterilmiştir. Plan notlarında şu hükümler bulunmaktadır:

-Meydan, Bodrum, Otopark (MGA) kararları getirilen kısımlarda birden fazla bodrum yapılabilmektedir. MGA alanlarında yapılacak bodrum katlarında 2 kattan fazla ticaret kullanımına izin verilmemektedir.

-Bodrum da otopark yapılması zorunludur ve MGA alanlarında otoparklara ilave olarak istenirse büro, işhanı, çarşı ve bu fonksiyonların gereği kullanımlar yer alabilmektedir.

-Özel Proje Alanı (KOP) kararı getirilen Sobacılar Çarşısı kısmında yarışma projesinde önerilen fonksiyonlara uygun yapılaşma yapılabilmektedir. Bu alana ilişkin hazırlanan yarışma projesi ile MGA alanlarına entegrasyonu sağlayan vaziyet planı, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın uygun görüşü alınmadan uygulamaya geçirilemeyecektir.

-Meydan düzenlemesi ile zemin katta ayrıca, toplam meydan alanının %5'i ve yüksekliği 6,50 metreyi geçmeyen ticari ve sanatsal yapıları yer alabilmektedir.

Cumhuriyet Meydanı'nda yapılan revizyon ile aynı paftada yer alan 1/5000 ölçekli nazım imar planı revizyonu Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 15.07.2005 tarihli ve 546 sayılı kararıyla uygun bulunmuş, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 08.09.2005 tarih ve 131922 sayılı yazısıyla onaylanmıştır. 1/1000 ölçekli uygulama imar planı revizyonu ise Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 14.10.2005 tarihli ve 680 sayılı kararıyla uygun bulunarak Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 14.01.2006 tarih ve 1954 sayılı yazısıyla onaylanmıştır (Levha: 18.2).

Okullar Bölgesi'nde otopark ve tamamlayıcı unsurların yer altına alınması ve hemzemindeki alanın meydan ve açık yeşil alan olarak düzenlenmesini kapsayan 1/500 ölçekli mimari projenin Kültür ve Turizm Bakanlığı'na uygun görüldüğü Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nün 11 Nisan 2008 tarih ve 65652 sayılı yazısında belirtilmiştir. Proje sınırının imar planındaki sınırla uyuşmaması nedeniyle plan notunda yer alan "Mimari projesine göre uygulama yapılacaktır" ifadesi gereği projenin uygulanmasındaki sorunların giderilmesi amacıyla 1/1000 ölçekli uygulama imar planında yapılan değişiklik de aynı yazı ile Turizmi Teşvik Kanunu'nun 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

Okullar Bölgesi olarak adlandırılan ve Sobacılar Çarşısı'nı da içeren alt bölgenin projeleri, yarışma projesi ile bütünlük sağlanması amacıyla mimar Okan Koloğlu'na verilmiştir. Büyükşehir Belediyesi ve proje müellifi arasında Sobacılar Çarşısı Yenileme, Geliştirme ve İş Merkezi Uygulama Projeleri Yaptırılması işi için 17.5.2005 tarihinde sözleşme ve teknik şartname imzalanmıştır.

Hazırlanan ilk projede, yeraltında 3 kat katlı otopark ve çarşı; yer üstüne ise Sobacılar Çarşı dükkân kotunu geçmeyecek şekilde, aynı konseptte dükkânlar ve rekreasyon alanı tasarlanmıştır. Sobacılar Çarşısı Mimari Projeleri ihale bedeli toplamı: 250.000. YTL olarak hesaplanmıştır (A.B.B.,2005) (Levha: 18.3).

Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Doğu Garajı esnafının Okullar Bölgesi alanında hazırlanan bu projede yeraltında önerilen çarşıya taşınması amaçlanmıştır. Doğu Garajı esnafı da yıkılan okulların altına yapılacak çarşığı desteklemişlerdir. Kendilerinden istenilen katkı payları konusunda sıkıntıları bulunduğundan, 3 yıllık istenen peşinatın, 2 yıllık peşinat ve gerisinin taksitlendirilmesi şeklinde olmasını önermişlerdir (Son Nokta, 2007/d, s.36-37).

Ancak, gerek Doğu Garajı esnafının bu çarşıya taşınmaması yönünde Kalekapısı esnafının kamuoyu oluşturması, gerekse de Doğu Garajı esnafının çarşı için hazırlanan sözleşmeyi imzalamaması nedenleriyle yer altındaki çarşı iptal edilerek kentsel tasarım projesi değiştirilmiştir.

Hazırlanan yeni proje, her biri 8488 metrekarelik 4 bodrum kat otopark; yer üstündeki yaklaşık 13050 m² meydan düzenlemesi içerisinde, 100'er m²'lik 4 adet kafeterya; 2 adet özel tasarım su heykeli; 100'er m²'lik iki adet amfi; 6800 m²'lik peyzaj düzenlemesinden, kent mobilyaları ve çevre aydınlatma elemanlarından oluşmaktadır (Levha: 19.1).

Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Kemal Özgen, kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamındaki Okullar Bölgesi'nde yeni ticari alan yaratılmaması kararından dolayı Büyükşehir Belediyesi'ne teşekkür etmiştir. Teşekkür etme gerekçesi ise, *"bu bölgede yeni ticari alan yaratılmamasının, ticaret sektörü üzerindeki baskının, trafik yoğunluğunun ve otopark sorununun arttırılmaması açısından doğru bir karar olduğu, projenin şehrin sosyal ve kültürel hayatını zenginleştirmesi yönünde katkı yapmasının önünün açıldığı"* dır (Vizyon, 2007/b).

Okullar Bölgesi olarak adlandırılan bölgedeki uygulamalar, kent merkezlerindeki kentsel dönüşümün ilk olarak kamuya ait alanlardan başladığını göstermektedir. Özellikle bu alanda yer alan okul yapılarının yıkılması kamuoyunda çok tartışılmış, ancak bir uzlaş sağlanamadan Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca yıkılmıştır. Ayrıca Sobacılar Çarşısı'nın yerine uygulanacak proje de tamamen kentin özgün dokusuna aykırı bir projedir ve uygulanması Antalya'nın kent kimliğini kaybetmesi açısından olumsuz sonuçlar doğuracaktır.

2.5.3.3. Doğu Garajı Proje Alanı Planlama ve Kentsel Tasarım/Mimari Proje Çalışmaları

1980'de İmar ve İskân Bakanlığı tarafından onaylanan 1/5000 ölçekli nazım imar planında Doğu Garajı, "Kırsal Terminal Alanı"; güneyi ise pazaryeri olarak planlanmıştır. Onaylı nazım imar planına göre hazırlanarak 14 Mart 1980'de İmar ve İskân Bakanlığı'na onaylanan 1/1000 ölçekli imar planında da alanın kuzeyindeki dar şeritli bir bölge, "Ticaret Kullanımlı Park Alanı" olarak belirlenmiş, akaryakıt istasyonu yapılabileceğiyle ilgili plan notu oluşturulmuştur. Doğu Garajı'nın güneydeki imar adası ise "Pazar Yeri" kullanımına ayrılmıştır.

İmar planında daha sonra yapılan değişiklikle "Kırsal Terminal Alanı"ndaki ticaret gösterimi kaldırılarak "Belediye Hizmet Alanı (kırsal terminal, otopark, akaryakıt servis istasyonu vb.)" kararı getirilmiştir. İmar uygulaması da bu plana göre yapılmış, imar ada ve parselleri oluşturulmuştur.

Kalekapısı Kentsel Tasarım Projesi'nde, Doğu Garajı alanının merkezi iş alanı içindeki konumu yeniden değerlendirilmiştir. Kırsal terminalin yeni otogarda düzenlenmesi nedeniyle "Kırsal Terminal" kararı ve pazaryeri işlevi bu alandan kaldırılarak, ticari, sosyal ve kültürel açıdan daha yoğun bir kullanım getirilmiştir. Bu doğrultuda düzenlenen 1992 tarihli 1/1000 ölçekli imar planında Doğu Garajı'nın plan kararı "Çok İşlevli Merkez (ÇİM)"dir.

Mimarlar Odası Antalya Şubesi ile Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında, Doğu Garajı olarak adlandırılan Halk Pazarı ve Festival Çarşısı'nda turizm kentine yönelik hangi fonksiyonların yer alabileceği konusunun ulusal düzeyde bir mimari fikir projesi belirlenmesi yönünde 18.01.2005 tarihinde protokol imzalanmıştır. Söz konusu yarışmanın şartnamesinde yarışmanın konusu ve amacı sıralanırken, şunlar vurgulanmıştır:

- Antalya'da son dönemlerde kentin birçok alanında yeni ve büyük ölçekli alışveriş merkezleri inşa edilmiştir. Ancak kültürel açıdan bakıldığında, günümüzde Antalya için geleneksel halk pazarlarının önemi yadsınamazdır.

- Her türlü malın ve özellikle sebze ve meyvenin küçük ünitelerde satıldığı bir çarşı biçimi olan halk pazarı, nitelik olarak geleneksel esnaf ve müşteri ilişkilerini sosyo-kültürel süreklilik içinde devam ettiren, yerel halk ve turistlerin birlikte kullanacağı bir kentsel buluşma mekânıdır.

- Doğu Garajı ve Halk Pazarı Alanı, Antalya'nın tarihi kent merkezinin bir parçası ve merkezin son gelişme odaklarından birisidir. Bu nedenle, çağdaş bir yapılanma ile oluşturulacak "Halk Pazarı" ve onun işlevlerini bütünleyen diğer kullanımlar, kent merkezinin gelişimine ve canlandırılmasına önemli bir katkı sağlayacaktır.

- Günümüzde kent merkezinde oluşan yoğun yapılı çevreye karşın, alışverişle birlikte kültürel ve diğer sosyal fonksiyonların yer alacağı açık, yarı-açık ve kapalı mekanların düzenlenmesi bu yarışmanın amacına uygun olacaktır.

- Yarışma projesi, kamu mülkiyetindeki Doğu Garajı'nın çağdaş bir merkez adası kimliğine kavuşturulması için çok önemli bir araç olacaktır.

Bu amaçlar doğrultusunda Antalya Büyükşehir Belediyesi ile Mimarlar Odası Antalya Şubesi tarafından koordineli olarak yarışmaya çıkarılan Doğu Garajı ve Halk Pazarı alanında birinciliği mimar Ozan Erkal tarafından hazırlanan proje kazanmış ve projenin uygulanmasına karar verilmiştir. Yarışma projesine göre düzenlenen 1/5000 ölçekli nazım imar planı değişikliği Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 10.04.2006 tarih ve 257 sayılı kararıyla; 1/1000 ölçekli uygulama imar planı değişikliği de 10.04.2006 tarih ve 258 sayılı karar ile onaylanmıştır. Onaylı planda tüm alan "Ticaret Alanı"na dönüştürülmüştür.

Halk Pazarı ve Festival Çarşısı'nı kapsayan 18 bin 728 metrekarelik alanda, 49 bin m²'lik kapalı inşaat alanında, eğlence merkezi, sergi ve ticaret alanları yer almaktadır. Bunun için 9'ar m²'lik 188 satış birimi, 190 depo, yeraltında 600 araç kapasiteli iki katlı otopark, 5 soğuk hava deposu, 4 restoran, 4 balık lokantası, 11 mağaza, 6 atölye, 4 sinema, bir buz pisti, eğlence merkezi, bowling, bilardo salonları ve fast food birimleri yapılacaktır (Levha: 19.2).

19 Ağustos 2006 tarihli haberde, Menderes Türel'in Doğu Garajı esnafıyla yaptığı toplantı sonucunda, kentsel dönüşüm projesi içerisindeki Doğu Garajı Çarşısı'ndan tahliye edilecek esnafın geçici süreyle Meydan'daki otobüs depolama alanına taşınmasının oybirliği ve alkışlarla kararlaştırıldığı belirtilmiştir (Karadağ, www.arkitera.com, 2008). Ancak, "Halk

Pazarı Esnafı Koruma ve Yaşatma Derneği ” başkanı Hüseyin Şimşek, Son Nokta Dergisi’ne yaptığı açıklamada, yeni projedeki 9 m²’lik dükkanlarda hiçbir ticaretin yapılamayacağını, projeyi zorla kabul ettiklerini açıklamıştır. Bu açıklamaya göre, Doğu Garajı esnafı yapılacak yeni düzenlemeden memnun değildir.

Diğer yandan, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı’nca başlatılan Doğu Garajı ve Halk Pazarı Düzenleme Projesi’nin uygulanması aşamasında ortaya çıkan mezar kalıntıları nedeniyle Antalya Koruma Bölge Kurulu’nun 02.05.2008 gün ve 2395 sayılı kararıyla proje uygulaması durdurulmuştur. Arkeolojik sit sınırı ve derecesi, Akdeniz Üniversitesi ile Antalya Müze Müdürlüğü’nce yapılacak kurtarma kazısı sonucu belirlenecektir. Bu doğrultuda, Doğu Garajı ve Halk Pazarı Düzenleme Projesi’nde de revizyon yapılacaktır.

Mezar kalıntıları, eski Halk Pazarı’nın olduğu ve hazırlanan mimari projede 9 m²’lik dükkânların bulunduğu kısımda çıkmıştır. Dolayısıyla, yapılacak revizyonda halk pazarı esnafına verilmesi planlanan bu dükkanlar iptal edileceğinden Okullar Bölgesi’nde hazırlanan projede Doğu Garajı esnafının talebinin olmadığı gerekçesiyle vazgeçilen yer altındaki çarşının belki de yeniden projeye dahil edilmesi gündeme gelebilecektir.

Bir alandaki projenin yarışma ile belirlenmesi, o projenin “ *doğru kararlar içerdiği* ” gibi yanlış bir izlenim yaratmaktadır. Oysa, proje yarışmaları idareler açısından, bir bölgenin istenilen bir fonksiyonla tasarlanması amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Doğu Garajı ve eski Halk Pazarı alanı için düzenlenmiş yarışma da bunun iyi bir örneğidir. Yarışma şartnamesinde bahsedilen geleneksel halk pazarı fonksiyonu projenin uygulanması sonrasında kalmayacaktır. Sonuçta, Antalya’nın tarihi kent merkezinin bir parçası ve merkezin son gelişme odaklarından olan Doğu Garajı ve Halk Pazarı da; Sobacılar Çarşısı, İsmet İnönü İlköğretim Okulu ve Kız Meslek Lisesi gibi kent belleğinin kaybedilmiş bir parçası haline gelecektir.

2.5.3.4. Kalekapısı-Hanlar Bölgesi Proje Alanı’ndaki Planlama ve Kentsel Tasarım/Mimari Proje Çalışmaları

Kalekapısı alt bölgesinde yapılan tek plan değişikliği 342 ada 14 parselde bulunan Vakıf İş Hanı’na yöneliktir. Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Antalya Vakıflar Bölge Müdürlüğü arasında 14.06.2007 tarihinde bir protokol düzenlenmiştir. Bu protokole göre, Vakıf İş Hanı’ndaki Vakıflar hissesi, eski Otogar Alanı’nda yapılan iş merkezindeki Büyükşehir Belediyesi uhdesinde kalan kısımlarla takas edilecektir.

İmzalanan protokolün ardından Antalya Büyükşehir Belediyesi'nce mevcut imar planında "Ticaret" kararı bulunan 342 ada 14 parseldeki Vakıf İş Hanı'nın bulunduğu kısmın "Kent Meydanı"na dönüştürülmesine yönelik 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planı değişiklikleri hazırlanmıştır. Plan değişikliğinin gerekçesinde, Vakıf İş Hanı'nın bulunduğu alanın, Antalya kentine yakışır kültür ve turizm birliğini yansıtan kent merkezi yaratma süreci içerisinde oluşturulan zincirin önemli bir halkası olduğu vurgulanmıştır. Hazırlanan 1/5000 ölçekli plan değişikliği, Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 13.10.2006 tarih ve 647 sayılı; 1/1000 ölçekli plan değişikliği de 13.10.2006 tarih ve 648 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur (Levha: 19.3). Söz konusu plan değişiklikleri onaylanmak üzere Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'ne iletilmiş, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nce de konuyla ilgili Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görüşü istenmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, Vakıf İş Hanı çevresinde tek katlı birçok yapı bulunmasına karşın bu yapıların kent meydanına dahil edilmeyerek sadece Vakıf İş Hanı'nın plan tadilatına konu edilmesini eleştirmiş, yapılan tadilatla Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün büyük rant kaybına uğradığını, Belediye ile Vakıflar arasındaki trampa çalışmaları tamamlanmadan plan tadilatının uygun görülmediğini Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'ne bildirmiştir. Ancak, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bu görüşü dikkate alınmadan hazırlanan plan değişiklikleri Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'nce 28.2.2007 tarihinde onaylanmıştır. Onaylanan plana Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce askı sürecinde itiraz edilmiş, itirazın kabul edilmemesi nedeniyle Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından, Antalya Büyükşehir Belediyesi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı aleyhine Antalya İ.İdare Mahkemesinde 2007/1156 esas nolu dosya ile dava açılmış, ancak daha sonra davadan vazgeçilmiştir.

Vakıflar Bölge Müdürlüğü, adı "Belediye İş Hanı" olmasına karşın, belediyenin vergi borçlarını ödeyememesi nedeniyle hazine mülkiyetine geçmiş olan 39 ada 15 parseldeki taşınmaza taşınmıştır. Hazine mülkiyetindeki söz konusu taşınmaza karşılık ise Sütçüler Mahallesi'nde üzerinde gecekonduların yer aldığı vakıf mülkiyetindeki taşınmaz hazine ile takas edilmiştir.

Kalekapısı Kent Merkezi Yenileme ve Kentsel Tasarım Uygulama Projesinin 26.03.2007 tarih ve 245 sayılı Başkanlık oluru ile ihalesi gerçekleştirilmiş ve 24.05.2007 tarihinde mimar Nejat Üreğen ile sözleşme yapılmıştır (Levha: 20.1). Ancak proje çalışması tamamlanmadan yapılan sözleşme sonlandırılmıştır. Kalekapısı'nda, Saat Kulesi çevresinde

yapılan yaya düzenlemesi, tamamen Antepe A.Ş. tarafından gerçekleştirilen bir uygulamadır. Araç yolunun yaya yoluna dönüştürülmesiyle gerçekleştirilen bu uygulama için plan değişikliği gerekirken herhangi bir plan değişikliği yapılmamıştır. Diğer yandan, plan değişikliği ile kent meydanına dönüştürülen Vakıf İş Hanı'nın ve gerisindeki Hanlar Bölgesi'nin nasıl düzenleneceğiyle ilgili herhangi bir proje önerisi bulunmamaktadır.

Kalekapısı olarak adlandırılan bölge, Antalya kentinin en merkezi noktasıdır. Bu bölgede yapılan yaya düzenlemesi, kent merkezine bir canlılık getirmiştir. Ancak bu uygulamaların da diğer alt bölge proje alanlarındaki gibi, yol, Vakıf İş Hanı gibi kamu mülkiyetinde bulunan alanlarda gerçekleştirilerek özel mülkiyetteki asıl sorunlu bölgelere müdahale edilmemesi, kentsel dönüşüm adıyla başlatılan projelerin, aslında sadece kent merkezine yapılan bir makyaj olduğunu göstermektedir.

2.6. Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Projeleri ile İlgili Kamu Kurum ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Değerlendirmeleri

Kent merkezinde Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca başlatılan projeler için, kentte yer alan konuyla ilgili kurumlar ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarınca olumlu ya da olumsuz çeşitli görüşler bildirilmiştir. Görüşler özellikle Okullar Bölgesi Proje Alanı ile ilgilidir. Çünkü hazırlanan projelerden kent gündeminde en çok yer eden konu, okullar ve hastane binalarının yıkılması konusudur.

- *Antepe Proje Koordinasyon Kurulu*

Antepe A.Ş. yetkililerince, Proje Koordinasyon Kurulu'nun, bir danışma kurulu olması nedeniyle herhangi bir yaptırımın olmadığı, sadece belediyede konu ile ilgili olan birime tavsiye niteliğinde kararların alındığı belirtilmektedir. Ancak, fiiliyatta bu kurul, özellikle kent merkezinde yapılan çalışmaların, üretilen yeni projelerin ilk olarak değerlendirildiği ve alınan kararlar doğrultusunda projelere yön verildiği bir oluşumdur.

Kurulun aldığı kararlar incelendiğinde de alınan kararların tavsiyeden öte uygulamaya dönük kesin ifadeler içerdiği görülebilecektir. Kurulun aldığı bazı kararlar değerlendirildiğinde:

Kurul öncelikle ilk toplantılarında kent merkezi planlaması ve projelendirmelerinin ana ilkelerini belirlemiştir. Buna göre kent merkezi, idari hizmet binaları, büro ve ofis kullanımından arındırılacaktır. Kent merkezinde kültür, turizm, ticari kullanım ve aktivitelerin yer alması esas olarak görülmektedir.

Kurulun özellikle üzerinde durduğu bölge Sobacılar Çarşısı, Okullar ve Sağlık Vakfı Hastanesi Alanı'dır. Kurulun bu alan için belirlediği temel ilke öncelikle okullar ve hastanenin alandan kaldırılmasıdır. Kurula göre bu alanda hazırlanacak proje, Kalekapısı, Cumhuriyet Meydanı projeleriyle bütünlük arz etmeli ve turist otobüslerinin turistleri bir noktada bırakıp, merkezi kullandıktan sonra başka bir noktadan alması sağlanmalıdır. İnsanların, turistlerin merkezde uzun süreli kalmalarını sağlayacak çekim ve cazibe merkezi yaratılmalı, merkezi yerinde bir meydan ve iklimlendirme düzeniyle bir çarşı tasarlanmalı, sobacılar esnafı korunmalıdır.

Kalekapısı Kentsel Tasarım Projesi'nin değerlendirildiği 25.10.2004 tarihli Proje Koordinasyon Kurulu toplantısında; Kalekapısı, Kaleiçi, Surönü projelerinin tek bir proje başlığı altında toplanması ve Kalekapısı Projesi müellifi Nejat Üreğen ile mutabakat sağlanarak avan projelerin hazırlanması kararlaştırılmıştır.

Demirciler-Sobacılar Çarşısı Kentsel Tasarım Projesi ile ilgili alınan 18.05.2005 tarihli kararda ise Demirciler Çarşısı ve Okullar Bölgesi projelerinin bütünleştirilmesine yönelik çalışma yapılması, Demirciler Çarşısı Kentsel Tasarım Projesi kapsamında yapılacak olan çarşının bir katına yerleştirilecek Festival Çarşısı maliklerinin mülkiyet durumlarının araştırılması istenilmiştir.

Cumhuriyet Meydanı düzenleme çalışmalarının değerlendirildiği 28.03.2005 tarihli toplantıda ise düzenleme çalışmalarına ilişkin proje müellifince hazırlanan tasarımlarda Koordinasyon Kurulu'nca gerekli görülen değişikliklere göre avan proje hazırlanarak kurul toplantısında değerlendirilmesi ve rapor haline getirilerek proje müellifi Ümit Sirel'e iletilmesine karar verilmiştir.

Alınan kararlar ve yapılan uygulamalar karşılaştırıldığında, kent merkezindeki uygulamaların Proje Koordinasyon Kurulu kararları doğrultusunda şekillendiği, dolayısıyla Büyükşehir Belediyesi'nin kent merkezine asıl şekil veren biriminin Proje Koordinasyon

Kurulu olduğu görülebilecektir. Büyükşehir Belediyesi'nin diğer birimleri ise kurulun kararlarına göre ilgili diğer prosedürleri tamamlamaktadır.

Diğer yandan, bazı meslek odaları temsilcilerinin dışında belediye yetkililerinin de kurul üyeleri içerisinde yer alması, kurulu belediyenin ilgili birimlerine tavsiye niteliğinde kararlar alan bir oluşum olmaktan da çıkartmaktadır.

Söz konusu kurulun sivil toplum kuruluşlarını proje sürecine dahil etme düşüncesi ile kurulduğu kabul edilirse, bu düşüncüyü özünde doğru bir yaklaşım olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak, kurulun oluşum yapısı, katılımcıların sadece fiziksel mekan tasarımı açısından teknik değerlendirme yapabilecek nitelikte olmaları, katılan meslek odalarından belirlenen üye sayılarındaki dengesizlik, katılımın sağlanması için şeffaf olması gerekirken kurulun kapalı olan yapısı, alınan kararlar ve kurulun yapısı hakkında kentlinin, sivil toplum kuruluşlarının, hatta üyelerin bağlı olduğu meslek odalarının bilgisinin olmaması, kuruluş amacı ile ters düşen hususlardır.

- Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

Mimar Galip Büyükyıldırım tarafından Antalya Koruma Bölge Kurulu'na verilen 27.4.2006 tarihli dilekçe ile Antalya Büyükşehir Belediyesi'nce yıkılması planlanan yapıların kent yaşantısı, tarihi ve kültürü açısından önemlerinden bahsedilerek binaların yıkılmasının önlenmesi ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında koruma altına alınması istenmiştir.

Cumhuriyet dönemi yapılarının koruma altına alınmasına ilişkin Koruma Bölge Kurulu'nca yapılan değerlendirmede, Mimar Cemil Cahit Sözmez'in 31.8.2005, 14.12.2005 tarihli başvuruları, İnş.Yük.Mühendisi Galip Büyükyıldırım'ın 27.4.2006 tarihli başvurusu, Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Muratpaşa Belediye Başkanlığı, Sağlık İl Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yazıları, Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarının raporu dikkate alınmış ve yapılar kurul üyelerince yerinde incelenmiştir.

Yapılan değerlendirme sonucunda alınan 09.03.2007 tarih ve 1497 sayılı kurul kararında İsmet İnönü Kız Meslek Lisesi, İnönü İlköğretim Okulu ve eski Doğumevi yapılarının yapıldıkları dönemin mimari yaklaşımları bağlamında çok özel nitelikler göstermediği belirtilerek geçirdiği köklü değişimler nedeniyle 2863 sayılı yasa kapsamında

tescili uygun bulunmamış, bu yapıların kentsel belleğin bir ögesi olarak taşıdığı anı değerlerinin ise farklı tasarımlarla sürdürülebileceği tavsiye edilmiştir.

Galip Büyükyıldırım tarafından İnönü İlköğretim Okulu binası ile ilgili Kültür ve Turizm Bakanlığı aleyhine 2006/2693 esas nolu dosya ile Antalya 2. İdare Mahkemesi'nde ayrıca dava açılmıştır. Açılan dava nedeniyle yapılan bilirkişi incelemesi sonrası Sanat Tarihçi ve Mimar Doç.Dr.Mehmet Tuncel, Arkeolog ve Mimar Doç.Dr.Seyhan Doruk, Sanat Tarihçi-Konservasyon Uzmanı Öğr.Gör.Dr.Yaşar Selçuk Şener tarafından mahkemeye sunulan raporda binaya ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır.

Bu değerlendirmelere göre, İnönü Okulu binası; plan, dış kütle tertibi veya iç mekân taksimatı bakımından, inşa dönemini yansıtan mimari karakteristikleri temsil edici özellikler taşımadığı gibi hemen yanındaki İsmet İnönü Meslek Lisesi veya eski Doğumevi binaları ile karşılaştırıldığında, eşdeğer sayılabilecek ölçülerde yan yana parselleri inşa edilmelerinden başka benzerlik bulunmamaktadır.

Okul binasının, plan, dış kütle ve cephe biçimlemesi ile iç mekân taksimatı bakımından yapıldığı devir veya herhangi bir dönemin mimari karakteristiklerini temsil edici vasıftan yoksun olduğu ve 2863 sayılı kanun kapsamında tesciline gerek görülmediği, gelecek kuşaklara aktarılmasında kamu yararı sağlanabilecek sonuçlar doğurmayacağı yönünde tespit yapılmıştır. Birlikli raporunu sonrasında dava, Kültür ve Turizm Bakanlığı lehine sonuçlanmıştır. Dava sonucunun ardından Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca okul yapılarının yıkımı gerçekleştirilmiştir.

Antalya Koruma Bölge Kurulu sadece 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında koruma altına alınmış alanlarda yetkilidir. Kent merkezindeki alt bölge proje alanları doğrudan 2863 sayılı kanun kapsamındaki alanlar değildir. Ancak, bu alanlardan Valilik bölgesi projeleri; eski valilik yapısının tescili olmamasına karşın, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında kalan Cumhuriyet Meydanı ve tescilli Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu nedeniyle Koruma Bölge Kurulu tarafından değerlendirilmiştir.

Doğu Garajı bölgesinde de herhangi bir tescil kararı yoktur. Koruma Bölge Kurulu'nun bu alanda değerlendirme yapmasına neden olan konu, hafriyat sırasında çıkan antik dönem mezarlık alanıdır.

Antalya kent merkezinin geleceğine etki eden en önemli koruma bölge kurulu kararı, Okullar Bölgesi için alınan karardır. Bu karar sonrasında kent belleğinin önemli simgelerinden olan okul binaları, kent belleğinden tamamen silinmiştir. Diğer yandan, Koruma Bölge Kurulu'nca okul ve hastane yapılarının tescili yönünde bir karar alınması, 2004 yılı seçimleri ile kent merkezinde başlatılan dönüşüm projelerini başlamadan bitireceğinden, kurulun bu kararı Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca kent merkezinde başlatılan çalışmaların devamı açısından da önemli olmuştur (Tablo: 2.1.).

- Muratpaşa Belediye Başkanlığı

Kültür ve Turizm Koruma Gelişim Bölgesi ilanı ile bölgedeki planlama yetkisi elinden alınan Muratpaşa Belediyesi 1/5000 ve 1/1000 plan revizyonlarının değerlendirildiği Antalya Koruma Bölge Kurulu'nun 24.12.2004 gün ve 224 ile 5.8.2005 gün ve 559 sayılı kararlarına muhalif olmuştur. Muratpaşa Belediye Başkanlığı, Okullar Bölgesi'ndeki okul yapılarının tescili önerisi ile ilgili 9.6.2006 tarih ve 3816 sayılı Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne hitaplı yazısında da yapıların yıkılmaması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Bunun gerekçesi ise yazıda şu şekilde açıklanmıştır:

-Antalya'nın erken Cumhuriyet dönemine ait olan ve Antalya'nın çağdaş eğitimine büyük katkısı bulunan okul ve hastane yapılarının fiziki özellikleri, yapıldığı dönemin mimari özelliklerini yansıtmaktadır ve yerel kültür açısından önem arz etmektedir.

-Belediye sınırlarında kentin merkezinde, ulusal hafızalarda da yer etmiş eğitim ve sağlık yapılarını korumayı hedefleyen tarihinin saygılı bir yaklaşımla gelişme programları hazırlamanın bir ilkedir. Yapısal ve kültürel değerlere sahip kent merkezinin rantı ön plana çıkaran anlayış ile yok edilmesi gelecekte hesap edilemeyecek oranda kente zarar verecektir.

-Daha yoğun ve ticari çıkar anlayışına hizmet eden yaklaşım, kent merkezinin trafik yoğunluğunu düşünmeden yapılmıştır. Planlar, bir dönemlik değil, 40-50 yıllık süreleri hedeflemek zorundadır. Simgesel değerleri ön plana çıkartan yaklaşımla, bu yapıların korunması, restorasyon çalışmalarıyla kentin kültürünü yansıtarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

-Geçmişine, değerlerine saygısı olmayan anlayışla bu yapıların yıkılması ve yok edilmesi istemini yansıtan planın uygulanması, tarihimize çok yanlış verilmiş karar olarak yazılacaktır.

- Antalya Milli Eğitim İl Müdürlüğü

Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü, Okullar Bölgesi'ndeki iki okul yapısı ile ilgili Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne ilettiği 21.2.2007 gün ve 4282 sayılı yazısında; İnönü İlköğretim Okulu ve İsmet İnönü Kız Meslek Lisesi binalarının Antalya Büyükşehir Belediyesi tarafından temin edilen alanlara taşınacağını, yoğun trafiğin öğrenciler açısından tehlike arz ettiğini, 2. derece deprem bölgesindeki Antalya'da okul binalarının boşaltılarak Deprem Yönetmeliği'ne uygun modern binalara taşınmasının uygun görüldüğünü bildirmiştir.

- Antalya Sağlık İl Müdürlüğü

Sağlık İl Müdürlüğü'nün, Okullar Bölgesi'ndeki hastane yapısı ile ilgili Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne iletilen 1.3.2007 gün ve 131/6014 sayılı yazında; mevcut binanın şu andaki durumu ile onarım ve tadilatının gerektiği, konumu nedeniyle taşıt trafiğinin ana ulaşım hattında bulunmasından dolayı özellikle hastaneye geliş ve gidişlerdeki acil durumlarda hastaların ulaşımında zorluklar yaşandığı, Sağlık Bakanlığı ile Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı arasında hastanenin taşınması yönünde protokol yapıldığı belirtilmiştir.

- Antalya Kent Konseyi

Alt bölge proje alanlarında hazırlanan projeler ve kent merkezinde yapılacak dönüşüm projeleri geneline ilişkin Kent Konseyi'nin çeşitli alt gruplarında değerlendirmeler yapılmıştır.

Cumhuriyet Meydanına yönelik proje müellifi Y.mimar Ümit Sirel tarafından hazırlanan düzenlemeyle ilgili ilk görüş, Antalya İmar İşleri Daire Başkanlığı'nın 5.7.2004 tarihli yazısıyla istenmiştir.

Kent Konseyi İmar ve Planlama Çalışma Grubu'nun 12.7.2004 tarihli toplantısında değerlendirilen proje sonrasında alınan karar ile; Valilik Binası'nın kaldırılarak Cumhuriyet

Meydanı ile bütünleştirilmesi, bu alanın tören alanı özelliğinin geliştirilerek devam ettirilmesi, Ulaşım Master Planı göz önünde tutularak bölge esnafının yararlanacağı şekilde düzenlemeler yapılması ve belediyenin bu olumlu katılımcılık anlayışının diğer projelere de yansıtılması istenmiştir. Bu karar, Kent Konseyi Genel Sekreterliği'nin 29.7.2004 tarih ve 21/130/2004 sayılı yazısıyla Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na bildirilmiştir. Cumhuriyet Meydanı Projesi daha sonra 4.7.2006 ve 28.6.2006 tarihli İmar ve Planlama Çalışma Grubu toplantılarında yeniden değerlendirilmiştir.

Kalekapısı tarihi kent merkezi yenileme çalışmaları hakkında ise Kent Konseyi 4.4.2005 tarihli toplantıda bilgilendirilmiştir. Kentsel dönüşüm projesi kapsamında kalan bölgelerle ilgili 29.3.2005 ve 26.11.2007; Okullar Bölgesi ile ilgili de ayrıca 23.11.2007 tarihinde olmak üzere üç toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılardan 29.3.2005 tarihli kentsel dönüşüm planıyla ilgili İmar ve Planlama Çalışma Grubu toplantısında alınan kararda; okul alanının boşaltılmasının ve okulların yıkılmasının asıl amacının Balbey Sit Alanının Kaleiçi Bölgesiyle bütünleştirilmesi ve Balbey-Kaleiçi kültür aksını yaratmak olduğu, yapılarla ilgili daha önce yapılan tescil müracaatının olumsuz bulunduğu, tip proje olan yapıların tarihi değerinin bulunmadığı, mevcut projede yıkıntı alanının yeşil alan olarak kalacağı, yapılaşmanın % 5 ile sınırlı, bodrumun 1.katı çarşı, ikinci katı otopark olmak üzere iki katlı olduğu belirtilmiştir.

Afetler ve Kriz Çalışma Grup Başkanı adına Ahmet Çiçek imzalı kararda da; kentsel dönüşüm projesinin Antalya şehir merkezine nefes aldıracağı, proje tam olarak faaliyete geçirildiğinde, Antalya şehir merkezindeki tarihi ve kültürel dokunun ortaya çıkacağı ve bu bölgenin tarihi, kültür, turizm alanında cazibesinin artacağı, yapılacak otopark, dinlenme, gezi ve seyir alanları oluşturulmasına yönelik yeni düzenlemelerin yerli ve yabancı insanların bu alana çekilmesinde olumlu izler bırakacağı, Antalya için yetersiz olan mevcut Cumhuriyet Meydanı'nın bu projeye daha genişleyeceği belirtilmiştir. Komisyona göre ayrıca, şehir içerisinde meydan, park ve yeşil alanların fazla olması herhangi bir afet anında aynı zamanda toplanma, tahliye ve çadır alanları olabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Ekonomi Çalışma Grubu Başkanı Sadık Badak imzalı raporda ise; Kalekapısı Projesi'nin Antalya'nın cazibesini arttıracığı, Antalya'ya gelen yaklaşık 8 milyon konunun % 25'inin Kalekapısı'na getirilmesiyle kişi başına ortama 50 Euro harcamayla her yıl toplam 100 milyon Euro'luk bir katkının beklendiği, projenin kent merkezindeki yapı yoğunluğunu azaltacağı, çevresinde pek çok sayıda mağaza ve dükkan varken Doğu Garajı'nda ayrıca iş

merkezi yapılmasının olumsuz katkıları göz önünde bulundurularak, bu alana iş merkezi yerine yer altı otopark üzeri havuzlarla takviye edilmiş, rekreasyon alanı yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

- Mimarlar Odası Antalya Şubesi

Okullar Bölgesi'ndeki okul ve hastane yapılarıyla ilgili Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne iletilen Mimarlar Odası'nın 27.2.2007 tarih ve 2007/176 sayılı yazısında; tarihi kent merkezinde projelendirilen kesintisiz yaya ulaşımı alanının algılaması, düzenlemesi, sağlıklılaştırılması, Balbey Mahallesi'nin Kalekapısı-Kaleiçi ve Haşimişcan Mahallesi'yle bütünleşmesi için, 1990 yılındaki Kalekapısı Kentsel Tasarım Yarışması sonucu hazırlanan planlarda da koruma kararı getirilmeyen İnönü, Kız Meslek ve Vakıf Hastanesi yapılarının daha sonraki aşamalarda da Vakıf İş Hanı, Tekel, İş Bankası, Belediye İş Hanı vb. yıkılması gerektiği, hastane ve okul yapılarının inşa edildikleri tarihteki mimari özellikleri tamamen kaybettiği, bu yapıların sahip olduğu anı değerinin Kent Müzesi çalışmalarında yaşatılabileceği, merkezin bütünleştirilmesinin çok daha önemli olduğu belirtilmiştir.

Aslında, Mimarlar Odası Antalya Şubesi kent merkezi dönüşüm projeleri için Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile koordinasyonlu çalışan tek meslek odasıdır. Zaten bu koordinasyon, yapılan protokol ile resmileştirilmiş, gerçekleştirilen çalışmalar daha önce Mimarlar Odası'nca düzenlenen yarışmaların devamı niteliğinde olmuştur. Dolayısıyla yapılan hemen hemen her uygulama için Mimarlar Odası'nın görüşü olumlu olmuştur.

- Şehir Plancıları Odası Antalya Şubesi

Şehir Plancıları Odası Antalya Şubesi de Mimarlar Odası gibi Antep'e bünyesinde kurulan Proje Koordinasyon Kurulu üyesidir ve yapılan ilk toplantılarda kent merkezinde yapılan uygulamaların genel ilkelerinin belirlenmesinde Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na destek olmuştur.

Şehir Plancıları Odası'nın gerek üye sayısının azlığı, gerekse de ekonomik yapısı açısından Mimarlar Odası kadar kurumsallaşmış bir oda olmamasına, bir dönem yönetim kurulu ve üyeler arasında yaşanan iletişimsizlik de eklenince ilk Koordinasyon Kurulu toplantılarına düzenli katılım sağlanamamıştır. Ancak, daha sonra, Proje Koordinasyon Kurulu'na düzenli katılmaya başladıkça, yapılan projelerin birbirinden kopuk yürütüldüğü

görülmüş ve Okullar Bölgesi'ne ilişkin hazırlanan projenin değerlendirdiği toplantıya konuyla ilgili oda görüşü bir yazı ile bildirmiştir.

Bu yazıda; 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planında “Merkez Koruma ve Dönüşüm Alanları” olarak sınırları tanımlanan alanda noktasal olarak gerçekleştirilen vaziyet planı ve mimari projeler öncesinde Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca yapılması gereken çalışmalar açıklanmıştır. Şehir Plancıları Odası'nın Büyükşehir Belediye Başkanlığı'ndan istediği çalışmalar şunlardır:

- Mevcut durumun ve projeksiyonların, sektörel dağılımın nasıl olacağına ilişkin hesaplar,
- Merkez dışına taşınması gereken ve kent merkezinde önerilen kullanımlar,
- Önerilen kullanımların, sosyal ve ekonomik boyutlarına ilişkin araştırmalar,
- Halkın katılımı,
- Önerilen fonksiyonlar ve kullanıcı sayısına bağlı olarak kullanıcı hesaplarının yapıldığı, taşıt, lastikli ve hafif raylı toplu taşıma, yaya yolu, otopark ve duraklardan oluşan ulaşım şeması,
- Getirilecek plan kararlarının “Merkez Koruma ve Dönüşüm Alanları” olarak tanımlanan alanın, çevresiyle ve kent bütünüyle etkileşimine ilişkin çözüm önerileri,
- 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı Raporu'ndaki yol haritasında yer alan hedefin gerçekleştirilmesine yönelik strateji ve yapılacak işlerin plan kararı şeklinde yansıtıldığı bütüncül 1/5000 ve 1/1000 ölçekli planların tamamlanması.

Aynı yazı ile ayrıca, hazırlanan projelerin plan çalışmaları sonuçlandırılmadan uygulanmasının Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın yetkisinde olduğu, ancak kent merkezine ilişkin genel yaklaşım olumlu bulunsa bile gerek Okullar Bölgesi'nde, gerekse de alt bölge olarak tanımlanan diğer alanlarda mimari proje olarak hazırlanan ve uygulamaya geçirilmek üzere ihalesi yapılan projelerle ilgili Şube tarafından olumludur ya da olumsuzdur şeklinde bir görüş oluşturulabilmesi için planlama çalışmalarının tamamlanmış olması gerektiği Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na bildirilmiştir.

- Kalekapısı Esnafları Güçlendirme ve Kalkınma Derneği (KALEDER)

Okullar Bölgesi'ndeki okul ve hastane yapıları için Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne verilen 15.2.2007 tarih ve R07/007 sayılı yazıda; kentsel dönüşüm projesi kapsamında bulunan bölgede yaşayanlar ve ticaret yapanlarla birlikte gerçekleştirilen toplantıda, kent kimliğinin kazandırılması, kent merkezinin cazibe merkezi haline getirilmesi

ve bölgede yaşayanların olumsuz talihini değiştirecek bu projenin mutlaka gerçekleştirilmesi yönünde karar alındığı, bahse konu iki okul ve hastanenin yıkılarak yerine bölgenin kimliğine uygun kültürel ve sanatsal etkinlikler yapılabilecek alanlar ile otopark düzenlemesinin uygun görüldüğü belirtilmiştir.

Yazı ekinde; “ *Her geçen gün kent merkezinde çoğalan alışveriş merkezleri karşısında ezilen esnaflarımıza nefes aldırarak ve bölgeye gelecek yerli ve yabancı misafirlerimizle ticaretimizin artmasına sebep olacak; ayrıca kent kimliğini koruyan 400 yıllık Balbey Mahallesi’ni ortaya çıkaracak olan kentsel dönüşüm projesi çerçevesinde tarihi mimari özelliği olmayan İsmet İnönü İlköğretim Okulu, Kız Meslek Lisesi ve Vakıf Hastanesi’nin yıkılmasını uygun buluyorum.*” yazılı matbu imzalı dilekçeler yer almaktadır.

KALEDER’in Okullar Bölgesi’nde hazırlanacak projede yer altında önerilen çarşıya karşı çıkması ve yapılan basın açıklamasında Halk Pazarı esnafı için “ticari fazlalık” ifadesinin kullanılması her iki esnaf gurubunu karşı karşıya getirmiştir (Son Nokta, 2007/d, s.36-37).

- Sendika, Gazeteci, Yazar ve Akademisyenler

Çeşitli sivil toplum kuruluşları, Eğitim-Sen ve gönüllüler, araştırmacılar, akademisyenler tarafından İnönü Kız Meslek Lisesi ve Doğum ve Çocuk Bakımevi Hastanesi yapılarının yıkılması kararı, Antalya’da kendisinden önce yapılmış değerli binaları yıkan bir kent yönetimi anlayışı olarak değerlendirilmiş; bu yapıların yıkıldığında Antalya şehir merkezinde Cumhuriyet’in ilk döneminde inşa edilmiş tek bir kamu örneğinin kalmayacağı vurgulanmış, bu binaların korunması ve eğitim, sağlık, kültür ve turizm fonksiyonları ile kullanılması önerilmiştir.

Eğitim-Sen, İnönü İlköğretim Okulu, İsmet İnönü Kız Meslek Lisesi ve Antalya Doğumevi binalarının eklentilerinden temizlenerek restore edilmesi talebini içeren 32 kişi ve bir kurumla ortak imzalanan 12.2.2007 tarihli dilekçeyi Antalya Koruma Bölge Kuruluna iletmıştır. Başvuruda imzası olanlar içerisinde; Eğitim-Sen, Antalya Tabip Odası, Antalya Kent Müzesi Girişimcileri Derneği, Antalya Çağdaş Eğitim ve Kültür Vakfı ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Antalya Şubesi yer almıştır.

Bu başvurudan sonra Eğitim-Sen üyesi Arş.Gör.Hasan Üstün'ün binaların tarihçesiyle ilgili yaptığı araştırma, çeşitli gazetelerde “Doğumevi ve Okul Binaları neden korunmalı ve nasıl kullanılmalı” başlığı altında bir yazı dizisi olarak yayınlanmıştır. Gazete örnekleri, Mimar Pelin Gürol'un, Kıvanç Kılınç'ın raporları daha sonra yapılan 7.3.2007 tarihli ek başvuru ile Antalya Koruma Bölge Kurulu'na sunulmuştur. Bu başvuruda ayrıca, İnönü İlköğretim Okulu'nun kentsel dönüşüm alanı içerisinde yer alması nedeniyle eğitim-öğretim dönemi tamamlanmadan okulun boşaltılmasıyla ilgili CHP Antalya Milletvekili Nail Kamacı tarafından 8.3.2007 tarih ve 17519 sayı ile TBMM Başkanlığı'na verilen soru önergesi hakkında bilgi verilmiştir.

Prof. Dr. Doğan Kuban, 2.3.2007 tarihli Hürses Gazetesi'nde yayınlanan yazı dizisinde, Doğumevi, İnönü İlkokulu ve İsmet İnönü Kız Enstitüsü binalarının restorasyonla özgün kullanımlarına getirilebileceğini, bu yapıların Türkiye'nin çağdaşlaşma döneminin basamakları olarak, kentin tarihindeki simgesel statülerinin öne çıkartıldığı, kent merkezindeki bir kültür sitesinin temel öğeleri şeklinde değerlendirilebileceğini belirtmiştir.

Aynı yazı dizisinde Gazi Üniversitesi Mimarlık Bölümü öğretim üyelerinden Dr.Nese Yeşilkaya'da yapıların, Cumhuriyet Dönemi kamu yapıları mirasının Antalya'daki örnekleri olarak korunması gerektiğini, bu yapıların korunmasının hem mimari değerlere sahip çıkılması, hem de kentsel hafızanın sürekliliğinin sağlanabilmesi için zorunlu olduğunu ifade etmiştir.

New York Eyalet Üniversitesi, Binghamton Sanat Tarihi bölümünden Yüksek Mimar Kıvanç Kılınç'ın “Sağlıklı Kent, Mimarlık ve Yurttaşın İnşası: Antalya Doğum ve Çocuk Bakımevi Türkiye'nin Mimarlık Mirasıdır” başlıklı makalesinde, mimari bir değer niteliğindeki bu yapının, Antalya'nın hızlı yapılaşmadan nefes alamaz hale gelen, mimari çeşitliliğini ve zenginliğini yitiren dokusu içinde, ağaçlarıyla ve mimari mirasa kattığı çeşitliliğiyle önem kazandığını, bu nedenle, sadece dönemini yansıtan özgün mimari nitelikleriyle değil, kent içindeki konumu itibarıyla de koruma altına alınması gerektiğini, Antalya'nın erken Cumhuriyet Dönemi kent tarihini kamusal bir değer olarak korumak, sürdürmek ve yeni katkılarla çoğaltmanın ise, ancak modern bir yurttaş bilincinin harekete geçirilmesiyle mümkün olabileceğini vurgulamıştır (aktaran Üstün, 2007/d).

2.7.Antalya Tarihi Kent Merkezinde Başlatılan Dönüşüm Projelerinin Sosyal Boyutunun Tespitine Yönelik Alan Çalışması ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Tez çalışma alanı, Kent Merkezi Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ile bu kapsamda belirlen alt bölge proje alanlarıyla sınırlı tutulmuştur. Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca başlatılan dönüşüm projeleri ile ilgili proje alanı çevresindeki kullanıcıların, yapılan çalışmalara ilişkin görüşlerinin, çalışmalar tamamlandıktan sonraki beklentilerinin tespiti için Okullar Bölgesi, Kalekapısı ve Valilik Alanı çevresinde alan çalışması yapılmıştır.

2.7.1. Alan Çalışmasında Kullanılan Yöntem ve Anketin Güvenilirliği

Alan çalışması Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi sınırları içerisindeki alt bölge proje alanları olan Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi, Cumhuriyet Meydanı-Valilik Bölgesi ve Kalekapısı-Hanlar Bölgesi'nde üç farklı anket formu ile gerçekleştirilmiştir.

Anket uygulamaları, katılımcıların sorulan sorular hakkında fikir sahibi olabilmeleri ve görüşlerini bildirebilmeleri amacıyla, uygulamaların gerçekleştirildiği alanlar ile sınırlı tutulmuştur. Katılımcılar, alanın ticaret bölgesi olması nedeniyle uygulama alanına cephesi olan cadde ve sokaklardaki ticarethane, imalathane ve büro sahipleri ya da çalışanlarıdır. Her bölgede 50'şerden toplam 150 kişi ile anket çalışması yapılmıştır. Anket soruları katılımcılara tek tek sorulmuştur. Anketin yapıldığı dönem, Kalekapısı'ndaki yayalaştırma, Valilik ve Okul Alanındaki yıkım uygulamaları tamamlandıktan sonraki 2008 yılının Mart-Nisan aylarıdır.

Anket formlarında yer alan sorular, her üç bölgede ilk 12 soruya kadar olgusal içeriktedir ve aynıdır. Bu sorular, cinsiyet, meslek, yaş, mülk sahibi, eğitim durumu, Antalyalı olup olmama durumu, göç edilen bölge gibi olgusal nitelikli sorulardır. 10. sorudan itibaren Antalya özeline inilerek, Antalya kent kimliği ve kent merkezinde yapılan uygulamalar hakkında bilgi sahibi olma ve yöntemleri hakkında katılımcıların görüşleri sorulmuştur. 13. ve sonraki sorular da genelde her üç bölge için benzer sorulardır. Ancak her bölgede yıkımı gerçekleştirilen yapının ya da yapıların, uygulamaların farklı olması nedeniyle soru metinleri buna göre düzenlenmiştir. Anket formlarındaki son sorular da aynı sorulardır ve yapılan uygulamaların ne için yapıldığı, uygulamaların tamamlanması sonrasında Antalya kenti ve katılımcının kendisi için neler beklediğine yönelik görüşlerin belirlenmesine yöneliktir (Levha:25, Levha:26, Levha:27)

Anket sonuçları SPSS paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Anketin güvenilirliği Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı ile incelenmiştir. Her üç ankette yer alan ortak sorular üzerinden yapılan hesaplar sonucunda, güvenilirlik katsayısı, $\alpha = 0,610$ olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan bu katsayı iyi derecede güvenilirlik düzeyini göstermektedir.

2.7.2. Alan çalışması yapılan bölgeler

Toplam 150 kişi ile gerçekleştirilen anket çalışmasına katılanların % 82,7'si erkek, % 17,3'ü kadındır (Tablo: 2.2). Eğitim durumunda ise lise mezunu % 36 ile çoğunluktadır (Tablo: 2.3).

Katılımcıların ortalama %49'u Antalya doğumlu dolayısıyla Antalyalı olduğunu ifade etmiştir. En fazla Antalyalının çalıştığı bölge % 60 oran ile Okullar Bölgesi; en az Antalyalının çalıştığı bölge de %36 oranla Cumhuriyet Meydanı Bölgesi'dir. Kalekapısı Bölgesi'ndeki Antalyalı oranı ise %52'dir. Bu oranlar tarihi kent merkezinde dahi Antalyalı oranının azaldığını, kente gelen göçün ne kadar büyük olduğunu göstermektedir (Tablo: 2.4).

Göçün en fazla olduğu bölge İç Anadolu Bölgesi'dir. İç Anadolu Bölgesi'ni, sırasıyla, % 20 ile Güneydoğu Anadolu, % 10 ile Akdeniz, % 5 oranlar ile de Marmara, Ege, Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgeleri izlemektedir (Tablo: 2.5).

Göç edenlerin % 60'ı 10 yıldan fazla Antalya'da yaşamaktadır. Bu oran, Antalya'ya göç ile gelenlerin Antalyalıyım demesede kendini Antalyalı olarak görmesinin nedenini açıklamaktadır. 20 yıldan fazla Antalya'da yaşayanların en yoğun olduğu bölge % 45 oranla Okullar Bölgesi'dir (Tablo: 2.6).

Ankete katılanların %86.7'si kiracı, %13'ü mülk sahibidir. Bu oran, yapılan proje uygulamalarına bölge insanının neden tepkisiz kaldığını da göstermektedir. Okullar Bölgesi %20 oranla en fazla mülk sahibinin bölge iken, Cumhuriyet Meydanı Bölgesi % 80 oran ile en fazla kiracının bulunduğu bölge olmuştur (Tablo: 2.7).

Antalya'yı turizm kimliği ile tanımlayanların oranı % 95 iken, % 4,7 oranında katılımcı Antalya için "kimliksiz" cevabını vermiştir. Tarım kimliği ile tanımlama oranı ise %

10'dur. Turizm kimliğinin tarım kimliğinden önce gelmesi, Antalya'nın son 40 yılda yaşadığı kimlik dönüşümünün de bir göstergesidir (Tablo: 2.8, Tablo: 2.9, Tablo: 2.10).

Katılımcıların %74,7'si, Büyükşehir Belediyesi'nin kent merkezinde yapacağı uygulamalardan haberdar olduklarını bildirmişlerdir. Haberdar olma biçimi % 63,3 basın yoluyla. Belediye yetkililerinden haberdar olma cevabı %32,6 oran ile en fazla Kalekapısı Bölgesi'nden gelmiştir. Bu durum, Büyükşehir Belediye yetkilileri ile Kalekapısı esnafı arasındaki iletişimin güçlü olduğunu göstermektedir. Cumhuriyet Meydanı Bölgesi'nde haberdar olma yöntemi basından sonra, % 23,7 oran ile projelerin halka tanıtılmasıdır. Bunun nedeni, katılımcıların, eski valilik alanında yapılan inşaat çevresindeki panolarda yer alan proje resimlerini bilgilendirme olarak yorumlamasıdır (Tablo: 2.11, Tablo: 2.12).

Kalekapısı ve Valilik Bölgesi'nde okul ve valilik yapılarının yıkılması gerektiği yönünde cevaplar sırasıyla % 60 ve % 54 oranları ile çoğunlukta Okullar Bölgesi'ndeki cevap % 40 ile bunun tam tersidir. Bunda bölge esnafının, öğretmen ve öğrencilerin oluşturduğu müşteri potansiyelini, okulların yıkılmasıyla kaybetmiş olmasının payı büyüktür. Okul ve valilik yapılarının yıkılmasına "fark etmez" cevabı % 14 ile Kalekapısı Bölgesi'nden gelmiştir. Yıkılan yapıların Kalekapısı bölgesinde bulunmaması bu oranı açıklamaktadır (Tablo: 2.13).

Ayrıca okul, hastane ve valilik yapıları yıkılmalı mıydı? Sorusuna Antalyalılar % 55,4'ü yıkılmalıydı cevabını vermiştir. Bu oran, Antalyalıların kent belleğinde yer etmiş yapılar için çok da hassas olmadığını göstermektedir (Tablo: 2.14).

Katılımcıların % 96'sına göre, yapılacak uygulamalar öncesi bölge halkının görüşü alınmamıştır. Bu da kentsel dönüşüm uygulamasının temel ilkesi olan katılımcı planlamanın kent merkezindeki çalışmalarda uygulanmadığı tezini doğrulamaktadır (Tablo: 2.15).

Ayrıca çalışmaların rant ve Antalyalılar için gerçekleştirildiği cevabı çoğunlukta. Toplamda, "Rant için" cevabı % 39,3 ; "Antalyalılar için" cevabı % 30,7'dir. Turistin yoğun olduğu bölgede katılımcıların çoğunluğunun "Turistler için" cevabını vermeleri beklenirken, bu cevabın diğer cevaplara göre az çıkması şaşırtıcıdır. "Rant için" cevabının en çok verildiği bölge % 54 ile Okullar Bölgesi; "Turistler için" cevabının çoğunlukta verildiği bölge ise % 42 oranla turistin en yoğun olduğu Kalekapısı Bölgesi'dir. Cumhuriyet Meydanı Bölgesi'nde ise % 40 oran ile "Antalyalılar için" cevabı çoğunlukta (Tablo: 2.16).

“Yapılan uygulamalar kimin için gerçekleştiriliyor” sorusuna Ankete katılan Antalyalılarının % 28,4’ü “Antalyalılar için” cevabını vermiştir. Ancak neredeyse ankete katılan Antalyalılarının yarısı (% 45,9) yapılan uygulamaların rant için yapıldığına inanmaktadır. Antalyalı olmayanların % 32,9’ u (yani % 12 daha azı) “Rant için” ve aynı oranda “Antalya için yapılıyor” cevabını vermiştir. Bu oran, Antalyalılarının yapılan uygulamaların Antalya’ya katkısına inanmadığını göstermektedir (Tablo: 2.17).

Aynı soruya verilen cevaplar katılımcıların eğitim durumuyla karşılaştırıldığında; yapılan uygulamaların Antalyalılar için gerçekleştirildiği cevabını verenlerin % 70’i lise veya üniversite mezunudur. Rant için cevabını verenlerin yaklaşık % 60’ı ilkokul yada ortaokul mezunudur. Yani eğitim seviyesi arttıkça Antalya için yapılıyor cevabı oranı da artmaktadır. Üniversite mezunları içinde Antalya için cevabını verenler % 30.4 ile; ilkokul mezunları içinde de rant için cevabını verenler % 35.6 ile çoğunluktadır (Tablo: 2.18).

Rantın artması sonucu bölgeyi terk etmek zorunda kalacağına inanan kesimin çoğunlukta olduğu bölge % 34 ile Okullar Bölgesidir. Bunun nedeni, Sobacılar Çarşısı’nın bu bölge içerisinde yer almasıdır (Tablo: 2.19).

Katılımcıların % 74’ü, yapılan uygulamaların kent kimliğine katkısının olacağını söylerken, % 47’3’ü kendilerine katkı beklememektedirler. Kendine en fazla katkı bekleyen bölge % 66 ile Cumhuriyet Meydanı Bölgesi’dir. Kendine en az katkı bekleyen bölge ise %38 ile Okullar Bölgesi”dir (Tablo: 2.20, Tablo: 2.21).

2.7.2.1.Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi

Sobacılar Çarşısı ve Okullar Bölgesi, bu alandaki iki okul binasının yıkılması nedeniyle kent merkezinde yapılan uygulamalar içerisinde kamuoyundan en çok tepkinin alındığı bölgedir. Sobacılar Çarşısı olarak adlandırılan Demirciler İçi - 411. Sokakta imalathaneler; okullar ve hastane alanına cephesi olan Fahrettin Altay, Ali Çetinkaya ve Şehit Binbaşı Cengiz Toytunç Caddeleri ile 418. sokakta ise kuyumcu, lokanta, pastane, hazır giyim gibi çeşitli ticarethaneler ve ticarethaneler üzerinde bürolar yer almaktadır (Tablo: 2.22, Tablo: 2. 23, Tablo: 2. 24).

Anket yapılan bölgelerde Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca yapılan çalışmaların niçin gerçekleştirildiği sorusuna verilen cevaplar içerisinde “Rant için” cevabının en fazla verildiği bölge bu bölgedir. Bunda okulların yıkımının basında geniş yer bulması ve okul yapılarının yıkımı ardından yapıların yerinin otopark olarak düzenlenip işletmecilere kiraya verilmesinin ve Sobacılar Çarşısı esnafının bu bölgede bulunmasının payı büyüktür.

Çünkü Sobacılar Çarşısı esnafı, alan ile ilgili hazırlanmış olan yarışma projesinin bölgelerinde uygulanmasını istememektedir. Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne aylık ortalama 400 YTL kira ödeyerek imalatlarını sürdüren zanaatkârlar, uygulamalar tamamlandıktan sonra kirayı karşılayamayacakları için bölgeyi terk etmek zorunda kalacağı cevabını en çok veren kesimdir (Tablo: 2.25). Hatta anket sırasında kendilerinin bu alanı terk etmesi sonrasında kent dışından gelip ayda 1000 YTL'den fazla kirayı verecek olan kişilerin yaklaşık altı ay sonra kirayı karşılayamayacakları için dükkânların sürekli el değiştirmek zorunda kalacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca yine yapılan anket sırasında Dönerciler Çarşısı katılımcılara hiç hatırlatılmadığı halde kendileri tarafından örnek olarak verilmiş ve Sobacılar Çarşısı'nın geleceğinin de benzer şekilde olacağı belirtilmiştir.

Alandaki cadde ve sokaklardan Fahrettin Altay Caddesi dışındaki cadde ve sokaklardaki katılımcıların çoğunluğu Okul ve Hastane yapılarının yıkılmaması gerektiği yönünde cevap vermiştir (Tablo: 2.26). Bunun nedeni de esnafın okullar ve hastane çalışanlarını, öğrencileri, hastaneye gelenleri potansiyel müşteri olarak görmesidir.

“Yıkılan yapıların yeri nasıl düzenlenmeli” sorusuna ise katılımcıların %46'sı “yeraltında otopark üzeri çarşı” cevabını vermiştir ve en çok verilen cevap budur (Tablo: 2.27). Aslında anket çalışmasına başlanılmadan önce Kalekapısı esnafının açıklamaları nedeniyle çarşı fonksiyonunun istenilmeyeceği tahmin edilmiş iken çıkan bu sonuç, bölge esnafının yapılacak çarşı ile bölgenin hareketlenip kendilerine fayda sağlamasını istediklerini göstermiştir.

2.7.2.2.Cumhuriyet Meydanı-Valilik Bölgesi

Hükümet, Hasan Subaşı ve Cumhuriyet Caddeleri ile 1,2 ve 21. sokaklar üzerindeki yüksek katlı binalar ile çevrelenmiş alanda zemin katlar gözlükçü, lokanta, hazır giyim, eczane gibi ticarethaneler üst katlarda ise bürolar faaliyet göstermektedir (Tablo: 2.28, Tablo: 2.29, Tablo: 2.30).

Valilik binası yıkılıp yerine uygulanacak projenin yapımına başlanmış olmasına karşın katılımcıların % 26'sı hâlâ alanın nasıl kullanılacağıyla ilgili bilgi sahibi olmadıklarını bildirmişlerdir (Tablo: 2.31) .

Bilgi sahibi olma yöntemi ise %50 basın iken, % 44,7 projelerin halka tanıtılmasıdır. Projelerin halka tanıtıldığı cevabının çok çıkmasının nedeni, katılımcıların alanda başlayan inşaat çevresindeki tabelalarda yer alan proje resimlerini halka tanıtılması şeklinde yorumlamasıdır (Tablo: 2.32) .

Valilik Alanı nasıl düzenlenmeliydi sorusuna ise büyük çoğunluğun “yeraltında otopark üzeri açık alan” cevabını vermesinde ise, alandaki proje uygulamasının bu şekilde başlamasının payı büyüktür (Tablo: 2.33) .

2.7.2.3. Kalekapısı-Hanlar Bölgesi

Kalekapısı Bölgesi yaya düzenlemesinin tamamlandığı, Okullar ve Valilik Bölgeleri'nde çarşı yapılmaması yönünde büyük baskı oluşturan esnaf gurubunun yer aldığı bölgedir. Anket çalışması Cumhuriyet Caddesi üzerindeki dükkânlarda gerçekleştirilmiştir (Tablo: 2.34).

Katılımcıların %76'sı yapılan yaya düzenlemesinden memnun oldukları cevabını vermiş, %52'si uygulamalardan sonra gelirinde bir değişiklik olmadığını, %26'sı gelirinin arttığını, %22'si gelirinin azaldığını belirtmiştir (Tablo: 2.35, Tablo: 2.36). Yaya düzenlemesinden memnuniyetsizliğini ve gelirinin azaldığını belirten kesim Vakıf İş Hanı altındaki esnaftır. İş Hanı'nın yıkılacak olması bu cevaplardaki en önemli sebeptir. Bu kesimdeki katılımcılar, İş Hanı'nın yıkılması yönünde Belediye Başkanı'nın seçim öncesinde verdiği sözden vazgeçemediğini ve İş Hanı arkasındaki dükkânların bu yönde çok büyük baskılarının bulunduğunu belirtmişlerdir.

Eski valilik binasının yerinin nasıl düzenleneceği konusunda bilgi sahibi olma şekline ilişkin “Basın” cevabından sonra “Büyükşehir yetkililerinden” cevabı verilmiştir. Anket çalışması sırasında da özellikle Büyükşehir Belediye Başkanı'nın Kalekapısı bölgesini sık sık ziyaret ettiği ifade edilmiştir (Tablo: 2.37, Tablo: 2.38).

Valilik ve Okul alanlarının nasıl düzenlenmesiyle ilgili soruya ağırlıklı cevap, “Yeraltında otopark üzeri açık alan”dır. Ancak Okullar Bölgesi’nde açık alan ve çarşı cevabını verenlerin oranları birbirine çok yakındır. Bu durum, Kalekapısı esnafının Okullar Bölgesine Doğu Garajı esnafının taşınmasını istemediği yönündeki açıklamalardaki gerçeklik payını azaltmaktadır (Tablo: 2.39, Tablo: 2.40).

SONUÇ

Antalya kent merkezinde “Dönüşüm Projeleri” adıyla başlatılan projeler ile projelerin uygulandığı alanların incelenmesi ve bu alanlarda yapılan alan çalışmaları sonrasında söz konusu projeler, tez çalışmasının ilk bölümlerinde ele alınan kentsel dönüşüm kavramı, uygulama biçimleri, günümüzde kentsel dönüşüm adı altında yapılan uygulamalar, kentsel dönüşüm uygulamalarında olması gereken belirleyici özellikler, mevcut mevzuat ve imar planı kararları, kamu yararı kavramları çerçevesinde farklı açılardan değerlendirilmiştir.

- Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında Gerekli Olan Kriterler Açısından

Tez çalışmasında kentsel dönüşüm uygulamaları için gerekli olan kriterlerin neler olduğunun saptaması yapılmıştır. Antalya kent merkezindeki uygulamaların “Kentsel Dönüşüm” adıyla başlatılması nedeniyle, yapılan uygulamalar kentsel dönüşüm uygulama kriterleri açısından maddeler halinde değerlendirilmiştir.

1) Kentsel dönüşüm uygulamalarında projenin nasıl uygulanacağı, uygulama araçları, aktörleri, görev dağılımı, finansmanı, etaplama, katılım, örgütlenme şemasının belirlendiği salt proje alanına yönelik stratejik planların hazırlanması gerekmektedir. Oysa Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı’na hazırlanmış Stratejik Plan, Belediye çalışmalarının tümüne yöneliktir ve bu planda kent merkezindeki kentsel dönüşüm çalışmaları, “*kent merkezinde dönüşüm projelerinin oluşturulacağı*” ifadeleri ile genel olarak yer almıştır.

2) Stratejilerin belirlenebilmesi için öncelikle kentsel dönüşüm uygulaması gerçekleştirilecek alanın sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir. Alan sınırlarının belirlenmesinin ardından üst ölçekten en alt ölçeğe kadar plan hiyerarşisine uygun bütüncül fiziki planlar hazırlanmalıdır.

Ülkemizde “Kentsel Dönüşüm”, “Kentsel Yenileme” ile ilgili kanunlarda da bu uygulamalara başlanabilmesi için öncelikle alan sınırlarının belirlenmesi zorunludur. Ayrıca sağlıklı planlama, alt ölçekli planlardan üst ölçekli planlara geri dönüşü sağlayabilecek esnek fakat temel, üst ölçekten getirilen plan kararlarının alt ölçekli planlara doğru kademeli olarak yansıtılması ile mümkündür.

Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca kent merkezinde Kentsel Dönüşüm Projesi adıyla projeler alan sınırı belirlenmeden başlatılmıştır. Antalya 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı kararları ile yasal dayanak, gerekçe ve amaç ile kademeli olarak başlatılan temel olarak doğru planlama çalışması 1/5000 ölçekli planın yer aldığı kademede sekteye uğratılmıştır. Gerekçe ve amacı kent merkezinin bütününe yönelik iken hazırlanan 1/5000 ölçekli plan revizyonları Okullar Bölgesi ve Cumhuriyet Meydanı gibi noktasal alanlarla sınırlı tutulmuş, 1/5000 ölçekli planların ardından onaylanan 1/1000 ölçekli planlar sonrası mimari uygulama projelerine geçilmiştir. Noktasal olarak hazırlanan bu planlar çevresinden kopuktur ve bütüncüllük ilkesi zedelenmektedir.

Cumhuriyet Meydanı ve Okullar Bölgesi olarak adlandırılan bölgeler, onaylı planlarda zemin altı otopark ve ticaret ile zemin üstü meydan şeklinde kent merkezinin hem otopark, hem de yaya kullanımını sağlamak amacıyla düzenlenmiştir. Ancak, bu alanları çevreleyen ve koruma amaçlı imar planları yapılması ya da revizyonu hedeflenen Kaleiçi, Balbey, Haşimişcan kentsel sit alanları ile Kalekapısı çevresinin nasıl fonksiyonlandırılacağı belirlenmemiştir. Kalekapısı çevresi için yapılan bölgelendirmeler ise fonksiyondan ziyade yapılaşmaya yönelik kararlardır (Levha: 20.2).

Bir başka deyişle, mevcutta büyük kısmı konut alanı olarak kullanılan söz konusu yerleşim alanlarının, hazırlanacak koruma amaçlı imar planlarında hangi fonksiyonlarla planlanacağı, kent merkezinde ne kadar insanın yaşayacağı, çalışacağı, ziyaret edeceğine ilişkin projeksiyonlar gibi temel planlama kararları oluşturulmadan noktasal olarak hazırlanan projelerin uygulanmasının geri dönüşü mümkün olmayan yanlış uygulamalar doğurabileceği bir gerçektir. Ayrıca, konut fonksiyonunun kent merkezinden çıkması sonrası bu alanların akşam kullanılmayacak olması nedeniyle tüm dünyadaki kent merkezlerinin karşı karşıya kaldığı güvenlik sorunlarıyla Antalya kent merkezinin de karşı karşıya kalıyacağı da önemli bir noktadır.

Geleneksel kent merkezi olarak adlandırılan alanın fonksiyonel ve uygulama stratejileri açısından temel kararlarının verilmesi, ona göre ulaşım ve fonksiyonların düzenlenmesi mimari projeler açısından da önemlidir.

Oysa Antalya kent merkezinde izlenen yöntem, plan gerekçesinde de yer almasına rağmen işlevsel bölgelenme yapılmadan münferit çözümler getirilmesi şeklindedir. Valilik Binası, Okullar ve Hastane Binaları, Vakıf İş Hanı gibi kamu mülkiyetindeki yapıların

bulunduğu alanlara münferit çözümler getirilmiş; bir yarışma projesi olan Sobacılar Çarşısı ile Okullar Bölgesi'nin Kalekapısı ile bütünleşmesini sağlayabilecek çözümler düşünülmemiştir. Mimarisi ile kent merkezine uymayan Tekel binası ile Ali Çetinkaya Caddesi boyunca sıralı yapıların bulunduğu özel mülkiyetteki yapı adalarında, kent merkezi bütünlüğünü sağlamak amacıyla geleceğe yönelik stratejik herhangi bir çözüm ve öneri oluşturulmamıştır.

3) Yapılan çalışmaların sosyal yönü yok sayılmakta, genelde mekânsal çözümler üretilmektedir. Sosyal konularda ise ağırlıklı olan başlıklar ekonomi ve turist isteğidir. Kentlinin mutluluğu, kent merkezinde nasıl vakit geçirmek istediği, yeni meydanlara ihtiyacı olup olmadığı, alanda mevcutta faaliyet gösterenlerin sorunları, istekleri, eğitim durumları, yaşları, kent merkezini neden tercih ettikleri, akşamları kent merkezinin nasıl kullanıldığı, güvenliğin nasıl sağlandığı, gibi fiziksel uygulamanın başarısını gösterecek hususlar göz ardı edilmiştir.

4) Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca kent merkezinde "Kentsel Dönüşüm Projesi" adı verilerek başlatılan çalışmalar, meslek odalarında, Kent Konseyi'nde, Proje Koordinasyon Kurulu'nda yapılan toplantılar, oluşturulan görüşler dayanak gösterilip katılımcı bir çalışma olarak sunulmuştur.

Oysa bu toplantılarda yer alan kişiler büyük oranda aynı kişilerdir. Örneğin Mimarlar Odası Başkanı, kendi meslek odasının başkanlığının yanı sıra Kent Konseyi'nde grup başkanlığı, Proje Koordinasyon Kurulu'nda kurul başkanlığı görevini yürütmektedir. Ayrıca kent merkezi çalışmaları için Mimarlar Odası ile Büyükşehir Belediyesi arasında bir protokol yapılmıştır.

Bugün Mimarlar Odası ile gerçekleştirilen çalışmaların ileride değiştirilip başka bir meslek odası ile de devam ettirilmesi mümkündür. Ancak burada sorun ya da tartışılacak konu meslek odası yada başkanı değil, sorunların aynı kişilerle tartışılması, aynı kişilerle çözüm önerileri oluşturulmasıdır ve bu durum katılımın sağlandığı anlamını taşımamaktadır.

Tartışmalar ulaşım şeması, yapılacak yapıların katları, büyüklükleri, açık alan kullanımı gibi alanın mekânsal çözümüyle ilgili olmaktadır. Meslek odalarının mekânsal değerlendirmelerinin dışında ya Okullar Bölgesi'nde yapılması önerilen çarşıya Kalekapısı esnafının kendi gelirlerini düşünerek karşı çıkması, buna Doğu Garajı esnafının cevap

vermesi gibi ekonomik çıkar çatışması yaratan durumlarda kentin farklı kesimlerinin görüşü ortaya çıkmakta, ya da Antalya'ya gelen turistin kent merkezinde daha uzun kalması nasıl sağlanır sorusuna çözümler üretilmeye çalışılmaktadır.

Oysa gerek mekânsal, gerekse de ekonomik tartışmalardan çok daha önemli bir konu, Antalya'da yaşayanların kentte olanlara neden ilgisiz kaldığı ve kendileriyle ilgili alınan önemli kararları hep aynı kesimlerin tartışmasına seyirci kalması, aktif bir katılımcı olarak karar mekanizmalarında yer almamasıdır.

Bunda Antalya'nın çok hızlı büyümesi ve kentte artık Antalyalı olan nüfusun azınlıkta kalması sebep olarak gösterilebilir. Çünkü 2000 yılı istatistiklerine göre Antalya, Türkiye'nin en fazla göç alan ilidir. Antalya'nın kent nüfusu 1990 yılında 378.208 iken bu sayı 2000 yılında ikiye katlanarak 603.190 olmuştur. Göç nedeniyle Antalya doğumluların payı, 1990 yılında % 72'ye, 2000 yılında ise % 58'e düşmüştür. En fazla göç aldığı kentler İstanbul, Ankara, Konya, Isparta, Burdur ve İzmir'dir.

Antalya'ya göçün önemli bir bölümü, özellikle son 20-25 yılda, ülkemiz turizm yatırımlarının en önemli kısmının bu kente olması ve turizm sektöründeki büyüme ve gelişmeye paralel olarak çeşitli iş alanlarında insan kaynağına duyulan gereksinimden kaynaklanmaktadır (Vizyon, 2007/a).

Ancak, Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Sevinç Güçlü tarafından yapılan bir araştırmaya göre, göçle de gelinmiş olsa Antalya'da yaşayan bireylerin % 70'i kendini Antalyalı olarak görmektedir (Vizyon, 2007/a). Durum böyle iken kendini Antalyalı olarak hisseden bu nüfus sessiz kalmaktadır.

Bir kentte yaşayanlar için, içinde yaşanılan çevre sadece içinde bazı etkinliklerin yapıldığı, yaşayanlar için gerekli kazancın sağlandığı alanlar ise orada yaşayanlar için bu tür araçsal niteliklerinin dışında bir anlamı yoksa o kentin bir kimliğinden değil, ancak kimliksizliğinden söz edilebilir. Kişiler yaşadıkları mekâna değerler yüklediklerinde, oraya bağlandıklarında, bu değerler için bazı fedakârlıklarda bulunmaya başladıklarında o kentin anlamlı bir kimliğinden söz etmek mümkündür (Tekeli, 1990, s.114).

Kentte mekânsal çözümlenmelerden önce asıl yapılması gereken şey de meslek odaları dışında kentin gerçek sahiplerinin kentine sahip çıkması, yapılan uygulamaları takip etmesi,

görüşlerini dile getirmesi yönünde bir kentlilik bilincinin oluşturulması ve demokratik platformlarda farklı görüşlerin tartışılmasının sağlanmasıdır.

Kendini kentin gerçek sahipleri olarak gören ve Antalya'nın geçmişine sahip çıkmak isteyen bir grup, aslında bu çabayı Okullar Bölgesi'nde sergilemeye çalışmıştır. Meslek odalarının dışında farklı ve yeni görüşler gündeme getirilmiş, mevcut yapıların korunması sağlanmaya çalışılmıştır.

Kentlinin kentine sahip çıkması açısından olumlu olabilecek bu çıkışı, seçimlerin hemen ardından bütün planlarında getirilen kararlara ters olması nedeniyle Büyükşehir Belediyesi projelerine bir engel olarak görmüş, tartışmak ve uzlaşma sağlamak yerine projeleri hazır olmamasına karşın yıkım işlemini gerçekleştirerek güç gösterisinde bulunmuştur.

Buna karşılık Antalya kentinde yaşayan ve Antalya kentinin sosyal, kültürel ve mimari değerlerinin korunmasını sağlamak ve kamuoyu oluşturmak amacıyla girişimlerini başlatan muhalifler de bu amaçlarından saparak, meslek odaları, Koruma Bölge Kurulu ve Büyükşehir Belediyesi hakkında basını kullanarak tartışmalı iddialarda bulunmuşlardır.

Sonuç olarak farklı görüşlerin tartışılması, uzlaşılması konusunda yerel yönetimler ve sivil girişimciler kamuoyunda başarısız bir performans sergilemiş, her iki tarafın karşı tarafı dinlememesi nedeniyle Antalya katılımçılık konusunda geçersiz not almış, yapılar da tarih sayfasında eski birer fotoğraf olarak kalmıştır.

- Kentsel Dönüşüm Adıyla Gerçekleştirilen Uygulamalar Açısından

Merkezi yönetimden yeterli desteği alamayan çoğu yerel yönetim, "Dünya Kenti" kavramına olumlu bir anlam vererek bu kavramı kente prestij kazandırmak, kentin reklamını yapmak ve uluslararası sermayeyi kente çekebilmek için kullanmaktadır.

Kentsel dönüşüm de, dünya kenti olarak reklamı yapılan kentlerde kent ekonomilerini eşitsiz bir yeniden canlandırmaya yönelik bir eylem alanı haline gelmiş, küresel rekabet ortamında uluslararası sermayeye cazip gelecek dönüşüm projeleri üretilmeye başlanmıştır.

Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı Menderes Türel'in 2004 yılındaki yerel seçimler öncesi düzenlediği seçim kampanyası için hazırlanan kitapçıkta da Antalya'nın bir dünya kenti yapılacağı vurgulanmış, seçim vaatleri olarak şunlar seçmene sunulmuştur:

- Paris'te olduğu gibi Antalya'da da, mimari dokusunu koruyarak turizm ve ticarete iç içe yaşayacağı yeni kent merkezini oluşturmak

-Antalya markasını tüm dünyaya tanıtmak

-Antalya'yı 12 ay turizmin yapıldığı dünyanın en önemli turizm ve ticaret merkezi haline getirmek

-Kaleiçi, Kalekapısı ve Doğu Garajı üçgenini yeniden düzenleyerek kültür, alışveriş ve eğlence merkezi yapmak

-Bir dünya kenti olma yolunda başta Kaleiçi, Balbey ve Haşımışcan Mahalleri olmak üzere kendi kültürel mirasımızı ve değerlerimizi uluslararası projeler desteğiyle yeniden düzenlemek.

Dolayısıyla Antalya kent merkezinde yapılan uygulamaların, aslında kentsel dönüşüm uygulamalarında gerekli olan temel kriterleri içermeyen, rantı ve sermayeyi sürekli gündemde tutan günümüz uygulamalarından bir farkı yoktur.

Eski Büyükşehir Belediye Meclisi üyesi Mahmut Çelik'de (2007/c, s. 61-63) Son Nokta Dergisi'ndeki "Rantalya" başlıklı yazısında; *Antalya'yı ve Antalyalıları ilgilendiren, ilgilendirmesi gerekenin doğadan, tarihten ve kültüründen gelen zenginliklerin nasıl korunacağı, korunması gerektiğidir. Antalya'nın var olan değerlerine değer katmak ve oluşan değerlerin tüm Antalyalılar tarafından eşit ve adil yararlanabilmesi koşullarını yaratmaktır. Kamu yöneticilerinin övünmesi gereken kazanç durumunun da bu olması gerektiğini* söylemiştir. Çelik, bu sözlerle Antalya'nın rant kelimesiyle birlikte anıldığını, kent yöneticilerinin kentin prestij alanlarını, kamusal kullanımdan çıkarıp pazarlanabilir hale getiren, pazara sunan rantçı yaklaşımlarına karşı durulması gerektiğini ifade etmiştir.

- Kentsel Dönüşüm Uygulama Biçimleri Açısından

Kentsel dönüşüm olarak değerlendirildiğinde Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca kent merkezinde gerçekleştirilen uygulamalar biçimi açısından "Kentsel Yenileme"dir.

Kentsel Yenileme, bir kent parçasının belirli bölümlerinin merkezi iş alanları da dahil olmak üzere iyileştirilmesi, yeniden yapılaştırılması, yerleşmenin kalitesinin yükseltilmesi gerekçesiyle açık alanların iyileştirilmesi, trafik düzenlemelerinin yapılması ve daha iyi alt yapı gibi düzenlemelerin oluşturulması şeklinde ifade edilmesine karşın aslında uygulamada düşük gelirli nüfus yerinden edilmekte, daha kârlı ofis, ticari ve lüks konut yapılaşmaları veya ulaşım altyapısı sağlanmakta, uygulamalar gayrimenkul piyasasının talepleri doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Ayrıca yıkma ve yeniden yapma da kentsel yenilemenin bir özelliğidir. Tüm bu olumsuz özelliklerinden dolayı Avrupa'da "Kentsel Yenileme" ifadesinin kullanılmasından kaçınılırken, Antalya kent merkezinde yapılan çalışmalar ne yazık ki bu yöndedir.

Diğer yandan kentsel yenilemede dahi korumacılık söz konusu iken, Cumhuriyet Meydanı, Sobacılar Çarşısı, Okullar , Doğu Garajı bölgelerinde yapılan proje çalışmalarında mevcut yapılardan hiçbiri kullanılmamış, alanda yapılan tasarımlar tamamen tüm yapıların yıkılmasına göre şekillendirilmiştir. O nedenle, yapılan çalışmaları kentsel dönüşüm projesinin birer parçası olarak değil, kendi başına birer "Kentsel Tasarım Projesi" olarak değerlendirmek yanlış olmaz.

Kentsel tasarım, genel olarak kentin meydan, yaya yolu, kıyı vb. kısımlarında, belediyenin politik kararına bağlı olarak ya bir çevre düzenleme projesinden, ya da yıllarca çözülemeyen bazı sorunların kısa vadeli çözümüne yönelik olarak yarışma veya ısmarlama yöntemleriyle elde edilmekte, planlamanın bütün olarak çözüm üretmediği noktalarda kurtarıcı rolünü üstlenerek ürettiği parçacı çözümlerle biçimlenmektedir.

Sürecin gösterdiği ise aslında kentsel mekân parçalarının günümüzde ağırlıklı olarak birer tüketim mekânına dönüştüğüdür. Birer kamusal alandan, düzenleyici ilkelerle teknik olarak tasarlanmış kamusal mekanlara dönüşümde bahçeler rekreasyon alanlarına, sokaklar yollara, çarşılar mega alışveriş merkezlerine, meydanlar ise tanımsız büyük kentsel alanlara dönüşerek artık tüketime endeksli mekanlar olarak hizmet vermektedir. Bu kapsamda, birçok kentsel tasarım proje yarışması açılmakta ve kent içerisinde vitrin sayılabilecek kentsel mekânların makyajlanma süreci başlatılmaktadır (Dündar, 2006, s.205).

Yapılan bu tasarımlar, bütüncül ve makro kararların yönlendirdiği bir büyük programın parçası olarak etaplar halinde geliştirilmesi gerekirken, kentin her yöresine eğilen, her sorununu içeren tasarımsal bir süreçten yoksun olarak genellikle birbirinden kopuk ve

habersiz yapılan düzenleme proje ve uygulamalarından ibaret kalmaktadır (Tuncer, 2008, <http://www.haberbilgi.com>).

Kamusal alanlar üzerinde özellikle kentsel tasarım kapsamındaki uygulamalar, kentlerin kimlik dönüşümünde etkin rol oynamaktadır. Uygulamada, kamusal alanlarda mekânın dönüşümü, sosyal boyutu görmezden gelen, alanın salt fiziksel hatta ticari mekâna indirgenmesi şeklinde gelişmektedir.

Günümüzde kenti temsil ettiği, kentin toplumsal yaşamının nabzının attığı mekânlar olduğu düşünülen alanlar kamu mekânlarıdır. Ortak kullanım alanı olan kamusal nitelikli kent parçacıklarında, kentin küresel ölçekte temsilini sağlayacak olan mega proje uygulamalarına ya da yarışmalara sahne olan çeşitli pazarlamalar yapılmaktadır. Kentsel tasarım mekanların düzenlenmesine yönelik üst ölçekli planlara göre yapılan ayrıntılı projeler iken günümüzde uygulanan kentsel tasarım uygulamalarının genel özellikleri şu şekildedir:

- Küresel ölçekte kente kimlik kazandırmayı amaçlayan, kentsel imaj oluşumunu sağlayan mekânsal kalite temelli çözüm önerilerini içermektedir.
- Kent, birbirinden kopuk parçalar şeklinde ele alınmasını sağlamaktadır.
- Pazarlanabilecek her türlü öğeyi çoğunlukla belirlenen bir tema çerçevesinde detaylarıyla ele almaktadır.
- Üretilen kentsel mekânların ticari olarak pazarlanmasını sağlayacak kullanımlar getirmektedir.
- Mekânı, sosyal boyutundan kopararak fiziksel boyutuyla değerlendirmektedir.
- Kentsel mekânın dönüşümünde temel araç olarak kullanılmaktadır.
- Planlamanın bütüncül çözüm üretmediği noktalarda planlamaya alternatif olarak idarelerce tercih edilmektedir.

Dolayısıyla Antalya kent merkezinde kentsel dönüşüm uygulamalarında olduğu gibi kentsel tasarım uygulamalarında da mimari yarışmalar aracılığıyla günümüzün rant odaklı kentsel tasarım projeleri yaklaşımının benimsendiği görülmektedir.

- Kent Merkezinin Tarihsel Süreçteki Dönüşümü Açısından

Kent merkezinin 1930'lu yıllardan günümüze kadar geçen sürecini 7 döneme ayırmak mümkündür. (Tablo: 2.41., Tablo: 2.42.) Bu dönemler:

- 1) 1930-1950 Dönemi
- 2) 1950-1970 Dönemi
- 3) 1970-1980 Dönemi
- 4) 1980-1990 Dönemi
- 5) 1990-2000 Dönemi
- 6) 2000-2005 Dönemi

7) 2005-2008 Haziran Ayı Dönemi'dir. Önceleri 20 yıllık, daha sonra 10 yıllık, günümüzde ise daha az yılı kapsayan dönüşüm dönemleri kentteki hafıza kaybının hızlandığını da göstermektedir.

1930-1950 Dönemi, Antalya kent merkezinin idari, sosyal ve ticari alanda temel kullanım kararlarının oluşturulduğu, alt yapı uygulamalarının yapıldığı, dönüşümün başladığı, vali Haşim İşcan Dönemi'dir. Bu dönemde, artık Kaleiçi dışında Saat Kulesi çevresinde gelişen kent merkezi yıkılan surların yerine yeni yapılan tek katlı dükkanlar ve Kasap Hali, Demirciler Çarşısı ile ticaret alanında gelişirken, İsmet İnönü İlkokulu, Kız Enstitüsü ve Doğumevi yapılarıyla sosyo-kültürel merkez haline gelmiştir. Ayrıca, kentin en eski parkı olan Karaalioğlu Parkı'da yine bu dönemde düzenlenmiştir (Levha: 20.3, 21.1, 21.2, 21.3).

1950-1970 Dönemi, İkinci Dünya Savaşı'nın tüm dünyada hissedilen etkilerinin Antalya kent merkezine de yansıdığı bir dönemdir. Önceki dönem dönüşümü başlayan kent merkezini bu dönemde fiziksel açıdan etkileyebilecek en önemli uygulama eski Kasap Hali binasının yıkılarak bugünkü Belediye İş Hanı'nın inşaatına başlanmasıdır. Antalya'nın törenlerin yapıldığı tek meydanı olan Cumhuriyet Meydanı'na Atatürk Anıtı'da bu dönemde yerleştirilmiştir. Halkevlerinin kapatılması nedeniyle Belediye hizmet binası olarak eski Halkevi binası kullanılmaya başlanmıştır (22.1,22.2, 22.3,23.1).

1970-1980 Dönemi, Antalya kent merkezinin artan rantla birlikte yeniden dönüşmeye başladığı dönemdir. Bu dönemde Kalekapısı'ndaki ilk yüksek katlı yapı olan Vakıf İş Hanı yapılmıştır. Yüksek katlı yapılar, Atatürk Caddesi boyunca da oluşmaya, kentin geleneksel mimariye sahip konut dokusu değişmeye başlamıştır. Ticaret kullanımını kırsal terminal olarak kullanılmaya başlanan Doğu Garajı'na kadar genişlemiş, Halk Pazarı terminalin yanına taşınarak bu kısımda bir merkez oluşturulmuştur. İdari açıdan kent merkezini etkileyen en

önemli uygulama hükümet konağı yapısının yıkılarak yerine yüksek katlı valilik binasının yapılmasıdır.

Bu dönem ayrıca kentte başlayan turizm hareketleri sonucu turizm kararlarının koruma kararları ile birlikte başlatıldığı dönemdir. Yat limanı turizm alanı ilan edilmiş, kamulaştırılmış ve proje uygulamaları başlatılmıştır. Kaleiçi koruma altına alınmış, koruma amaçlı imar planı Kültür ve Turizm Bakanlığı'na hazırlanmış, belediyesince onaylanmıştır.

1980-1990 Dönemi, kent merkezinde dönüşüme neden olabilecek en önemli uygulama İl Özel İdaresi binasının kullanıma başlaması olmuştur. Yenikapı'nın kentin sosyo-kültürel merkezi haline gelmesine katkısı olan Vatan Kahvesi ile El Hamra Sineması bu dönemde yıkılmıştır. Ayrıca önceki dönemde başlayan uygulamalar sonucu yeniden düzenlenen yat limanındaki turizm ve ticari kullanımlı yapılar hizmete girmiştir. Turizm artık, kent merkezinin dönüşümünde temel rol oynar hale gelmiştir.

1990-2000 Dönemi, kent merkezinin bugünkü kullanımının temellerini oluşturan Kalekapısı kentsel tasarım proje yarışması ile Cumhuriyet Meydanı düzenlenmesi proje yarışmasının yapıldığı ve uygulanmaya başlandığı dönemdir. Her iki projenin uygulanması sonucu Büyük Otel yıkılmış, kentin en hantal yapısı olan Dönerciler Çarşısı tamamlanmıştır. Kentteki alan koruması da bu projeye birlikte hız kazanmış, Balbey, Haşimişcan ve Karaalioğlu tescil edilmiştir.

Kent merkezindeki turiste endeksli yaya kullanımının yeniden düzenlendiği bu dönemde yaya kullanımını desteklemek amacıyla tramvay hattı oluşturulmuştur. Kentin doğusundaki merkezi olan Doğu Garajı ise, bu alana kurulan Festival Çarşısı, Halk Pazarı ile birlikte turizm ve yeme-içme fonksiyonlarının geliştiği bir merkez olarak gelişimini sürdürmüştür.

2000-2005 Dönemi, tarihe yarışmalar dönemi olarak geçmiştir. Bir önceki dönem Kalekapısı kentsel tasarım projesinin alt bölgesi olarak projeleri hazırlanan Sobacılar Çarşısı ve Doğu Garajı bölgelerinde yeni projeler üretilmesi amacıyla düzenlenen yarışmalar ile Karaalioğlu Parkı'nda yer alan Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet birimlerinin düzenlenmesi amacıyla düzenlenen yarışma sonuçları, Yat Limanı'nın Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na devri ile birlikte bir sonraki dönem yapılacak uygulamaların da temelini oluşturmuştur.

2005-2008 Haziran Ayı Dönemi, turizm açısından kent merkezine yeni bir turizm bölgesi kazandırmıştır. Kent merkezi'nin Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ilanı, yerel yetkiyi, Kültür ve Turizm Bakanlığı aracılığıyla merkezi idareye taşımıştır. Bu dönem kent merkezinde gerçekleştirilen plan, proje ve uygulama süreci tez çalışmasının da içeriğini oluşturmuş ve çalışma kapsamında anlatılmıştır.

Kent merkezi'nin geçirdiği dönüşüm, dönemlere göre değerlendirildiğinde kent merkezinin 1990 yılından sonraki uygulamalarla birlikte rantın ön planda tutulduğu, bunun da ülkemizdeki diğer kent merkezlerinde olduğu gibi yarışma projeleriyle gerçekleştirildiği görülmektedir. Yukarıdaki dönüşüm sürecine bakıldığında, son dönemde kent merkezinde gerçekleştirilen uygulamaların aslında önceki iki dönemde alınan planlama kararlarının, yarışma projelerinin uygulamaları olduğu görülmektedir. Bu dönemin yerel idare açısından avantajı merkezi idarenin tam desteğinin alınması nedeniyle hızlı karar alma ve uygulama sürecidir. Yapılan en büyük yanlış ise, önceki kararların doğru kabul edilerek kent gündeminde yeniden tartışılmadan uygulanması ve uygulamaların kent merkezindeki kamu yapıları ile sınırlı tutulması olmuştur.

İşlevsel açıdan değerlendirildiğinde ise geleneksel kent merkezi, her dönem Antalya'nın ticari, idari merkezidir. En önemli farklılık ise kent merkezinin, 1950'li yıllara kadar tarım kenti Antalya'nın; 1950'li yıllardan 1980'li yıllara kadar tarım ve sanayi kenti Antalya'nın; 1980'li yıllardan günümüze kadar da turizm kenti Antalya'nın merkezi olarak hizmet vermesidir.

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatı ile Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi Hedefleri Açısından

Antalya'da dönüşüm projelerinin başlatıldığı Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi aynı zamanda Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında koruma altına alınmış sit alanlarını içermektedir.

2004 yılında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda yapılan değişiklikler ile sit alanlarının planlanması, planların uygulanması yönünde yerel idarelere birçok kolaylıklar getirilmiştir. Söz konusu kanun kapsamında çıkartılan Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulanması, Denetimi,

Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik'te sit alanlarının çevreleri ile bir bütün olarak planlanmasının esas olduğu belirtilmektedir.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda Koruma Amaçlı İmar Planı tanımıyla birlikte "Alan Yönetimi" ve "Bağlantı Noktası" tanımları getirilmiştir. 27.11.2005 tarih ve 26006 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik"te de Yönetim Alanı sınırlarının belirlenmesine, yönetim planlarının hazırlanmasına ve hangi kurumlar tarafından onaylanacağına ilişkin açıklamalar getirilmiştir.

Kent merkezinin Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olarak belirlenmesiyle bölgenin farklı turizm potansiyelleri ile birlikte bir bütün olarak ele alınması, kapsamlı bir planlama çalışması yapılması, bu çalışmalar çerçevesinde alt proje alanlarının oluşturulması, kamuoyu paylaşımı, merkez bölge esnafının katılımının sağlanarak eğlence, ticaret, konaklama, işyeri-cv-konut kullanım politikalarının belirlenmesi hedeflenmiştir.

Her iki mevzuatla birlikte Antalya kent merkezinde yapılan uygulamalar değerlendirildiğinde; proje çalışmaları özellikle "Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi, Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik" ile "Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi" ilanının hedefi olan bütüncül planlamayı, bölge halkının katılımını, sit alanlarının fonksiyonlarının belirlenmesi hususlarını içermemektedir. Ayrıca, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun getirdiği plan uygulama araçlarından da faydalanılmamıştır.

- Kamu Yararı Açısından

Antalya kent merkezinin yeniden düzenlenmesine, şekillenmesine yönelik kararlar önceki belediye başkanlıkları döneminde alınmış ve buna göre projeler üretilmiştir. Bu dönem yapılan uygulamalar aslında daha önceki dönemlerde alınmış kararların uygulamasıdır.

Kent merkezinin bu dönem gündeme gelmesinin en önemli nedeni seçim döneminden başlayarak kent merkezinin bir prestij bölgesi haline getirileceğinin kamuoyuna duyurulması ve önceki dönemlerde sadece plan paftalarında kalan plan kararlarının uygulamaya geçirilmeye başlanmasıdır.

Ancak, eleştirilecek konu, önceki dönem alınmış kararların uygulanması sonucu alanın geleneksel dokusunun korunup korunamayacağı konusunda bir çalışma yapılmadan, mevcut projelerin sorgulanmaması ve bu projelere Okullar Bölgesi ve Valilik alanının da dahil edilmesidir.

Oysa yerel yöneticiler, idarenin kaynaklarının kullanımında çok dikkatli davranılmalı, kamu yararı ve kentlinin sosyo-ekonomik gelişimini üst düzeyde sağlanmalıdır. Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun; belediye başkanının görevlerine ilişkin 18. maddesine göre de belediye başkanı belediye teşkilatının en üst amiri olarak beldenin ve belediyenin hak ve menfaatlerini korumakla yükümlüdür.

Büyükşehir Belediyesi'nin önünde, Dönerciler Çarşısı gibi olumsuz eleştiri odağı bir deneyim bulunmaktadır. Antalya'nın geleneksel nitelikteki bu bölgesinde yapılan düzenleme başarısız olmuştur (Levha:23.2). Bu doğrultuda, Antalya kent merkezinde önceki dönem idareciler tarafından alınmış da olsa uygulama gerçekleştirilmediği için her zaman değiştirilmeye müsait olan kararlar için öncelikle bir fayda-maliyet analizinin yapılması, analiz sonucunda aşağıda yer alan bazı soruların cevaplarının alınmış olması ve projelerin bu cevaplara göre uygulanıp uygulanmayacağına karar verilmesi gerekmektedir.

-Okullar Bölgesi'nde okul yapılarının yıkılmadan farklı bir fonksiyonla kullanılması kente şimdiki yapılan uygulamadan farklı ne kadar yarar, ne kadar zarar getirecektir?

-Sobacılar Çarşısı'nda yeni yapılacak düzenleme sonrası kiralar şimdiki ile benzer nitelikte mi olacaktır yoksa maliyeti karşılamak üzere, o bölgenin rant kazanmasıyla birlikte kiralar da artacak, sosyal maliyet yükselecek midir?

-Yeni durum alanın şimdiki kullanıcılarının alanda kalmasını sağlayacak mıdır?

-Yat Limanı'nın pazarlaması nasıl gerçekleşecektir? Kentlinin kullanabileceği bütçesine uygun mekânlar oluşturulabilecek midir? Yoksa dünya markalarının yer alacağı bir bölge mi olacaktır?

Diğer yandan, Vakıf Hastanesi'nin de yıkılmasıyla kent merkezinde oluşacak açık alanlar kent ölçeği açısından oldukça büyüktür. Bu tür alanların kullanımı, yine çevresinin nasıl fonksiyonlandırılacağına bağlıdır. Yani yeme-içme mekânları ile çevrelenmiş bu bölgelerde benzer fonksiyonların tekrarlanması alanların kullanılabilirliğini azaltacaktır.

Salt meydan olarak kullanımı ise, güneşin az olduğu Avrupa ülkelerinde, etkileyici yapılarla çevrelenmiş meydanlardan çok farklı olan böyle bir alana, Antalya'nın ihtiyacı olup olmadığı sorusunu gündeme getirecektir. Ayrıca Antalya'nın sıcak iklimi düşünüldüğünde bu kadar açık alan Antalyalılar tarafından kullanılabilir midir? Mimar Nezih Özyalçın'ın (2007/b, s.34) da ifade ettiği gibi “*Kent Meydanı, içinde insan varsa meydandır*”.

Valilik ve Okullar Bölgesi'nde yapıların yıkılması sonucu açılan alan çevresindeki yapıların mimarisi hiçbir özellik taşımamakta, görüntü kirliliği yaratmaktadır. Oysa meydan düzenlemesi çevresiyle birlikte ele alınması ve çevre yapıların dış cephelerinde de bir iyileştirme yapılırsa uygulama aynı anda başlaması gerekmektedir.

Başarılı uygulama, meydan çevresinde yer alan özel mülkiyetteki bu yapıların kullanıcılarının meydanlarına sahip çıkması ve cephe iyileştirmelerine birlikte karar verilerek katılımın sağlanmasıyla gerçekleştirilmiştir.

Ancak Büyükşehir Belediyesi'nce yapılan proje çalışmalarında projenin ortakları kentliler değil, diğer kamu kurumlarıdır. Bu ortaklar Cumhuriyet Meydanı'nda Valilik, Vakıf İş Hanı ve Sobacılar Çarşısı'nda Vakıflar, Okullar Bölgesinde Milli Eğitim ve Sağlık İl Müdürlükleri olmuştur.

Dolayısıyla proje uygulamalarıyla, kamu alanları gerek uygulama sonrası oluşturulan ticari üniteler, gerekse de uygulama sonrasında çevredeki işletmelerin rantının artırılmasıyla özel sektörün kullanımına açılmaktadır. Yapılan alan çalışması sonucu katılımcıların % 55.3'ü, uygulamalar sonrasında rantın artmasını ve alanı terk etmek zorunda kalacaklarını belirtmektedir.

Yapılan alan çalışması sonuçlarına göre rantın artmasıyla bölgeyi terk etmek zorunda kalacakları cevabını en çok veren kesim Sobacılar Çarşısı esnafıdır. Kent merkezinde geleneksel üretimin yapıldığı tek bölge olarak Sobacılar Çarşısı kalmıştır (Levha:23.1,23.2). Bu üretimi asıl yapan zanaatkarların bölgeyi terk etmek zorunda kalması, alanda geleneksel üretimin de sonu olacaktır. Plan koşullarıyla her ne kadar yapılacak yapılarda geleneksel üretimin gerçekleştirileceği koşulu getirilmiş de olsa, üretimin bitmesi plan hükmü değişikliğini getirecek ve alanın kullanımında da geleneksel üretimin kaybı yönünde bir dönüşüm yaşanacaktır.

Sonuç olarak, kent mekânlarının günümüz konfor koşulları ve kullanımına paralel olarak içinde yaşayan topluluklar ile birlikte dönüşümü yaşamın vazgeçilmez bir parçasıdır. Önemli olan bu parçanın planlı ve bütüncül bir biçimde bilimsel yöntemlerle ve katılımcılıkla yaşama dahil edilmesidir.

Kentsel dönüşümün turizm ile birlikte tarihi kent merkezlerinin korunmasında kullanılmasının Antalya kent merkezinde Büyükşehir Belediyesi'nce başlatılan çalışmalarla irdelendiği tez çalışmasında, yaşamın bir parçası olan bu eylemin gerçek anlamı ve günümüzdeki kullanımı ele alınmıştır.

Çalışma tamamlandığında Antalya kent merkezi ölçeğinde ulaşılan sonuçlar, tez çalışmasının başlangıcında belirlenen temel kabullerle büyük oranda örtüşmektedir.

Antalya'nın geleneksel kent merkezinin dönüşümünü 1980 yılında onaylanan planla birlikte getirilen kararlar hızlandırmış, Kaleiçi çevresinde geleneksel yerleşimin özgün dokusu bu plan kararlarının uygulanması sonucu kaybedilmiştir.

Kent çevresinde yeni gelişen yerleşim alanları, alışveriş merkezleriyle birlikte kentin asıl sahipleri kent merkezini kullanmamaya başlamış, göç ile gelen nüfusun bu bölgede ikamet etmeye ve çalışmaya başlamasıyla da kent merkezi çöküntü olarak adlandırılan bir duruma hızla gelmiştir.

Antalya kent merkezinde getirilen koruma kararları, kent merkezinin ulaşım arterlerinin değiştirilmesi ya da genişletilmesi ve mevcut planın uygulanmasına dair sınırlamalar getirmiş, buda kent merkezinin dönüşümündeki esnekliği kaldırmıştır. Koruma kararlarındaki yetersiz imkânlar nedeniyle koruma altına alınmış yapılar bakımsızlıktan ve terk edilmişlikten dolayı birer birer kaybedilmiştir.

Hızla çoğalan Antalya kent merkezi nüfusu sonucu doğal eşiklere dayanan yerleşim alanı nedeniyle kent merkezine yeniden bir talep başlamıştır. Ancak bu talepler özel sektörün baskısı sonucu kentsel dönüşüm uygulamalarının başlatıldığı İstanbul gibi kentlerin aksine yerel yönetimin gerçekleştirdiği projeleri pazarlaması şeklinde gelişmektedir.

Antalya kent merkezinde 1990 yılından itibaren yapılan çalışmalar kent bütününden kopuk parçacı kentsel tasarım niteliğindeki projelerdir. Bu projeler idarelerin kent merkezinde yapmak istedikleri uygulamalar için bir araç olarak kullanılmaktadır. Bunun yöntemi ise yarışma projeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Antalya kent merkezini daha da niteliksizleştiren yarışma projelerinde sorumlu yerel yönetimler kadar yarışmayı düzenleyen meslek odalarıdır.

Kentsel tasarım projelerinin bütüncül planlamadan bağımsız gerçekleştirilmesi nedeniyle yapılan düzenlemelere paralel olarak oluşturulan ulaşım şeması Antalya kent merkezini daha da ulaşılmaz hale getirmiştir.

Kentsel dönüşümde mekânsal kararlardan da önemli olan sosyal boyut Antalya kent merkezindeki uygulamalarda da göz ardı edilmiş, kentlinin ve kent merkezindeki geleneksel üretim yapan zanaatkarların, esnafın görüşleri alınmamış, artacak rantın asıl kullanıcıya etkileri araştırılmamıştır. Kent merkezi artık Antalya dışından gelenlerin kullandığı ve çalıştığı bir bölge haline dönüşmüştür.

Antalya kent merkezini hem sit alanları hem de bu alanları bütünleyen Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi gibi özel kanunlara tabi alanlar oluşturmaktadır. Söz konusu alanların tabii olduğu mevzuatların bütüncül planlamaya yönelik getirdiği yasal araçlardan faydalanılmamış, planlama çalışmaları birbirinden bağımsız yürütülmüştür.

Oluşturulan alt bölgeler ve bu alanlara yönelik yapılan çalışmalar tamamen kamu mülkiyetinde bulunan alanlar üzerinden yürütülmektedir. Sadece mülkiyeti kamuya ait yapı ve alanlarda, kentin ulaşım ve açık alan ihtiyacının giderilmesi gerekçesiyle yapılan sınırlı düzenlemeleri, kentsel dönüşüm olarak adlandırmak doğru değildir.

Yapılan çalışmalar, yarışmalar sonucunda elde edilen kentsel tasarım proje projelerinin kimi noktalarda revize edilerek uygulanmasıdır ki bunun da mevzuattaki karşılığı kentsel dönüşüm değildir.

Antalya kentinin sahip olduğu kültürel mirası barındıran kent merkezinde kentsel dönüşüm adıyla başlatılan projeler bu şekilde uygulandığında Antalya kent kimliğine katkısından öte kayıplar getirecektir. O nedenle bu projeler uygulanmadan önce katılımcı, sürdürülebilir ve bütüncül planların hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Antalya Belediyesi**, Antalya Kent Merkezi İçinde Kalekapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması Bilgi Kitabı, Antalya, 1990
- Antalya Şehri İmar Komisyonu Raporu**, Şafak Matbaası, Ankara, 1954
- Bektaş C.**, Koruma Onarım, Yapı Endüstri Merkezi (Yem) Yayınları, İstanbul, 1992,
- Boek W.E.**, “Bir Antropolog, Şehir Yenilemesi Konusunda Mesleğinin Nasıl Yararlı Olabileceği Hakkında Görüşlerini Bildiriyor”, Şehir Yenilemesi Sırasında İşbirliği, Derleyen: Yörükhan T., 165-182, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006,
- Çimrin H.**, Bir Zamanlar Antalya: Tarih, Gözlem Ve Anılar Cilt I, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Antalya, 2007/A,
- Çimrin H.**, Bir Zamanlar Antalya: Tarih, Gözlem ve Anılar Cilt II, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Antalya, 2007/B,
- Ersoy M.**, “Planlama Kuramına Giriş”, Kentsel Planlama Kuramları, Derleyen: Ersoy M., 9-35, İmge Yayınları, Ankara, 2007
- Keleş R.**, Kentbilim Terimleri Sözlüğü, İmge Yayınları, Ankara, 1998
- Kiper H.p.**, Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Tarihsel-Kültürel Değerlerinin Korunması: Türkiye-Bodrum Örneği, Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul, 2006
- Kocabaş A.**, Kentsel Dönüşüm (/Yenileş(tir)me): İngiltere Deneyimi ve Türkiye’deki Beklentiler, Literatür Yayınları, İstanbul, 2006
- Kuban D.**, Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Kuram ve Uygulama, Yapı Endüstri Merkezi (YEM) Yayınları, İstanbul, 2000

- Lanckoronski K.G.V.**, Pamphylia Ve Pısidia Kentleri I.Cilt Pamphylia, Çeviri Dr.Selma B. G., Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Çeviri Dizisi: 2, İstanbul, 2005
- Madran E.- Özgönül N.**, Kültürel Ve Doğal Değerlerin Korunması, Mimarlar Odası Yayını, Ankara, 2005
- Marris P.**, “Şehir Yenilemesinin Doğurduğu Sosyal Problemler”, Şehir Yenilemesi Sırasında İşbirliği, Derleyen: Yörükan T., 141-162, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006
- Osman S.**, 1923’ten Bugüne Kent Merkezlerinin Dönüşümü 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998
- Özdemir H.**, Cumhuriyetin 100. Yılında Yeni İzmir 2023, Yeni İzmir Derneği, Kesit Yayınları, İstanbul, 2008
- Özden P.P.**, Kentsel Yenileme, İmge Yayınları, Ankara, 2008
- Ravitz M.J.** “Bir Sosyolog, Şehir Yenilemesi Konusunda Mesleğinin Nasıl Yararlı Olabileceği Hakkında Görüşlerini Bildiriyor”, Şehir Yenilemesi Sırasında İşbirliği, Derleyen: Yörükan T., 183-198, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006
- Şengül T.**, “Planlama Paradigmalarının Dönüşümü Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme”, Kentsel Planlama Kuramları, Derleyen: Ersoy Melih, İmge Yayınları, Ankara, 2007
- Tekeli İ.**, “Bir Kentin Kimliği Üzerine Düşünceler” Antalya Kent Merkezi İçinde Kalekapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması Bilgi Kitabı, Antalya Belediyesi, Antalya, 1990
- TMMOB Mimarlar Odası Antalya Şubesi**, Antalya Kıyı Yerleşmeleri Planlama Yapılanma Kullanma ve Sorunları, Antalya, 1996
- Twichell A.A.** “ Yeniden Geliştirme, Köhneleşme ve İşbirliği”,Şehir Yenilemesi Sırasında İşbirliği”, Derleyen: Yörükan T., 23-37, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006
- Uyar M.-Gül M.**, “Kıyı Alanlarında Koruma Planlaması”, Kıyı Alanlarında Planlama Semineri Bildiriler Kitabı, 65-82, İller Bankası Genel Müdürlüğü, Antalya, 2007

Yılmaz L., Antalya, Bir Ortaçağ Türk Şehrinin Mimarlık Mirası Ve Şehir Dokusunun Gelişimi: 16. Yüzyılın Sonuna Kadar, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 2002

SÜRELİ YAYINLAR VE BİLDİRİLER/MAKALELER

Akın N., “Koruma, Çevre ve Fener-Balat Örneği”, 19-25, Kent Planlama ve Koruma Etkinlikleri I Prof. Dr. Gönül Tankut Anısına Diyarbakır Koruma Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006

Akkar Z. M., “Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı’daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler ve Türkiye”, Planlama Dergisi, Sayı:2006/2, 29-38

Alıca S. G., Memleket Mevzuat Dergisi, Ekim 2006, Cilt:2, Sayı:16, 3-12

Atayurt U., “Küresel Saflar Sıklaştıkça”, İstanbul Dergisi, Nisan 2008, Sayı 63, 71-76

Bilsel S. G., Polat E. ve Yılmaz N., “Değişim Dönüşüm Sürecinde Kimlik Arayışları ve Kentsel Yenileme Kavramı”, 53-62, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara ,2006

Dündar Ö., “ Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Üzerine Kavramsal Bir Tartışma”, 65-75, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006

Dündar Ş.G., “Kamusal Alandan Kamusal Mekana Kentsel Tararımın Değiştiren Rolü: Küresel ve Yerel Parçalar Üzerinden Kent Temsilleri Üzerine Bir Tartışma”, 203-215, 2003 Yılı Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006

Ekinci Oktay, “Tarihi Balbey’in Var Olan Savaşı”, Cumhuriyet Dergisi ,6.12.1992

Eyüpgiller K., “Koruma-Kullanma Dengesi İçinde Turizmin Yeri, Kültürel Turizm Tüzüğü”, 52-57, Kent Planlama ve Koruma Etkinlikleri I Prof. Dr. Gönül Tankut Anısına Diyarbakır Koruma Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006

Gökçen Ş., “Dündar Bir Batı Kentinden Dönüşüm Hikayeleri: Newcastle Upon Tyne”, Kent Gündemi ,Ocak 2006, Sayı: 7, 118-126

Göksu F., “Özel Sektör Açısından Kentsel Dönüşüm”, 249-259, Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu Bildirileri Kitabı: İstanbul 2004, Küçükçekmece Belediyesi Yayını, İstanbul, 2005

- Görgülü Z.**, “Kentsel Dönüşüm Kentsel Rantın Yeni Adı Olmamalı”, Cumhuriyet Gazetesi, 21 Ekim 2005
- Güçhan N.Ş.**, “Türkiye’de Koruma ve Planlama Alanının Yeni Yasal Araçları”, 80-94, Kent Planlama Ve Koruma Etkinlikleri I Prof. Dr. Gönül Tankut Anısına Diyarbakır Koruma Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006
- Güler B. A.**, “Dönüşüm Alanları: Parçacıl İmar, Stratejik İskan”, 107-112, Planlama, Siyaset ve Siyasalar. 6. Türkiye Şehircilik Kongresi Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2007
- Gürkan M.**, “Eski Yasa-Yeni Yasa Karşılaştırması, Yönetmelikler ve Yenilikleri, Yenileme, Sağlıklaştırma İle İlişkileri”, 64-69, Kent Planlama ve Koruma Etkinlikleri I Prof. Dr. Gönül Tankut Anısına Diyarbakır Koruma Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006,
- Gürler E.**, “1980 Sonrası Kentsel Dönüşüm Sürecinde Küresel Perspektiften İstanbul Örneği: Kent İçi Tarihi Alanların Yeniden Üretim Modelleri” ,613-650, Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, Prof. Dr. İlhan Tekeli Onuruna, Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumu Bildirileri Kitabı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ve Şehir Plancıları Odası Ortak Yayını, Cilt: Iı, Ankara, 2005
- Kıral Ö.**, “Yeni Yasal Düzenlemeler Kapsamında Koruma Amaçlı Planlama Süreci”, 70-75, Kent Planlama ve Koruma Etkinlikleri I, Prof. Dr. Gönül Tankut Anısına Diyarbakır Koruma Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006
- Kurtuluş H.**, “Kentsel Dönüşüme Modern Kent Mitinin Çöküşü Çerçevesinden Bakmak”, Planlama Dergisi, Sayı:2006/2, 7-11
- Mimarlık Dergisi**, Sayı: 91/1
- Newman P.**, “Kültürel Dönüşüm, Turistler ve Kent Yönetimi”, 31-37, Uluslararası Kentsel Dönüşüm Uygulamaları Sempozyumu Bildirileri Kitabı: İstanbul 2004”, Küçükçekmece Belediyesi Yayını, İstanbul, 2005
- Özdemir D.** “Yeniden Canlandırma Projelerinde Kültür, Turizm ve Emlak Piyasaları Üzerine Kurulu Stratejilerin Başarı(Sızlık) Koşullarının İncelenmesi”, 384-397, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006

Özgen L., “Küreselleşmiş Dünyada Planlama, Devlet ve Hükümet Üzerine: Türkiye Örneği”, 161-167, Planlama, Siyaset Ve Siyasalar, 6. Türkiye Şehircilik Kongresi Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2007

Özkan E., “Küreselleşme-Yerelleşme Diyalektiğinde Olmayan Kent”, 275-294, Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, Prof. Dr. İlhan Tekeli Onuruna, Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumu Bildirileri Kitabı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ve Şehir Plancıları Odası Ortak Yayını, Cilt:I, Ankara, 2005

Özkan Y. Ö., “Kentsel Turizm: Bir Kentsel Dönüşüm Stratejisi”, 322-329, Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006

Smith N., “Yeni Küresellik, Yeni Şehircilik: Küresel Kentsel Strateji Olarak Soylulaştırma”, Planlama Dergisi, Sayı:2006/2, 13-27

Son Nokta Dergisi, 2007/A, Sayı:3

__ 2007/B, Sayı:5

__ 2007/D, Sayı:21

__ 2007/E, Sayı:22

__ 2007C, Sayı:19

Sökmen Polat, “Kentsel Dönüşüm İçin Kaynak Yaratıcı Sürdürülebilir Bir Planlama Çevresi”, 47-50, 2003 Yılı Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006

Strange I. ve Whitney D., “The Changing Roles And Purposes Of Heritage Conservation In The UK”, Planning, Practice & Research, Vol. 18, No. 2-3, May-August 2003, 219-229

Şahin Z., “İdeolojik Bir Araç Haline Gelen Kentsel Dönüşüm Kavramının Planlama Paradigmaları İle İlişisine Tarihsel Bir Bakış: Ankara Örneği”, 177-182, Planlama, Siyaset ve Siyasalar, 6. Türkiye Şehircilik Kongresi Bildirileri Kitabı”, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2007

Şahingür A. Ve Müderrisoğlu B., “AB'nin Toplum Tabanlı Kentsel Dönüşüme Yaklaşımı ve Türkiye'deki Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliği”, 489-506, Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, Prof. Dr. İlhan Tekeli Onuruna, Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumu Bildirileri

Kitabı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ve Şehir Plancıları Odası Ortak Yayını, Cilt:I, Ankara, 2005

Şehir Plancıları Odası Yönetim Kurulu, “Dünya Şehircilik Günü Bildirgesi”, 31-36, Planlama, Siyaset ve Siyasalar, 6. Türkiye Şehircilik Kongresi Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2007

Şen B., “Ekonomik Gelişmenin Kültürel Stratejileri: İstanbul Kent Merkezleri ve Tarihi Kentsel Alanların Yeniden Yapılandırılması”, Planlama Dergisi, Sayı:2006/2, 65-76

Şen B., “Soylulaştırma ve Konut Sorunu: Kente Dair İyimser Beklentilerin Karşılanamaması”, 183-196, Planlama, Siyaset ve Siyasalar, 6. Türkiye Şehircilik Kongresi Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2007

Tekeli İ., “Kentleri Dönüşüm Mekanı Olarak Düşünmek”, 3-7, 2003 Yılı Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı, TMMOB, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2006

Tekeli İ., “Siyaset İle Kent Planlamasının İlişkisi Yeniden Tanımlanıyor”, 37-54, Planlama, Siyaset ve Siyasalar”, 6. Türkiye Şehircilik Kongresi Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2007

Türkün A. ve Ulusoy Z., “Kentsel Sit Alanlarında Turizm Amaçlı Dönüşüm ve Sorunlar: Ankara Kalesi Örneği”, Planlama Dergisi, Sayı:2006/2, 129-138

Uysal Ü.E., “Soylulaştırma Kuramlarının İstanbul’da Uygulanabilirliği: Cihangir Örneği”, Planlama Dergisi, Sayı:2006/2, 77-92

Uzun N., “Yeni Yasal Düzenlemeler ve Kentsel Dönüşüme Etkileri”, Planlama Dergisi, Sayı:2006/2, 49-52

Üstün H., 2007/B, “Doğumevi Ve Okul Binaları Neden Korunmalı, Nasıl Kullanılmalı 2”, Antalya Bakış Gazetesi, 27.2.2007

Üstün H., 2007/C, “Doğumevi Ve Okul Binaları Neden Korunmalı, Nasıl Kullanılmalı 3”, Antalya Bakış Gazetesi, 28.2.2007

Üstün H., 2007/D, “Doğumevi Ve Okul Binaları Neden Korunmalı, Nasıl Kullanılmalı 4”, Antalya Bakış Gazetesi, 8.3.2007

Üstün H., 2007/A, “Doğumevi ve Okul Binaları Neden Korunmalı, Nasıl Kullanılmalı 1”, Antalya Hürses Gazetesi, 26.2.2007

Vizyon Dergisi, 2007/A, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Sayı:230

Vizyon Dergisi, 2007/B, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Sayı:236

Yalçın M. C., “Radikal Planlama”, 113-124, Planlama, Siyaset Ve Siyasalar, 6. Türkiye Şehircilik Kongresi Bildirileri Kitabı, Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, 2007

Yılmaz Z., “Kentsel Yenileme-Canlandırma Projesinde Katılımın Değerlendirilmesi ve Trabzon Örneği”, 579-598, Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, Prof. Dr. İlhan Tekeli Onuruna, Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokiyumu Bildirileri Kitabı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) ve Şehir Plancıları Odası Ortak Yayını, Cilt:I, Ankara, 2005

RAPORLAR VE BROŞÜRLER

Antalya Büyükşehir Belediyesi (A.B.B.) İmar Şube Müdürlüğü Faaliyet Raporu, 2005

Adım Adım, Koruyucu Kent Yenilemesi: Kreuzberg, Sergi Metinlerinin Türkçe Çeviri Broşürü,1987

Berksan, B., Antalya Analitik Etüdları, 1967

DAMPO Ltd. Şti., “ Antalya Büyükşehir 1/50000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Planlama Raporu”, 2005

Görgülü Z. Dinçer İ., Enlil Z.,Özden E. Ö.,Kurtarı E., Altıok Eç, “İstanbul’un Eylem Planlamasına Yönelik Mekansal Gelişme Stratejileri Araştırma Ve Model Geliştirme İşi, 3. Bölüm: Mahalle Ölçeğinde Kentsel Dönüşüm Modeli, Küçükbakkalköy Örneği, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir Ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul, 2006

Habitat II Antalya Kitapçığı, Antalya Büyükşehir Belediyesi Yayını, 1996

Türel M., Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçim Kampanyası Kitapçığı, 2004

UTTA Planlama, Projelendirme, Danışmanlık Ltd. Şti., “Antalya Muratpaşa Belediyesi MİA Gelişim Bölgesi ve Yakın Çevresi 1/1000 Ölçekli Uygulama Planı Açıklama Raporu”, 1997

WEB ADRESLERİ

Ahunbay Z., <http://www.mimdap.org/w/?p=3459>, e.t.Nisan 2008

Barselona'daki Dönüşüm - I: Genel Çerçeve, <http://www.mimdap.org/w/?p=211>. e. t. Mart 2008

Bayram, A.M., [http://www.yayed.org/genel/bizden_detay.php?kod=227 &tipi=7&sube=0](http://www.yayed.org/genel/bizden_detay.php?kod=227&tipi=7&sube=0), e.t. Şubat 2008

Erdoğan G., “Barınma Sorunu”, www.planlama.org, e.t. Aralık 2007

Gültekin R.E., “Türkiye’de Koruma Yasalarının Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme”, <http://esergultekin.blogcu.com/8248441>, e.t. Nisan 2008

[Http://akadami_kentseldonusum.blogspot.com](http://akadami_kentseldonusum.blogspot.com), e.t. Nisan 2008

[Http://En.Wikipedia.Org/Wiki/Upper_West_Side](http://En.Wikipedia.Org/Wiki/Upper_West_Side), e.t., Nisan 2008

[Http://www.antalya.bel.tr/tr/bel_guncel/haber_detay.cfm?sayfa=4208](http://www.antalya.bel.tr/tr/bel_guncel/haber_detay.cfm?sayfa=4208), e.t. Mayıs 2008

[Http://www.planlama.org/index.php?option=com_content&task=view&id=3346&Itemid=51](http://www.planlama.org/index.php?option=com_content&task=view&id=3346&Itemid=51), e.t. Mayıs 2008.

[Http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss911m.htm](http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss911m.htm), e.t.Nisan 2008

[Http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/ondem22/yil01/ss429m.htm](http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/ondem22/yil01/ss429m.htm), e.t.Nisan 2008

[Http://www.tmmob.org.tr/modules.php?op=modload&name=news&file=article&sid=2027](http://www.tmmob.org.tr/modules.php?op=modload&name=news&file=article&sid=2027), e.t. Nisan 2008

Karadağ D. “Antalya Kent Merkezi Dönüşüm Projesi Hakkında” [http://www.arkitera.com/g67-kentsel-donusum.html? year=&aid=800&o=796](http://www.arkitera.com/g67-kentsel-donusum.html?year=&aid=800&o=796), e.t. Nisan 2008

Karadağ D., “Kentsel Dönüşüm”, http://www.arkitera.com/gundem_67_kentsel-donusum.html?year=&aid=792, e.t.Mart 2008

Özden P.P., “Kentsel Yenileme Uygulamalarında Yerel Yönetimlerin Rolü Üzerine Düşünceler ve İstanbul Örneği” Başlıklı Makale, İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No: 23-24, Ekim 2000-Mart 2001, [Http://Www.İstanbul.Edu.Tr/Siyasal/Dergi/Sayi23-24/20.Htm](http://Www.İstanbul.Edu.Tr/Siyasal/Dergi/Sayi23-24/20.Htm), E.T. Şubat 2008

Torun G., “Kentsel Dönüşümde Yasal ve Yönetmelik Çerçeve: Gaziosmanpaşa Üzerine Bir Değerlendirme”, www.planlama.org, e.t. 14 Aralık 2007

Torun G., “Kentsel Dönüşümde Yasal ve Yönetmelik Çerçeve: Gaziosmanpaşa Üzerine Bir Değerlendirme”, www.planlama.org, e.t. 14 Aralık 2007

Tuncer M., “Türkiye’de Bölge - Kent Planlaması Ve Kentsel Tasarım: Uygulama Sorunları ve Görüşler” http://www.haberbilgi.com/bilim/cevre/mehmet_tuncer/kentplanlamasi.html, e.t. 1 Nisan 2008

Türkiye Turizm Stratejisi Raporu, <http://rega.basbakanlik.gov.tr/main.hsp?home=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2007/03/20070302.htm&main=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2007/03/20070302.html>, e.t. 1 Nisan 2008

- 5226 ve 3386 sayılı yasalarla değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
- 4957 sayılı Kanun ile değişik 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu
- 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun
- 4848 Sayılı Kültür Ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun
- 5225 Sayılı Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu
- 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu
- 5215 sayılı Belediyeler Kanunu
- Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi, Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik
- Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği
- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinin Belirlenmesine ve İlanına İlişkin Yönetmelik

- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde İmar Planlarının Hazırlanması Ve Onaylanmasına İlişkin Yönetmelik
- Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları
- Antalya Büyükşehir Belediye Meclisi Kararları
- GEEAYK, Antalya Koruma Kurulu ve Antalya Koruma Bölge Kurulu Kararları
- Antalya Kent Merkezi İmar Planları ve Koruma Amaçlı İmar Planları

TABLolar LİSTESİ

- Tablo: 1.1 Kentsel Dönüşüm ile İlgili Çıkarılmış Kanun ve Kanun Tasarılarına Göre Yetkili Kurumlar Tablosu
- Tablo: 1.2 5336 Sayılı Kanun Kapsamında İlan Edilen Yenileme Alanları Tablosu
- Tablo: 1.3 5336 Sayılı Kanun Kapsamında Kurulan Yenileme Alanı Koruma Bölge Kurulları Tablosu
- Tablo: 1.4 Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları Tablosu
- Tablo: 1.5 Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri Tablosu
- Tablo: 2.1. Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Projesi Kapsamındaki Alt Bölge Proje Alanlarına İlişkin Alınan Kurul Kararları Tablosu
- Tablo: 2.2 Cinsiyet Dağılımı Tablosu
- Tablo: 2.3 Eğitim Durumu Tablosu
- Tablo: 2.4 Antalya Olma Durumu Tablosu
- Tablo: 2.5 Antalya'ya Göç Edilen Bölgeler Tablosu
- Tablo: 2.6 Antalya'ya Göç Etmişlerin İkamet Süresi Tablosu
- Tablo: 2.7 Mülkiyet Durumu
- Tablo: 2.8 Antalya'yı Turizm Kimliği İle Tanımlama Oranı Tablosu
- Tablo: 2.9 Antalya'yı Tarım Kimliği İle Tanımlama Oranı Tablosu
- Tablo: 2.10 Antalya'yı Kimliksiz Tanımlama Oranı Tablosu
- Tablo: 2.11 Büyükşehir Belediyesi'nin Kent Merkezinde Yaptığı ve Yapacağı Uygulamalardan Haberdar Olma Durumu Tablosu
- Tablo: 2.12 Büyükşehir Belediyesi'nin Kent Merkezinde Yaptığı ve Yapacağı Uygulamalardan Haberdar Olma Yöntemi Tablosu
- Tablo: 2.13 Valilik, Okul ve Hastane Yapılarının Yıkılmasının Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Değerlendirmeler Tablosu
- Tablo: 2.14 Valilik, Okul ve Hastane Yapılarının Yıkılmasının Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Değerlendirmeler Tablosu
- Tablo: 2.15 Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Yapılan Yıkımlar ve Çalışmalar Öncesinde Bölge Halkının Görüşünün Alınıp Alınmadığı Sorusuna Verilen Cevaplar Tablosu
- Tablo: 2.16 Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Yapılan Çalışmaların Niçin Gerçekleştirildiği Sorusuna Verilen Cevaplar Tablosu

- Tablo: 2.17 Antalya Olma Durumuna Göre Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na Yapılan Çalışmaların Niçin Gerçekleştirildiği Sorusuna Verilen Cevaplar Tablosu
- Tablo: 2.18 Eğitim Durumuna göre Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na Yapılan Çalışmaların Niçin Gerçekleştirildiği Sorusuna Verilen Cevaplar Tablosu
- Tablo: 2.19 Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na Yapılan Çalışmalar Sonrasında Rantın Artması Nedeniyle Bölgeyi Terk Etmek Zorunda Kalacağı Yönünde Görüş Bildirenlerin Oranı Tablosu
- Tablo: 2.20 Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na Yapılan Çalışmaların Kent Kimliğine Katkısı Olup Olmayacağı Sorusuna Verilen Cevaplar Tablosu
- Tablo: 2.21 Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na Yapılan Çalışmaların Bölge İnsanına Katkısı Olup Olmayacağı Sorusuna Verilen Cevaplar Tablosu
- Tablo: 2.22 Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde Anketin Yapıldığı Cadde ve Sokak Dağılımı Tablosu
- Tablo: 2.23 Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde Meslek Gurubu Dağılımı Tablosu
- Tablo: 2.24 Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde Fonksiyon Dağılımı Tablosu
- Tablo: 2.25 Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde Okulların Yıkılması Gerekli Değildi Şeklinde Cevap Verenlerin Oranı
- Tablo: 2.26 Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde, Okulların Yıkılması Gerekli Değildi ve Gerekliydi Şeklinde Verilen Cevapların Caddelere Oranı Tablosu
- Tablo: 2.27 Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde, Yıkılan Yapıların Yerinin Nasıl Düzenlenmesi Gerektiği Sorusuna Verilen Cevaplar Tablosu
- Tablo: 2.28 Cumhuriyet Meydanı-Valilik Bölgesi'nde Anketin Yapıldığı Cadde ve Sokak Dağılımı Tablosu
- Tablo: 2.29 Cumhuriyet Meydanı-Valilik Bölgesi'nde Meslek Gurubu Dağılımı Tablosu
- Tablo: 2.30 Cumhuriyet Meydanı-Valilik Bölgesi'nde Fonksiyon Dağılımı Tablosu
- Tablo: 2.31 Cumhuriyet Meydanı-Valilik Bölgesi'nde Valilik Binasının Yerinin Nasıl Düzenleneceği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu Tablosu
- Tablo: 2.32 Cumhuriyet Meydanı-Valilik Bölgesi'nde Valilik Binasının Yerinin Nasıl Düzenleneceği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Yöntemi Tablosu

- Tablo: 2.33 Cumhuriyet Meydanı-Valilik Bölgesi'nde, Yıkılan Valilik Binası'nın Yerinin Nasıl Düzenlenmesi Gerektiği Sorusuna Verilen Cevaplar Tablosu
- Tablo: 2.34 Kalekapısı Bölgesi'nde Meslek Gurubu Dağılımı Tablosu
- Tablo: 2.35 Kalekapısı Bölgesi'nde Yapılan Yaya Düzenlemesinden Memnunluk Durumu Tablosu
- Tablo: 2.36 Kalekapısı Bölgesi'nde Yapılan Yaya Düzenlemesi Öncesi ve Sonrasında Gelir Değişikliği Durumu Tablosu
- Tablo: 2.37 Kalekapısı Bölgesi'nde Valilik ve Okul Binaları'nın Yerinin Nasıl Düzenleneceği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu Tablosu
- Tablo: 2.38 Kalekapısı Bölgesi'nde Valilik ve Okul Binaları'nın Yerinin Nasıl Düzenleneceği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Yöntemi Tablosu
- Tablo: 2.39 Kalekapısı Bölgesi'nde, Yıkılan Valilik Binası'nın Yerinin Nasıl Düzenlenmesi Gerektiği Sorusuna Verilen Cevaplar Tablosu
- Tablo: 2.40 Kalekapısı Bölgesi'nde, Yıkılan Okul Yapılarının Yerinin Nasıl Düzenlenmesi Gerektiği Sorusuna Verilen Cevaplar Tablosu
- Tablo: 2.41 Antalya Kent Merkezinde Gerçekleştirilen Kentsel Dönüşüm Süreci Tablosu (1930-2008 (Haziran Ayı) Dönemi)
- Tablo: 2.42 Antalya Kent Merkezinin 1930-2008 (Haziran Ayı) Dönemi Dönüşüm Metriksi Tablosu

TABLÖLAR

Tablo: 1.1. Kentsel Dönüşüm İle İlgili Çıkarılmış Kanun ve Kanun Tasarılarına Göre Yetkili Kurumlar

Adı	İlgili Kurum ve Kuruluşlar	Alan Sınırlarının Belirlenmesinde Yetkili Kurumlar	Plan ve Projelerin Hazırlanmasında Yetkili Kurumlar	Plan ve Projelerin Onaylanmasında Yetkili Kurumlar	Uygulamada Yetkili Kurumlar
Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Proje Kanunu	-Ankara Büyükşehir Belediye -Altındağ ve Keçiören Belediyeleri -Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ)	Bakanlar Kurulu	-Ankara Büyükşehir Belediye -Altındağ ve Keçiören Belediyeleri	-TOKİ'nin görüşüyle uygun -Ankara Büyükşehir Belediyesi	-TOKİ -Ankara Büyükşehir Belediyesi
Toplu Konut Kanunu	-TOKİ -İlgili Belediyeler -Valilikler	-TOKİ -Valilikler	-TOKİ	İlgili Belediye veya Valilik (Üç ay içerisinde onaylanmaması durumunda resmen yürürlüğe girme hakkı)	-TOKİ
Belediye Kanunu	-Belediyeler	-Belediyeler	-Belediyeler	-Belediyeler	-Belediyeler
Yıpranan Tarihi ve Kültür ve Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun	-İçişleri Bakanlığı -İl Özel İdareleri -Büyükşehir Belediyeleri -İlk Kademe Belediyeleri -Nüfusu 50 binin üzerindeki belediyeler -Yenileme Alanları Koruma Bölge Kuralları -TOKİ	-İl Genel Meclisi, Büyükşehir Belediyeleri, Nüfusu 50 binin üzerindeki Belediyelerin teklifi ile Bakanlar Kurulu	-İlçe ve ilk kademe Belediyeleri -Büyükşehir Belediyeleri -İl Özel İdareleri -Gerçek ve Özel Hukuk Tüzel Kişiler -İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları	-Büyükşehir Belediye Başkanları -Vali -Yenileme Alanı Koruma Bölge Kurulu	-İl Özel İdareleri -Belediyeler -İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları -Gerçek ve Özel Hukuk Tüzel kişiler -TOKİ -Parsel Sahipleri -KUDEB
Dönüşüm Alanları Hakkında Kanun Tasarısı	-Belediyeler -İl Özel İdareleri -Büyükşehir Belediyeleri	-Belediyeler -İl Özel İdareleri -Büyükşehir Belediyeleri	-Belediyeler -İl Özel İdareleri -Büyükşehir Belediyeleri	-Belediyeler -İl Özel İdareleri -Büyükşehir Belediyeleri	-Belediyeler -İl Özel İdareleri -Büyükşehir Belediyeleri

Tablo: 1.2. 5336 sayılı Kanun Kapsamında İlan Edilen Yenileme Alanları

ADI	BAKANLAR KURULU TARİH VE KARAR NO	İLAN EDİLDİĞİ GAZETE TARİH VE SAYI NO
1-Ankara, Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı	08.08.2005-2005/9289	07.09.2006/25929
2-Karaman, Aktekke Cami ve Müze çevresi Yenileme Alanı	19.12.2005- 2005/9893	20.01.2006/26055
3-Karaman, Kaleçevresi Yenileme Alanı	19.12.2005- 2005/9893	20.01.2006/26055
4-Karaman, Topucak Mahallesi Yenileme Alanı	19.12.2005- 2005/9893	20.01.2006/26055
5-İstanbul, Fatih-Kürkçübaşı Mh. Bulgurpalas Yenileme Alanı	03.04.2006- 2006/10299	22.06.2006/26147
6-İstanbul, Atikmustafapaşa Yenileme Alanı	03.04.2006- 2006/10299	22.06.2006/26147
7-İstanbul, Fatih-Balat, Karabaş-Tahtaminare Mahalleleri Yenileme Alanı	03.04.2006- 2006/10299	22.06.2006/26147
8-İstanbul, Fatih-Hatice Sultan-Neslişah Mahalleleri Yenileme Alanı	03.04.2006- 2006/10299	22.06.2006/26147
9-Kütahya, Merkez Yenileme Alanı	24.04.2006- 2006/10362	07.05.2006/26161
10-İstanbul, Tuzla, Köyiçi Yenileme Alanı	15.05.2006- 2006/10455	02.06.2006/26186
11-İstanbul, Eminönü, Süleymaniye-Hacıkadın-Kalcıderhane-Mollahüsrev-Hoca Gıyaseddin-Sarıdemir-Yavuz Sinan-Demirtaş Mahalleleri Yenileme Alanı	24.05.2006- 2006/10501	22.06.2006/26206
12-İstanbul, Zeytinburnu, Sur Tecrit Bandı Yenileme Alanı	24.05.2006- 2006/10502	23.06.2006/10502
13-İstanbul, Fatih, Haraçıkara Mehmet-Yalı- Küçük Mustafa Paşa-Hüsambey-Kasap İlyas-Hacı Hüseyin Ağa-İmrahor-Arap Emiri-Şeyh Resmi-Hatice Sultan-Ereğli-Kürkçübaşı-Cerrahpaşa- Atik Mustafa Paşa-Fatma Sultan- Çakırağa-Kırkeşme-Neslişah-Hacı Evhattin- Hacı Hamza-Canbaziye-Balat Karabaş- Tahta Minare-Abdi Subaşı-Veledi Karabaş-Beyazıtığa-Molla Askı Sancaktar Hayrettin Mahalleleri Yenileme Alanı	13.09.2006- 2006/10961	13.10.2006/26318
14-Samsun Yenileme Alanı	16.10.2006- 2006/11265	08.12.2006/26370
15-Kahramanmaraş Yenileme Alanı	19.03.2007- 2007/11886	07.04.2007/26486
16-İstanbul, Eminönü, Nişanca-Sultanahmet Bölgeleri Yenileme Alanı	03.07.2007- 2007/12375	20.07.2007/26588
17-Çanakkale, Fevzipaşa, Kemalpaşa ve Namık Kemal Mahalleleri Yenileme Alanı	06.07.2007- 2007/12428	31.07.2007/26599
18-İzmir, Konak Yenileme Alanı	01.10.2007- 2007/12668	31.10.2007/26686
19-İstanbul, Eminönü, Kapalıçarşı ve Çevresi Yenileme Alanı	26.11.2007- 2007/12893	25.12.2007/26737

KAYNAK: <http://rega.basbakanlik.gov.tr>

Tablo: 1.3. 5336 Sayılı Kanun Kapsamında Kurulan Yenileme Alanı Koruma Bölge Kurulları

ADI	BAKANLAR KURULU TARİH VE KARAR NO	İLAN EDİLDİĞİ RESMİ GAZETE TARİH VE SAYI NO
Ankara Yenileme Alanı Koruma Bölge Kurulu	29.06.2006- 2006/10688	19.07.2006/26233
İstanbul Yenileme Alanları Koruma Bölge Kurulu	23.08.2006- 2006/10875	27.09.2006/26302

KAYNAK: <http://rega.basbakanlik.gov.tr>

Tablo: 1.4. Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları

İLKE KARARI NO	İLKE KARARI ADI
021 nolu İlke Kararı	Kurul Kararlarına Karşı İdare Mahkemelerinde Açılan Davaların Sonuçlandırılmasından Önce, Kurula Yapılan Başvuruların Değerlendirilmesi
419 nolu İlke Kararı	Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları 04.10.2006 tarih, 720 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.
420 nolu İlke Kararı	Planlama Sırasında Likileme Geçiş Alanı Olarak göz önüne Alınması Gerekli Görülen Alanlara (Planlama Sınırları) İlişkin Usuldar Tarih Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları
421 nolu İlke Kararı	Tescil Kaydının Yeniden Değerlendirilmesine İlişkin İşlemler (20.12.2005 tarih, 709 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
426 nolu İlke Kararı	Karayolları Geçirgahı Üzerinde Yer Alan Mimari ve Tarihi Değeri Bulunan Köprülerin Bakım ve Onarımı (03.05.2006 tarih, 716 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
430 nolu İlke Kararı	Koruma Kurullarına Sunulacak Projelerin Hazırlanmasında Uygulanması Gereken Hususlar
434 nolu İlke Kararı	2863 Sayılı Yasaya Muhalefetten Açılan Davalar (20.12.2005 tarih, 710 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
438 nolu İlke Kararı	Anıt - Heykeller (19.06.2007 tarih, 729 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
441 nolu İlke Kararı	Camii, Mescit, Türbe vb. Kültür Varlıklarının Müdahale Biçimleri Uygulama ve Denetimi (20.12.2005 tarih, 711 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
34 nolu İlke Kararı	I ve II. Derecede Arkeolojik Sit Alanlarındaki Örenyerlerinde Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması ve Sergilenmesine Yönelik Mekanların Oluşturulması (03.05.2006 tarih, 714 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
572 nolu İlke Kararı	Koruma Amaçlı İmar Planları ile İlgili Yönetmeliğin Hazırlanması
589 nolu İlke Kararı	Yakın Geçmişimize Ait Mezarlık Alanlarındaki Ağaçlar (19.06.2007 tarih, 730 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
592 nolu İlke Kararı	Sit Alanlarındaki Su Ürünleri Üretim ve Yetiştirme Tesislerine İlişkin İlke Kararı (19.12.2006 tarih, 725 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
627 nolu İlke Kararı	Yasal Süresi İçinde Gerçekleştirilmeyen Koruma Amaçlı İmar Planlarının Yaptırılması ve Sit Alanları Geçiş Dönemi Yapı Şartları Uygulanması Sürecine İlişkin İlke Kararı (03.05.2006 tarih, 712 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
647 nolu İlke Kararı	Su Ürünleri ve Üretim ve Yetiştirme Tesislerine İlişkin İlke Kararı (Mahkeme kararı gereği iptal edilmiştir.)
655 nolu İlke Kararı	Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları
658 nolu İlke Kararı	Doğal (Tabii) Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları (19.06.2007 tarih, 728 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
659 nolu İlke Kararı	Taşınmaz Kültür Varlıklarının Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları
660 nolu İlke Kararı	Sit Alanları ile Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıklarının Bitişik Parselleri ve Koruma Alanlarındaki Tescilsiz Yapıların Bakım ve Basit Onarımları
661 nolu İlke Kararı	Tescil Kaydı Bulunmayan Taşınmaz Kültür Varlığı Özelliklerindeki Yapılar ve Yapı Elemanları
662 nolu İlke Kararı	Taşınmaz Kültür Varlıkları ile Korunması Gerekli Kültür Varlığı Özellikli Gösteren Yapıların Tespiti ve Korunmalarına İlişkin Kurulların Değerlendirilmesi Aşamasında Dikkate Alınacak Esaslar
663 nolu İlke Kararı	Sit Alanları Dışındaki Üzerinde Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı Bulunan Parsellerin Koruma Alanı
664 nolu İlke Kararı	Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları ile Koruma Alanları ve Sit Alanları Üzerine Konulacak Her türlü Işıklı ve Işıksız Tabelalar ile Çevresinde Yapılacak Donanımlar
665 nolu İlke Kararı	Korunması Gerekli Tabiat ve Varlıklarından Anıt Ağaçların Tanımı ve Korunması
666 nolu İlke Kararı	03.05.2006 tarih, 712 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.
674 nolu İlke Kararı	
676 nolu İlke Kararı	
679 nolu İlke Kararı	
680 nolu İlke Kararı	
688 nolu İlke Kararı	
690 nolu İlke Kararı	03.05.2006 tarih, 712 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.
696 nolu İlke Kararı	Arkeolojik, Doğal, Tarihi Sit Alanları ile Sit Alanları Dışındaki Tescilli Kültür ve Tabiat Varlığı Parsellerinin Koruma Alanlarındaki Tescilsiz Parsellerde Uygulamaların Denetlenmesi ve İskan İzni
697 nolu İlke Kararı	
698 nolu İlke Kararı	19.06.2007 tarih, 728 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.
701 nolu İlke Kararı	
702 nolu İlke Kararı	Kentsel Arkeolojik Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları
709 nolu İlke Kararı	Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tescil Kaydının Yeniden Değerlendirilmesine İlişkin İşlemler
710 nolu İlke Kararı	2863 Sayılı Kanuna Muhalefetten Açılan Davalar
711 nolu İlke Kararı	Vakıflar Genel Müdürlüğü İdare ve Denetiminde Olan Camii, Mescit, Türbe vb. Kültür Varlıklarının Müdahale Biçimleri Uygulama ve Denetimi (19.06.2007 tarih, 731 sayılı İlke Kararı ile iptal edilmiştir.)
712 nolu İlke Kararı	"Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulanması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik" in uygulanmasında ortaya çıkan sorunların değerlendirilmesi
714 nolu İlke Kararı	
715 nolu İlke Kararı	
716 nolu İlke Kararı	Karayolları Geçirgahı Üzerinde Yer Alan Mimari ve Tarihi Değeri Bulunan Köprülerin Tadilat, Tamirat ve Esaslı Onarımları
717 nolu İlke Kararı	Baraj Alanlarından Etkilenen Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması
720 nolu İlke Kararı	Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları
725 nolu İlke Kararı	2863 Sayılı Kanun kapsamına Giren Alanlarda Su Ürünleri Üretim ve Yetiştirme Tesislerine İlişkin İlke Kararı
728 nolu İlke Kararı	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Doğal (Tabii) Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları ile İlgili İlke Kararı
729 nolu İlke Kararı	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Anıt-Heykeller ile İlgili İlke Kararı
730 nolu İlke Kararı	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Kültür ve Tabiat Varlığı Olarak Tescilli Mezarlık Alanlarındaki Ağaçlar ile İlgili İlke Kararı
731 nolu İlke Kararı	Kültür ve Tabiat Varlıklarını koruma yüksek kurulunun vakıflar genel müdürlüğü idare ve denetiminde olan camii, mescit, türbe vb. kültür varlıklarının müdahale biçimleri uygulama ve denetimi ile ilgili ilke kararı
736 nolu İlke Kararı	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Koleksiyoncuların Envanterinde Bulunan Taşınmaz ve Taşınmaz Parçaları ile İlgili İlke Kararı
737 nolu İlke Kararı	
738 nolu İlke Kararı	
739 nolu İlke Kararı	"2863 Sayılı Kanuna Muhalefetten Açılan Davalar" a ilişkin İlke Kararının Koruma Yüksek Kurulunda değerlendirilmesi
740 nolu İlke Kararı	

Tablo: 1.5. Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleeri (2004-2008 HAZİRAN)

SIRA	ADI	Bakanlar Kurulu TARİH	Bakanlar Kurulu SAYI	RG.TARİH	RG.SAYI
1	Antalya Kemeragzi-Kundu KTKGB	03.08.2004	2004/7789	06.09.2004	25575
2	Aydin Didim Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	22.10.2004	2004/8328	06.01.2005	25692
3	Elazığ Harput Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	22.10.2004	2004/8328	06.01.2005	25692
4	İzmir Çeşme Paşalimanı Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	22.10.2004	2004/8328	06.01.2005	25692
5	Kapadokya Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	22.10.2004	2004/8328	06.01.2005	25692
6	Oymapınar Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	22.10.2004	2004/8328	06.01.2005	25692
7	Antalya Merkez Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	27.12.2004	2004/8321	31.12.2004	25687
8	Mersin Tarsus Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	27.12.2004	2004/8321	31.12.2004	25687
9	Şanlıurfa Kent Merkezi KTKGB	17.06.2005	2005/9280	01.09.2005	25923
10	İzmir Çeşme Alaçatı Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	20.09.2005	2005/9437	12.10.2005	25964
11	Adana Karataş-Yumurtalık Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	08.05.2006	2006/10427	26.05.2006	26179
12	Muğla Dalaman Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi Sınır Değişikliği	16.01.2006	2006/9952	31.01.2006	26066
13	Muğla Bodrum Yarımadası Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi 19	30.10.2006	2006/11189	24.11.2006	26356
14	Çanakkale Saroz körfezi KTKGB	20.11.2006	2006/11264	08.12.2006	26370
15	Çankırı Ilgaz Kadınçayırı Yıldıztepe KTKGB	20.11.2006	2006/11264	08.12.2006	26370
16	Erzincan Ergen Dağı (İsim Değ. Yapılarak) KTKGB	20.11.2006	2006/11264	08.12.2006	26370
17	Kocaeli Sakarya Kıyı bandı KTKGB	20.11.2006	2006/11264	08.12.2006	26370
18	Mersin Tarsus Karboğazi KTKGB	20.11.2006	2006/11264	08.12.2006	26370
19	Rize Anzer KTKGB	20.11.2006	2006/11264	08.12.2006	26370
20	Rize Çamlıhemşin Ayder Kaplıcası KTKGB	20.11.2006	2006/11264	08.12.2006	26370
21	Balıkesir-Marmara Güneyi Adalar Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	22.01.2007	2007/11712	27.02.2007	26447
22	Muğla Milas Fesleğen Kùltür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi	22.01.2007	2007/11712	27.02.2007	26447

Tablo: 2.1.Tarihi Kent Merkezi Kentsel Dönüşüm Projesi Kapsamındaki Alt Bölge Proje Alanlarına İlişkin Alınan Kurul Kararları

ALT BÖLGE PROJE ALANLARI	KURUL KARARLARI	KURUL İÇERİĞİ	KARARLARININ
Cumhuriyet Meydanı-Valilik-Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu Alt Bölge Proje Alanı	14.04.1973 tarih ve 7090 sayılı GEEAYK kararı	Eski Hükümet Konagi tescil edildi	
	19.04.1974 tarih ve 7761 sayılı GEEAYK kararı	Eski Hükümet Konagi'nin tescil kaydı kaldırıldı.	
	13.08.1993 tarihli ve 1952 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı	"Akdeniz Gençlik Sanat ve Kültür Parkı" adıyla Cumhuriyet Meydanı 1/500 ölçekli yerleşim planı uygun bulundu.	
	10.03.1995 tarih ve 2495 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı	Belediyenin çevre düzenleme projesi değişiklik önerisi uygun bulunmadı.	
	23.08.1995 tarih ve 2671 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı	Çevre düzenleme projesinin I-A etabına ait proje düzeltilerek uygun bulundu	
	02.11.1995 tarih ve 2768 sayılı	Çevre düzenleme projesinin 4 kısmı ile servis üniteleri projeleri uygun bulundu.	
	22.11.1996 tarih ve 3170 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı	Atatürk Anıtı tescil edildi	
	01.09.1997 tarih ve 3500 sayılı Antalya Koruma Kurulu Kararı	Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu yapısı tescil edildi.	
	24.12.2004 tarih ve 224 sayılı Antalya Koruma Bölge Kurulu kararı	Cumhuriyet Meydanı çevre düzenleme projesinin valilik binası kısmında yapılan değişiklik önerisi prensipte uygun bulundu.	
	05.08.2005 tarih ve 559 sayılı Antalya Koruma Bölge Kurulu kararı	Cumhuriyet Meydanı ile valilik binası çevresine yönelik hazırlanan 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı değişikliği uygun bulundu.	
	14.09.2005 tarih ve 606 sayılı Antalya Koruma Bölge Kurulu kararı	Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nun Valilik Binası olarak kullanılmasına yönelik hazırlanan röleve ve restorasyon projeleri uygun bulundu.	
	16.12.2005 tarih ve 780 sayılı Antalya Koruma Bölge Kurulu kararı	Cumhuriyet Meydanı ile valilik binası çevresine yönelik hazırlanan 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı değişikliği uygun bulundu.	
	09.11.2006 tarih ve 1271 sayılı Antalya Koruma Bölge Kurulu kararı	Valilik Binası restorasyon projesinde proje tadilatı ve mülkiyet nedeniyle yapılan 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı değişikliği uygun bulundu	
	Kalekapısı-Hanlar Bölgesi Alt Bölge Proje Alanı	12.04.1964 tarih ve 2427 sayılı GEEAYK kararı	Balbey Camısı tescil edildi
13.07.1974 tarih ve 7930 sayılı GEEAYK kararı		Tek Kapılı Han tescil edildi	
06.03.1983 tarih ve 3395 sayılı GEEAYK kararı		Pazar Hanı tescil edildi.	
24.05.1989 tarih ve 365 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı		İki Kapılı Han tescil edildi. Hanlar Bölgesi Koruma Alanı belirlendi.	
24.03.1992 tarih ve 1390 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı		Kalekapısı ve çevresi kentsel tasarım projelerindeki temel planlama kararları ilke olarak olumlu bulundu	
16.05.1996 tarih ve 2978 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı		Kalekapısı ve çevresi kentsel tasarım projesi kapsamındaki Dönerçiler Çarşısı kısmında imar planı değişikliği ile vaziyet planı ve avan proje uygun bulundu.	
26.06.1997 tarih ve 3398 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı		Dönerçiler Çarşısı mimari projeleri uygun bulundu.	
16.02.1998 tarih ve 3685 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı		Cumhuriyet Hanı tescil edildi	
21.11.2002 tarih ve 5684 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı		Saat Kulesi karşısındaki buç ve Yıvılı Minareye için merdivenlerin çevresinin düzenlenmesine ilişkin hazırlanan proje uygun bulundu	
24.12.2004 tarih ve 219 sayılı Antalya Koruma Bölge Kurulu kararı		Ayanoğlu Mescidi tescil edildi.	
Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi Alt Bölge Proje Alanı	09.03.2007 tarih ve 1497 sayılı Antalya Koruma Bölge Kurulu kararı	İsmet İnönü İlköğretim Okulu, Kız Meslek Lisesi, Vakıf Hastanesi yapılarının tescil edilmesi uygun bulunmadı.	
Doğu Garajı Alt Bölge Proje Alanı	28.07.1992 tarih ve 1509 sayılı Antalya Koruma Kurulu kararı	Antik Attelia kentinin Doğu Nekropolü olduğu anlaşılan alanda yeni inşaatlarda Subasman vizesi alınma aşamasında Müze Müdürlüğü'nün görüşünün alınmasına karar verildi.	
	02.05.2008 tarih ve 2395 sayılı Antalya Koruma Bölge Kurulu kararı	Doğu Garajı ve Halk Pazarı Düzenleme projesi uygulaması sırasında mezar kalıntılarının çıkışı konusunda proje uygulaması durduruldu. Antalya Müze Müdürlüğü ile Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nce yapılacak kurtarma kazısı sonrasında arkeolojik sit derecelendirme ve sınırlarının belirleneceği belirtildi. Proje alanının diğer kısmında inşaat çalışmalarının devam edebileceğine karar verildi.	

Tablo: 2.2. Anket Uygulananların Cinsiyet Dağılımı

	ERKEK	KADIN
n= 150 kişi	ORAN (%)	ORAN(%)
OKULLAR BÖLGESİ	92	8
CUMHURİYET MEYDANI BÖLGESİ	76	24
KALEKAPISI BÖLGESİ	80	20
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜMÜ	82,7	17,3

Tablo: 2.3. Anket Uygulananların Eğitim Durumu

n= 150 kişi	OKULLAR BÖLGESİ(%)	CUMHURİYET MEYDANI BÖLGESİ(%)	KALEKAPISI BÖLGESİ(%)	ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜMÜ(%)
İLKOKUL	32	20	18	23.3
ORTAOKUL	32	18	20	24
LİSE	28	36	44	36
ÜNİVERSİTE	6	26	18	16.7

Tablo: 2.4. Anket Uygulananların Antalya Olma Durumu

n= 150 kişi	ORAN(%)
OKULLAR BÖLGESİ	60
CUMHURİYET MEYDANI BÖLGESİ	36
KALEKAPISI BÖLGESİ	52
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜMÜNÜN ORTALAMA ORANI	49,3

Tablo: 2.5. Anket Uygulananların Antalya'ya Göç Edilen Bölgeler

n= 150 kişi	OKULLAR BÖLGESİ(%)	CUMHURİYET MEYDANI BÖLGESİ(%)	KALEKAPISI BÖLGESİ(%)	ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜMÜ(%)
MARMARA	5	15,6	8,7	10,7
EGE	5	9,4	8,7	8
AKDENİZ	10	5	13	8
İÇ ANADOLU	50	43,8	30,4	41,3
KARADENİZ	5	3,1	8,7	5,3
DOĞU ANADOLU	5	18,8	17,4	10,7
G.ANADOLU	20	6,3	8,7	10,7
YURTDIŞI	-	-	4,3	1,3

Tablo: 2.6. Anket Uygulananlardan Antalya'ya Göç Etmiş Olanların İkamet Süresi

n= 150 kişi	OKULLAR BÖLGESİ(%)	CUMHURİYET MEYDANI BÖLGESİ(%)	KALEKAPISI BÖLGESİ(%)	ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜRÜMÜ(%)
1 YILDAN AZ	-	9,4	-	3,9
1-5 YIL ARASI	15	9,4	16,7	13,2
6-10 YIL ARASI	25	15,6	29,2	22,4
11-20 YIL ARASI	15	34,4	33,3	28,9
21 YIL VE ÜZERİ	45	31,3	20,8	31,6

Tablo: 2.7. Anket Uygulananların Mülkiyet Durumu

n= 150 kişi	MÜLK SAHİBİ(%)	KİRACI(%)
OKULLAR BÖLGESİ	20	80
CUMHURİYET MEYDANI BÖLGESİ	6	94
KALEKAPISI BÖLGESİ	14	86
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜRÜMÜ	13	86,7

Tablo: 2.8. Anket Yapılan Bölgelerde Antalya'yı Turizm Kimliği İle Tanımlama Oranı

n= 150 kişi	ORAN (%)
OKULLAR BÖLGESİ	98
CUMHURİYET MEYDANI BÖLGESİ	94
KALEKAPISI BÖLGESİ	94
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜRÜMÜ	95,3

Tablo: 2.9. Anket Yapılan Bölgelerde Antalya'yı Tarım Kimliği İle Tanımlama Oranı

n= 150 kişi	ORAN (%)
OKULLAR BÖLGESİ	20
CUMHURİYET MEYDANI	2
KALEKAPISI	8
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜRÜMÜ	10

Tablo: 2.10. Anket Yapılan Bölgelerde Antalya'yı Kimliksiz Tanımlama Oranı

n= 150 kişi	ORAN (%)
OKULLAR BÖLGESİ	4
CUMHURİYET MEYDANI	6
KALEKAPISI	4
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜMÜ	4.7

Tablo: 2.11. Anket Yapılan Bölgelerde Büyükşehir Belediyesi'nin Kent Merkezinde Yaptığı ve Yapacağı Uygulamalardan Haberdar Olma Durumu

n= 150 kişi	ORAN (%)
OKULLAR BÖLGESİ	56
CUMHURİYET MEYDANI	76
KALEKAPISI	90
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜMÜ	74.7

Tablo: 2.12. Anket Yapılan Bölgelerde Büyükşehir Belediyesi'nin Kent Merkezinde Yaptığı ve Yapacağı Uygulamalardan Haberdar Olma Yöntemi

n= 150 kişi	BASIN (%)	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YETKİLİLERİNDEN (%)	PROJELERİN HALKA TANITILMASI (%)	DİĞER (%)
OKULLAR BÖLGESİ	66.7	8.3	2.8	22.2
CUMHURİYET MEYDANI	63.2	2.6	23.7	10.5
KALEKAPISI	60.9	32.6	-	6.5
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜMÜ	63.3	15.8	8.3	12.5

Tablo: 2.13. Anket Yapılan Bölgelerde Valilik, Okul Ve Hastane Yapılarının Yıkılmasının Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Değerlendirmeler

n= 150 kişi	YIKILMASI GEREKLİYDİ(%)	YIKILMASINA GEREK YOKTU(%)	FARKETMEZ(%)
OKULLAR BÖLGESİ	40	58	2
CUMHURİYET MEYDANI	54	40	6
KALEKAPISI	60	26	14
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜMÜ	51.3	41.3	7.3

Tablo: 2.14. Anket Yapılan Bölgelerde Valilik, Okul ve Vakıf Hastanesi Binalarının Yıkılmasının Gerekli Olup Olmadığına İlişkin Değerlendirmeler

n= 150 kişi	EVET (%)	HAYIR(%)	FARKETMEZ (%)	TOPLAM (%)
ANTALYALI	55.4	37.8	6.8	100.0
ANTALYALI DEĞİL	47.4	44.7	7.9	100.0
TOPLAM	51.3	41.3	7.3	100.0

Tablo: 2.15. Anket Yapılan Bölgelerde Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Yapılan Yıkımlar ve Çalışmalar Öncesinde Bölge Halkının Görüşünün Alınıp Alınmadığı Sorusuna Verilen Cevaplar

n= 150 kişi	EVET(%)	HAYIR(%)
OKULLAR BÖLGESİ	2	98
CUMHURİYET MEYDANI	2	98
KALEKAPISI	8	92
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜRÜ	4	96

Tablo: 2.16. Anket Yapılan Bölgelerde Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Yapılan Çalışmaların Niçin Gerçekleştirildiği Sorusuna Verilen Cevaplar

n= 150 kişi	OKULLAR BÖLGESİ (%)	CUMHURİYET MEYDANI (%)	KALE KAPISI (%)	ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜRÜ(%)
BÖLGE İNSANI İÇİN	-	-	2	7
ANTALYALILAR İÇİN	24	40	28	30.7
TURİSTLER İÇİN	20	24	42	28.7
RANT İÇİN	54	36	28	39.3
DİĞER	2	-	-	7

Tablo: 2.17. Anket Yapılan Bölgelerde Antalyalı Olma Durumuna Göre Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Yapılan Çalışmaların Niçin Gerçekleştirildiği Sorusuna Verilen Cevaplar

n= 150 kişi	BÖLGE İNSANI İÇİN(%)	TÜM ANTALYALILAR İÇİN(%)	TURİSTLER İÇİN(%)	RANT İÇİN(%)	DİĞER (%)	TOPLAM (%)
ANTALYALI	1.4	28.4	24.3	45.9	0	100.0
ANTALYALI DEĞİL	0	32.9	32.9	32.9	1.3	100.0
TOPLAM	7	30.7	28.7	39.3	7	100.0

Tablo: 2.18. Anket Yapılan Bölgelerde Eğitim Durumuna Göre Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Yapılan Çalışmaların Niçin Gerçekleştirildiği Sorusuna Verilen Cevaplar

n= 150 kişi	EĞİTİM DURUMU				TOPLAM (%)
	İLKOKUL (%)	ORTAOKUL (%)	LİSE (%)	ÜNİVERSİTE (%)	
BÖLGE İNSANI İÇİN	0	0	100.0	0	100.0
TÜM ANTALYALILAR İÇİN	17.4	10.9	41.3	30.4	100.0
TURİSTLER İÇİN	14.0	37.2	34.9	14.0	100.0
RANT İÇİN	35.6	23.7	32.2	8.5	100.0
DİĞER	0	100.0	0	0	100.0
TOPLAM	23.3	24	36.0	16.7	100.0

Tablo: 2.19. Anket Yapılan Bölgelerde Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nca Yapılan Çalışmaların Kent Kimliğine Katkısı Olup Olmayacağı Sorusuna Verilen Cevaplar

n= 150 kişi	EVET (%)	HAYIR(%)
OKULLAR BÖLGESİ	68	32
CUMHURİYET MEYDANI	72	28
KALEKAPISI	82	18
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜRÜ	74	26

Tablo: 2.20. Anket Yapılan Bölgelerde Büyükşehir Belediye Başkanlığınca Yapılan Çalışmaların Bölge İnsanına Katkısı Olup Olmayacağı Sorusuna Verilen Cevaplar

n= 150 kişi	EVET(%)	HAYIR(%)
OKULLAR BÖLGESİ	38	62
CUMHURİYET MEYDANI	66	34
KALEKAPISI	54	46
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜMÜ	52.7	47.3

Tablo: 2.21. Anket Yapılan Bölgelerde Büyükşehir Belediye Başkanlığı' nca Yapılan Çalışmalar Sonrasında Rantın Artması Nedeniyle Bölgeyi Terk Etmek Zorunda Kalacağı Yönünde Görüş Bildirenlerin Oranı

OKULLAR BÖLGESİ	%34
CUMHURİYET MEYDANI	%18
KALEKAPISI	%20
ANKET YAPILAN BÖLGELERİN TÜMÜ	%24

Tablo: 2.22. Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde Anketin Yapıldığı Cadde ve Sokak Dağılımı

ANKETİN YAPILDIĞI CADDE VEYA SOKAK n= 50 kişi	%
FAHRETTİN ALTAY CADDESİ	22.0
DEMİRCİLER İÇİ 411.SOK.	22.0
ŞEHİT BİNBAŞI CENGİZ TOYTUNÇ CADDESİ	30.0
ALİ ÇETİNKAYA CADDESİ	20.0
418. SOKAK	6.0
TOPLAM	100.0

Tablo: 2.23. Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde Anketin Yapıldığı Cadde ve Sokaklarda Meslek Dağılımı

MESLEK (n= 50 kişi)		%
	ANTİKACI	2.0
	AŞÇI	2.0
	BIÇAKCI	6.0
	DEMİRCİ	4.0
	ESNAF	54.0
	EV HANIMI	2.0
	KASİYER	4.0
	KUAFÖR	2.0
	MUHASEBECİ	2.0
	OTOPARK İŞLETME	2.0
	ŞEHİR PLANCISI	2.0
	SOBACI	6.0
	TAKSİ ŞOFÖRÜ	2.0
	TEKNİKER	4.0
	TEZGAHTAR	6.0
	TOPLAM	100.0

Tablo: 2.24. Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde Fonksiyon Dağılımı

FONKSİYON n= 50 kişi	%
TİCARETHANE	80.0
BÜRO	8.0
KONUT	2.0
İMALATHANE	10.0
TOPLAM	100.0

Tablo: 2.25. Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde Bölgeyi Terk Etmek Zorunda Kalacağız Şeklinde Cevap Verenlerin Caddelere Oranı

OKULLAR BÖLGESİNDE BÖLGEYİ TERK ETMEK ZORUNDA KALACAĞIZ DİYENLERİN CADDELERE ORANI n= 50 kişi		%
ANKETİN YAPILDIĞI CADDE VEYA SOKAK	FAHRETTİN ALTAY CADDESİ	5,9
	DEMİRCİLER İÇİ 411.SOK.	47
	ŞEHİT BİNBAŞI CENGİZ TOYTUNÇ CADDESİ	35,3
	418. SOKAK	11,8
TOPLAM	100	

Tablo: 2.26. Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde Okulların Yıkılması Gerekli Değildi Şeklinde Cevap Verenlerin Oranı

n= 50 kişi		OKUL VE HASTANE YAPILARININ YIKILMASI GEREKLİ MİYDİ?			TOPLAM
		EVET	HAYIR	FARKETMEZ	
ANKETİN YAPILDIĞI CADDE VEYA SOKAK	FAHRETTİN ALTAY CADDESİ	% 90.9	% 9.1	% 0	% 100.0
	DEMİRCİLER İÇİ 411.SOK.	% 9.1	% 90.9	% 0	% 100.0
	ŞEHİT BİNBAŞI CENGİZ TOYTUNÇ CADDESİ	% 40.0	% 60.0	% 0	% 100.0
	ALİ ÇETİNKAYA CADDESİ	% 30.0	% 60.0	% 10.0	% 100.0
	418. SOKAK	% 0	% 100.0	% 0	% 100.0
	TOPLAM	% 40.0	% 58.0	% 2.0	% 100.0

Tablo: 2.27. Sobacılar Çarşısı-Okullar Bölgesi'nde Yıkılan Yapıların Yerinin Nasıl Düzenlenmesi Gerektiği Sorusuna Verilen Cevaplar

n= 50 kişi	%
YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ ÇARŞI	46.0
YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ AÇIK ALAN	32.0
SADECE AÇIK ALAN	8.0
YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ KÜLTÜREL AMAÇLI YAPILAR	8.0
DİĞER	6.0
TOPLAM	100.0

Tablo: 2.28. Cumhuriyet Meydanı- Valilik Bölgesi'nde Anketin Yapıldığı Cadde ve Sokak Dağılımı

ANKETİN YAPILDIĞI CADDE VEYA SOKAK (n= 50 kişi)	%
HÜKÜMET CADDESİ	50.0
HASAN SUBAŞI CADDESİ	4.0
CUMHURİYET CADDESİ	4.0
1. SOKAK	28.0
2. SOKAK	4.0
21. SOKAK	10.0
TOPLAM	100.0

Tablo: 2.29. Cumhuriyet Meydanı- Valilik Bölgesi'nde Meslek Gurubu Dağılımı

MESLEK (n= 50 kişi)	%
AŞÇI	4.0
AVUKAT	4.0
ECZACI	4.0
ESNAF	52.0
GÖZLÜKÇÜ	2.0
İDARECİ	2.0
KUAFOR	2.0
MİMAR	2.0
MUHASEBECİ	2.0
MÜHENDİS	2.0
OPTSYEN	4.0
PERSONEL ŞEFİ	2.0
RESTORANT ŞEFİ	2.0
TAKSİCİ	6.0
TEKNİKER	4.0
TEZGAHTAR	6.0
TOPLAM	100.0

Tablo: 2.30. Cumhuriyet Meydanı- Valilik Bölgesi'nde Fonksiyon Dağılımı

FONKSİYON		Sayı	%
n= 50 kişi	TİCARETHANE	44	88.0
	BÜRO	6	12.0
	TOPLAM	50	100.0

Tablo: 2.31. Cumhuriyet Meydanı- Valilik Bölgesi'nde Valilik Binasının Yerinin Nasıl Düzenleneceği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

n= 50 kişi	%
EVET	74.0
HAYIR	26.0
TOPLAM	100.0

Tablo: 2.32. Cumhuriyet Meydanı- Valilik Bölgesi'nde Valilik Binasının Yerinin Nasıl Düzenleneceği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Yöntemi

n= 50 kişi	%
BASIN	50.0
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	2.6
PROJELERİN HALKA TANITILMASI	44.7
DİĞER	2.6

Tablo: 2.33. Cumhuriyet Meydanı- Valilik Bölgesi'nde Yıkılan Valilik Binasının Yerinin Nasıl Düzenlenmesi Gerektiği Sorusuna Verilen Cevaplar

n= 50 kişi	%
YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ ÇARŞI	10.0
YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ AÇIK ALAN	52.0
SADECE AÇIK ALAN	14.0
YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ KÜLTÜREL AMAÇLI YAPILAR	20.0
DİĞER	4.0

Tablo: 2.34. Kalekapısı Bölgesi'nde Meslek Gurubu Dağılımı

MESLEK n= 50 kişi	%
AHÇI	2.0
ANAHTARCI	8.0
ESNAF	68.0
İŞLETMECİ	2.0
MÜHENDİS	2.0
ÖĞRETMEN	2.0
ŞEKERCİ	4.0
TEZGAHTAR	12.0
TOPLAM	100.0

Tablo: 2.35. Kalekapısı Bölgesi'nde Yapılan Yaya Düzenlemesinden Memnunluk Durumu

n= 50 kişi	%
EVET	76.0
HAYIR	24.0
TOPLAM	100.0

Tablo: 2.36. Kalekapısı Bölgesi'nde Yapılan Yaya Düzenlemesinden Öncesi ve Sonrasında Gelir Değişikliği Durumu

n= 50 kişi		%
	GELİRİM ARTTI	26.0
	GELİRİM AZALDI	22.0
	DEĞİŞİKLİK OLMADI	52.0
	TOPLAM	100.0

Tablo: 2.37. Kalekapısı Bölgesi'nde Valilik ve Okul Binalarının Yerinin Nasıl Düzenleneceği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

n= 50 kişi		%
	EVET	54.0
	HAYIR	46.0
	TOPLAM	100.0

Tablo: 2.38. Kalekapısı Bölgesi'nde Valilik ve Okul Binalarının Yerinin Nasıl Düzenleneceği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Yöntemi

n= 50 kişi		%
	BASIN	64.3
	BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	28.6
	PROJELERİN HALKA TANITILMASI	3.6
	DİĞER	3.6
	TOPLAM	100.0

Tablo: 2.39. Kalekapısı Bölgesi'nde Yıkılan Valilik Binasının Yerinin Nasıl Düzenlenmesi Gerektiği Sorusuna Verilen Cevaplar

n= 50 kişi		%
	YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ ÇARŞI	8.0
	YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ AÇIK ALAN	84.0
	YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ KÜLTÜREL AMAÇLI YAPILAR	8.0
	TOPLAM	100.0

Tablo: 2.40. Kalekapısı Bölgesi'nde Yıkılan Okul Yapılarının Yerinin Nasıl Düzenlenmesi Gerektiği Sorusuna Verilen Cevaplar

n= 50 kişi		%
	YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ ÇARŞI	44.0
	YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ AÇIK ALAN	46.0
	SADECE AÇIK ALAN	2.0
	YER ALTINDA OTOPARK ÜZERİ KÜLTÜREL AMAÇLI YAPILAR	8.0
	TOPLAM	100.0

Tablo: 2.41. Kent Merkezinde Gerçekleştirilen Kentsel Dönüşüm Süreci Tablosu (1930-2008 (Haziran Ayı) Dönemi)

DÖNEMLER	YAPILAN UYGULAMALAR
1930-1950 DÖNEMİ	Kaleiçi'ni çevreleyen surlar yıkılmıştır. (9)
	Saat Kulesi boyunca yıkılan surların yerine ve karşına tek katlı dükkanlar yapılmıştır.(7)
	Karaalioglu Parkı düzenlenmiştir.(4)
	İsmet İnönü İlkokulu, Kız Enstitüsü,
	Doğumevi binaları yapılmıştır.(6)
	Atatürk Caddesi düzenlenmiştir.(11)
	Halkevi binası yapılmıştır.(5)
	Demirciler içi düzenlenmiştir.(7)
	Eski Kasap Hali (Belediye İş Hanı yerinde) yapılmıştır. (7)
	İsmet İnönü, Ali Çetinkaya, Kazım Özalp Caddeleri açılmıştır.(11)
1950-1970 DÖNEMİ	Kasap Hali'nin karşısındaki eski sebze hali yeme-içme fonksiyonuna dönüşmüştür. (Dönerciler Caddesi) (14)
	Kasap Hali yıkılmış, Belediye İş Hanı yapılmıştır. (10), (7)
	Cumhuriyet Meydanı'na Atatürk Anıtı yerleştirilmiştir.(4)
	Mevlevihane binası onarılarak Güzel Sanatlar Galerisi olarak kullanılmaya başlandı.(14)
1970-1980 DÖNEMİ	Halkevi Binası belediye binası olarak kullanılmaya başlanmıştır.(14)
	Vakıf İş Hanı yapılmıştır. (7), (5)
	Atatürk Caddesi boyunca yüksek katlı yapılaşmalar başlamıştır. (7)
	Hükümet Konağı yıkılmış, Valilik binası yapılmıştır. (8), (5)
	Yat Limanı ve Kaleiçi koruma altına alınmıştır. (1)
	Yat Limanı çevresi turizm alanı ilan edilmiştir.(12)
	Yat Limanı kamulaştırılmış ve düzenlenmiştir. (13), (4)
	Kaleiçi koruma amaçlı imar planı yapılmıştır. (2)
	Doğu Garajı kırsal terminal alanı olarak kullanılmaya başlanmıştır.(7)
	Halk Pazarı Doğu Garajı'na taşınmıştır. (14)
	Cumhuriyet Meydanı çevresi ile Saat Kulesi arasındaki yapılar yıkılmıştır. (10)
	Kalekapısı ile Valilik arasındaki yapılar yıkılmıştır. (10)
1980-1990 DÖNEMİ	Yeni Orduvi hizmete girdi. (5)
	Elhamra Sineması ve Vatan Kahvesi yıkılmıştır. (9)
	Özel İdare binası hizmete girdi. (5)
	Yat limanında onarılan yapılar ticaret kullanımını ile hizmete girdi. (7)
1990-2000	Hanlar bölgesi koruma alanı olarak belirlendi.
	İş Bankası binası yapılmıştır. (7)
	Kalekapısı Kentsel Tasarım Proje Yarışması yapılmıştır.(15)
	Saat Kulesi ve Pazar Hamamı çevresindeki yapılar yıkılmış ve açık alan düzenlemesi yapılmıştır. (10), (4)
	Yarışma projesi doğrultusunda Dönerciler Çarşısı yapılmıştır. (7), (10)
	Balbey Mahallesi kentsel sit Alanı olarak tescil edilmiştir. (1)
	Haşımışcan Mahallesi kentsel sit alanı olarak tescil edilmiştir. (1)
	Karaalioglu Parkı Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. (1)
	Kaleiçi Koruma Amaçlı İmar Planı revizyonu yapılmıştır. (2)
	Balbey Koruma Amaçlı İmar Planı yapılmıştır. (2)
	Şarampol Caddesi ile Ali Çetinkaya ve Atatürk Caddeleri'nin bir şeridi yayalaştırılmıştır. (4),(11)
	Surönü düzenlemesi başlamıştır. (3)
	Cumhuriyet Meydanı kentsel tasarım proje yarışması düzenlenmiştir.(15)
	Tramvay faaliyete geçmiştir. (11)
	Cumhuriyet Meydanı'ndaki Büyük Otel binası yıkılmış, meydan düzenlenmiştir (10), (4)
	Doğu Garajı kaldırılmıştır.(10)
	Doğu Garajı yerinde Festival Çarşısı kurulmuştur.(7)
	Kent merkezindeki Otogar merkez dışındaki yeni yerine taşınmıştır.(14)
	İki Kapılı Han onarılarak ticari amaçlı kullanılmaya başlandı.(3), (14)
	2000-2005 DÖNEMİ
Sobacılar Çarşısı proje yarışması düzenlenmiştir.(15)	
Karaalioglu Parkı proje yarışması düzenlenmiştir.(15)	
Saat Kulesi karşısındaki burç çevresinde açık alan düzenlemesi yapılmıştır.(4)	
Kalekapısı'nda ki havuz kaldırılmış, yerine Attalos heykeli yerleştirilmiştir.(4)	
Yat Limanı Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na devredilmiştir.(13)	
2005-2008 (Haziran Ayı) DÖNEMİ	Pazar Hamamı onarılarak ticari amaçlı kullanılmaya başlandı.(3), (14)
	Kent Merkezi Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ilan edilmiştir. (12)
	Kaleiçi ulaşım sistemi yeniden düzenlenmiştir. (11)
	Kaleiçi yol kaplamaları ve aydınlatma elemanları değiştirilmiştir. (4)
	Yat Limanı koruma amaçlı imar planı onaylanmıştır. (2)
	Kent merkezi alt bölge proje alanlarına ayrılmış ve her alt bölge alanında ayrı proje çalışmaları yapılmıştır. (2)
	Cumhuriyet Meydanı-Dönerciler Çarşısı araç trafiğine kapatılmıştır. (11)
	Trafiğe kapatılan yolda yaya ve açık alan düzenlemesi yapılmıştır. (4)
	Cumhuriyet Meydanı ve Okullar Bölgesi'nde yer altında otopark, ticari üniteler ve meydan yapılmasına yönelik 1/5000 ve 1/1000 ölçekli plan değişiklikleri onaylanmıştır. (2)
	Valilik yeri Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na devredilmiş, Valilik Makamı Gazı Mustafa Kemal İlköğretim Okulu binasına taşınmıştır.(13), (14)
	Yıkılan Valilik binası yerine yer altı otoparkı yapılması ve meydan düzenlemesi uygulamalarına başlanmıştır. (5), (8)
	Vakıf İş Hanı Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na devredilmiştir. (13)
	Vakıf İş Hanı'nın bulunduğu alanın kent meydanı olarak düzenlendiği plan değişikliği onaylanmıştır. (2)
	Vakıflar Bölge Müdürlüğü Belediye İş Hanı'na taşınmıştır. (14)
	Kız Meslek Lisesi ve İnönü İlköğretim Okulu alanları Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na devredilmiş, binalar yıkılmıştır. (13), (9)
	Vakıf Hastanesi'nin kent merkezinden taşınması yönünde Sağlık Bakanlığı ile protokol yapılmıştır. (13)
	Eski Otogar Alanı'nda İş Merkezi inşaatına başlanmıştır. (7)
	Büyükşehir Belediyesi Hizmet Binası yapımına başlanmıştır. (5)
	Kent Müzesi kurulması yönünde Tarih Vakfı ile protokol yapılmıştır. (16)
	Karaalioglu Parkı'ndaki Büyükşehir Belediye Hizmet Binası'nın Kent Müzesi olarak kullanılması, Karaalioglu Parkı'na kent müzesinin diğer birimlerinin yerleştirilmesi amacıyla çevre düzenleme projesinde değişiklik yapılmıştır. (14), (2)
Festival Çarşısı ve Halk Pazarı Doğu Garajı'ndan taşınmıştır. (14)	
Doğu Garajı'nda birinci olan yarışma projesi uygulanmaya başlanmıştır. (7)	
Doğu Garajı kazısında çıkan antik dönem mezarları nedeniyle bu alanda arkeolojik kurtarma kazısı başlamıştır. (1)	
Haşımışcan Kentsel Sit Alanı koruma amaçlı imar planı çalışması başlatılmıştır. (2)	
Balbey Koruma Amaçlı İmar Planı revizyonu çalışmaları başlatılmıştır.(2)	
Kent merkezinde yapılacak koruma amaçlı imar planları için Mimarlar Odası Antalya Şubesi ve Antalya Büyükşehir Belediyesi arasında bir protokol imzalanmıştır. (16)	

Tablo: 2.42 Antalya Kent Merkezinin 1930-2008 (Haziran Ayı) Dönemi Dönüşüm Metriksi

KORUMA KARARLARI	PLANLAMA	ONARIM	ÇEVRE DÜZENLEME	YENİ YAPILANMA				YIKIM				
				İDARİ	SOSYAL	KÜLTÜREL	İDARİ	SOSYAL	KÜLTÜREL			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
ALTYAPI	TURİZM KARARLARI	KAMULAŞTIRMA DEVİR		FONKSİYON DEĞİŞİKLİĞİ	YARIŞMA				PROTOKOL			
11	12		13	14	15	16						

DÖNEMLER	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1930-1950 DÖNEMİ				X	X	X	X		X		X					
1950-1970 DÖNEMİ				X			X			X				X		
1970-1980 DÖNEMİ	X	X		X	X		X	X		X		X				
1980-1990 DÖNEMİ	X				X		X		X							
1990-2000 DÖNEMİ	X	X	X	X			X			X	X			X		
2000-2005 DÖNEMİ			X	X									X	X	X	
2005-2008 (HAZİRAN DÖNEMİ)	X	X		X	X		X	X	X		X	X	X	X		

LEVHALAR DİZİNİ

- 1.1. 1900'lü yılların başlarında Antalya Kent Merkezi
- 1.2. 1920 Tarihli Scarpa Tarafından Hazırlanmış Plan Paftası
- 1.3. 1957 Yılı Antalya İmar Planı
- 2.1. 1957 Yılı İmar Planında Antalya Kent Merkezi
- 2.2. 1969 Yılı Antalya İmar Planı
- 3.1. 1969 Yılı Planında Antalya Kent Merkezi
- 3.2. 1980 Yılı Planı Antalya Kent Merkezi
- 4.1. Kalekapısı 1990 yılı Kentsel Tasarım Projesi 1/5000 Ölçekli Plan Paftası
- 4.2. Kalekapısı 1990 yılı Kentsel Tasarım Projesi 1/1000 Ölçekli Plan Paftası
- 4.3. Kalekapısı 1990 yılı Kentsel Tasarım Projesi 1/500 ölçekli Vaziyet Planı
- 5.1. 2004 Yılı Yerel Seçimleri Kitapçığındaki Kent Merkezi Taslağı
- 5.2. Habitat II Antalya Kitapçığında Pazar Hamamı ve Çevresi Kentsel Yenileme I
- 5.3. Habitat II Antalya Kitapçığında Pazar Hamamı ve Çevresi Kentsel Yenileme II
- 6.1. Habitat II Antalya Kitapçığında Cumhuriyet Meydanı
- 6.2. Habitat II Antalya Kitapçığında Saat Kulesi ve Çevresi
- 6.3. Alt Bölge Proje Alanları
- 7.1. Antalya Hükümet Konağı 1960'lı Yıllar
- 7.2. Antalya Valilik Binası 2007 Yılı
- 7.3. Demirciler İçi (Sobacılar Çarşısı) 1940'lı Yıllar
- 8.1. Demirciler İçi (Sobacılar Çarşısı) 2008
- 8.2. Eski Kız Enstitüsü Binası 1950'li Yıllar
- 8.3. Eski İnönü Okulu, Kız Enstitüsü ve Doğumevi Binaları 1950'li Yıllar
- 9.1. Okullar Binalarının Yıkımı 2007
- 9.2. Saat Kulesi ve Çevresi 1930'lu Yıllar
- 9.3. Eski Kasap Hali 1930'lu Yıllar
- 10.1. Vakıf İş Hanı İnşaatı 1970'li Yıllar
- 10.2. Saat Kulesi ve Çevresi 1970'li Yıllar
- 10.3. Dönerciler Çarşısı 1940'lı Yıllar
Eski tekel Binası 1930'lı Yıllar
- 11.1. Kaleiçi 1950'li Yıllar
- 11.2. Yat Limanı 1960'lı Yıllar

- 12.1 Kaleiçi 1979 Yılı Koruma Amaçlı İmar Planı
- 12.2 Kaleiçi 1992 Yılı Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu
- 13.1. Balbey Kentsel Sit Alanı Sit Paftası
- 13.2. Balbey Koruma Amaçlı İmar Planı
- 13.3. Haşimişcan Kentsel Sit Alanı Sit Paftası
- 14.1. Kaleiçi ve Haşimişcan Kentsel Sit Alanları
- 14.2. Atatürk Caddesi ve Haşimişcan Kentsel Sit Alanı 1970'li Yıllar
- 14.3. Eski Halkevi Binası
- 15.1. Karaalioğlu Parkı Yapım Çalışmaları
- 15.2. Vatan Kahvesi
- 15.3. 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planı'nda Kent Merkezi
- 16.1. Cumhuriyet Meydanı 1993 Yılı Yarışma Projesi
- 16.2. Cumhuriyet Meydanı 1/1000 Ölçekli Plan Değişikliği
- 16.3. Cumhuriyet Meydanı İlk Düzenleme Projesi 2005 Yılı
- 17.1. Valilik Binası Alanı Uygulama Projesi Üç Boyutlu Tasarım
- 17.2. Sobacılar Çarşısı Uygulama Projesi Üç Boyutlu Tasarım
- 17.3. Sobacılar Çarşısı Yarışma Projesi Sonrası İmar Planı
- 18.1. Sobacılar Çarşısı İmar Planı Değişikliği
- 18.2. Okullar Bölgesi 1/1000 Ölçekli Plan Değişikliği
- 18.3. Okullar Bölgesi 2005 Yılı Taslağı
- 19.1. Okullar Bölgesi Uygulama Projesi Üç Boyutlu Tasarım
- 19.2. Doğu Garajı Çevre Düzenleme Projesi
- 19.3. Vakıf İş Hanı 1/1000 Ölçekli Plan Değişikliği
- 20.1. Kalekapısı Alt Bölge Proje Alanı
- 20.2. Kalekapısı 2005 Yılı Taslağı
- 20.3. Saat Kulesi ve Çevresi 1940'lı Yıllar
- 21.1. Atatürk Caddesi 1940'lı Yıllar
- 21.2. Ali Çetinkaya Caddesi 1940'lı Yıllar
- 21.3. Ali Çetinkaya Caddesi 1940'lı Yıllar
- 22.1. Atatürk Anıtı
- 22.2. Saat Kulesi ve Çevresi 1950'li Yıllar
- 22.3. Saat Kulesi ve Çevresi 1960'lı Yıllar
- 23.1. 1960 Yılı Hava Fotoğrafında Antalya Kent Merkezi
- 23.2. Dönerciler Çarşısı 2008 Yılı
- 24.1. Sobacılar Çarşısı 2008

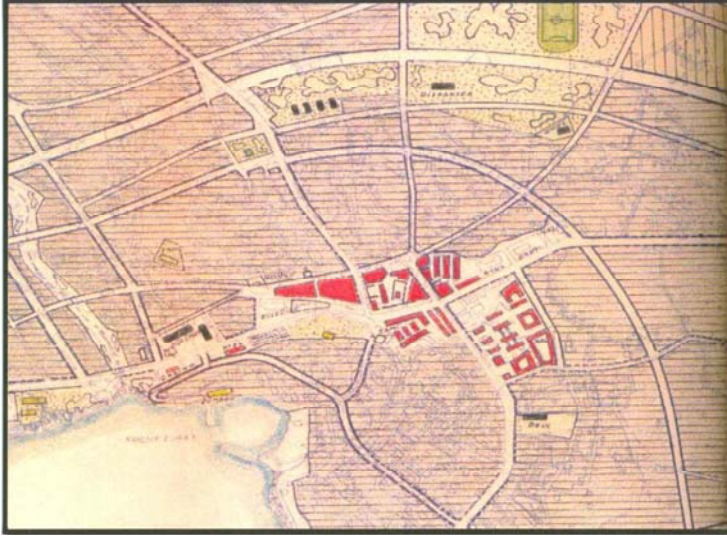
- 24.2. Sobacılar arşısı 2008
25. Okullar Bölgesi Anket Formu Örneği
26. Cumhuriyet Meydanı Anket Formu Örneği
27. Kalekapısı Anket Formu Örneği

LEVHALAR

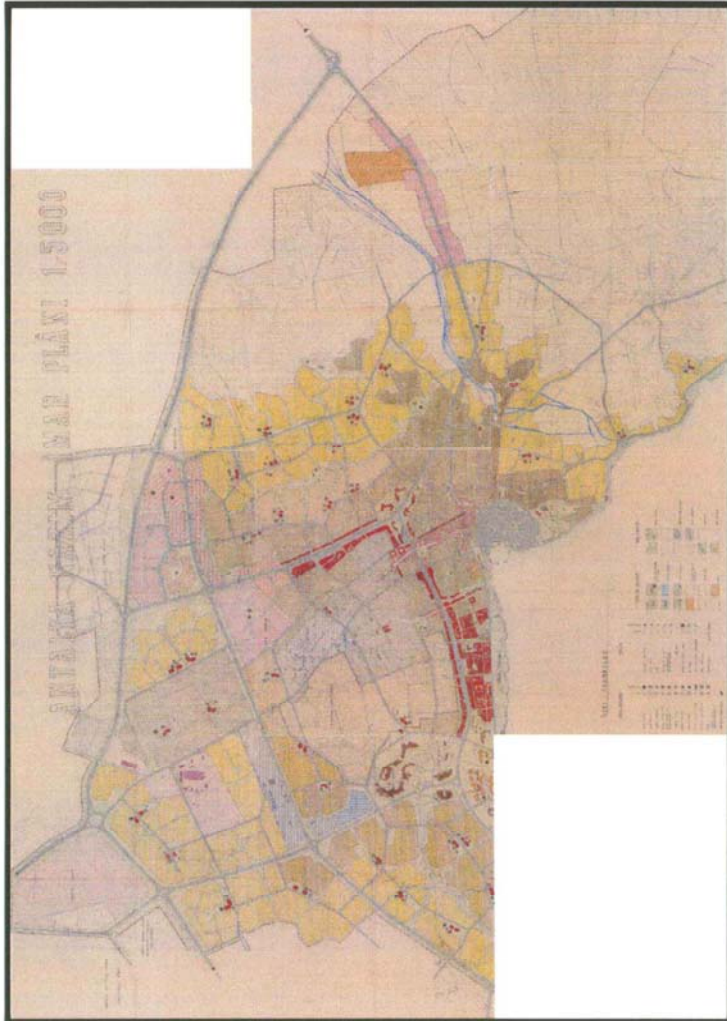

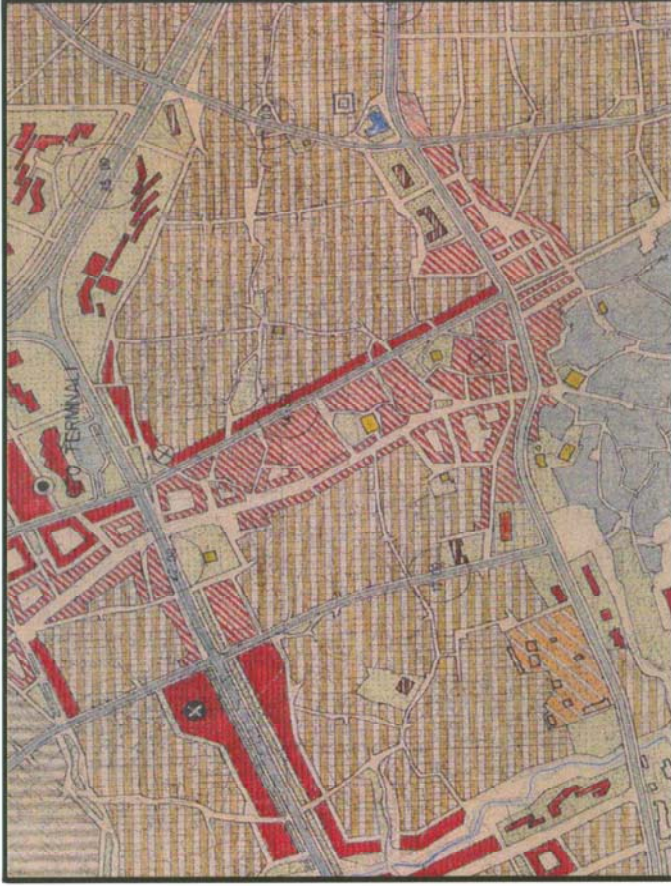
LEVHA 2.1. 1957 Yılı İmar Planında Antalya Kent Merkezi
Kaynak: Berksan, B., (1967) Antalya Analitik Etüdüleri

LEVHA 2.2. 1969 Yılı Antalya İmar Planı
Kaynak: İller Bankası Genel Müdürlüğü Arşivi

LEVHA 3.1. 1969 Yılı Planında Antalya Kent Merkezi
Kaynak: İller Bankası Genel Müdürlüğü Arşivi

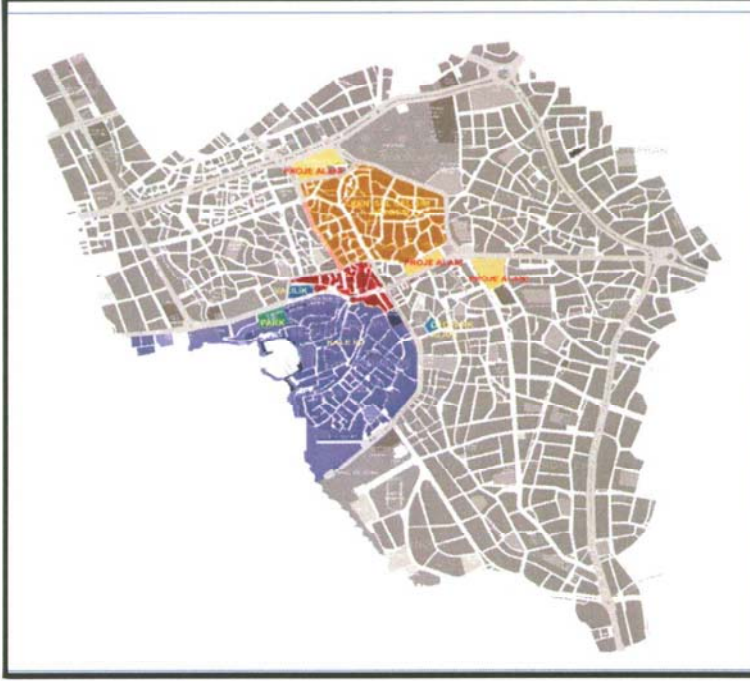

LEVHA 3.2. 1980 Yılı Planı Antalya Kent Merkezi
Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı

LEVHA 5.1. 2004 Yılı Yerel Seçimleri Kitapçığındaki Kent Merkezi Taslağı

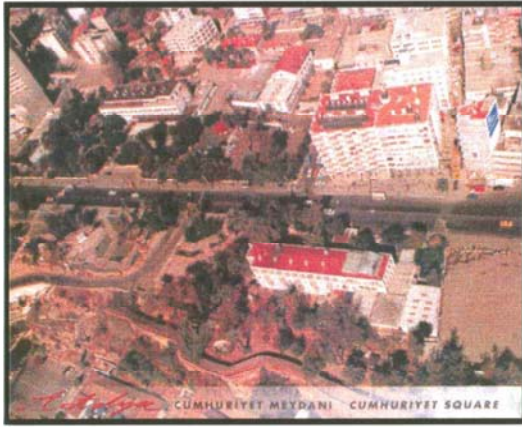
LEVHA 5.2. Habitat II Antalya Kitapçığında Pazar Hamamı ve Çevresi Kentsel Yenileme I

LEVHA 5.3. Habitat II Antalya Kitapçığında Pazar Hamamı ve Çevresi Kentsel Yenileme II

LEVHA 6.1. Habitat II Antalya
Kitapçığında Cumhuriyet Meydanı

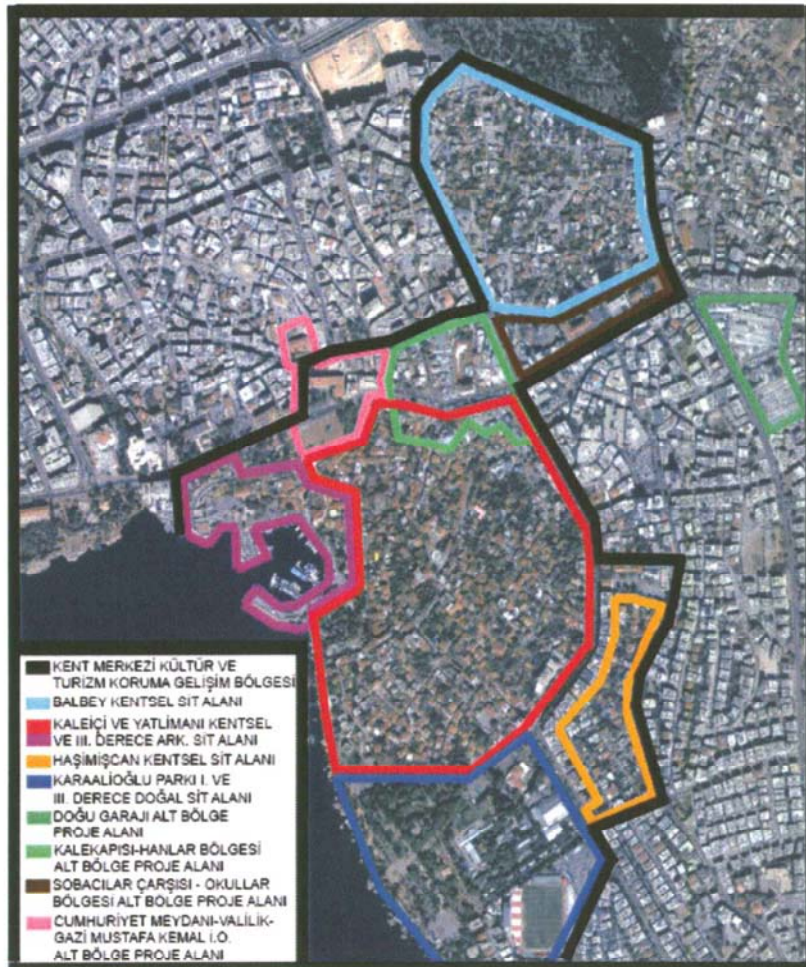

LEVHA 6.2. Habitat II Antalya
Kitapçığında Saat Kulesi ve Çevresi

LEVHA 6.3. Alt Bölge Proje Alanları

**ANTALYA KENT MERKEZİ KÜLTÜR VE TURİZM GELİŞİM BÖLGESİ
KAPSAMINDA YERALAN SİT ALANLARI VE
KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ KAPSAMINDA BELİRLENEN
ALT BÖLGE PROJE ALANLARI**

LEVHA 7.1. Antalya Hükümet Konağı 1960'lı Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 7.2. Antalya Valilik Binası 2007 Yılı
Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı

LEVHA 7.3. Demirciler İçi (Sobacılar Çarşısı) 1940'lı Yıllar
Kaynak: Çimrin H., Bir Zamanlar Antalya: Tarih, Gözlem ve Anılar Cilt II

LEVHA 8.1. Demirciler İçi (Sobacılar Çarşısı) 2008
Fotoğraf: Onur Kara

LEVHA 8.2. Eski Kız Enstitüsü Binası 1950'li Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 8.3. Eski İnönü Okulu, Kız Enstitüsü ve Doğumevi Binaları 1950'li Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 9.1. Okullar Binalarının Yıkımı 2007
Kaynak: Son Nokta Dergisi

LEVHA 9.2. Saat Kulesi Çevresi 1930'lı Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 9.3. Eski Kasap Hali 1930'lu Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 10.1. Vakıf İş Hanı İnşaatı 1970'li Yıllar
Kaynak: Antalya Vakıflar Bölge Müdürlüğü

LEVHA 10.2. Saat Kulesi Çevresi 1970'li Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 10.3. Dönerciler Çarşısı 1940'lı Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 11.1. Kaleiçi 1950'li Yıllar

Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

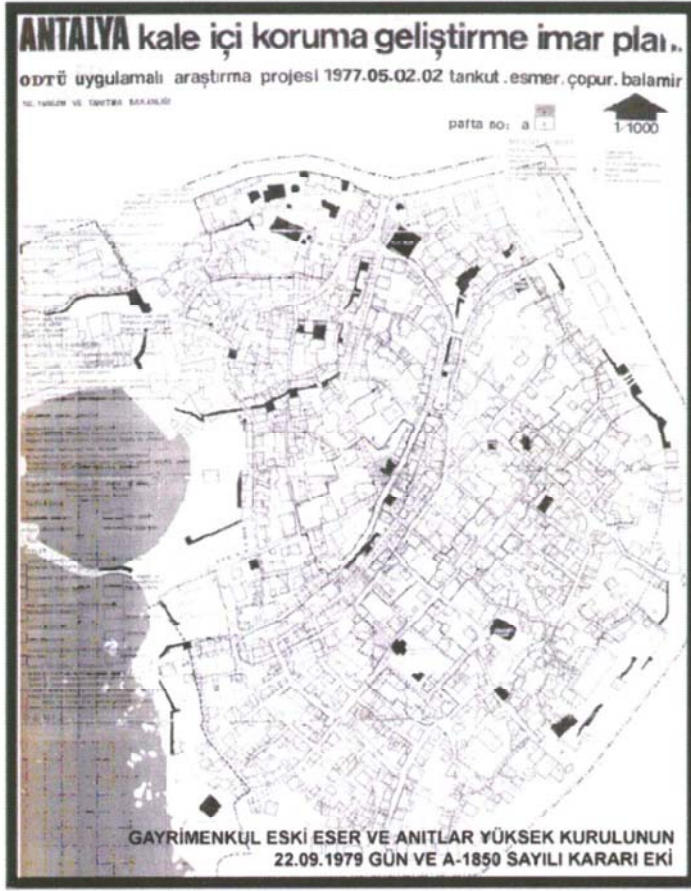

LEVHA 11.2. Yat Limanı 1960'lı Yıllar

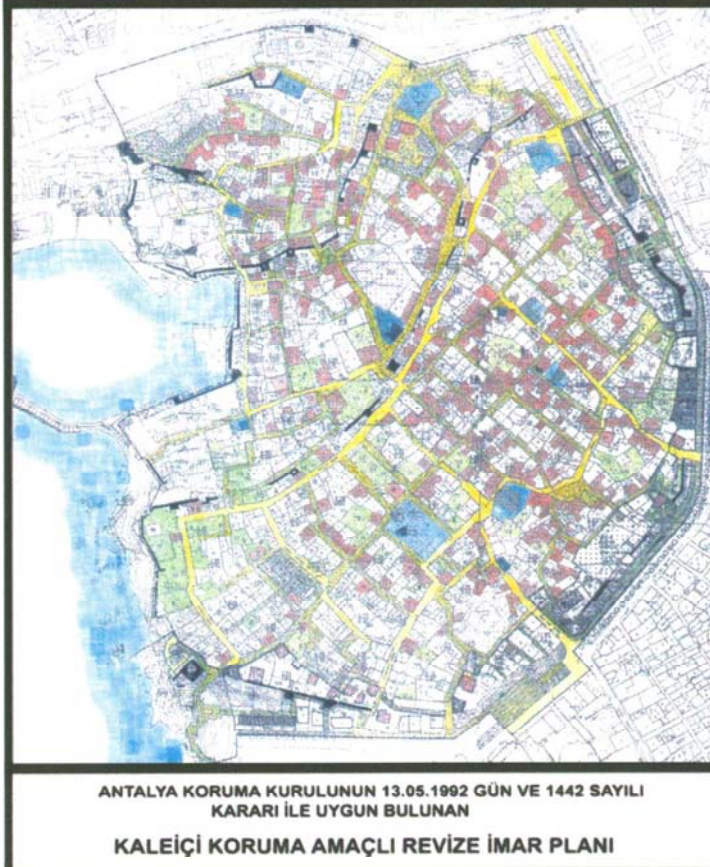
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

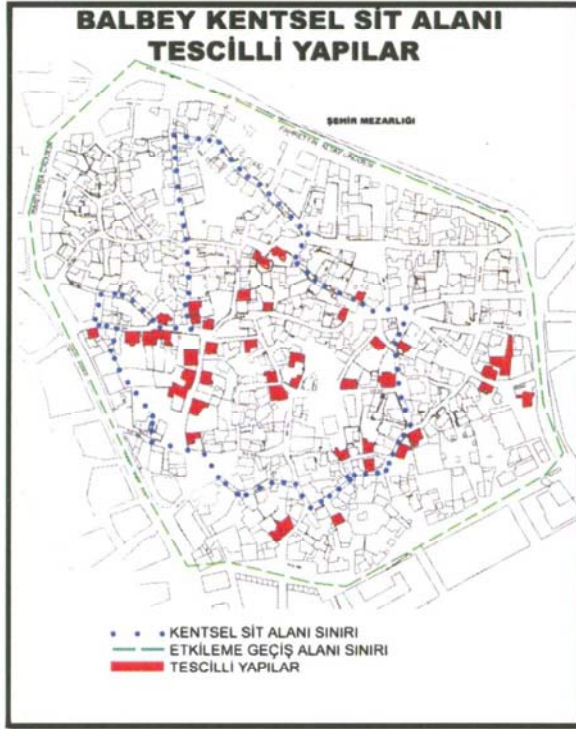
LEVHA 12.1. Kaleiçi 1979 Yılı Koruma Amaçlı İmar Planı
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

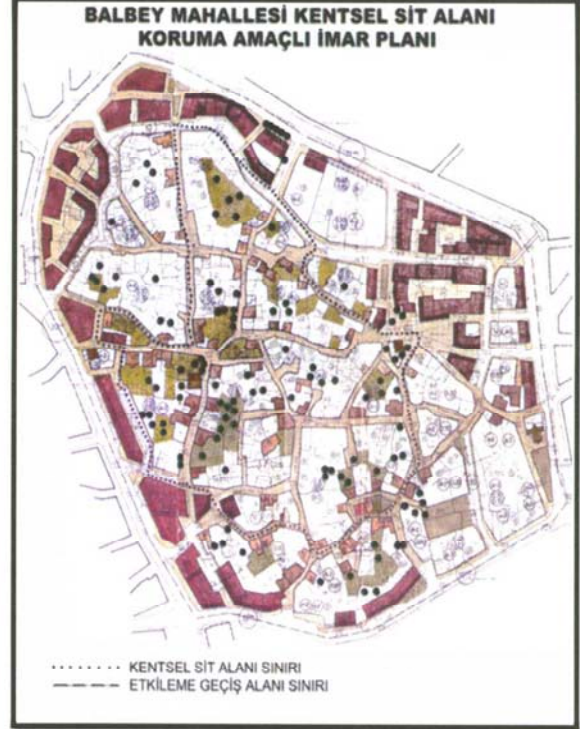
LEVHA 12.2. Kaleiçi 1992 Yılı Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

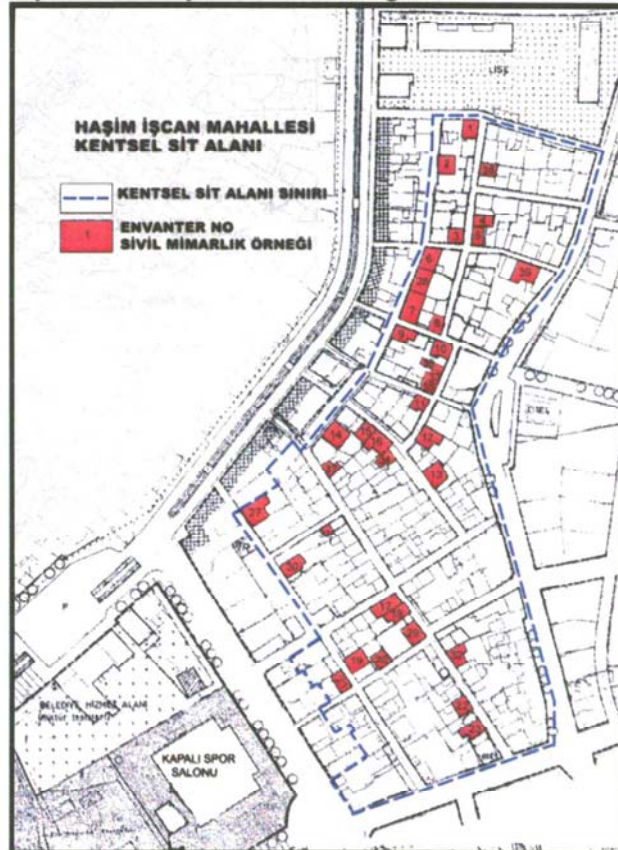
LEVHA 13.1. Balbey Kentsel Sit Alanı
Sit Paftası
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu
Müdürlüğü

LEVHA 13.2. Balbey Kentsel Sit Alanı
Sit Paftası
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu
Müdürlüğü

LEVHA 13.3. Haşimişcan Kentsel Sit Alanı
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 14.1. Kaleiçi ve Haşimişcan Kentsel Sit Alanları
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 14.2. Atatürk Caddesi ve Haşimişcan Kentsel Sit Alanı 1970'li Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 14.3. Eski Halkevi Binası
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

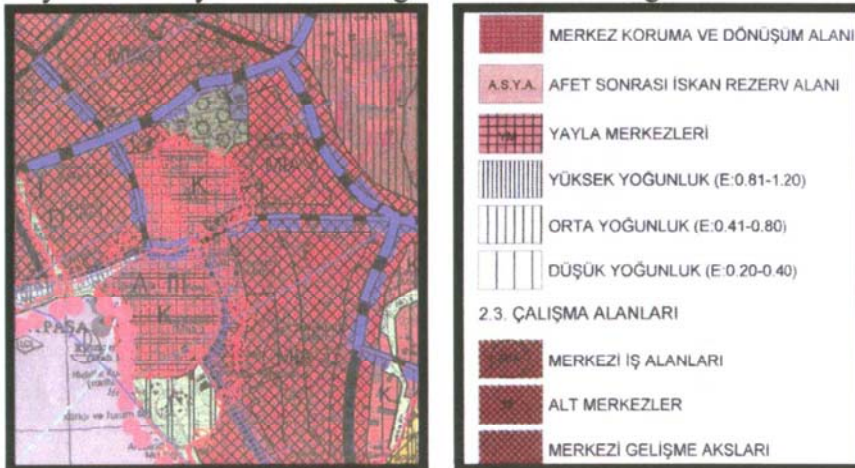
LEVHA 15.1. Karaalioğlu Parkı Yapım alışmaları
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

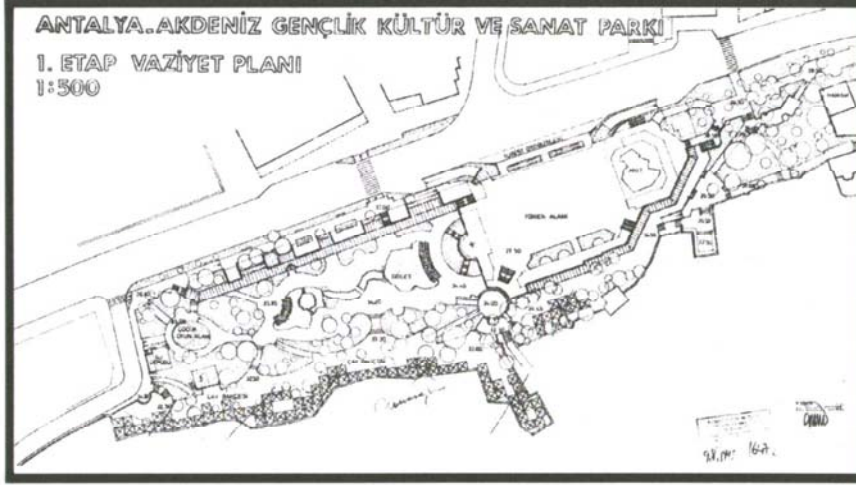
LEVHA 15.2. Vatan Kahvesi
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

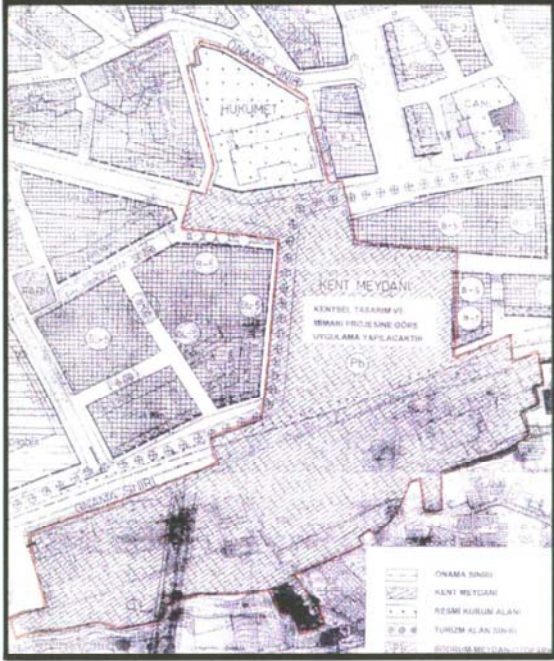
LEVHA 15.3. 1/25000 lekli Nazım İmar Planı'nda Kent Merkezi
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

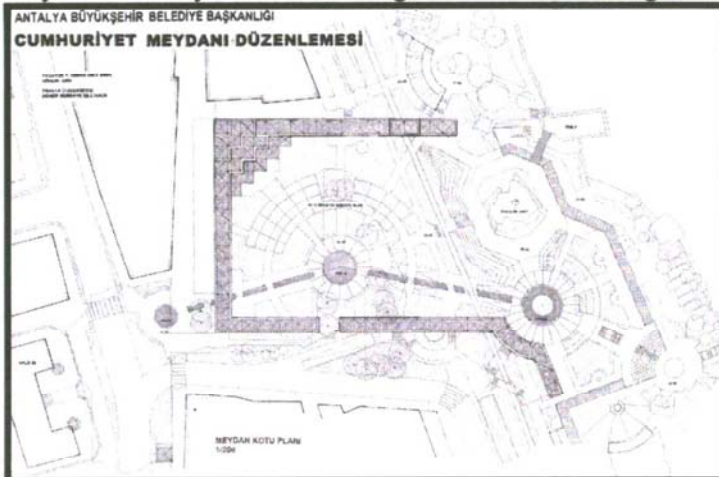
LEVHA 16.1. Cumhuriyet Meydanı 1993 Yılı Yarışma Projesi
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 16.2. Cumhuriyet Meydanı 1/1000 Ölçekli Plan Değişikliği
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 16.3. Cumhuriyet Meydanı İlk Düzenleme Projesi 2005 Yılı
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 17.1. Valilik Binası Alanı Uygulama Projesi Üç Boyutlu Tasarım
Kaynak: Antepe A.Ş.

LEVHA 17.2. Sobacılar Çarşısı Uygulama Projesi Üç Boyutlu Tasarım
Kaynak: Antepe A.Ş.

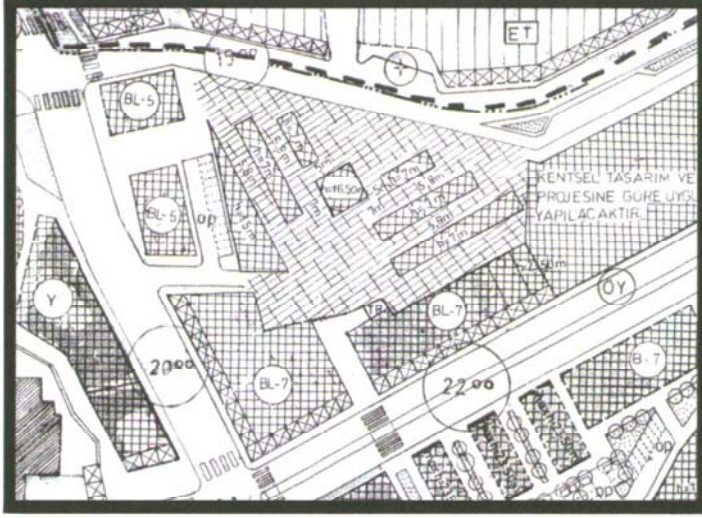

LEVHA 17.3. Sobacılar Çarşısı Yarışma Projesi Sonrası İmar Planı
Kaynak: Antalya Vakıflar Bölge Müdürlüğü

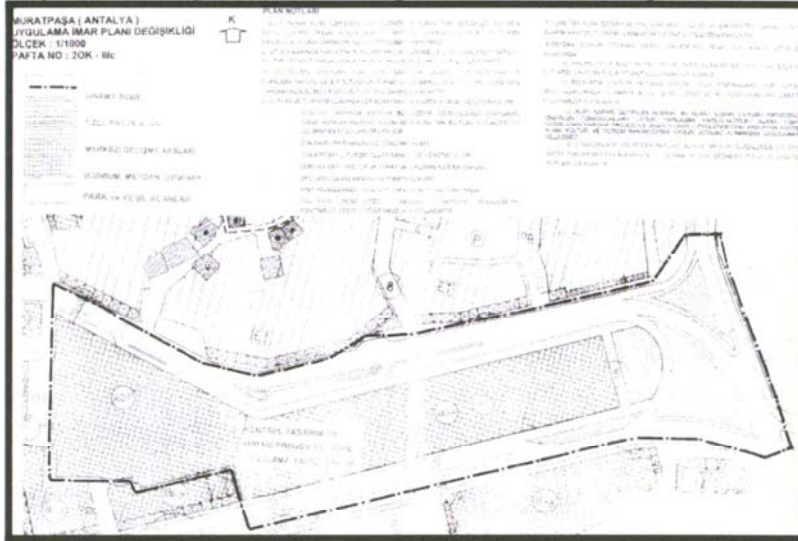

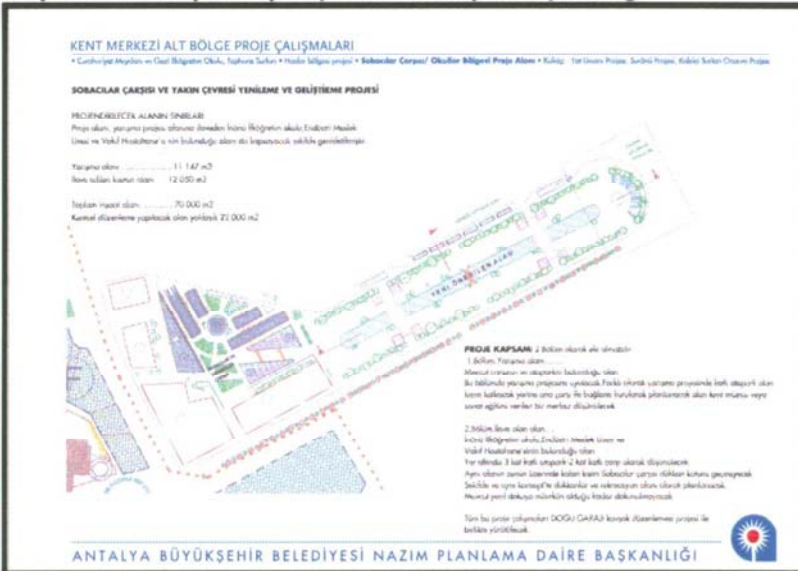
LEVHA 18.1. Sobacılar Çarşısı İmar Planı Değişikliği Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 18.2. Okullar Bölgesi 1/1000 Ölçekli Plan Değişikliği Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

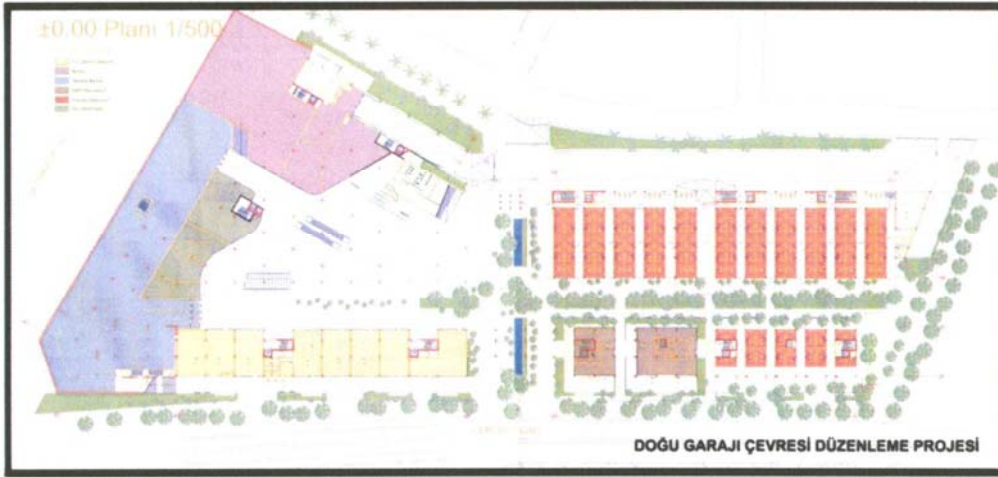
LEVHA 18.3. Okullar Bölgesi 2005 Yılı Taslağı Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı

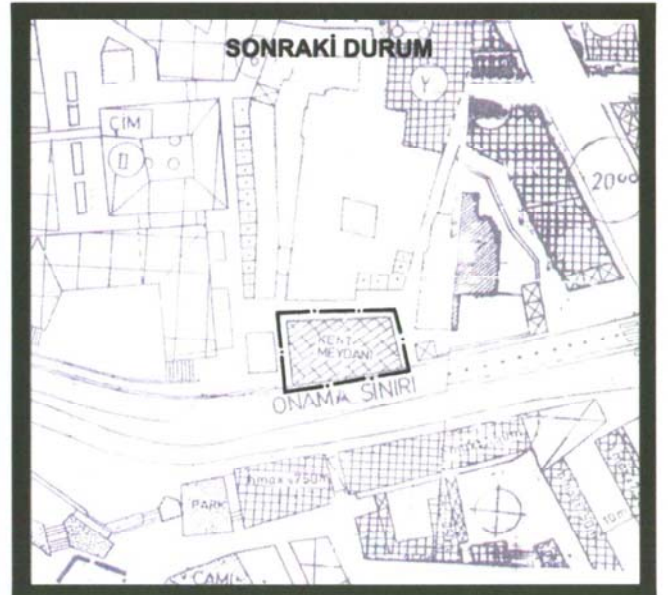
LEVHA 19.1. Okullar Bölgesi 2005 Yılı Taslağı
Kaynak: Antepe A.Ş.

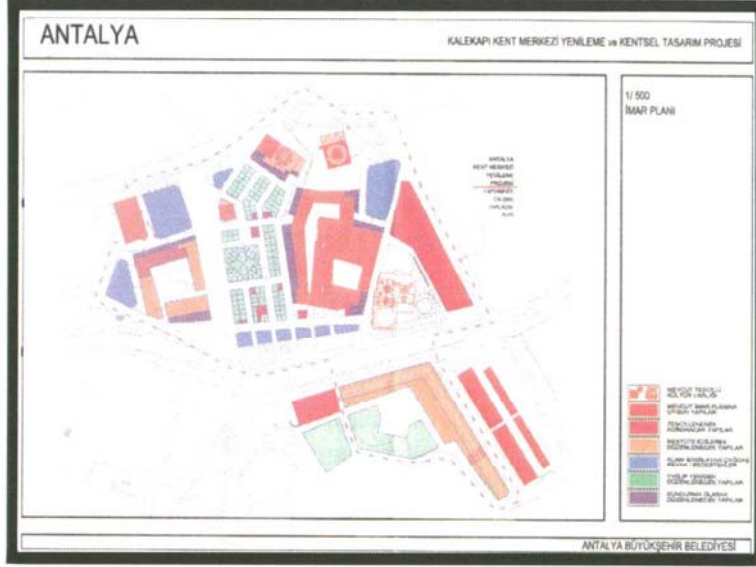
LEVHA 19.2. Doğu Garajı Çevre Düzenleme Projesi
Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı

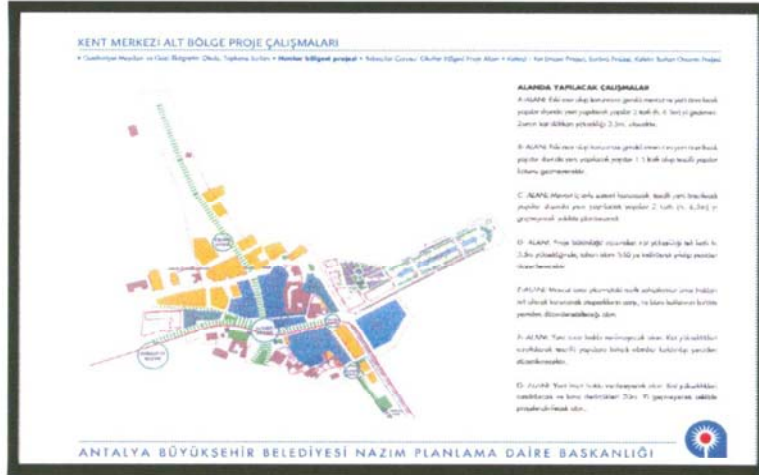
LEVHA 19.3. Vakıf İş Hanı 1/1000 Ölçekli Plan Değişikliği
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 20.1. Kalekapısı Alt Bölge Proje Alanı
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 20.2. Kalekapısı 2005 Yılı Taslağı
Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı

LEVHA 20.3. Saat Kulesi ve Çevresi 1940'lı Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 21.1. Atatürk Caddesi 1940'lı Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 21.2. Ali Çetinkaya Caddesi 1940'lı Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 21.3. Ali Çetinkaya Caddesi 1940'lı Yıllar
Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 22.1. Atatürk Anıtı

Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 22.2. Saat Kulesi ve Çevresi 1950'li Yıllar

Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 22.3. Saat Kulesi ve Çevresi 1960'lı Yıllar

Kaynak: Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

LEVHA 23.1. 1960 Yılı Hava Fotoğrafında Antalya Kent Merkezi
Kaynak: Antalya Büyükşehir Belediyesi

LEVHA 23.2. Dönerciler Çarşısı 2008 Yılı
Fotoğraf: Onur Kara

LEVHA 24.1. Sobacılar Çarşısı 2008 Yılı
Fotoğraf: Onur Kara

LEVHA 24.2. Sobacılar Çarşısı 2008 Yılı
Fotoğraf: Onur Kara

Levha: 25

ANKET-A
(Okullar Bölgesi-Ali Çetinkaya Caddesi-Sobacılar Çarşısı-Balbey Mahallesi)

Mahalle:

Cadde-Sokak:

Fonksiyon(Konut, Dükkan, Büro vb.):

Dükkan yada büro ise türü:

1) Cinsiyetiniz:

- a) Kadın b) Erkek

2) Mesleğiniz:

3) Yaşınız:

4) Eğitim Durumu:

5) Antalyalı mısınız?

- a) Evet b) Hayır

6) Antalyalı değilseniz hangi bölgeden geldiniz?

- a) Marmara b) Ege c) Akdeniz d) İç Anadolu e) Karadeniz f) Doğu Anadolu
g) Güneydoğu Anadolu h) Yurtdışı

7) Kaç yıldır Antalya'da yaşıyorsunuz?

- a) 1 yıldan az b) 1-5 yıl arası c) 6-10 yıl arası d) 11-20 yıl arası e) 21 yıl ve üzeri

8) Mülkiyet durumu

- a) Mülk sahibi b) Kiracı

9) Kiracı iseniz ne kadar kira ödüyorsunuz?

10) Antalya'yı hangi kimliği ile tanımlayabilirsiniz?

- a) Turizm b) Tarım c) Sanayi d) Tarihsel ve Kültürel e) kimliği yok
e) Diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız..

11) Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin kent merkezinde yaptığı veya yapacağı uygulamalardan haberdar mısınız?

- a) Evet b) Hayır

12) Haberdarsanız nasıl haberiniz oldu?

- a) Basından b) Büyükşehir Belediyesi yetkililerinden c) Projeler halka tanıtıldı veya askıya asıldı
d) Diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız...

13) Sizce okul yapıları ve hastane yapısının yıkılması gereklimiydi?

- a) Evet b) Hayır c) Fark etmez

14) Yıkılan yapıların yeri nasıl düzenlenmeli?

- a) yer altında otopark üzeri çarşı b) yer altında otopark üzeri açık alan
c) sadece açık alan d) otopark üzeri kültürel amaçlı yapılar yapılmalı
e) diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız...

15) Büyükşehir Belediye Başkanlığınca bölgede yapılan bu yıkımlar ve çalışmalar öncesinde sizin veya çevrenizdeki insanların görüşü alındı mı?

- a) Evet b) Hayır

16) Yapılan bu uygulamalar sizce niçin gerçekleştiriliyor?

- a) Sizin için b) Tüm Antalyalılar için c) Turistler için d) Rant için
e) Diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız...

17) Sizce yapılan bu uygulamaların Antalya kent kimliğine katkısı olacak mı?

- a) Evet b) Hayır

18) Yapılacak düzenlemenin size faydası olacak mı?

- a) Evet b) Hayır

19) Cevabınız evet ise nasıl bir fayda bekliyorsunuz? (Birkaç Şıkka cevap verebilirsiniz)(Şıkların hepsi anket yapılan kişilere sorulacak)

- a) Geliriniz artacak b) Güvenliğiniz artacak c) Yaşam kaliteniz artacak
d) Arsa ve kira değerleri artacak
e) Diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız...

20) Uygulamalar tamamlandıktan sonra ne tür bir değişiklik bekliyorsunuz? (Birkaç Şıkka cevap verebilirsiniz)
(Şıkların hepsi anket yapılan kişilere sorulacak)

- a) Rant artacak
b) evre güzelleşecek
c) Ticaret ile uğraşıyorsanız alanda yeni ticari yapılar yapılması durumunda geliriniz azalacak
d) Kiracıysanız rantın artması nedeniyle kiralar yükseleceğinden yaşadığınız bölgeyi terk etmek zorunda kalacaksınız
e) Geliriniz artacağı için artan kirayı ödeyebileceksiniz ve bulunduğunuz yer de çalışmaya veya oturmaya devam edeceksiniz
f) Mülk sahibi iseniz alanda yaşamaya devam edeceksiniz

TEŞEKKÜRLER...

Levha: 26

ANKET-B

(Cumhuriyet Meydanı-Valilik Çevresinde proje alanına komşu ticaret alanları)

Mahalle:

Cadde-Sokak:

Fonksiyon(Konut, Dükkan, Büro vb.):

Dükkan yada büro ise türü:

1) Cinsiyetiniz:

- a) Kadın b) Erkek

2) Mesleğiniz:

3) Yaşınız:

4) Eğitim Durumu

5) Antalyalı mısınız?

- a) Evet b) Hayır

6) Antalyalı değilseniz hangi bölgeden geldiniz?

- a) Marmara b) Ege c) Akdeniz d) İç Anadolu e) Karadeniz f) Doğu Anadolu
g) Güneydoğu Anadolu h) Yurtdışı

7) Kaç yıldır Antalya'da yaşıyorsunuz?

- a) 1 yıldan az b) 1-5 yıl arası c) 6-10 yıl arası d) 11-20 yıl arası e) 21 yıl ve üzeri

8) Mülkiyet durumu

- a) Mülk sahibi b) Kiracı

9) Kiracı iseniz ne kadar kira ödüyorsunuz?

10) Antalya'yı hangi kimliği ile tanımlayabilirsiniz?

- a) Turizm b) Tarım c) Sanayi d) Tarihsel ve Kültürel e) kimliği yok
e) Diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız..

11) Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin kent merkezinde yaptığı veya yapacağı uygulamalardan haberdar mısınız?

- a) Evet b) Hayır

12) Haberdarsanız nasıl haberiniz oldu?

- a) Basından b) Büyükşehir Belediyesi yetkililerinden c) Projeler halka tanıtıldı veya askıya asıldı
d) Diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız...

13) Sizce valilik binasının yıkılması gereklimiydi?

- a) Evet b) Hayır c) Fark etmez

14) Valilik binasının yerinin nasıl düzenleneceğini biliyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

15) Cevabınız evet ise nasıl öğrendiniz?

- a) Basından b) Büyükşehir Belediyesi yetkililerinden c) Projeler halka tanıtıldı veya askıya asıldı
d) Diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız...

16) Sizce yıkılan yapının yeri nasıl düzenlenmeliydi?

- a) yer altında otopark üzeri çarşı
- b) yer altında otopark üzeri açık alan
- c) sadece açık alan
- d) otopark üzeri kültürel amaçlı yapılar yapılmalı
- e) diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız...

17) Büyükşehir Belediye Başkanlığınca bölgede yapılan bu yıkımlar ve çalışmalar öncesinde sizin veya çevrenizdeki insanların görüşü alındı mı?

- a) Evet
- b) Hayır

18) Yapılan bu uygulamalar sizce niçin gerçekleştiriliyor?

- a) Sizin için
- b) Tüm Antalyalılar için
- c) Turistler için
- d) Rant için
- e) Diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız...

19) Sizce yapılan bu uygulamaların Antalya kent kimliğine katkısı olacak mı?

- a) Evet
- b) Hayır

20) Yapılacak düzenlemenin size faydası olacak mı?

- a) Evet
- b) Hayır

21) Cevabınız evet ise nasıl bir fayda bekliyorsunuz? (Birkaç şıkka cevap verebilirsiniz) (Şıkların hepsi anket yapılan kişilere sorulacak)

- a) Geliriniz artacak
- b) Güvenliğiniz artacak
- c) Yaşam kaliteniz artacak
- d) Arsa ve kira değerleri artacak
- e) Diğer

Cevabınız diğer ise açıklayınız...

22) Uygulamalar tamamlandıktan sonra ne tür bir değişiklik bekliyorsunuz? (Birkaç şıkka cevap verebilirsiniz) (Şıkların hepsi anket yapılan kişilere sorulacak)

- a) Rant artacak
- b) Çevre güzelleşecek
- c) Ticaret ile uğraşıyorsanız alanda yeni ticari yapılar yapılması durumunda geliriniz azalacak
- d) Kiracıysanız rantın artması nedeniyle kiralar yükseleceğinden yaşadığınız bölgeyi terk etmek zorunda kalacaksınız
- e) Geliriniz artacağı için artan kirayı ödeyebileceksiniz ve bulunduğunuz yer de çalışmaya veya oturmaya devam edeceksiniz
- f) Mülk sahibi iseniz alanda yaşamaya devam edeceksiniz

TEŞEKKÜRLER...

Levha: 27

ANKET-C
(Kalekapısı çevresi)

Mahalle:
Cadde-Sokak:
Fonksiyon(Konut, Dükkan, Büro vb.):
Dükkan yada büro ise türü:

- 1) Cinsiyetiniz:
a) Kadın b) Erkek
- 2) Mesleğiniz:
- 3) Yaşınız:
- 4) Eğitim Durumu:
- 5) Antalyalı mısınız?
a) Evet b) Hayır
- 6) Antalyalı değilseniz hangi bölgeden geldiniz?
a) Marmara b) Ege c) Akdeniz d) İç Anadolu e) Karadeniz f) Doğu Anadolu
g) Güneydoğu Anadolu h) Yurtdışı
- 7) Kaç yıldır Antalya'da yaşıyorsunuz?
a) 1 yıldan az b) 1-5 yıl arası c) 6-10 yıl arası d) 11-20 yıl arası e) 21 yıl ve üzeri
- 8) Mülkiyet durumu
a) Mülk sahibi b) Kiracı
- 9) Kiracı iseniz ne kadar kira ödüyorsunuz?
- 10) Antalya'yı hangi kimliği ile tanımlayabilirsiniz?
a) Turizm b) Tarım c) Sanayi d) Tarihsel ve Kültürel e) kimliği yok
e) Diğer
Cevabınız diğer ise açıklayınız..
- 11) Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin kent merkezinde yaptığı veya yapacağı uygulamalardan haberdar mısınız?
a) Evet b) Hayır
- 12) Haberdarsanız nasıl haberiniz oldu?
a) Basından b) Büyükşehir Belediyesi yetkililerinden c) Projeler halka tanıtıldı veya askıya asıldı
d) Diğer
Cevabınız diğer ise açıklayınız...
- 13) Sizce valilik, okul ve vakıf hastanesi binalarının yıkılması gereklimiydi?
a) Evet b) Hayır c) Fark etmez
- 14) Valilik binasının yerinin nasıl düzenleneceğini biliyor musunuz?
a) Evet b) Hayır
- 15) Cevabınız evet ise nasıl öğrendiniz?
a) Basından b) Büyükşehir Belediyesi yetkililerinden c) Projeler halka tanıtıldı veya askıya asıldı d)
Diğer
Cevabınız diğer ise açıklayınız...

- 16) Sizce valilik binasının yeri nasıl düzenlenmeli?
a) yer altında otopark üzeri çarşı b) yer altında otopark üzeri açık alan
c) sadece açık alan d) otopark üzeri kültürel amaçlı yapılar yapılmalı
e) diğer
Cevabınız diğer ise açıklayınız...
- 17) Sizce okullar ve hastane binasının yeri nasıl düzenlenmeli?
a) yer altında otopark üzeri çarşı b) yer altında otopark üzeri açık alan
c) sadece açık alan d) otopark üzeri kültürel amaçlı yapılar yapılmalı
e) diğer
Cevabınız diğer ise açıklayınız...
- 18) Kalekapısı çevresinde yapılan yaya düzenlemesi için sizin görüşünüz alındı mı?
a) Evet b) Hayır
- 19) Yapılan yaya düzenlemesinden memnun musunuz?
a) Evet b) Hayır
- 20) Bu düzenleme öncesindeki gelirinize sonrası arasındaki geliriniz arasında fark oldu mu?
a) Evet, gelirim arttı b) Evet, gelirim azaldı c) Hayır, değişiklik olmadı.
- 21) Büyükşehir Belediye Başkanlığınca bölgede yapılan bu yıkımlar öncesinde sizin veya çevrenizdeki insanların görüşü alındı mı?
a) Evet b) Hayır
- 22) Yapılan bu uygulamalar sizce niçin gerçekleştiriliyor?
a) Sizin için b) Tüm Antalyalılar için c) Turistler için d) Rant için
e) Diğer
Cevabınız diğer ise açıklayınız...
- 23) Sizce yapılan bu uygulamaların Antalya kent kimliğine katkısı olacak mı?
a) Evet b) Hayır
- 24) Yapılacak düzenlemenin size faydası olacak mı?
a) Evet b) Hayır
- 25) Cevabınız evet ise nasıl bir fayda bekliyorsunuz? (Birkaç şıkka cevap verebilirsiniz) (Şıkların hepsi anket yapılan kişilere sorulacak)
a) Geliriniz artacak b) Güvenliğiniz artacak c) Yaşam kaliteniz artacak
d) Arsa ve kira değerleri artacak e) Diğer
Cevabınız diğer ise açıklayınız...
- 26) Uygulamalar tamamlandıktan sonra ne tür bir değişiklik bekliyorsunuz? (Birkaç şıkka cevap verebilirsiniz) (Şıkların hepsi anket yapılan kişilere sorulacak)
a) Rant artacak
b) Çevre güzelleşecek
c) Ticaret ile uğraşıyorsanız alanda yeni ticari yapılar yapılması durumunda geliriniz azalacak
d) Kiracıysanız rantın artması nedeniyle kiralar yükseleceğinden yaşadığınız bölgeyi terk etmek zorunda kalacaksınız
e) Geliriniz artacağı için artan kirayı ödeyebileceksiniz ve bulunduğunuz yer de çalışmaya veya oturmaya devam edeceksiniz
f) Mülk sahibi iseniz alanda yaşamaya devam edeceksiniz

TEŞEKKÜRLER...

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI : Melike GÜL

Doğum Tarihi ve Yeri : 08.07.1975 Kayseri

Medeni Durumu : Bekar

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : Antalya Lisesi

Lisans Diploması : Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Tez Konusu : Tarihi Kent Merkezlerinde Kentsel Dönüşüm
Uygulamaları: “Antalya Örneği”

Yabancı Dil / Diller : İngilizce

Çalıştığı Kurumlar : -1995-1997 UTTA Planlama, Projelendirme, Danışmanlık
Ltd. Şti.
-1997-...Antalya Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

Adres : Şirinyalı Mahallesi 1487 Sokak Eceler Sitesi A Blok
No:25/16 ANTALYA

Tel. no : +90 242 316 41 41-533 331 41 32